

KOSTEN EN BIJDAGEN VAN CLIËNTEN IN DE JEUGDHULP

Onderzoekers:

- Juridische analyse: Liese Hofkens en Ruth Sierens
- Empirische analyse: Laura Polfliet en dr. Nele Van den Cruyce

Promotor: prof. Johan Put

Co-promotoren: prof. Koen Hermans en prof. Tim Opgenhaffen

december 2022

Inhoudsopgave

Afkortingenlijst	3
Samenvatting	9
Inleiding	12
Context en probleemstelling.....	12
Onderzoeksdoelstellingen en -vragen.....	14
Methodologie.....	15
Juridische analyse.....	15
1. Dataverzameling en -analyse	15
2. Beperkingen	16
Empirische analyse.....	18
1. Digitale bevraging bij voorzieningen	18
2. Focusgroepen	21
3. Data-analyse.....	24
Deel 1. Juridische analyse	25
Hoofdstuk 1. Gebruikersbijdragen en bijkomende kosten	25
Inleiding.....	25
1. Bijzondere jeugdzorg.....	25
2. Gezinszorg	29
3. Algemeen welzijnswerk.....	31
4. Geestelijke gezondheidszorg.....	32
5. Zorg voor personen met een handicap	35
6. Onderwijssector	40
7. Pleegzorg	41
8. Intersectoraal	43
9. Handhaving bij niet-betaling	45
Tussenbesluit.....	47
Hoofdstuk 2. Prestaties	51
Inleiding.....	51
1. Groeipakket	51
2. Socialezekerheidsuitkeringen en fiscale voordelen	65
3. Zakgeld	85
4. Overige ondersteunende prestaties	90

Deel 2. Empirische analyse.....	106
Hoofdstuk 1. Onderzoeksresultaten digitale bevraging.....	106
1. Voorzieningen erkend door Agentschap Opgroeien.....	106
2. CGG – Agentschap Zorg en Gezondheid	119
3. Jeugdhulporganisaties VAPH.....	121
4. IPO – Departement Onderwijs	136
Hoofdstuk 2. Onderzoeksresultaten van de focusgroepen	138
1. Focusgroep met vertegenwoordigers voorzieningen Opgroeien	138
2. Focusgroep met vertegenwoordigers van MFC's.....	147
3. Focusgroepen met ouders	152
4. Focusgroepen met jongeren	162
Tussenbesluit.....	171
Conclusie	175
Aanbevelingen.....	180
Bijlagen.....	184
Bijlage 1. Omschrijving van de jeugdhulpaanbieders	184
Bijlage 2. Vragenlijst van de digitale bevraging.....	189

Afkortingenlijst

Afkorting	Voluit
AGH	Aanvullend geïndividualiseerd hulpaanbod
Algemene Kinderbijslagwet	Algemene kinderbijslagwet (AKBW) 19 december 1939, <i>BS</i> 22 december 1939, 8.702
Algemene Omzendbrief 27 maart 2018	Algemene omzendbrief 27 maart 2018 over de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie
Besluit Integrale Jeugdhulp	B.VI.Reg. 21 februari 2014 betreffende de integrale jeugdhulp, <i>BS</i> 28 februari 2014, 17.464
Besluit Private Voorzieningen	B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, <i>BS</i> 12 juli 2019, 70.740
Besluit Studiefinanciering	B.VI.Reg. 7 september 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, <i>BS</i> 17 oktober 2007, 53.660
Besluit Vlaamse Codex Wonen	B.VI.Reg. 11 september 2020 tot uitvoering van de Vlaamse Codex Wonen van 2021, <i>BS</i> 8 december 2020, 85.200
Besluit Vlaamse Sociale Bescherming	B.VI.Reg. 30 november 2018 houdende de uitvoering van het decreet van 18 mei 2018 houdende de Vlaamse sociale bescherming, <i>BS</i> 28 december 2018, 105.697
B.VI.Reg.	Besluit van de Vlaamse Regering
B.VI.Reg. 22 mei 1991	B.VI.Reg. 22 mei 1991 houdende vaststelling van de regels betreffende de bijdrage in de onderhouds-, opvoedings- en behandelingskosten van de jongeren en bestemming van het loon toegekend aan de minderjarigen, <i>BS</i> 12 juli 1991, 15.705
B.VI.Reg. 16 juni 1998	B.VI.Reg. 16 juni 1998 tot regeling van de erkenning en de subsidiëring van de centra voor ontwikkelingsstoornissen, <i>BS</i> 3 oktober 1998, 32.611
B.VI.Reg. 15 december 2000	B.VI.Reg. 15 december 2000 houdende de vaststelling van de voorwaarden van toekenning van een persoonlijke-assistentiebudget aan personen met een handicap, <i>BS</i> 30 januari 2001, 2.433
B.VI.Reg. 13 juli 2001	B.VI.Reg. 13 juli 2001 tot vaststelling van de criteria, voorwaarden en refertebedragen van de tussenkomsten in de individuele materiële bijstand voor de sociale integratie van personen met een handicap, <i>BS</i> 20 november 2001, 39.258
B.VI.Reg. 10 juli 2008	B.VI.Reg. 10 juli 2008 tot bepaling van het bedrag, de voorwaarden voor de toekenning en de wijze van vereffening van een vrij besteedbaar bedrag voor minderjarigen aan wie residentiële jeugdhulpverlening wordt geboden in voorzieningen die erkend zijn en gesubsidieerd worden door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, <i>BS</i> 21 oktober 2008, 55.929
B.VI.Reg. 30 september 2011	B.VI.Reg. 30 september 2011 betreffende de erkenning en subsidiëring van diensten Ondersteuningsplan en een mentororganisatie voor het voortraject van personen met een handicap, <i>BS</i> 24 november 2011, 69.487

B.VI.Reg. 5 oktober 2012	B.VI.Reg. 5 oktober 2012 betreffende de bepaling van de patiëntbijdrage in de centra voor geestelijke gezondheidszorg, <i>BS</i> 8 november 2012, 67.198
B.VI.Reg. 9 november 2012	B.VI.Reg. 9 november 2012 inzake erkenning en subsidiëring van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, <i>BS</i> 18 januari 2013, 2.164
B.VI.Reg. 22 februari 2013	B.VI.Reg. 22 februari 2013 betreffende rechtstreeks toegankelijke hulp voor personen met een handicap, <i>BS</i> 19 maart 2013, 16.392
B.VI.Reg. 21 juni 2013	B.VI.Reg. 21 juni 2013 betreffende het algemeen welzijnswerk, <i>BS</i> 1 augustus 2013, 48.114
B.VI.Reg. 9 oktober 2015	B.VI.Reg. 9 oktober 2015 betreffende het intersectorale zorgnetwerk en tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 februari 2014 betreffende de integrale jeugdhulp, wat betreft de prioritair toe te wijzen hulpvragen, <i>BS</i> 17 november 2017, 69.028
B.VI.Reg. 26 februari 2016	B.VI.Reg. 26 februari 2016 houdende erkenning en subsidiëring van multifunctionele centra voor minderjarige personen met een handicap, <i>BS</i> 12 april 2016, 23.592
B.VI.Reg. 10 maart 2017	B.VI.Reg. 10 maart 2017 over persoonsvolgende middelen voor minderjarige personen met een handicap met dringende noden, <i>BS</i> 6 april 2017, 48.749
B.VI.Reg. 17 november 2017	B.VI.Reg. 17 november 2017 betreffende de erkenning en subsidiëring van de vertrouwenscentra kindermishandeling en de partnerorganisatie, <i>BS</i> 15 december 2017, 112.530
B.VI.Reg. 29 juni 2018	B.VI.Reg. 29 juni 2018 houdende nadere regels betreffende de aanwijzing van de begunstigden van de gezinsbijslagen en de uitbetaling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, <i>BS</i> 4 september 2018, 68.422
B.VI.Reg. 21 september 2018	B.VI.Reg. 21 september 2018 tot vaststelling van de nadere regels voor het toekennen van een sociale toeslag, <i>BS</i> 13 november 2018, 86.962
B.VI.Reg. 7 december 2018	B.VI.Reg. 7 december 2018 betreffende de nadere regels voor het verkrijgen van een zorgtoeslag, <i>BS</i> 21 december 2018, 101.777
B.VI.Reg. 21 december 2018	B.VI.Reg. 21 december 2018 betreffende de huur van hulpmiddelen voor communicatie, computerbediening en omgevingsbedieningen voor personen met een snel degeneratieve aandoening, <i>BS</i> 14 februari 2019, 13.411
B.VI.Reg. 17 mei 2019	B.VI.Reg. 17 mei 2019 betreffende de selectieve participatietoelagen leerling, <i>BS</i> 15 juli 2019, 71.073
B.VI.Reg. 28 juni 2019	B.VI.Reg. 28 juni 2019 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen voor mantelzorgers en gebruikers, <i>BS</i> 21 november 2019, 107.316
BWHI	Bijzondere wet 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, <i>BS</i> 15 augustus 1980, 9.434
CAH	Dienst voor crisishulp aan huis
CAW	Centrum algemeen welzijnswerk
CGG	Centrum voor geestelijke gezondheidszorg

CGG-decreet	Decr.VI. 18 mei 1999 betreffende de centra voor geestelijke gezondheidszorg, <i>BS</i> 17 juli 1999, 27.428
CIG	Centrum voor integrale gezinszorg
CKG	Centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
CLB	Centrum voor leerlingenbegeleiding
CLB-decreet	Decr.VI. 27 april 2018 betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding, <i>BS</i> 25 juni 2018, 51.481
COS	Centrum voor ontwikkelingsstoornissen
Decreet 1 juli 2022	Decr.VI. 1 juli 2022 tot wijziging van artikel 5 van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, tot wijziging van het Groeipakketdecreet van 2018 en tot uitlegging van artikel 8 van het Groeipakketdecreet van 2018, <i>BS</i> 29 juli 2022, 59.653
Decreet Agentschap Opgroeien	Decr.VI. 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, <i>BS</i> 7 juni 2004, 43.017, zoals gewijzigd door het Decr.VI. 1 maart 2019 tot ontbinding van het Fonds Jongerenwelzijn en tot wijziging van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin en het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, <i>BS</i> 8 april 2019, 35.828
Decreet Algemeen Welzijnswerk	Decr.VI. 8 mei 2009 betreffende het algemeen welzijnswerk, <i>BS</i> 8 juli 2009, 47.140
Decreet Bijzondere Jeugdbijstand	Decr.VI. 7 maart 2008 inzake bijzondere jeugdbijstand, <i>BS</i> 15 april 2008, 19.967
Decreet Geestelijk Gezondheidsaanbod	Decr.VI. 5 april 2019 betreffende de organisatie en ondersteuning van het geestelijke gezondheidsaanbod, <i>BS</i> 17 mei 2019, 47.434
Decreet Integrale Jeugdhulp	Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, <i>BS</i> 13 september 2013, 65.154
Decreet Persoonsvolgende Financiering	Decr.VI. 25 april 2014 houdende de persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap en tot hervorming van de wijze van financiering van de zorg en de ondersteuning voor personen met een handicap, <i>BS</i> 28 augustus 2014, 64.667
Decreet Rechtspositie Minderjarige	Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, <i>BS</i> 4 oktober 2004, 70.066
Decreet Studiefinanciering	Decr.VI. 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, <i>BS</i> 19 juli 2007, 38.879
Decreet Vlaamse Sociale Bescherming	Decr.VI. 18 mei 2018 houdende de Vlaamse sociale bescherming, <i>BS</i> 17 augustus 2018, 65.011
Decr.VI.	Decreet Vlaamse Gemeenschap/Gewest
Gecodificeerd Decreet Onderwijs	Gecodificeerd decreet 28 oktober 2016 sommige bepalingen voor het onderwijs, <i>BS</i> 29 december 2016, 90.468
GES+-voorziening	Centrum voor ernstige gedrags- en emotionele stoornissen
GI	Gemeenschapsinstelling
Groeipakketdecreet	Decr.VI. 27 april 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, <i>BS</i> 31 juli 2018, 60.256

Grondwet	De gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, <i>BS</i> 17 februari 1994, 4.054
Hca-diensten	Diensten voor herstelgerichte- en constructieve afhandeling
IPO	Internaat met permanente openstelling
Jeugdbeschermingswet	Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, <i>BS</i> 15 april 1965, 4.014
Jeugddelinquentiedecreet	Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, <i>BS</i> 26 april 2019, 40.831
JHO	(Voorzieningen) jeugdhulp Opgroeien
KB	Koninklijk besluit
KB 16 juli 1992	Koninklijk besluit 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister, <i>BS</i> 15 augustus 1992, 18.028
KB 15 juli 2002	Koninklijk besluit 15 juli 2002 tot uitvoering van Hoofdstuk IIIbis van titel III van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, <i>BS</i> 30 juli 2002, 33.494
KB 5 december 2004	Koninklijk besluit 5 december 2004 tot uitvoering van artikel 68quinquies, § 4 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, <i>BS</i> 13 december 2004, 84.114
KB 18 september 2015	Koninklijk besluit 18 september 2015 tot uitvoering van artikel 53, § 1 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, betreffende de derdebetalersregeling, <i>BS</i> 23 september 2015, 59.521
KB Installatiepremie OCMW	Koninklijk besluit 21 september 2004 tot toekenning van een installatiepremie door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn aan bepaalde personen die hun hoedanigheid van dakloze verliezen, <i>BS</i> 5 oktober 2004, 70.207
KB Tegemoetkomingen Gehandicapten	Koninklijk besluit 6 juli 1987 betreffende de inkomensvervangende tegemoetkoming en de integratietegemoetkoming, <i>BS</i> 8 juli 1987, 10.619
KB Verhoogde Tegemoetkoming	Koninklijk besluit 15 januari 2014 betreffende de verhoogde verzekeringstegemoetkoming, bedoeld in artikel 37, § 19, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, <i>BS</i> 29 januari 2014, 8.121
MAF	Maximumfactuur
MB	Ministerieel besluit
MB 17 juli 2014	Ministerieel besluit 17 juli 2014 houdende de financiële bijdrage van gezinnen in de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, <i>BS</i> 24 oktober 2014, 82.281
MB 7 oktober 2015	Ministerieel besluit 7 oktober 2015 met betrekking tot de minimale kwaliteitseisen en de vergoeding van de multidisciplinaire teams en met betrekking tot de erkenning van multidisciplinaire teams in de integrale jeugdhulp, <i>BS</i> 16 augustus 2016, 52.223

MB 15 maart 2019	Ministerieel besluit 15 maart 2019 houdende de nadere regels voor de aanwijzing van de begunstigen van de gezinsbijslagen en de uitbetaling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, <i>BS</i> 17 mei 2019, 47.470
MB Sociaal Huurstelsel	Ministerieel besluit 21 december 2007 houdende uitvoering van een aantal bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2007 tot reglementering van het sociale huurstelsel ter uitvoering van titel VII van de Vlaamse Wooncode, <i>BS</i> 18 januari 2008, 2.005
MDT	Multidisciplinair team
MFC	Multifunctioneel centrum
Min.Omz. WEL/B.J. 94/7	Omzendbrief WEL/B.J. 94/7 van 14 oktober 1994 betreffende de gerechtelijke jeugdbijstand voor minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie, <i>BS</i> 4 februari 1995, 2.639
Moduleringsbesluit Integrale Jeugdhulp	B.VI.Reg. 9 december 2005 betreffende de modulering in de integrale jeugdhulp, <i>BS</i> 23 februari 2006, 9.270
NAFT	Organisatie voor naadloze flexibele trajecten onderwijs – welzijn
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
NRTH	Niet-rechtstreeks toegankelijke hulp voor minderjarigen aangeboden door vergunde zorgaanbieders
OBC	Observatie- en behandelcentrum
OCJ	Ondersteuningscentrum jeugdzorg
OCMW	Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn
OCMW-wet	Organieke wet 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (Vlaamse gemeenschap), <i>BS</i> 5 augustus 1976, 9.876
Omzendbrief VI. nr. 2022/230	Omzendbrief VI. nr. 2022/230 van 23 juni 2022 betreffende het begrip inkomen en samenstelling van gezin om de hoedanigheid van gerechtigde met gezinslast te bepalen
OOOC	Onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum
OVBJ	Organisatie voor bijzondere jeugdzorg
Pensioenbesluit	Koninklijk besluit 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, <i>BS</i> 16 januari 1968, 441
Pensioenwet	Koninklijk besluit nr. 50 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, <i>BS</i> 27 oktober 1967, 11.246
Pleegzorgbesluit	B.VI.Reg. 8 november 2013 houdende de organisatie van pleegzorg, <i>BS</i> 14 januari 2014, 1.588
Pleegzorgdecreet	Decr.VI. 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg, <i>BS</i> 16 augustus 2012, 48.243
Reglement 1 november 2006	Reglement van 1 november 2006 voor de toekenning van een tariefkorting bij NMBS voor leden van de grote gezinnen
RMI-wet	Wet 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, <i>BS</i> 31 juli 2002, 33.610
RTH	Rechtstreeks toegankelijke hulp voor minderjarigen aangeboden door vergunde zorgaanbieders
Sw.	Strafwetboek 8 juni 1867, <i>BS</i> 9 juni 1867, 3.133
Toegangspoort	Intersectorale toegangspoort

Toepassingsbesluit Werkloosheid	Ministerieel besluit 26 november 1991 houdende toepassingsregelen van de werkloosheidsreglementering, <i>BS</i> 25 januari 1992, 1.539
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VAPH-decreet	Decr.VI. 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, <i>BS</i> 11 juni 2004, 44.016
VCF	Decr.VI. 13 december 2013 houdende de Vlaamse Codex Fiscaliteit, <i>BS</i> 23 december 2013, 101.516
VK	Vertrouwenscentrum kindermishandeling
Vlaamse Codex Wonen	Gecodificeerd Decreet 17 juli 2020 over het Vlaamse woonbeleid, <i>BS</i> 13 november 2020, 80.419
Werkloosheidsbesluit	Koninklijk besluit 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering, <i>BS</i> 31 december 1991, 29.888
Wet Bevolkingsregisters	Wet 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten, <i>BS</i> 3 september 1991, 19.075
Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten	Wet 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen aan personen met een handicap, <i>BS</i> 1 april 1987, 4.832
WIB 92	Wetboek van de inkomstenbelasting 10 april 1992, <i>BS</i> 30 juli 1992, 17.127
Woonzorgdecreet	Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende de woonzorg, <i>BS</i> 3 mei 2019, 43.078
Ziekteverzekeringsbesluit	Koninklijk besluit 3 juli 1996 tot uitvoering van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, <i>BS</i> 31 juli 1996, 20.285
Ziekteverzekeringswet	Wet 14 juli 1994 betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, <i>BS</i> 27 augustus 1994, 21.524

Samenvatting

Aan het gebruikmaken van de jeugdhulp kunnen bijdragen en kosten verbonden zijn voor de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Daarnaast heeft het gebruikmaken van jeugdhulp mogelijk ook consequenties op sociale, fiscale of andere rechten, uitkeringen en voordelen. De Vlaamse overheid heeft echter geen actueel en volledig zicht op de verschillende gebruikersbijdragen- en bijkomende kostenregelingen in geval van jeugdhulp, de impact van deze hulpverlening op prestaties en de toepassing van deze regelingen in de praktijk.

Met dit onderzoek willen we hieraan tegemoetkomen door in eerste instantie de geldende regelingen met betrekking tot de gebruikersbijdragen, bijkomende kosten en de impact op prestaties in geval van jeugdhulp juridisch in kaart te brengen. Ten tweede werden een digitale bevraging en focusgroepen georganiseerd om een zicht te krijgen op de toepassing van de gebruikersbijdragen- en bijkomende kostenregelingen door de jeugdhulpvoorzieningen en de beleving van jongeren en ouders hieromtrent.

In de **juridische analyse** werd een opsplitsing gemaakt tussen gebruikersbijdragen en bijkomende kosten enerzijds en prestaties anderzijds.

Wat betreft de **gebruikersbijdragen en bijkomende kosten** blijkt uit die analyse dat de wettelijke regelingen inzake die bijdragen en kosten door tal van onduidelijkheden, verschillen, ruime bewoordingen en leemtes worden gekenmerkt:

- (1) in de wetgeving worden de begrippen ‘gebruikersbijdrage’ en ‘bijkomende kosten’ en het onderscheid tussen beide niet duidelijk omschreven;
- (2) de gebruikersbijdrageregelingen verschillen per sector of zelfs per type voorziening binnen diezelfde sector, kennen verschillende bijdrageplichtigen, berekeningsmechanismen en bewoordingen, en verlenen veel bewegingsruimte aan de verwijzende instanties en voorzieningen;
- (3) de wetsebepalingen kampen soms met onduidelijkheden wat betreft hun toepassingsgebied en onderlinge verhoudingen en zijn vaak neergeschreven in verouderde en niet voldoende genuanceerde bewoordingen;
- (4) de wetgeving regelt bijkomende kosten amper. De zeldzame bestaande regelingen hanteren veelal zeer ruime bewoordingen, wat onduidelijkheid creëert over de concrete toepassing;
- (5) er is geen (duidelijke) wettelijke regeling over gebruikersbijdragen en bijkomende kosten in geval van overgang en combinatie tussen verschillende hulpverleningsvormen, flexibel verblijf – waarbij de jongeren af en toe terug naar huis gaan – en voortgezette hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg;
- (6) de handavingsprocedure bij niet-betaling door de bijdrage- of kostenplichtige(n) wordt niet wettelijk geregeld.

Wat de **prestaties** betreft, ontbreekt een zakgeldregeling voor jongeren in een multifunctioneel centrum (MFC) die er vrijwillig residentiële hulp krijgen via een beslissing van de toegangspoort, wanneer die beslissing niet genomen werd na een tussenkomst door een gemandateerde voorziening; voor jongeren in centra voor integrale gezinszorg (CIG’s) en gemeenschapsinstellingen (GI’s); en voor sommige meerderjarige jongeren. Ook een definitie van ‘schoolinternaat’ ontbreekt, waardoor het niet duidelijk is of de internaten met permanente openstelling (IPO’s) en het internaat en tehuis ‘Kastor’ onder de regeling voor schoolinternaten vallen. Verder is onduidelijk wat een jongere met het eigen zakgeld zou moeten betalen en in welke mate het vrij besteedbaar is. Daarnaast kampt ook de groeipakketregeling met onduidelijkheden wat betreft terminologie en

de nieuwe materiële bijstandsregeling en voorziet deze wetgeving niet in een kader voor een combinatie van intersectorale verblijfsmodules of voor flexibel verblijf. Opvallend is ook dat de sociale zekerheid en het fiscaal recht amper aandacht besteden aan de situatie van residentiële jeugdhulp. Hierdoor is de impact van deze hulpverlening op het ontvangen van prestaties door en het fiscale statuut van de ouders vaak onduidelijk. Ten slotte worden bepaalde ondersteunende prestaties geschorst wanneer gebruikgemaakt wordt van residentiële jeugdhulpverlening. Dat kan problematisch zijn als de ouders of opvoedingsverantwoordelijken blijven instaan voor kosten die ze met die tegemoetkoming betaalden.

De **empirische analyse** toont aan dat het juridisch kader in de praktijk effectief niet afdoende duidelijk is en er discretionaire ruimte ontstaat voor de voorzieningen, waarvan ze ook gebruikmaken. Onduidelijkheid kan bijvoorbeeld eenvoudigweg ontstaan wanneer eenzelfde voorziening zowel erkend is onder de bijzondere jeugdzorg als onder het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), en aldus binnen eenzelfde voorziening verschillende gebruikersbijdragen- en kostenbepalingen en visies op de aanrekening van bijkomende kosten gelden. De discretionaire ruimte blijkt bijvoorbeeld uit (1) de verschillende tarieven die de voorzieningen – met uitzondering van de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG's) – (kunnen) toepassen voor de gebruikersbijdrage; (2) de uiteenlopende regelingen die ze hanteren inzake de aanrekening van bijkomende kosten en de berekening en aanwending ter responsabilisering daarvan; (3) de verschillende regelingen in geval van flexibel verblijf en handavingsprocedures waarover ze beschikken. Als extra complexiteit hanteren voorzieningen bovendien een eigen jargon dat afwijkt van de begrippen die gehanteerd worden in de regelgeving. Dit alles leidt tot een realiteit waarin jongeren en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken – zowel binnen eenzelfde voorziening als tussen voorzieningen onderling – geconfronteerd kunnen worden met ten eerste verschillende gebruikersbijdragen- en kostenregelingen die soms onvoldoende gekaderd worden, en ten tweede een gebrek aan transparantie. De concrete invulling van de gebruikersbijdrage en bijkomende kosten en wat er achter deze kosten schuilgaat, heeft echter een significante impact op zowel hun financiële toestand als hun dagelijkse leven.

Uit beide analyses blijkt ook de **samenhang** van de gebruikersbijdragen- en kostenregeling **met de sectorale subsidieregelingen**, die niet tot de scope van dit onderzoek behoren. Zo komt de kwaliteit van de zorg onder druk te staan door de reeds jarenlange niet-indexatie van de werkingsmiddelen. Voorzieningen geven aan voortdurend financieel berekende keuzes te moeten maken en/of een beroep te moeten doen op een (vrijwillig aanvaarde) doorrekening aan de gebruiker(s), liefdadigheid, sponsoring of personeelsmiddelen voor de verwezenlijking van basisbehoeften (bv. voeding, kledij en hygiëneproducten) en vrijetijdsactiviteiten.

Globaal kan op basis van de resultaten van dit onderzoek gesteld worden dat een duidelijk wetgevend kader inzake gebruikersbijdragen en bijkomende kosten ontbreekt en er grote verschillen in de wetgeving en praktijk daaromtrent bestaan tussen de sectoren en voorzieningen. Dat leidt in eerste instantie tot de nood aan een fundamenteel beleidsdebat. **Het is aan de beleidsmakers om zich te buigen over het bestaan van verschillende systemen en de verschillende toepassing daarvan en een duidelijke visie voorop te stellen over betaalbaarheid; sociaal ondernemerschap en wie welke verantwoordelijkheden en dus kosten verbonden aan de opvoeding van de jongere moet dragen in de jeugdhulp.** Daarbij is ook rekening te houden met de **samenhang tussen de regelingen** inzake de 'eigen bijdrage', de bijkomende kosten, de gevolgen voor prestaties (i.h.b. de gezinsbijslagen) van residentieel verblijf én de subsidieregelingen. Beleidswijzigingen moeten daarom in dat **totaalperspectief** worden bekeken.

Wel werden naast het benadrukken van het belang van het onderzoeken en meenemen van de relevante juridische en maatschappelijke principes, enkele **beleidsaanbevelingen** geformuleerd waarmee rekening gehouden moet worden bij de operationalisering van de gekozen visie:

- (1) Zorg voor een consistente, duidelijke, transparante en op elkaar afgestemde regeling inzake het toepassingsgebied, de tarieven en de berekeningswijze van de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten die aangerekend (kunnen) worden in geval van jeugdhulp, alsook de handhaving van de niet-betaling daarvan;
- (2) Verduidelijk de gezinsbijslagenregeling in geval van residentiële jeugdhulp;
- (3) Verduidelijk de impact van het gebruikmaken van residentiële jeugdhulpverlening door een minderjarige op de socialezekerheidsuitkering en fiscale voordelen van zijn ouder;
- (4) Voorzie in een eenvormige en aan de huidige financiële en maatschappelijke omstandigheden van jongeren aangepaste zakgeldregeling voor alle jongeren die in een residentiële jeugdhulpvoorzieningen verblijven en verduidelijk daarbij de bestedingsmogelijkheden;
- (5) Schrap of actualiseer de verouderde verwijzingen en terminologie in de wetgeving;
- (6) Maak de juiste terminologische onderscheiden tussen jeugdrechter en jeugdrechtbank;
- (7) Breng de verschillende relevante subsidieregelingen grondig in kaart, onderwerp deze aan vereenvoudiging en pas deze aan aan de huidige financiële en maatschappelijke omstandigheden, in het bijzonder door de werkmiddelen te indexereren;
- (8) Voer in bepaalde gevallen van jeugdhulpverlening de verplichte toepassing van de derdebetalersregeling in en/of betaal de kosten van geneeskundige verzorging terug aan degene die die kosten effectief voorgesloten heeft;
- (9) Reflecteer vooraf over de mogelijke (onbedoelde) negatieve effecten van een bepaalde wetgevende keuze en tracht deze effecten actief te vermijden.

Ook **voor de voorzieningen** zelf werd ten slotte **een aanbeveling** geformuleerd omtrent het informeren en betrekken van jongeren en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken over alles wat hen aanbelangt.

Inleiding

Context en probleemstelling

Jeugdhulp is een persoonsgebonden materie, die toekomt aan de gemeenschappen.¹ De Vlaamse Gemeenschap is bevoegd voor de jeugdhulpverlening in het Nederlandse taalgebied, alsook de vrijwillige jeugdhulpverlening in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.² De missie van de Vlaamse integrale jeugdhulp is om minderjarigen³ (en 18- tot 25-jarigen die gebruikmaken van voortgezette jeugdhulpverlening⁴), hun ouders⁵ en, in voorkomend geval, hun opvoedingsverantwoordelijken⁶ en personen uit hun leefomgeving die daar behoefte aan hebben, flexibele hulp en zorg op maat te bieden.⁷ Die hulp kan zowel op vrijwillige basis als via gerechtelijke weg georganiseerd worden.⁸ Het jeugdhulpverleningslandschap bestaat uit een uitgebreid aantal sectoren: de bijzondere jeugdzorg, de gezinszorg, het algemeen welzijnswerk, de geestelijke gezondheidszorg, de zorg voor personen met een handicap, de onderwijssector en de pleegzorg.⁹

De Vlaamse Regering heeft in het Besluit Integrale Jeugdhulp voor elk van die sectoren bepaald van welke jeugdhulpaanbieders het jeugdhulpverleningsaanbod onder het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp valt (zie ook Bijlage 1).¹⁰ Voor de bijzondere jeugdzorg gaat het om de gemeenschapsinstellingen (GI's), centra voor ontwikkelingsstoornissen (COS), erkende voorzieningen en projecten.¹¹ De erkende voorzieningen zijn ingedeeld in acht erkenningscategorieën: organisaties voor bijzondere jeugdzorg (OVBJ's), centra voor integrale gezinszorg (CIG's), onthaal-, oriëntatie- en observatiecentra (OOOC's), diensten voor crisishulp aan huis (CAH), diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (hca-diensten), organisaties voor naadloze flexibele trajecten onderwijs-welzijn (NAFT), observatie- en behandelcentra (OBC's) en centra voor minderjarigen met ernstige gedrags- en emotionele stoornissen (GES+-voorzieningen).¹² Projecten zijn tijdelijke initiatieven van deze erkende voorzieningen om in te spelen op maatschappelijke, inhoudelijke of andere evoluties.¹³ In de sector gezinszorg gaat het om de lokale teams van het Agentschap Opgroeien regie die preventieve gezinsondersteuning

¹ Art. 128, § 1 Grondwet; art. 5, § 1, II, 6° BWHI.

² Art. 128, § 2 Grondwet; art. 11 Besluit Integrale Jeugdhulp.

³ Hoewel veel belang wordt gehecht aan genderneutraal schrijven, wordt in dit onderzoek steeds verwezen naar de jongere, het kind of de minderjarige met de voornaamwoorden 'hij' en 'zijn' in plaats van 'hij of zij' en 'zijn of haar'. Deze keuze werd gemaakt om geen afbreuk te doen aan de leesbaarheid van de tekst (zie EUROPEES PARLEMENT, *Genderneutraal taalgebruik in het Europees Parlement*, 2018, www.europarl.europa.eu/cmsdata/187106/GNL_Guidelines_NL-original.pdf, 7).

⁴ Artikel 18, § 3 van het Decreet Integrale Jeugdhulp bepaalt dat de toegangspoort kan beslissen over de jeugdhulpverlening tot de leeftijd van 25 jaar.

⁵ Dit zijn "de natuurlijke personen die titularis zijn van het ouderlijk gezag, of, bij ontstentenis van die personen, de wettelijke vertegenwoordigers" (art. 2, § 1, 43° Decreet Integrale Jeugdhulp).

⁶ Dit zijn "andere natuurlijke personen dan de ouders die de minderjarige op duurzame wijze in feite onder hun bewaring hebben of bij wie de minderjarige geplaatst is door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid" (art. 2, § 1, 42° Decreet Integrale Jeugdhulp).

⁷ Art. 5, eerste lid Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁸ Art. 5, tweede lid Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁹ Art. 3 Decreet Integrale Jeugdhulp; J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 151.

¹⁰ Art. 3-10 Besluit Integrale Jeugdhulp.

¹¹ Art. 4 Besluit Integrale Jeugdhulp.

¹² Art. 2, § 1 Besluit Private Voorzieningen.

¹³ Art. 2, § 1, 46°/1 Decreet Integrale Jeugdhulp; art. 70 Besluit Private Voorzieningen.

aanbieden, de inloopteams, de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG's) en de vertrouwenscentra kindermishandeling (VK's).¹⁴ Op het vlak van het algemeen welzijnswerk betreft het de diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen, alsook de centra voor algemeen welzijnswerk (CAW's), zowel wat betreft hun basiswerking als projecten.¹⁵ In de sector geestelijke gezondheidszorg is de kinderen- en jongerenwerking van de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG's) gevat, eveneens zowel als onderdeel van hun reguliere werking als in het kader van projecten.¹⁶ De zorg voor personen met een handicap wordt aangeboden door de multifunctionele centra (MFC's) en de diensten ondersteuningsplan.¹⁷ Voor de onderwijssector gaat het om de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's), alsook de acht internaten 'met permanente openstelling' (IPO's) en een 'internaat en tehuis'.¹⁸ Inzake pleegzorg betreft het de pleegzorg voor minderjarige pleegkinderen, alsook meerderjarige pleegkinderen in het kader van voortgezette jeugdhulpverlening¹⁹, aangeboden door de diensten voor pleegzorg.²⁰

Deze jeugdhulpaanbieders voeren de concrete jeugdhulpverlening uit in rechtstreeks en niet rechtstreeks toegankelijke modules.²¹ Aan het gebruikmaken van de jeugdhulp kunnen bijdragen en kosten verbonden zijn voor de gebruiker en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Daarnaast heeft het gebruikmaken van jeugdhulp mogelijk ook consequenties op sociale of andere rechten, uitkeringen en voordelen. Zowel uit een rapport van het Rekenhof van 2013 inzake de gebruikersbijdrage in de welzijnssector²², als documenten van Cachet²³ en Ouderspunt²⁴ blijkt echter dat de Vlaamse overheid geen actueel en volledig zicht heeft op de verschillende gebruikersbijdragenregelingen en dat er bovendien tussen de verschillende hulpvormen een verschil in behandeling is op het vlak van wat je als jongere, (pleeg)ouder en opvoedingsverantwoordelijke betaalt voor de jeugdhulpverlening.

Deze gebruikersbijdragen, kosten en prestaties doen dan ook vragen rijzen op het vlak van legaliteit, duidelijkheid en verschillen in behandeling.

¹⁴ Art. 7 Decreet Agentschap Opgroeien; art. 3 Besluit Integrale Jeugdhulp.

¹⁵ Art. 6 en 9 Besluit Integrale Jeugdhulp.

¹⁶ Art. 8 Besluit Integrale Jeugdhulp.

¹⁷ Art. 5 Besluit Integrale Jeugdhulp. Dit artikel maakt ook melding van thuisbegeleidingsdiensten en budgethouderverenigingen, maar de wetgeving waarnaar verwezen wordt, is inmiddels opgeheven.

¹⁸ Art. 7 Besluit Integrale Jeugdhulp.

¹⁹ Art. 18, § 3 Decreet Integrale Jeugdhulp.

²⁰ Art. 10 Besluit Integrale Jeugdhulp.

²¹ Art. 13-14 Decreet Integrale Jeugdhulp; Moduleringsbesluit Integrale Jeugdhulp.

²² REKENHOF, *Gebruikersbijdragen in de welzijnssector. Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement*, Brussel, augustus 2013, 111 p., <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1038671>.

²³ CACHET, *Wat zeggen jongeren over de kostprijs van de jeugdhulp?*, onuitg., 8 p.

²⁴ VZW ROPPOV, *Ouders over geld, wat kost Bijzondere Jeugdbijstand aan de ouders?*, september 2010, 3 p.

Onderzoeksdoelstellingen en -vragen

Het doel van dit onderzoek is driedig: het juridisch in kaart brengen van de huidige regelingen met betrekking tot de gebruikersbijdragen, bijkomende kosten en impact op prestaties in geval van jeugdhulp; het geven van een overzicht van de wijze waarop diensten en voorzieningen deze regelingen toepassen; en, ten slotte, het formuleren van aanbevelingen ten aanzien van beleid en praktijk met het oog op een gelijkwaardige behandeling en transparantie.

De onderzoeksvragen die aan de basis van het onderzoek liggen, zijn de volgende:

1. Welke gebruikersbijdragen betalen gebruikers en/of hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken wanneer ze gebruikmaken van jeugdhulp? Hoe worden die bijdragen berekend? Hoe gebeurt de handhaving bij niet-betaling?
2. Welke andere, bijkomende kosten worden aan de gebruikers en/of hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken aangerekend wanneer ze gebruikmaken van de jeugdhulp? Hoe worden die kosten berekend? Hoe gebeurt de handhaving bij niet-betaling?
3. Hoe worden reguliere en jeugdhulpspecifieke prestaties (tegemoetkomingen, uitkeringen en premies) toegepast wanneer gebruikgemaakt wordt van jeugdhulp?
4. Op welke manier rekenen de jeugdhulpvoorzieningen in de praktijk gebruikersbijdragen en bijkomende kosten aan en hoe wordt dit beleefd door gebruikers en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken?
5. Welke wijziging aan de bijdrage-, kosten- en prestatieregelingen voor cliënten in de jeugdhulp zijn noodzakelijk in functie van de relevante maatschappelijke en juridische principes?

Methodologie

Juridische analyse

Het juridisch deel van dit onderzoek werd, onder begeleiding van prof. Johan Put en prof. Tim Opgenhaffen, uitgevoerd door Liese Hofkens en Ruth Sierens, onderzoekers aan het Instituut voor Sociaal Recht van de KU Leuven. De tekst werd bijgewerkt tot en met 14 oktober 2022.

1. Dataverzameling en -analyse

Om de huidige regelingen met betrekking tot de gebruikersbijdragen, de bijkomende kosten en de impact op prestaties in geval van jeugdhulp in kaart te brengen, werd vertrokken van de relevante, geldende wetgeving. Deze werd in de eerste plaats verzameld door het ingeven van zoektermen²⁵ in Ejustice, Jura, Reflex Chrono en Vlaamse Codex. Niet alleen de resultaten met deze zoekterm in de titel, maar ook met deze zoekterm in de tekst werden bekeken. Voor de socialezekerheidsuitkeringen en fiscale voordelen werd een andere methode gehanteerd. Elke prestatie werd in eerste instantie oppervlakkig bestudeerd aan de hand van rechtsleer,²⁶ waarna enkele, relevante prestaties waarbij rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van een persoon ten laste geselecteerd werden. De bij deze prestaties in de rechtsleer aangehaalde wetgeving werd vervolgens verzameld, bekeken en uitgebreid bestudeerd aan de hand van de gerelateerde wetgeving die terug te vinden was op Ejustice, Jura, Reflex Chrono en Vlaamse Codex.

Na deze eerste fase werden ter controle van de volledigheid en aanvulling ook het rapport van het Rekenhof van 2013, rechtspraak, rechtsleer,²⁷ gepubliceerde interne nota's, algemene

²⁵ Het betreft: 'aanvullend(e) geïndividualiseerd hulpaanbod', 'basisondersteuningsbudget', 'bemiddeling jeugdhulp', 'bijdrage(n) jeugdhulp', 'bijdragen voor geplaatste kinderen', 'bijzondere jeugdbijstand', 'bijzondere jeugdzorg', 'centrum/centra voor algemeen welzijnswerk', 'centrum/centra voor ernstige gedrags- en emotionele stoornissen', 'centrum/centra voor geestelijke gezondheidszorg', 'centrum/centra voor integrale gezinszorg', 'centrum/centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning', 'centrum/centra voor leerlingenbegeleiding', 'centrum/centra voor ontwikkelingsstoornissen', 'cliëntoverleg', 'dienst(en) voor crisishulp aan huis', 'dienst(en) voor herstelgerichte en constructieve afhandeling', 'dienst(en) voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen', 'erkenningsvoorwaarden en subsidienormen', 'gemeenschapsinstelling(en)', 'gezinsbijslag(en)', 'groeipakket', 'individuele materiële bijstand', 'inkomen', 'inkomensbelasting', 'inloopteam(s)', 'internaat en tehuis', 'internaat/internaten met permanente openstelling', 'intersectorale toegangspoort', 'jeugdhulp', 'kind(eren)', 'kinderlast', 'kosten jeugdhulp', 'mobiliteitshulpmiddel(en)', 'multidisciplinair(e) team(s)', 'multifunctioneel centrum/multifunctionele centra', 'NMBS', 'observatie- en behandelcentrum/-centra', 'onderhouds-, opvoedings- en behandelingskosten', 'ondersteuningscentrum Jeugdzorg', 'onroerende voorheffing', 'organisatie(s) voor bijzondere jeugdzorg', 'organisatie(s) voor flexibele trajecten onderwijs-welzijn', 'persoonlijke-assistentiebudget', 'persoonsvolgend budget', 'persoon ten laste', 'plaatsing', 'preventieve gezinsondersteuning', 'sociale huur', 'specifieke acties', 'studietoelage', 'vertrouwenscentrum/-centra kindermishandeling', 'vrij besteedbaar bedrag', 'zakgeld' en 'zorg voor personen met een handicap'.

²⁶ O.a. A. TIBERGHIE, *Tiberghien. Handboek voor Fiscaal Recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 3080 p.; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, 1234 p.

²⁷ O.a. B. DE SMET, "Bijdragen in de kosten voor plaatsing van een minderjarige" in A. VANDEPLAS, P. ARNOU, en S. VAN OVERBEKE (eds.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaren*, Mechelen, Kluwer, losbl., afl. 94 (1 juni 2020), (1) 2-3; J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 151-154 en 265-267; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, 1234 p.

omzendbrieven en relevante websites²⁸ geconsulteerd. Indien relevant werd ook de parlementaire voorbereiding bestudeerd. Ten slotte werd ook een blik geworpen op actuele ontwikkelingen binnen het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering.

De resultaten van de data-analyse werden neergeschreven in het eerste deel van dit rapport. Na een opsomming van de relevante wetgeving per sector, onderdeel of prestatie, wordt telkens de inhoudelijke regeling besproken. Het eerste hoofdstuk en elke onderdeel van het tweede hoofdstuk worden ten slotte afgesloten met een tussenbesluit met daarin de belangrijkste bevindingen en knelpunten.

2. Beperkingen

Het onderzoek, en dus ook de juridische analyse, kent – mede door de complexiteit en omvang van het thema – enkele beperkingen. Zo werd enkel federale en Vlaamse wetgeving die voor de huidige Vlaamse jeugdhulp geldt, geselecteerd. Dit onderzoek bevat dus geen historische uiteenzetting, noch een bespreking van de wetgeving in de andere gemeenschappen. Eventuele overgangsregelingen, zoals die voor de gezinsbijslagen, werden eveneens niet meegenomen. Uiteraard bevat dit onderzoek ook enkel een analyse van de wetgeving die relevant is in het kader van de gebruikersbijdragen, bijkomende kosten en impact op prestaties in geval van jeugdhulp, en dus geen analyse van deze aspecten voor andere hulpverleningsvormen. Daarnaast werden de huishoudelijke reglementen en interne documenten van de verschillende jeugdhulpvoorzieningen niet geraadpleegd. De redenen daarvoor zijn de grote omvang en/of niet-publicatie. Ook specifieke projecten en eventuele tijdelijke wetgeving in het kader van de COVID-19-pandemie werden buiten beschouwing gelaten.

Wat de prestaties betreft, geldt een bijkomende beperking inzake de leeftijd van de jongeren in de jeugdhulp. Dit deel beperkt zich tot de impact op prestaties doordat een minderjarige gebruikmaakt van jeugdhulp. Specifieke regelingen die in geval van voorgezette jeugdhulpverlening een rol zouden (kunnen) spelen, werden niet meegenomen. Bovendien werd gefocust op de impact van residentiële jeugdhulpverlening op prestaties. Daarnaast werd de analyse van de socialezekerheidsuitkeringen en fiscale voordelen beperkt tot een algemene, verkennende analyse van de impact van deze hulp op de voordelen die de ouder(s) van de geplaatste minderjarige geniet(en), en meer specifiek het ‘persoon ten laste’-criterium binnen die regelingen. Dit is nodig doordat de realiteit zo complex kan zijn dat het onmogelijk is om alle denkbare situaties te vatten in dit onderzoek. Waar verschillende regelingen voor werknemers, ambtenaren en zelfstandigen bestaan, werd bovendien enkel op de regeling betreffende die eerste groep gerechtigden ingegaan.

²⁸ O.a. <https://diensten.rva.be/apps/riolex/riolex.nsf> (laatst geraadpleegd op 14 oktober 2022); www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/centrum-voor-kinderzorg-en-gezinsondersteuning/regelgeving (laatst geraadpleegd op 14 oktober 2022); www.jeugdhulp.be/over-jeugdhulp/regelgeving (laatst geraadpleegd op 27 augustus 2022); <https://gpedia.groeipakket.be/nl> (laatst geraadpleegd op 14 oktober 2022); www.mi-is.be/nl/equivalent-leefloon (laatst geraadpleegd op 14 oktober 2022); www.riziv.fgov.be/nl/Paginas/default.aspx (laatst geraadpleegd op 14 oktober 2022); www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t147 (laatst geraadpleegd op 14 oktober 2022); www.wonenvlaanderen.be/sociale-huur (laatst geraadpleegd op 14 oktober 2022).

Ten slotte is het nog belangrijk aan te stippen dat de subsidieregelingen van de diverse soorten voorzieningen niet in detail werden bestudeerd. Toch is dat een belangrijk aan dit onderzoek gerelateerd aspect. Het toont immers welke kosten door de maatschappij gedragen worden en welke middelen voorzieningen ter beschikking hebben om hun werking te financieren. Om die redenen werd het waar relevant wel in zeer beperkte mate meegenomen in de analyses.

Empirische analyse

Het empirisch deel werd, onder begeleiding van prof. Koen Hermans, uitgewerkt door een onderzoeksteam van LUCAS aan de KU Leuven, bestaande uit Laura Polfliet en dr. Nele Van den Cruyce.

Binnen het empirisch luik wordt nagegaan hoe de concrete toepassing van de bijdragen en kosten verloopt in de praktijk en wat hiervan de impact is, zowel op vlak van de invulling van de geleverde prestaties door de voorzieningen als de ervaring van de gebruikers. Om deze verschillende perspectieven in kaart te brengen, werd een methodologisch kader opgezet bestaande uit kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden.

Allereerst, werd een digitale bevraging opgezet bij jeugdhulpvoorzieningen. Deze brengt kwantitatieve gegevens in kaart. De bevindingen werden verder verdiept aan de hand van enkele kwalitatieve focusgroepen bij directeurs van voorzieningen. Tot slot, werd het gebruikersperspectief in kaart gebracht aan de hand van focusgroepen met enkele ouders en jongeren die gebruikmaken van jeugdhulpverlening.

Alle onderzoekstappen werden voorgelegd en gevalideerd door de ethische commissie van de KU Leuven.

1. Digitale bevraging bij voorzieningen

Om het perspectief van de voorzieningen in kaart te brengen werd een digitale bevraging over de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten opgesteld.

1.1. Afbakening doelgroep

Gezien de beperkte duur en middelen van dit onderzoek, werd allereerst de doelgroep in samenspraak met de stuurgroep verder afgebakend. Er werd geopteerd om enkel de diensten gesubsidieerd door het Agentschap Opgroeien, het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) en het Departement Onderwijs aan te schrijven. Hiervoor kon immers een generieke vragenlijst ontworpen worden, gezien het juridisch kader melding maakt van een gelijkaardige wetgeving en gehanteerd begrippenkader. Organisaties wiens werking te specifiek was en waarvoor aldus unieke vragenlijsten zouden dienen ontworpen te worden, werden niet opgenomen in dit onderzoek.

In totaal werden 319 voorzieningen aangeschreven om deel te nemen aan het onderzoek:

Aantal voorzieningen dat aangeschreven werd naar type	
Type voorziening	Aantal
CGG's	19
CIG's	8
CKG's	18
COS	4
GES+-voorzieningen	20
GI's	6
Internaten van het gemeenschapsonderwijs	8
MFC's	102
OBC's	6
OOOC's	17
OVBJ's	105
VK's	6
Totaal	319

1.2. Vragenlijst

In samenspraak met de stuurgroep werd een vragenlijst (zie Bijlage 2) opgesteld die peilde naar de volgende onderwerpen:

- de hoogte van de gebruikersbijdrage en de manier van berekening;
- de kosten die gevat worden door de gebruikersbijdrage;
- de bijkomende kosten die niet gevat worden door de gebruikersbijdrage;
- de manier waarop de bijkomende kosten berekend worden;
- de manier waarop de voorziening de kosten bepaalt in geval van flexibele vormen van verblijf;
- het beleid in geval van achterstallige betaling (open veld);
- het inzetten van middelen afkomstig van giften, sponsoring of filantropie (open veld);
- eventuele knel- en/of verbeterpunten inzake de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten (open veld);
- eventuele opmerkingen (open veld).

De begrippen die werden gehanteerd in het juridische deel van deze studie, werden opnieuw gebruikt in het empirische luik. Om de respondenten te ondersteunen en het uniform invullen van de vragenlijst te faciliteren, werd een begrippenkader opgenomen in de vragenlijst die een verduidelijking gaf inzake wat de onderzoekers bedoelden met de termen gebruikersbijdragen en bijkomende kosten.

Begrip	Betekenis
Gebruikersbijdrage	De prestatie-, dag-, week- of maandprijs ongeacht de wijze waarop de zorgaanbieder wordt vergoed (forfait, dagprijs, modulevergoeding ...)
Bijkomende kosten	Type 1 aangerekend door de zorgaanbieder zelf: - extra kosten naast of bovenop de gebruikersbijlage - direct gelinkt aan de ondersteuning (bv. knutselmateriaal gebruikt tijdens hulpverlening, collectief vervoer, inschrijvingsgeld voor een daguitstap met de leefgroep, vergoedingen voor schade aangebracht aan de organisatie ...) Type 2 aangerekend door een externe partij (bv. school, vereniging, paramedici ...): - extra kosten naast of bovenop de gebruikersbijlage - gelinkt aan de ondersteuning (bv. inschrijvingsgeld voor hobby's, aankoop materiaal voor hobby's, schoolmateriaal, medische kosten ...)

Daarnaast werd beslist om de vragenlijst op te delen per soort ondersteuning: ambulante ondersteuning met een onderscheid tussen consultaties en dagbegeleiding, mobiele ondersteuning en residentiële ondersteuning. Afhankelijk van het type aanbod zijn er mogelijks specifieke aandachtspunten inzake de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten. De verschillende soorten ondersteuning werden als volgt gedefinieerd in de vragenlijst:

Type ondersteuning	Definitie volgens Decreet Integrale Jeugdhulp
Ambulant	De hulp wordt in de voorziening aangeboden, maar de cliënt overnacht niet in de voorziening (art. 2, § 1, 4° Decreet Integrale Jeugdhulp) - Type 1 - consult: partijen die elkaar raadplegen en informatie uitwisselen in het kader van de jeugdhulpverlening, vertrekkend vanuit de hulpvraag (art. 2, § 1, 6° Decreet Integrale Jeugdhulp) - Type 2 - dagbegeleiding/dagopvang: het kind of de jongere wordt gedurende een halve of volledige dag begeleid of opgevangen. Dit kan schoolaanvullend of schoolvervangend zijn.
Mobiel	De hulp wordt niet in de voorziening maar elders aangeboden (thuis, op school ...) (art. 2, § 1, 37° Decreet Integrale Jeugdhulp)
Residentieel	De hulp wordt in de voorziening aangeboden en de cliënt overnacht in de voorziening (art. 2, § 1, 49° Decreet Integrale Jeugdhulp)

1.3. Verspreiding van de onlinevragenlijst en data cleaning

De vragenlijst werd per mail verstuurd naar de contactpersonen van de 319 organisaties. De e-mailadressen werden verkregen via het Agentschap Opgroeien, Zorg en Gezondheid en het VAPH. De vragenlijst werd verstuurd op 4 mei 2022 en diende ten laatste tegen 29 mei 2022 ingevuld te worden. Op 16 mei 2022 werd een herinneringsmail verzonden.

Aantal reacties op de vragenlijst per type voorziening		
Type voorziening	Aantal aangeschreven	Aantal ingediend
CGG's	19	5
CIG's	8	2
CKG's	18	3
COS	4	2
GES+-voorzieningen	20	3
Internaten van het gemeenschapsonderwijs	8	1
MFC's	102	43
OBC's	6	1
OOOC's	17	5
OVBJ's	105	32
Andere	12	2
Totaal	319	99

In het kader van data cleaning bleken de twee voorzieningen die zich als 'andere' identificeerden in realiteit een MFC en een OVBJ zijn. Deze beide jeugdhulporganisaties werden toegewezen aan de desbetreffende groepen vooraleer tot analyse van de data over te gaan.

De responsgraad bedraagt 31%. Op zich lijkt dit relatief laag, aangezien het om een onderwerp gaat dat ook voor de voorzieningen en diensten belangrijk is. Tegelijkertijd stellen we vast dat de respons bij deze manier van bevragen tot een gelijkaardige responsgraad leidt. We hebben ervoor geopteerd om de hele populatie van voorzieningen en diensten te bevragen. Gegeven de beperkte tijd van het onderzoek was het niet mogelijk om een non-respons onderzoek uit te voeren naar de redenen voor niet-deelname. Er is echter geen reden om aan te nemen dat de resultaten van de deelnemers sterk afwijkend zijn voor de hele populatie.

2. Focusgroepen

Om de kwantitatieve gegevens uit de digitale bevraging te contextualiseren, valideren en verder uit te diepen, werd een kwalitatieve onderzoeksfase opgezet. Vanuit een multistakeholderperspectief werd beslist om zowel de directies en stafmedewerkers, als ouders en jongeren te betrekken. Dit dient om in kaart te brengen hoe in de praktijk omgegaan wordt met de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten, en welke impact dit heeft op de gebruikers en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijkenouders of opvoedingsverantwoordelijken.

Gezien de beperkte duurtijd en middelen van dit onderzoek, werd – in samenspraak met de stuurgroep – beslist om de focus van het kwalitatief onderzoek verder te verfijnen. De onderzoekspopulatie werd daarbij afgebakend naar organisaties die betrokken zijn bij de residentiële jeugdhulpverlening, het type aanbod waarin al de verschillende types kosten aan bod komen en mogelijk extra uitdagingen zich voordoen bij het voorkomen van flexibel verblijf.

Er werden zes focusgroepen georganiseerd:

- twee focusgroepen met directeurs en stafmedewerkers van jeugdhulporganisaties;
- twee focusgroepen met ouders;
- twee focusgroepen met jongeren die gebruikmaken van residentiële jeugdhulp.

2.1. Focusgroepen met vertegenwoordigers van jeugdhulporganisaties

Er werd een uitnodiging voor de focusgroepen uitgestuurd naar de diverse contactpersonen op basis van de contactgegevens die eveneens gebruikt werden voor de online bevraging. Na twee weken werd een herinneringsmail uitgestuurd.

In geval van bereidheid tot deelname werd een informed consent formuleer overgemaakt, waarna de geïnteresseerden een finale beslissing tot deelname konden nemen.

Er werden twee focusgroepen georganiseerd:

- een focusgroep met vertegenwoordigers van OVBJ's erkend door het Agentschap Opgroeien;
- een focusgroep met vertegenwoordigers van MFC's erkend door het VAPH.

Deze keuze werd gemaakt, aangezien de financiering en de organisatie van de gebruikersbijdragen in deze twee groepen juridisch sterk van elkaar verschilt (*supra*, juridische analyse).

Inhoudelijk volgden de focusgroepen eenzelfde opbouw als de digitale bevraging en werd er stilgestaan bij:

- de invulling die zij geven aan de gebruikersbijdrage en de manier van berekening;
- de kosten die gevat worden door de gebruikersbijdrage en de grootorde hiervan;
- de invulling die zij geven aan de bijkomende kosten die niet gevat worden door de gebruikersbijdrage;
- de manier waarop de bijkomende kosten berekend worden en de grootorde ervan;
- de manier waarop de voorziening de kosten bepaalt in geval van flexibele vormen van verblijf;
- het beleid in geval van achterstallige betaling;
- de ervaring met middelen afkomstig van giften, sponsoring of filantropie;
- eventuele knel- en/of verbeterpunten inzake gebruikersbijdragen en bijkomende kosten;
- eventuele opmerkingen.

Hierbij werd zo veel mogelijk gepeild naar concrete voorbeelden en cases uit de dagelijkse realiteit waarmee de directeurs en stafmedewerkers geconfronteerd worden.

De focusgroepen met directeurs en stafmedewerkers gingen online door op 3 juni 2022. Er namen 4 personen deel aan iedere groep. De focusgroepen duurden ongeveer 1 uur en 30 minuten.

2.2. Focusgroepen met ouders

De ouders werden uitgenodigd via een mail die verstuurd werd door een jeugdhulporganisatie en/of ouderorganisaties. Deze mail werd opnieuw verzonden na twee weken.

In geval van bereidheid tot deelname werd een informed consent formulier overgemaakt, waarna de geïnteresseerden konden beslissen om al dan niet over te gaan tot deelname aan de focusgroep.

Ook bij de focusgroepen met ouders werd, gezien de verschillen in regelgeving en mogelijks daarbij verschillende ervaring, een onderscheid gemaakt tussen:

- ouders van kinderen die verblijven in een OVBJ erkend door Opgroeien;
- ouders van kinderen die verblijven in een MFC erkend door het VAPH.

In samenspraak met de stuurgroep werd een leidraad uitgewerkt voor de focusgroepen. Hierbij werd ingespeeld op bevindingen uit eerder onderzoek van vzw Ouderspunt die aangaven dat er onduidelijkheid heerst omtrent de facturatie van enkel kosten zoals ziektekosten. Inhoudelijk gingen de focusgroepen in op de ervaring van de ouders met:

- de impact van de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten op het gezinsinkomen;
- de impact van plaatsing van kinderen op het gezinsinkomen;
- de invulling van gebruikersbijdragen: wat zit er in de in het 'zorgpakket' dat wordt aangeboden?;
- de invulling van bijkomende kosten: welke kosten moeten naast de gebruikersbijdragen nog betaald worden?;
- eventuele onduidelijkheid die ervaren wordt met gebruikersbijdragen en bijkomende kosten (cf. onderzoek vzw Ouderspunt);
- de aanpak van (eventuele) betaalbaarheidsproblemen.

De focusgroepen met ouders vonden online plaats op 15 en 16 juni 2022. De focusgroep met ouders van kinderen die verblijven in een voorziening erkend door het Agentschap Oproeien bestond uit 2 deelnemers. De andere focusgroep had 5 deelnemers. Ondanks de vele inspanningen die zijn gebeurd om meer deelnemers te werven, is dit niet gelukt. De focusgroepen duurden ieder ongeveer 1 uur en 30 minuten.

2.3. Focusgroep met jongeren

In samenspraak met de stuurgroep werd geopteerd om te focussen op jongeren die verblijven in een OVBJ en zich tussen de leeftijd van 14 en 18 jaar bevinden. Gegeven het beschikbare budget voor het onderzoek was het niet haalbaar om ook jongeren in VAPH-voorzieningen te bevragen. We beseffen dat dit een belangrijke beperking is van deze studie. Voor de focusgroepen met jongeren werden 15 OVBJ's gecontacteerd met de vraag of zij geïnteresseerd zouden zijn om mee te werken aan dit onderzoek. Zij die interesse hadden, kregen communicatiemateriaal aangepast om de jongeren te informeren over en te motiveren voor het onderzoek: een poster en informatiebrief voor de populatiegroep, een informatiebrief voor de ouders of opvoedingsverantwoordelijke en de actieve of passieve geïnformeerde toestemmingen voor de ouders of opvoedingsverantwoordelijken van de jongeren.

Wanneer de jongeren aangaven interesse te hebben om deel te nemen, werden hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken gecontacteerd om een actieve of passieve geïnformeerde toestemming te geven. Een actieve geïnformeerde toestemming diende verstuurd te worden naar de ouders of opvoedingsverantwoordelijken van jongeren van 14 en 15 jaar. Hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken dienden immers hun toestemming te geven om deel te nemen aan het onderzoek (opt in). Een passieve geïnformeerde toestemming diende verstuurd te worden naar ouders of opvoedingsverantwoordelijken van jongeren van 16 en 17 jaar. Hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken dienden te laten weten indien zij niet wensten dat hun kind deelneemt aan het onderzoek (opt out).

In de focusgroepen werd gepeild naar de ervaringen van de jongeren met de gebruikersbijdragen en de bijzondere kosten. Hierbij werd het werk van vzw Cachet meegenomen dat wees op een aantal pijnpunten die jongeren ervaren. Samen met de stuurgroep werd een leidraad ontworpen die inging op:

- het leven in de voorziening en de kosten die hierbij komen kijken;
- de mate van inspraak in het beleid van de voorziening;
- de omgang met eventuele hoge kosten;
- de mate waarin gespaard kan worden;
- het bestaan van bijkomende inkomstenbronnen voor de jongeren (bv. werk en steun van ouders en/of vrienden);
- het bestaan van eventuele geldzorgen en hun visie op de toekomst;
- het gebruiken van geld als straf/beloningsmiddel.

De 2 focusgroepen vonden fysiek plaats, 1 met 2 deelnemers op 5 juli 2022, en 1 met 6 deelnemers op 26 juli 2022. Kleine versnaperingen werden voorzien om de focusgroep in een ontspannen sfeer te laten doorgaan. De focusgroep duurde ongeveer 1 uur en 30 minuten. Tijdens de focusgroep was bewust geen opvoeder aanwezig, maar wel nabij zodat de jongeren zich te allen tijde tot deze vertrouwenspersoon zouden kunnen wenden. De jongeren mochten ook steeds aangeven niet langer te willen deelnemen aan de focusgroep. De begeleider kon de jongeren dan opvangen en begeleiden.

3. Data-analyse

De kwantitatieve gegevens werden geanalyseerd met behulp van het statistisch computerprogramma SPSS. Het is belangrijk om te onderlijnen dat de onderzoekers enkel aan de slag kunnen gaan met de informatie die de voorzieningen zelf invulden. De informatie in de open vragen is niet altijd volledig uitgeschreven en/of bevat soms elementen die verdere vragen oproepen. Verduidelijking van deze informatie was echter niet mogelijk. In volle transparantie werd deze informatie desondanks opgenomen in het rapport. Cijfergegevens inzake de grootte van de kosten werden in de mate van het mogelijke omgevormd tot gemiddelden. Waar dit niet mogelijk was (bv. door gebruik van een ander begrip en/of berekeningswijze) werden deze afzonderlijk per reagerende voorziening opgesomd.

De focusgroepen werden eerst getranscribeerd. Op de transcripties werd een thematische analyse uitgevoerd waarbij de centrale begrippen in het kwalitatief onderzoek als leidraad gebruikt werden om thematische clusters op te zetten. Deze analyse gebeurde door twee afzonderlijke onderzoekers en de data werden hierbij geanonimiseerd. Gezien er slechts 2 deelnemers waren aan de focusgroep met ouders uit voorzieningen erkend door het Agentschap Oproeien waarbij het verhaal van beide respondenten totaal verschillend was, werd hierbij geopteerd voor een narratieve weergave waardoor de diversiteit aan bod kan komen.

Deel 1. Juridische analyse

De eerste fase van het onderzoek bestaat uit een juridische analyse van de wetgeving betreffende de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten die verbonden zijn aan het gebruikmaken van jeugdhulpverlening, alsook de impact van deze hulpverlening op prestaties. De bedragen die in dit deel vermeld worden, zijn de niet-geïndexeerde bedragen zoals bepaald in de betreffende wetgeving, tenzij expliciet anders aangegeven wordt. Bij de betaling in de praktijk gelden uiteraard de geïndexeerde bedragen zoals die op dat ogenblik van toepassing zijn. Daarnaast wordt in de tekst zo veel mogelijk de bewoording uit de wetsbepalingen gehanteerd.

Hoofdstuk 1. Gebruikersbijdragen en bijkomende kosten

Inleiding

De gebruikersbijdrage betreft de prestatie-, dag- of maandprijs die de gebruiker – een minderjarige in de jeugdhulp of een meerderjarige die gebruikmaakt van voortgezette jeugdhulpverlening – en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken moeten betalen voor de hulp, ongeacht de wijze waarop de zorgaanbieder wordt vergoed (forfait, dagprijs, modulevergoeding ...). Naast gebruikersbijdragen, kunnen aan deze personen ook andere, bijkomende kosten aangerekend worden. Het betreffen ‘kosten buiten factuur’, namelijk de kosten die niet afgedekt worden door de subsidies en eigen bijdrage. Het gaat bijvoorbeeld over schoolmateriaal (boeken, lesmateriaal, een sportuniform ...), een gsm-abonnement, kleding en verzorgingsproducten, medische kosten (ook tandarts), lidgeld voor de jeugdbeweging of sportclub, kapperskosten, vervoerskosten en was- en droogkosten.

In de geanalyseerde wetgeving wordt het onderscheid tussen gebruikersbijdragen en bijkomende kosten niet duidelijk gemaakt. Zo wordt er verwezen naar ‘onderhouds-, opvoedings- en behandelingskosten’, ‘onderhoudskosten’, ‘financiële bijdrage’ en ‘ouderbijdrage’, zonder dat de reikwijdte daarvan verduidelijkt wordt. Slechts sporadisch wordt expliciet verwezen naar bijkomende kosten. In wat volgt, wordt per sector een overzicht gegeven van de geldende gebruikersbijdragen- en bijkomende kostenregeling. Daarbij wordt gewezen op de algemene bijdragebepalingen, alsook specifieke bepalingen betreffende mogelijke bijkomende kosten.

1. Bijzondere jeugdzorg

1.1. Relevante wetgeving

- Art. 71 Jeugdbeschermingswet
- Art. 78/7 Decreet Integrale Jeugdhulp
- Art. 2-3 B.VI.Reg. 22 mei 1991
- Art. 4, eerste lid, 6° B.VI.Reg. 16 juni 1998
- Art. 17-18 en 44-45 Besluit Private Voorzieningen
- Titel VI Min.Omz. WEL/B.J. 94/7

1.2. Inhoudelijke regeling

De jeugdhulpverlening in de sector bijzondere jeugdzorg wordt aangeboden door de COS, de erkende voorzieningen (OVBJ's, CIG's, OOC's, CAH, hca-diensten, NAFT, OBC's en GES+-voorzieningen) en projecten uit het Besluit Private Voorzieningen en de GI's.²⁹ Wanneer deze jeugdhulpverlening ingezet wordt, staat het Agentschap Opgroeien³⁰ in voor de financiële lasten.³¹ De kosten van de opvoeding worden dus in eerste instantie opgenomen door de gemeenschap. In sommige gevallen dienen de jongeren ten aanzien van wie jeugdhulp georganiseerd wordt en hun onderhoudsplichtige personen bij te dragen in de onderhouds-, opvoedings- en behandelingskosten. Er zijn verschillende bepalingen die deze verplichting tot het betalen van een **gebruikersbijdrage** regelen.

Het Decreet Integrale Jeugdhulp bevat een hoofdstuk 14/1 'Private voorzieningen' met daarin artikel 78/7, dat een rechtsgrond voor de Vlaamse Regering bevat om regels uit te vaardigen betreffende de bijdragen van de minderjarigen³² en de onderhoudsplichtige personen in de onderhouds-, opvoedings- en behandelingskosten.³³ Het betreft een technische rechtzetting, aangezien het artikel dat in deze rechtsgrond voorzag, vervat lag in het Decreet Bijzondere Jeugdbijstand, dat quasi volledig werd opgeheven door een decreet van 1 maart 2019³⁴.³⁵

Art. 78/7 Decreet Integrale Jeugdhulp. § 1. De Vlaamse Regering vaardigt algemeen geldende regels uit betreffende de bijdrage van de minderjarigen en van de onderhoudsplichtige personen in de onderhouds-, opvoedings- en behandelingskosten van de minderjarigen, evenals betreffende de bestemming van het loon dat wordt toegekend aan de minderjarigen die werden geplaatst met toepassing van dit decreet.

De toegangspoort, de jeugdrechtbank of jeugdrechtbank bepaalt overeenkomstig deze regels de bijdrage van de minderjarige en van de onderhoudsplichtige personen, evenals de bestemming die aan het loon zal worden gegeven. Met betrekking tot de beslissing van de toegangspoort hebben de betrokkenen het recht zich bij verzoekschrift tot de jeugdrechtbank te wenden.

§ 2. De Vlaamse Regering bepaalt welke voorzieningen³⁶ een bijdrage kunnen vragen van de onderhoudsplichtige personen voor de onderhouds-, opvoedings- en behandelingskosten van minderjarigen en welke voorzieningen een bijdrage kunnen vragen van de ouders of aanstaande ouders voor de kosten die verband houden met het verblijf van de ouders of aanstaande ouders. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere modaliteiten voor de bijdragen die de voorzieningen kunnen vorderen.

²⁹ Art. 4 Besluit Integrale Jeugdhulp.

³⁰ In 2019 fuseerden het Agentschap Jongerenwelzijn, Kind en Gezin en een deel van het VAPH tot het Agentschap Opgroeien.

³¹ Art. 5, § 1, eerste lid, 2° en tweede lid Decreet Agentschap Opgroeien; art. 54-65 Decreet Bijzondere Jeugdbijstand; art. 12-18 B.Vl.Reg. 16 juni 1998; art. 33-40, 68-69 en bijlage 1 Besluit Private Voorzieningen.

³² Het gaat om "elke natuurlijke persoon die jonger is dan achttien jaar of van wie vermoed wordt dat hij jonger dan achttien jaar is" (art. 2, § 1, 36° Decreet Integrale Jeugdhulp).

³³ Ingevoegd door art. 37 en 44 Decr.Vl. 15 maart 2019 houdende diverse wijzigingsbepalingen betreffende het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende de integrale jeugdhulp, BS 4 april 2019, 33.555.

³⁴ Decr.Vl. 1 maart 2019 tot ontbinding van het Fonds Jongerenwelzijn en tot wijziging van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin en het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, BS 8 april 2019, 35.828.

³⁵ Amendementen op het ontwerp van decreet houdende diverse wijzigingsbepalingen betreffende het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende de integrale jeugdhulp, Parl.St. Vl.Parl. 2018-19, nr. 1732/2, 6-7.

³⁶ Dit zijn "de initiatieven die hulp- of dienstverlening aan minderjarigen en gezinnen aanbieden" (art. 2, § 1, 55°/1 Decreet Integrale Jeugdhulp).

Het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991 bepaalt dat de verwijzende instantie³⁷ kan beslissen dat de jongere³⁸ en onderhoudsplichtige personen bijdragen in de onderhoudskosten van de jongere, voor zover de jongere wordt toevertrouwd aan of onder begeleiding geplaatst van een erkende voorziening³⁹ of pleeggezin, en dit *“onverminderd hetgeen bij of krachtens de wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders en de gezinsbijslag voor zelfstandigen is bepaald aangaande de bijslag waarop de jongere recht heeft”*. De bijdrage per dag wordt vastgesteld door de verwijzende instantie, na een onderzoek van de gegoedheid van de betrokkenen.⁴⁰ Als de jongere in een residentiële voorziening erkend in het kader van de gecoördineerde decreten⁴¹ of in een pleeggezin verblijft en over eigen inkomsten beschikt, moet hij soms zelf onderhoudskosten dragen *“volgens de regels bepaald door de Gemeenschapsminister bevoegd voor bijzondere jeugdbijstand”*.⁴²

In titel VI van de ministeriële omzendbrief WEL/B.J. 94/7 van 14 oktober 1994 wordt ook ingegaan op de bijdrage van de minderjarige en van de onderhoudsplichtige personen in het kader van de inmiddels opgeheven artikelen 37 en 38 van de gecoördineerde decreten. Daarbij wordt verwezen naar het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991 en wordt gepreciseerd dat omwille van het tijdelijk karakter van een maatregel, de beslissing betreffende de bijdrage van de minderjarige en van de onderhoudsplichtige personen slechts geldt voor dezelfde termijn. Er wordt aanbevolen om bij een verlenging van een maatregel eveneens de beslissing inzake de bijdrage te bevestigen, dan wel aan te passen.

Ook in de Vlaamse versie van de Jeugdbeschermingswet ligt een bepaling vervat betreffende de onderhoudsplicht, weliswaar beperkt tot enkele procedurele aspecten en zonder verduidelijking van het type beslissingen waarop deze bepaling betrekking heeft.

Art. 71 Jeugdbeschermingswet. De onderhoudsplichtigen die niet in het geding betrokken zijn, worden opgeroepen.

De jeugdrechtbank beslist evenzo op de voorziening ingesteld krachtens artikel 6, laatste lid.

Deze beslissingen zijn vatbaar voor hoger beroep en voor herziening.

Overtreding van de verplichtingen, door die beslissingen opgelegd, wordt gestraft overeenkomstig de bepalingen van artikel 391bis van het Strafwetboek.

De invordering van de kosten die ten laste van betrokkenen komen, geschiedt door bemiddeling van het bestuur der registratie en domeinen, overeenkomstig het bepaalde in artikel 3 van de domaniale wet van 22 december 1949. De vordering verjaart door verloop van vijf jaren, overeenkomstig het bepaalde in artikel 2277 van het Burgerlijk Wetboek.

³⁷ Naargelang het geval, het bureau voor bijzondere jeugdbijstand, bedoeld in artikel 8 van de gecoördineerde decreten, of de jeugdrechter (art. 1, 5° B.VI.Reg. 22 mei 1991).

³⁸ Art. 1, 4° B.VI.Reg. 22 mei 1991 omschrijft dit als *“een natuurlijke persoon die de maximumleeftijd als bedoeld in artikel 30, § 2, van de gecoördineerde decreten, niet heeft bereikt en aan wie hulp wordt verleend overeenkomstig de hulp- en de bijstandsregeling”*.

³⁹ Erkende voorzieningen zijn *“de voorzieningen bedoeld in artikel 2, c) van de gecoördineerde decreten”* (art. 1, 6° B.VI.Reg. 22 mei 1991).

⁴⁰ Art. 2 B.VI.Reg. 22 mei 1991.

⁴¹ Dit wordt gedefinieerd als *“de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990”* (art. 1, 1° B.VI.Reg. 22 mei 1991).

⁴² Art. 3 B.VI.Reg. 22 mei 1991.

Naast deze algemenere bepalingen zijn er twee types voorzieningen binnen de bijzondere jeugdzorg waarvoor specifieke bepalingen terug te vinden zijn. Ten eerste is er een specifieke regeling voor de CIG's. Artikel 17, 2° van het Besluit Private Voorzieningen bepaalt dat een CIG slechts erkend kan worden, indien deze voor elke verblijfsdag een financiële bijdrage vordert van de ouder of de aanstaande ouder die in de voorziening verblijft *“als deelname in de kosten voor het gebruik van een ingerichte kamer of studio, gemeenschappelijke ruimtes, sanitair en kookfaciliteiten”*. Deze bijdrage wordt bepaald op basis van het actuele maandinkomen van de ouders of de aanstaande ouders.⁴³ De berekening daarvan komt verder aan bod in artikel 18 van het Besluit Private Voorzieningen.

Art. 18 Besluit Private Voorzieningen. (...) *Als beide ouders van een gezin in de voorziening verblijven, wordt het gezamenlijke actuele maandinkomen in aanmerking genomen.*

De bijdrage bedraagt 25 % van het leefloon dat de ouders of de aanstaande ouders ontvangen of dat ze zouden ontvangen, als ze niet over andere inkomsten beschikken.

Als de ouders of de aanstaande ouders een eigen inkomen hebben, wordt de bijdrage verhoogd met 15 % van het gedeelte van het inkomen dat het leefloon overstijgt.

De minister kan een lijst opstellen met de eigen inkomsten die mee in rekening genomen zullen worden voor het berekenen van het inkomen.

De voorziening expliciteert de modaliteiten van de bijdrage in een huishoudelijk reglement en transparante procedures, die aan de gebruikers worden gecommuniceerd.

Als opgenomen personen weigeren om de bewijsstukken voor te leggen die nodig zijn om de bijdrage te bepalen, kan de voorziening zelf de gepaste bijdrage bepalen.

Daarnaast is er een specifieke bepaling voor de COS. In artikel 4, eerste lid, 6° van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 juni 1998 wordt bepaald dat een voorziening slechts als COS erkend kan worden indien het een financiële bijdrage van de cliënt⁴⁴ vraagt, die niet hoger mag zijn dan 70,80 euro per opgestart multidisciplinair onderzoek. Uit de rekening van het afgelopen werkjaar van het centrum moet bovendien blijken dat een gemiddelde bijdrage van meer dan 35,40 euro per opgestart multidisciplinair onderzoek werd geïnd. Deze bedragen zijn gekoppeld aan de index van de consumptieprijzen die van toepassing is op 1 januari 2020.⁴⁵

Over **bijkomende kosten** die aan de gebruiker en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken kunnen worden aangerekend, is er in de wetgeving geen enkel bepaling terug te vinden. Vermeldenswaardig is dat in artikel 44 van het Besluit Private Voorzieningen bepaald wordt dat aan een OVBJ, CIG, OOC, OBC en GES+-voorziening een subsidie kan worden toegekend om bijzondere kosten te vergoeden voor verstrekte buitengewone medische en paramedische verzorging aan minderjarigen bij wie een verblijfsmodule of een module begeleiding in een kleinschalige wooneenheid geactiveerd is, en voor het herstellen van schade die is veroorzaakt door minderjarigen in een crisissituatie. In uitzonderlijke omstandigheden, om de fysieke of psychische integriteit van de betrokken minderjarige te behouden of te herstellen, kan ook een subsidie worden verleend voor andere bijzondere uitgaven. Deze subsidies kunnen echter niet verleend worden indien een natuurlijke of rechtspersoon, wettelijk, bij overeenkomst of door een rechterlijke beslissing, verplicht is om die kosten te betalen of terug te betalen of indien de kosten het gevolg zijn van een fout, nalatigheid of onvoorzichtigheid van een personeelslid van de voorziening. Bovendien geldt voor elke aanvraag van een subsidie voor bijzondere kosten een

⁴³ Art. 18 Besluit Private Voorzieningen.

⁴⁴ Dit is *“de minderjarige bij wie een hoog risico op een ontwikkelingsstoornis blijkt, of bij wie dergelijke stoornis wordt vermoed of vastgesteld en bij wie een multidisciplinair onderzoek wordt opgestart, alsmede zijn/haar ouders of de wettelijke vertegenwoordigers”* (art. 1, 4° B.VI.Reg. 16 juni 1998).

⁴⁵ Art. 17 B.VI.Reg. 16 juni 1998.

vrijstelling van 1000 euro. Bij opname in het ziekenhuis komt alleen het verblijf in een gemeenschappelijke kamer voor subsidiëring in aanmerking, tenzij het verblijf in een afzonderlijke kamer wegens uitzonderlijke omstandigheden verantwoord is.⁴⁶ De kosten die door deze subsidieregeling gedekt worden, kunnen niet aan de gebruiker en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken aangerekend worden en dus geen bijkomende kost uitmaken.

2. Gezinszorg

2.1. Relevante wetgeving

- Art. 68 Decreet Integrale Jeugdhulp
- Art. 58 B.VI.Reg. 9 november 2012
- Art. 23 B.VI.Reg. 17 november 2017
- MB 17 juli 2014

2.2. Inhoudelijke regeling

De lokale teams van het Agentschap Opgroeien regie die preventieve gezinsondersteuning aanbieden, de inloopteams, de CKG's en de VK's vormen de jeugdhulpaanbieders in de sector gezinszorg.⁴⁷ Ook hier staat het Agentschap Opgroeien in voor de financiële lasten.⁴⁸

De preventieve gezinsondersteuning en inloopteams kennen geen expliciete bepaling inzake de **gebruikersbijdragen**.⁴⁹ Voor de VK's wordt daarentegen uitdrukkelijk vermeld dat hun werkingskosten ten laste van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap zijn⁵⁰ en ze geen vergoeding mogen vragen voor de uitvoering van hun opdrachten uit artikel 7 van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 2017.⁵¹ Hun dienstverlening is bijgevolg kosteloos.

De CKG's kunnen voor opvang en begeleiding wel een ouderbijdrage vragen op grond van artikel 58 van het besluit van de Vlaamse Regering van 9 november 2012. De bepaling van de typemodules waarvoor een ouderbijdrage gevraagd kan worden en de berekeningswijze daarvan, wordt toevertrouwd aan de bevoegde minister.⁵² Die moet daarbij minstens rekening houden met de financiële draagkracht van het betrokken gezin.⁵³ Met het ministerieel besluit van 17 juli 2014 werd hieraan vormgegeven. Daarin wordt bepaald dat een CKG enkel voor het hulpaanbod binnen de typemodules ambulante opvang, ambulante pedagogische training en residentiële opvang een

⁴⁶ Art. 45 Besluit Private Voorzieningen.

⁴⁷ Art. 3 Besluit Integrale Jeugdhulp.

⁴⁸ Art. 5, § 1, eerste lid, 2° en tweede lid Decreet Agentschap Opgroeien; art. 53 ev. B.VI.Reg. 9 november 2012; art. 27-33 B.VI.Reg. 17 november 2017.

⁴⁹ Voor de OverKophuizen wordt in artikel 14 van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2021 over de financiering van vernieuwend aanbod in de preventieve gezinsondersteuning (BS 15 april 2021, 33.512) wel expliciet bepaald dat de ondersteuning die ze bieden, kosteloos is. Of dit vernieuwde aanbod preventieve gezinsondersteuning onder de integrale jeugdhulp valt, is echter onduidelijk.

⁵⁰ Art. 68 Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁵¹ Art. 23 B.VI.Reg. 17 november 2017.

⁵² Minister wordt gedefinieerd als "het lid van de Vlaamse Regering, bevoegd voor de bijstand aan personen" (art. 1, 1° B.VI.Reg. 9 november 2012).

⁵³ Art. 58, tweede lid B.VI.Reg. 9 november 2012.

Daarnaast kan ook met de kosten per typemodule voor het CKG rekening gehouden worden.

financiële bijdrage kan vragen aan het gezin^{54, 55}. Het maximumtarief van die bijdrage en de gevallen waarin geen bijdrage gevraagd mag worden, liggen vervat in artikelen 3 en 5 van het ministerieel besluit van 17 juli 2014.

Art. 3 MB 17 juli 2014. *De financiële bijdrage bedraagt maximaal vier euro per aanwezigheidsdag per gezin ingeval van ambulante training, en maximaal vier euro per aanwezigheidsdag per kind in geval van ambulante en residentiële opvang.*

De bedragen vermeld in het eerste lid zijn uitgedrukt tegen 100 % van de spilindex die van toepassing is op 1 januari 2013. Die bedragen worden geïndexeerd conform de wet van 1 maart 1977 houdende inrichting van een stelsel waarbij sommige uitgaven in de overheidssector aan het indexcijfer van de consumptieprijzen van het Rijk worden gekoppeld.

Art. 5 MB 17 juli 2014. *In de volgende gevallen kan aan het gezin geen financiële bijdrage gevraagd worden:*

1° bij crisisopvang na een melding via het centraal permanent crisismeldpunt van het netwerk crisisjeugdhulpverlening;

2° als het gezin, dat op basis van de toepasselijke kinderbijslagwetgeving rechthebbende is op kinderbijslag, niet de volledige kinderbijslag ontvangt;

3° als de financiële bijdrage voor het gezin een aantoonbare drempel inhoudt om van het aanbod gebruik te maken.

Het CKG moet bovendien beschikken over een beleid inzake de financiële bijdrage van gezinnen. Dat beleid moet minstens uitgaan van het recht op hulp, het belang van de laagdrempeligheid van het aanbod en de financiële draagkracht van het gezin en volgende elementen beschrijven: “1° de wijze waarop de financiële bijdrage wordt bepaald en geïnd; 2° de procedurele bepalingen tot vrijstelling van financiële bijdrage; 3° de werkwijze bij sectorale en intersectorale combinaties van typemodules hulpaanbod”.⁵⁶

Wat **bijkomende kosten** betreft, is er voor de jeugdhulpaanbieders in de sector gezinszorg geen bepaling in de wetgeving terug te vinden.

⁵⁴ Dit betreft “de ouder of ouders, of de opvoedingsverantwoordelijken die een hulpvraag stellen aan het CKG en die betrokken zijn bij het hulpaanbod” (art. 1, 2° MB 17 juli 2014).

⁵⁵ Art. 2 MB 17 juli 2014.

Zie concreter over de typemodules MB 21 december 2012 betreffende het aanbod, beschreven in typemodules, van de centra voor kindzorg en gezinsondersteuning, BS 26 november 2013, 87.320.

⁵⁶ Art. 4 MB 17 juli 2014.

3. Algemeen welzijnswerk

3.1. Relevante wetgeving

- Art. 11 Decreet Algemeen Welzijnswerk
- Art. 62 Woonzorgdecreet
- Art. 15 B.VI.Reg. 21 juni 2013
- Art. 4, eerste lid, 8° en 20 bijlage 5 B.VI.Reg. 28 juni 2019

3.2. Inhoudelijke regeling

Op het vlak van het algemeen welzijnswerk wordt de jeugdhulp aangeboden door de CAW's, alsook de diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen.⁵⁷ De dienst- en hulpverlening van deze aanbieders richt zich tot iedere natuurlijke persoon – en dus niet louter minderjarigen⁵⁸ – en wordt gesubsidieerd.⁵⁹

Wat de **gebruikersbijdragen** betreft, bepaalt artikel 11 van het Decreet Algemeen Welzijnswerk dat de CAW's een transparant beleid dienen te voeren met betrekking tot de financiële bijdrage van de gebruiker⁶⁰ in de hulp- en dienstverlening die ze bieden. De Vlaamse Regering kan, na overleg met de sector, de voorwaarden van die bijdrage bepalen. Daarvan werd alsnog door de Vlaamse Regering geen gebruikgemaakt. Integendeel, ze legde in de erkenningsvoorwaarde voor de CAW's uitdrukkelijk vast dat hun hulpaanbod altijd gratis moet zijn voor de gebruikers.⁶¹

De diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen worden gedefinieerd in het Woonzorgdecreet⁶², dat in artikel 62 een financiële bepaling bevat met een rechtsgrond om regels uit te vaardigen inzake de aanrekening van een gebruikersbijdrage of dagprijs.

Art. 62 Woonzorgdecreet. § 1. *De Vlaamse Regering kan per woonzorgvoorziening die niet onder het decreet van 18 mei 2018 houdende de Vlaamse sociale bescherming ressorteert, bepalen of er aan de gebruiker⁶³ een gebruikersbijdrage of een dagprijs kan worden aangerekend.*

In voorkomend geval kan de Vlaamse Regering conform artikel 38, tweede lid, aanvullende erkenningsvoorwaarden vastleggen die betrekking hebben op de elementen voor de berekening van de gebruikersbijdrage of de dagprijs en de wijze waarop de gebruikersbijdrage of de dagprijs aan de gebruiker wordt aangerekend.

⁵⁷ Art. 6 en 9 Besluit Integrale Jeugdhulp.

⁵⁸ Art. 2, 6° Decreet Algemeen Welzijnswerk; art. 2, § 1, 2° Woonzorgdecreet.

⁵⁹ Art. 17 Decreet Algemeen Welzijnswerk; art. 55 Woonzorgdecreet; art. 29 B.VI.Reg. 21 juni 2013.

⁶⁰ Dit is "een natuurlijke persoon die gebruik maakt van het algemeen welzijnswerk" (art. 2, 6° Decreet Algemeen Welzijnswerk).

⁶¹ Art. 15, eerste lid B.VI.Reg. 21 juni 2013.

⁶² De bepalingen van het vorige Decreet Woonzorgdecreet 13 maart 2009 (BS 14 mei 2009, 36.983) moeten nog opgeheven worden door de Vlaamse Regering (art. 91 Woonzorgdecreet). Artikel 70 van het Decreet Woonzorgdecreet bepaalt tot op heden: "De persoonlijke bijdrage die de erkende thuiszorgvoorzieningen aan de gebruiker aanrekent, is gerelateerd aan de financiële draagkracht van de gebruiker. Om de financiële draagkracht te bepalen wordt ten minste rekening gehouden met het inkomen en de gezinssamenstelling. De Vlaamse Regering bepaalt de tarieven en stelt de nadere regels vast."

⁶³ Een gebruiker is "iedere natuurlijke persoon die vanuit een verminderd zelfzorgvermogen een beroep doet of kan doen op woonzorg" (art. 2, § 1, 2° Woonzorgdecreet).

§ 2. De Vlaamse Regering kan per woonzorgvoorziening die onder het decreet van 18 mei 2018 houdende de Vlaamse sociale bescherming ressorteert, bepalen dat de voorwaarden die in het kader van dat decreet worden uitgevaardigd en betrekking hebben op de elementen voor de berekening van de gebruikersbijdrage of de dagprijs en de wijze waarop de gebruikersbijdrage of de dagprijs aan de gebruiker wordt aangerekend, aanvullende erkenningsvoorwaarden als vermeld in artikel 38, tweede lid, uitmaken.

Zoals bij de CAW's, werd voor de diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen geen gebruikgemaakt van die bevoegdheid. Er werd daarentegen in de specifieke erkenningsvoorwaarden voor die diensten bepaald dat hun dienstverlening gratis moet zijn. Op het kosteloze karakter geldt wel een uitzondering als de dienstverlening via collectieve werkmethodes wordt uitgevoerd; wat dat inhoudt, wordt niet gedefinieerd.⁶⁴

Inzake **bijkomende kosten** stipuleert het besluit van de Vlaamse Regering van 21 juni 2013 dat de CAW's onkosten die ze maken, kunnen doorrekenen aan de gebruiker. De verrekening van de onkosten moet op een transparante wijze gebeuren. Daarnaast is een voorafgaand akkoord van de gebruiker vereist over de aard van die onkosten en moeten die onkosten kunnen worden aangetoond.⁶⁵ Bovendien mogen de CAW's geen hulpverlening weigeren wegens financieel onvermogen van de gebruiker.⁶⁶

Voor de diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen wordt enkel gesproken over bijkomende kosten in een alinea betreffende de installatie en het gebruik van een personenalarmtoestel, wat niet erg relevant lijkt in het kader van dit onderzoek.⁶⁷

4. Geestelijke gezondheidszorg

4.1. Relevante wetgeving

- Art. 18 CGG-decreet
- B.VI.Reg. 5 oktober 2012

4.2. Inhoudelijke regeling

De jeugdhulpverlening in de sector geestelijke gezondheidszorg wordt verwezenlijkt door de kinderen- en jongerenwerking van de CGG's.⁶⁸ Elk CGG heeft een aparte werking voor kinderen en jongeren, volwassenen, en ouderen.⁶⁹ In het regelgevend kader wordt echter geen onderscheid gemaakt tussen kinderen/jongeren en volwassenen; algemene verwijzingen naar de 'patiënt' en de 'gebruiker' worden gehanteerd.⁷⁰

⁶⁴ Art. 20 Bijlage 5 B.VI.Reg. 28 juni 2019.

⁶⁵ Art. 15, tweede lid B.VI.Reg. 21 juni 2013.

⁶⁶ Art. 15, derde lid B.VI.Reg. 21 juni 2013.

⁶⁷ Art. 4, eerste lid, 8° Bijlage 5 B.VI.Reg. 28 juni 2019.

⁶⁸ Art. 8 Besluit Integrale Jeugdhulp.

⁶⁹ AGENTSCHAP ZORG EN GEZONDHEID, *Centra voor geestelijke gezondheidszorg*, www.zorg-en-gezondheid.be/centra-voor-geestelijke-gezondheidszorg.

⁷⁰ Art. 2, 3° CGG-decreet; art. 2, 11° Decreet Geestelijk Gezondheidsaanbod; art. 1, 6° B.VI.Reg. 5 oktober 2012.

De CGG's ontvangen subsidies.⁷¹ Daarnaast bepaalt artikel 18 van het CGG-decreet dat de Vlaamse Regering na overleg met alle betrokken partijen de bestemming en de modaliteiten bepaalt inzake de **financiële bijdrage** van de patiënt⁷² in functie van onder meer het inkomen, de gezinssituatie, de intensiteit en chroniciteit van de zorgbehoefte. De persoonlijke financiële bijdrage wordt in het besluit van de Vlaamse Regering van 5 oktober 2012 gedefinieerd als "*de bijdrage die van de patiënt verwacht wordt om de zorg te bekostigen die aan de patiënt wordt verstrekt*" en vervolgens verder vormgegeven.⁷³ De bijdrage dient door de patiënt betaald te worden "*voor elke consultatie bij een medewerker van het CGG en die plaatsvindt in het CGG, in een andere voorziening of in de omgeving van de patiënt, als de consultatie op verzoek van de patiënt of op basis van afspraken met de patiënt plaatsvindt*".⁷⁴ De tarieven daarvan, de uitzonderingsgevallen waarin toch geen bijdrage verschuldigd is en de afwijkingen ingeval van specifieke projecten of taken, komen aan bod in de artikelen 4 tot en met 7, 9 en 10 van datzelfde besluit.

Art. 4 B.VI.Reg. 5 oktober 2012. (...)

De eerste consultatie in een CGG is kosteloos voor de patiënt voor elke nieuw op te starten zorgperiode op voorwaarde dat de patiënt is doorverwezen door een welzijns- of gezondheidsactor of op voorwaarde dat de hulpvraag hoogdruwend is.

Art. 5 B.VI.Reg. 5 oktober 2012. *De persoonlijke financiële bijdrage voor een consultatie als vermeld in artikel 4, eerste lid, bedraagt 11 euro. Dat bedrag wordt geïndexeerd volgens de indexformule, na goedkeuring door de Vlaamse Regering.*

Patiënten die in aanmerking komen voor een verhoogde tegemoetkoming binnen de ziekte- en invaliditeitsregelgeving, genieten een verminderd tarief van 4 euro. Dat bedrag wordt geïndexeerd volgens de indexformule, na goedkeuring door de Vlaamse Regering.

Patiënten die in budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling zijn bij een door de Vlaamse Gemeenschap erkende instelling als vermeld in artikel 6 van het decreet van 24 juli 1996 houdende regeling tot erkenning en subsidiëring van de instellingen voor schuldbemiddeling of bij een persoon als vermeld in artikel VII.115, 1°, van het Wetboek van economisch recht, genieten een verminderd tarief van 4 euro. Dat bedrag wordt geïndexeerd conform de indexformule, na goedkeuring door de Vlaamse Regering.

Patiënten fiscaal ten laste van hun ouders of voogd die zonder medeweten van de ouders of voogd naar een CGG komen, genieten van een verminderd tarief van 4 euro. Dat bedrag wordt geïndexeerd volgens de indexformule, na goedkeuring door de Vlaamse Regering.

Patiënten die onder één van de volgende categorieën vallen, moeten geen patiëntbijdrage betalen:
1° gedetineerden: personen ten aanzien van wie de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf of van een vrijheidsbenemende maatregel geheel of gedeeltelijk plaatsvindt in een gevangenis;

2° asielzoekers en mensen zonder wettig verblijf;

3° personen aan wie urgentiezorg verstrekt wordt;

4° personen in een behartenswaardige situatie.

5° personen voor wie de maximumfactuur voor de uitgaven van geneeskundige verzorging bereikt is.

Voor consultaties die langer dan zestig minuten duren, kan het CGG tweemaal het bedrag van de persoonlijke financiële bijdrage, vermeld in het eerste, tweede, derde en vierde lid, aanrekenen.

De bijdragen worden verhoogd per veelvoud van 0,50 euro, telkens als door de opeenvolgende

⁷¹ Art. 2, 7° CGG-decreet.

⁷² Dit is een "persoon met ernstige geestelijke gezondheidsproblemen of met geestelijke gezondheidsproblemen die een ernstig risico tot chroniciteit in zich dragen en die in aanmerking komen voor zorgverlening" (art. 2, 3° CGG-decreet).

⁷³ Art. 1, 7° B.VI.Reg. 5 oktober 2012.

Verstrekkingsen die onder het toepassingsgebied van de Ziekteverzekeringswet vallen, worden uitgesloten van het toepassingsgebied van dit besluit (art. 2 B.VI.Reg. 5 oktober 2012).

⁷⁴ Art. 4, tweede lid B.VI.Reg. 5 oktober 2012.

indexeringen, vermeld in het eerste, tweede, derde en vierde lid, de bijdragen met minstens hetzelfde veelvoud van 0,50 euro stijgen.

Art. 6 B.VI.Reg. 5 oktober 2012. *Per consultatie in het kader van gezins-, ouder- of relatietherapie wordt, onafhankelijk van het aantal deelnemende patiënten, maar eenmaal de persoonlijke bijdrage, vermeld in artikel 5, aangerekend. Voor andere groepssessies wordt de persoonlijke financiële bijdrage, vermeld in artikel 5, aangerekend per deelnemende patiënt.*

Art. 7 B.VI.Reg. 5 oktober 2012. *Bij consultaties zoals bedoeld in artikel 4, die gebeuren in het kader van een overeenkomst met andere actoren of een project zoals bedoeld in artikel 33, § 1 van het decreet van 18 mei 1999, mag er afgeweken worden van de bepalingen in artikel 5 en 6 van dit besluit, indien de afwijkende tarieven en afspraken worden goedgekeurd door de minister.*

Art. 9 B.VI.Reg. 5 oktober 2012. *De minister kan in het kader van experimentele projecten, die als doelstelling hebben de toegankelijkheid van de CGG voor alle doelgroepen van de samenleving te verbeteren, toestaan om af te wijken van de bepalingen van dit besluit.*

Art. 10 B.VI.Reg. 5 oktober 2012. *De CGG mogen conform artikel 9, § 4, van het decreet van 18 mei 1999, taken aanvaarden van personen, diensten of voorzieningen, andere dan bedoeld in artikel 2, 8°, van datzelfde decreet.*

De opbrengsten van de individuele behandelingen die in het kader daarvan worden uitgevoerd, moeten de kosten dekken van de aanwerving van bijkomend personeel voor de uitvoering van die contracten.

De tarieven en de inningsregels moeten bovendien op een goed zichtbare plaats in de wachtruimtes worden uitgehangen en in de communicatie over het aanbod van het CGG worden bekendgemaakt. Ook een mondelinge toelichting daarvan aan de patiënt voor de aanvang van de zorg is vereist.⁷⁵ De inning door het CGG moet verder gebeuren op een transparante en eenduidig vastgelegde manier, die voor elke patiënt van het CGG eenvormig toegepast wordt.⁷⁶ Ten slotte moet de geïnde persoonlijke financiële bijdrage van de patiënt besteed worden aan de opdrachten van het CGG inzake het aanbieden van verantwoorde zorg “*met het oog op het herstel van het psychisch evenwicht of het draaglijk maken van psychische stoornissen voor patiënten en hun leefomgeving, opdat aldus patiënten competenties verwerven of ontwikkelen die de basis vormen voor hun emancipatie en hun maatschappelijk geïntegreerd functioneren*”.⁷⁷

Over de aanrekening van **bijkomende kosten** wordt niets vermeld in de CGG-wetgeving.

⁷⁵ Art. 11 B.VI.Reg. 5 oktober 2012.

⁷⁶ Art. 12 B.VI.Reg. 5 oktober 2012.

⁷⁷ Art. 3 B.VI.Reg. 5 oktober 2012.

5. Zorg voor personen met een handicap

5.1. Relevante wetgeving

- Art. 8, 3° VAPH-decreet
- Art. 11, § 2, vijfde lid B.VI.Reg. 30 september 2011
- Art. 15 B.VI.Reg. 22 februari 2013
- Art. 25-31 en bijlage 2 B.VI.Reg. 26 februari 2016

5.2. Inhoudelijke regeling

Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) biedt ondersteuning aan personen met een handicap⁷⁸ of een vermoeden van een handicap en de leefomgeving waarin ze verblijven.⁷⁹ Hiervoor kan het VAPH MFC's en diensten ondersteuningsplan erkennen en subsidiëren.⁸⁰ Artikel 8, 3° van het VAPH-decreet bepaalt dat de Vlaamse regering de nadere regels kan vaststellen betreffende de criteria, de voorwaarden, de gevallen, de bedragen, de organisatie, de erkenningsnormen en de subsidievoorwaarden inzake onder andere het ten laste nemen van de kosten van ondersteuning, gedragen door de persoon met een handicap, met inbegrip van de persoonsvolgende financiering van niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning. In wat volgt wordt ingegaan op de gebruikersbijdrage en bijkomende kosten die wel aan de jongere en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken aangerekend kunnen worden. Daarbij wordt een opdeling gemaakt tussen het niet rechtstreeks toegankelijke aanbod van de MFC's, het rechtstreeks toegankelijke aanbod van de MFC's en de diensten ondersteuningsplan.

Niet rechtstreeks toegankelijk aanbod MFC's

Een MFC biedt ondersteuning aan gebruikers⁸¹ tot 21 jaar die beschikken over een jeugdhulpverleningsbeslissing voor de niet rechtstreeks toegankelijke modules dagopvang, verblijf of begeleiding.⁸² De gebruiker die in een MFC verblijft en de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt, kan in bepaalde gevallen verder ondersteund worden door een MFC tot en met de leeftijd van 25 jaar.⁸³ De **gebruikersbijdrageregeling** ligt vervat in het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016, en is afhankelijk van de zorgfunctie en de leeftijd van de jongere.⁸⁴ Voor -21-jarigen wordt

⁷⁸ Een handicap is "elk langdurig en belangrijk participatieprobleem van een persoon dat te wijten is aan het samenspel tussen functiestoornissen van mentale, psychische, lichamelijke of zintuiglijke aard, beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten en persoonlijke en externe factoren" (art. 2, 2° VAPH-decreet).

⁷⁹ Art. 2, 3°, 4-5 en 20 VAPH-decreet.

⁸⁰ Art. 6 VAPH-decreet; art. 2 B.VI.Reg. 30 september 2011; art. 2 B.VI.Reg. 22 februari 2013; art. 5 Besluit Integrale Jeugdhulp; art. 2 B.VI.Reg. 26 februari 2016.

⁸¹ Gebruiker wordt gedefinieerd als "de minderjarige persoon met een handicap die beschikt over een indicatiestelling als vermeld in artikel 20 van het decreet van 12 juli 2013" (art. 1, 5° B.VI.Reg. 26 februari 2016). Dit is vreemd aangezien de bijdrage- en kostenregeling ook spreekt over meerderjarige "gebruikers".

⁸² Art. 7 en 8, eerste lid B.VI.Reg. 26 februari 2016.

⁸³ Art. 9, tweede lid B.VI.Reg. 26 februari 2016.

⁸⁴ De Vlaamse Regering heeft wel een besluit aangenomen dat deze gebruikersbijdrageregeling lichtelijk wijzigt voor 18- tot 21-jarigen met een inkomensvervangende of integratietegemoetkoming. Het vervangt immers in artikel 25, § 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 de verouderde term 'kinderbijslag' en voegt een derde en vierde lid toe die zorgen voor een aftopping van de maandelijkse bijdrage op het basisbedrag van het groeipakket en de inkomensvervangende of integratietegemoetkoming indien de persoon met een handicap een inkomensvervangende of integratietegemoetkoming krijgt (zie art. 2 B.VI.Reg. tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 houdende erkenning

een bijdrage gevraagd voor schoolvervangende dagopvang, schoolaanvullende dagopvang, begeleiding of verblijf.⁸⁵ De tarieven en beperkingen daarop worden vermeld in artikelen 25, 26 en 30 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016.

Artikel 25 B.VI.Reg. 26 februari 2016. § 1. (...)

Voor verblijf wordt een bijdrage van 11,95 euro per nacht gevraagd.

Voor schoolvervangende dagopvang wordt een bijdrage van 12,15 euro per dag gevraagd.

Voor schoolaanvullende dagopvang wordt een bijdrage van 5,25 euro per dag gevraagd.

Voor begeleiding kan een bijdrage van vijs euro per uur begeleiding gevraagd worden. De bijdrage voor begeleidingen wordt beperkt tot twee bijdragen per dag.

De bijdrage van de respectieve werkelijk aangeboden ondersteuningsfuncties, vermeld in het tweede tot en met vijfde lid, mag gecumuleerd worden, maar wordt begrensd tot de bijdrage voor verblijf plus schoolaanvullende dagopvang per dag.

§ 2. De bijdrage mag niet meer bedragen dan het basisbedrag, verhoogd met de zorgtoeslag voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte waarop de gebruiker recht heeft krachtens het decreet van 27 april 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid.

In afwijking van het eerste lid mag het bedrag voor de gebruiker die geboren is voor 1 januari 2019, niet hoger zijn dan de kinderbijslag, verhoogd met de leeftijdstoelag en de zorgtoeslag voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte waarop de gebruiker recht heeft krachtens het voormelde decreet van 27 april 2018.

§ 3. In deze paragraaf wordt verstaan onder intersectorale toegangspoort: de toegangspoort, vermeld in artikel 16 van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 februari 2014 betreffende de integrale jeugdhulp.

De bijdrage van de gebruiker die geplaatst is door de jeugdrechter, verwezen door een comité voor bijzondere jeugdzorg, of die via een gemandateerde voorziening aangemeld is bij de intersectorale toegangspoort, mag niet meer bedragen dan twee derde van de maximale bijdrage, vermeld in paragraaf 2.

Als de intersectorale toegangspoort beslist om een derde van de kinderbijslag op een spaarboekje te laten storten, mag de bijdrage van de gebruiker niet meer bedragen dan twee derde van de maximale bijdrage, vermeld in paragraaf 2.

§ 4. Indien de gebruiker gebruik maakt van de module hoogfrequent verblijf, dan wordt de bijdrage voor de dagen met de functie verblijf en de dagen met de functies verblijf en dagopvang beperkt tot dit aantal dagen ten opzichte van het aantal dagen van de maand, vermenigvuldigd met de maximale bijdrage, vermeld in paragraaf 2 en verhoogd met de bijdrage voor de andere ondersteuningsfuncties waarvan die maand gebruik gemaakt wordt. Deze som mag niet hoger zijn dan de bijdrage bepaald met toepassing van paragraaf 2 en paragraaf 3.

§ 5. De bijdrage van de gebruikers die wegens het eigen sociaal statuut of het sociaal statuut van de ouders of de rechthebbende geen recht hebben op kinderbijslag, is gelijk aan de bijdrage, vermeld in paragraaf 1, als het netto jaarlijks belastbaar inkomen van die persoon of de persoon die het kind ten laste heeft, ten minste 11.272,04 euro, verhoogd met 1.127,20 euro per kind ten laste, bedraagt.

§ 6. De bedragen, vermeld in dit artikel, zijn gekoppeld aan de spilindex van de consumptieprijzen, daarvoor berekend en benoemd in het koninklijk besluit van 24 december 1993 ter uitvoering van de wet van 6 januari 1989 tot vrijwaring van 's lands concurrentievermogen. De basis is de spilindex die geldig is op 1 januari 2002.

en subsidiëring van multifunctionele centra voor minderjarige personen met een handicap wat betreft de bijdrageregeling, VR 2022 1609 DOC.1005/2, <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/632027F95CD4B179BD87087C>). Het besluit is nog niet in werking getreden.

⁸⁵ Art. 25, § 1, eerste lid B.VI.Reg. 26 februari 2016.

De bedragen, vermeld in het eerste lid, worden telkens op 1 januari en 1 juli aangepast overeenkomstig de wet van 2 augustus 1971 houdende inrichting van een stelsel waarbij de wedden, lonen, pensioenen, toelagen en tegemoetkomingen ten laste van de openbare schatkist, sommige sociale uitkeringen, de bezoldigingsgrenzen waarmee rekening dient te worden gehouden bij de berekening van sommige bijdragen van de sociale zekerheid der arbeiders, alsmede de verplichtingen op sociaal gebied opgelegd aan de zelfstandigen aan het indexcijfer van de consumptieprijzen worden gekoppeld.

Artikel 26 B.VI.Reg. 26 februari 2016. *Als de gebruiker in de loop van de maand de overstap maakt van een residentiële voorziening die erkend en gesubsidieerd is door het agentschap Jongerenwelzijn, naar een MFC, mag er voor die maand geen financiële bijdrage worden gevraagd door het MFC.*

Het bedrag dat het MFC met toepassing van het eerste lid niet kan innen, komt in aanmerking voor subsidiëring.

Artikel 30 B.VI.Reg. 26 februari 2016. *Een MFC vermindert de bijdrage voor schoolaanvullende dagopvang of schoolvervangende dagopvang met drie euro als niet in een maaltijd wordt voorzien.*

Ook aan jongeren tussen 21 en 25 jaar kan een eigen financiële bijdrage gevraagd worden. De maximumtarieven daarvan liggen vervat in artikel 27 van en bijlage 2 bij het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016.⁸⁶

Artikel 27 B.VI.Reg. 26 februari 2016. § 1. *Er wordt aan de gebruiker, vermeld in artikel 9, een eigen financiële bijdrage gevraagd. Bijlage 2, opgenomen in de bijlage die bij dit besluit is gevoegd, bepaalt de maximale eigen financiële bijdrage die kan gevraagd worden per ondersteuningsfunctie.*

De bijdrage per dag kan nooit hoger zijn dan de bijdrage voor woonondersteuning respectievelijk voor -21-jarigen of voor +21-jarigen. Als verschillende MFC's tegelijk ondersteuning bieden aan een gebruiker, regelen ze de verdeling van de maximale bijdrage onderling.

Voor individuele praktische hulp, globale ondersteuning en oproepbare permanentie mag geen bijdrage gevraagd worden.

(...)

§ 2. *De gebruiker, vermeld in artikel 9, die gebruikmaakt van woonondersteuning en daarvoor de financiële bijdrage betaalt, behoudt 357,39 euro per maand van zijn persoonlijke inkomsten of minstens een derde van zijn arbeidsinkomen of vervangingsinkomen dat gebonden is aan een vroeger arbeidsinkomen, als hij voldoet aan een van de volgende voorwaarden: 1° hij is bekwaam om tewerkgesteld te worden of in een erkend maatwerkbedrijf te werken; 2° hij heeft alleen motorische of zintuiglijke of licht mentale beperkingen of een niet-aangeboren hersenletsel.*

Een andere gebruiker dan de gebruiker, vermeld in het eerste lid, die gebruikmaakt van woonondersteuning en daarvoor de financiële bijdrage betaalt, en die niet bekwaam is om in een erkend maatwerkbedrijf te werken, behoudt 190,61 euro per maand van zijn persoonlijke inkomsten.

De gebruiker, vermeld in artikel 9, die alleen gebruikmaakt van dagondersteuning en daarvoor de financiële bijdrage betaalt, behoudt 357,39 euro per maand van zijn persoonlijke inkomsten. Dezelfde gebruiker met een vervangingsinkomen dat gebonden is aan een vroeger arbeidsinkomen, behoudt minstens een derde van dat inkomen.

§ 3. *Een MFC kent de gebruiker, vermeld in artikel 9, die gebruikmaakt van woonondersteuning en daarvoor de financiële bijdrage betaalt, vanuit zijn werkingssubsidies de socioculturele toelage toe, op voorwaarde dat de toelage besteed wordt door de gebruiker of zijn bewindvoerder voor activiteiten of diensten die bijdragen tot de sociale integratie of tot de handhaving ervan. Voor een gebruiker als vermeld in artikel 9 met motorische of zintuiglijke beperkingen bedraagt de toelage 2,2780 euro per*

⁸⁶ Art. 27, § 1, eerste lid B.VI.Reg. 26 februari 2016.

nacht, vermeerderd met factor 1,65. Voor een gebruiker als vermeld in artikel 9 met lichte of matige mentale beperkingen bedraagt de toelage 1,4807 euro per nacht, vermeerderd met factor 1,65. Op jaarbasis wordt de socioculturele toelage begrensd tot respectievelijk maximaal 365 dagen of 366 dagen.

§ 4. De inkomsten voor een gehuwde of wettelijk samenwonende gebruiker, vermeld in artikel 9, worden berekend door de inkomsten van de gehuwden of wettelijk samenwonenden te delen door twee als dat voordeliger is voor de gebruiker.

Met behoud van de toepassing van eventuele rechterlijke beslissingen over de onderhoudsplicht wordt het bedrag dat deze gebruiker behoudt uit zijn persoonlijke inkomsten of uit een derde van zijn arbeidsinkomen of vervangingsinkomen dat gebonden is aan een vroeger arbeidsinkomen, verhoogd met 200 euro per kind ten laste. Dat bedrag is gekoppeld aan de spilindex van de consumptieprijzen, geldig op 1 januari 2008.

§ 5. De bedragen, vermeld in dit artikel, zijn gekoppeld aan de spilindex van de consumptieprijzen, daarvoor berekend en benoemd in het koninklijk besluit van 24 december 1993 ter uitvoering van de wet van 6 januari 1989 tot vrijwaring van 's lands concurrentievermogen. De basis is de spilindex die geldig is op 1 januari 2014.

De bedragen, vermeld in het eerste lid, worden telkens op 1 januari en 1 juli aangepast overeenkomstig de wet van 2 augustus 1971 houdende inrichting van een stelsel waarbij de wedden, lonen, pensioenen, toelagen en tegemoetkomingen ten laste van de openbare schatkist, sommige sociale uitkeringen, de bezoldigingsgrenzen waarmee rekening moet worden gehouden bij de berekening van sommige bijdragen van de sociale zekerheid der arbeiders, alsmede de verplichtingen op sociaal gebied opgelegd aan de zelfstandigen aan het indexcijfer van de consumptieprijzen worden gekoppeld.

Bijlage 2 B.VI.Reg. 26 februari 2016. De eigen financiële bijdrage, vermeld in artikel 27, § 1, eerste lid

ONDERSTEUNINGS-FUNCTIE	leeftijd	maximale bijdrage	bijkomende bepalingen
dagondersteuning	meer dan 21 jaar zonder vervoer	4,76 euro per dagdeel	De maximale bijdrage per dag (voor dagondersteuning, woonondersteuning en individuele begeleiding samen) mag nooit meer dan 33,35 euro bedragen voor gebruikers ouder dan 21 jaar, en 16,66
	meer dan 21 jaar met vervoer	5,96 euro per dagdeel	
woonondersteuning	meer dan 21 jaar	33,35 euro per nacht verblijf, met inbegrip van de ondersteuning gedurende de avond en ochtend	euro voor gebruikers jonger dan 21 jaar. Er mogen maximaal twee uren psychosociale begeleiding per dag aangerekend worden. Er mogen geen vervoerskosten
individuele psychosociale begeleiding		maximaal 5 euro per uur individuele ondersteuning	aangerekend worden voor mobiele individuele ondersteuning.

De bedragen, vermeld in deze tabel, zijn gekoppeld aan de spilindex van de consumptieprijzen, daarvoor berekend en benoemd in het koninklijk besluit van 24 december 1993 ter uitvoering van de wet van 6 januari 1989 tot vrijwaring van 's lands concurrentievermogen. De basis is de spilindex die geldig is op 1 januari 2014.

De bedragen, vermeld in het eerste lid, worden telkens op 1 januari en 1 juli aangepast overeenkomstig de wet van 2 augustus 1971 houdende inrichting van een stelsel waarbij de wedden, lonen, pensioenen, toelagen en tegemoetkomingen ten laste van de openbare schatkist, sommige sociale uitkeringen, de bezoldigingsgrenzen waarmee rekening moet worden gehouden bij de berekening van sommige bijdragen van de sociale zekerheid der arbeiders, alsmede de verplichtingen

op sociaal gebied opgelegd aan de zelfstandigen aan het indexcijfer van de consumptieprijzen worden gekoppeld.

De bijdragen worden geïnd door de MFC's en – met uitzondering van de bijdragen voor begeleiding – in mindering gebracht van de werkingssubsidies.⁸⁷ Het gedeelte van de bijdragen dat de MFC's echter niet kunnen innen, wordt niet in mindering van de werkingssubsidies gebracht indien het MFC kan aantonen dat de inning niet of niet volledig mogelijk was.⁸⁸

Wat **bijkomende kosten** betreft, bepaalt artikel 31 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 dat aan de gebruiker, ongeacht zijn leeftijd, behoudens de financiële bijdrage, alleen persoonlijke, individueel toewijsbare kosten aangerekend mogen worden. Die kosten kunnen geen betrekking hebben op *“infrastructuur of onderhoud van infrastructuur, energiekosten, vervoer naar de collectieve dagbesteding, kosten en heffingen ten laste van het MFC, kosten voor de collectieve atelierwerking binnen de dagondersteuning of administratiekosten”*. De regeling voor de kosten die verschuldigd zijn door de gebruikers dient bovendien in overleg met het collectief overlegorgaan of collectieve inspraak bepaald te worden. Eenzelfde bepaling ligt voor jongeren tussen 21 en 25 jaar ook al reeds vervat in artikel 27, § 1, vierde en vijfde lid van datzelfde besluit.

Rechtstreeks toegankelijk aanbod MFC's

MFC's kunnen naast hun eigen erkenning nog een aparte erkenning als aanbieder van rechtstreeks toegankelijke hulp verkrijgen.⁸⁹ Het rechtstreeks toegankelijke hulpaanbod betreft vrij – en dus zonder jeugdhulpbeslissing – toegankelijke, beperkte, handicapspecifieke ondersteuning in de vorm van begeleiding, dagopvang of verblijf voor wie af en toe hulp nodig heeft. De aangeboden hulp wordt uitgedrukt in personeelspunten, en elke gebruiker kan per kalenderjaar in principe slechts gebruikmaken van acht punten.⁹⁰ Artikel 15 van het besluit van de Vlaamse Regering van 22 februari 2013 voorziet in een **gebruikersbijdrageregeling** en legt per ondersteuningsvorm een maximumtarief vast dat aangerekend kan worden aan de gebruiker.

Art. 15 B.VI.Reg. 22 februari 2013. *De voorziening mag voor een mobiele of ambulante begeleiding een bijdrage vragen van maximaal 5 euro.*

De voorziening mag voor de dagopvang een bijdrage vragen van maximaal 9,50 euro per dag.

De voorziening mag voor verblijf een bijdrage vragen van maximaal 23,90 euro per dag.

De voorziening mag voor een groepsbegeleiding een bijdrage vragen van maximaal 5 euro.

De maximumbedragen, vermeld in het eerste tot en met het derde lid, worden jaarlijks op 1 januari aangepast, rekening houdend met het indexcijfer van de consumptieprijzen, vermeld in hoofdstuk II van het koninklijk besluit van 24 december 1993 ter uitvoering van de wet van 6 januari 1989 tot vrijwaring van 's lands concurrentievermogen, volgens de formule: (basisbedrag x index december 20../index december voor het jaar van inwerkingtreding).

De voorziening mag geen bijdrage voor globale individuele ondersteuning vragen.

⁸⁷ Art. 28 B.VI.Reg. 26 februari 2016.

⁸⁸ Art. 29 B.VI.Reg. 26 februari 2016.

⁸⁹ Art. 2, 1° B.VI.Reg. 22 februari 2013.

Ook door het VAPH-vergunde zorgaanbieders vermeld in artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juni 2016 houdende het vergunnen van aanbieders van niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning voor personen met een handicap kunnen dergelijke erkenning krijgen (art. 2, 1° B.VI.Reg. 22 februari 2013). Aangezien deze zorgaanbieders zich enkel richten tot meerderjarigen wordt hierop niet verder ingegaan (zie www.vaph.be/organisaties/vza/algemeen).

⁹⁰ Art. 13 B.VI.Reg. 22 februari 2013.

Over **bijkomende kosten** wordt in het kader van het rechtstreeks toegankelijke aanbod van de MFC's niets bepaald.

Diensten ondersteuningsplan

Een dienst ondersteuningsplan helpt de zorgvrager⁹¹ bij het in kaart brengen van zijn ondersteuningsvraag en bij het zoeken naar de meest geschikte ondersteuning.⁹² De zorgvrager is geen **financiële bijdrage** verschuldigd voor de begeleidingen.⁹³ Het gemiddelde aantal begeleidingen per zorgvrager mag wel niet hoger zijn dan twaalf.⁹⁴ Over een eventuele aanrekening van **bijkomende kosten** is in de wetgeving niets bepaald; wat logisch lijkt gelet op het aanbod van deze jeugdhulpaanbieders.

6. Onderwijssector

6.1. Relevante wetgeving

- Art. III.45 Gecodificeerd Decreet Onderwijs
- Art. 8, 3° CLB-decreet
- Art. 69 Besluit Private Voorzieningen

6.2. Inhoudelijke regeling

Ook in de onderwijssector zijn jeugdhulpaanbieders terug te vinden, namelijk de CLB's, alsook de acht IPO's, die op schoolvrije dagen verblijf en begeleiding bieden,⁹⁵ en een 'internaat en tehuis', Kastor te Kuurne^{96, 97}.

Voor de CLB's draagt elk bestuur de kosten van en de financiële verantwoordelijkheid voor de organisatie en werking van de centra. De besturen ontvangen hiervoor financiering of een subsidie.⁹⁸ Het CLB werkt dan ook "*kosteloos voor de leerling, de ouders en de school*".⁹⁹ Er kan aan de jongere en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken bijgevolg geen **gebruikersbijdrage** aangerekend worden.

⁹¹ De zorgvrager is "*de persoon met een handicap als vermeld in artikel 2, 2°, van het decreet van 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, of een vermoeden ervan, die voldoet aan de voorwaarden van artikel 20 en 21 van voormeld decreet*" (art. 1, 7° B.VI.Reg. 30 september 2011).

⁹² Art. 9-10 B.VI.Reg. 30 september 2011.

⁹³ Art. 11, § 2, vijfde lid B.VI.Reg. 30 september 2011.

⁹⁴ Art. 11, § 2, vierde lid B.VI.Reg. 30 september 2011.

⁹⁵ Zie art. III.38 Gecodificeerd Decreet Onderwijs; B.VI.Reg. 21 november 2014 betreffende verblijf en begeleiding tijdens de schoolvrije dagen in de internaten van het Gemeenschapsonderwijs tijdens de transitiefase, BS 14 januari 2015, 1.313.

⁹⁶ Zie art. III.37 Gecodificeerd Decreet Onderwijs; B.VI.Reg. 28 augustus 2000 inzake het tehuis van het gemeenschapsonderwijs dat instaat voor de opname van jongeren in het kader van de hulp- en bijstandsregeling, BS 20 oktober 2000, 35.303.

⁹⁷ Art. 7 Besluit Integrale Jeugdhulp.

Zie Bijlage 1 voor informatie over de geplande transitie van deze internaten van Onderwijs naar Welzijn.

⁹⁸ Art. 21 en 22, § 4 CLB-decreet.

⁹⁹ Art. 8, 3° CLB-decreet.

Met betrekking tot bovenvermelde internaten kan worden verwezen naar artikel III.45 van het Gecodificeerd Decreet Onderwijs. Deze bepaling (en het desbetreffende hoofdstuk) wordt immers vlak na de hoofdstukken over deze internaten vermeld. Het bepaalt dat het kostgeld van een in een gemeenschapsinternaat opgenomen leerplichtig kind met ouders die geen vaste verblijfplaats hebben, ten laste van zijn ouders valt. De Vlaamse Gemeenschap draagt wel bij in het kostgeld. Deze bijdrage is gelijk aan 546,18 euro (basisonderwijs) of 677,57 euro (secundair onderwijs) en wordt geïndexeerd overeenkomstig het indexatiemechanisme A2, bedoeld in artikel III.18 van dit decreet. Of de IPO's en het 'internaat en tehuis' onder dit toepassingsgebied of eerder onder de regeling van het Decreet Integratie Jeugdhulp vallen, is onduidelijk. Artikel 69, § 1, eerste lid van het Besluit Private Voorzieningen bepaalt immers dat residentiële schoolinternaten, gelijkgestelde voorzieningen, per minderjarige subsidies kunnen ontvangen voor de noodzakelijke kosten die verbonden zijn aan het verblijf, nadat ze een factuur of ander verantwoordingsstuk hebben voorgelegd en met een maximum per dag van 16,94 euro (voor -12-jarigen) of 18,43 euro (voor +12-jarigen).¹⁰⁰ Wat onder 'schoolinternaat' begrepen kan worden, wordt niet gepreciseerd. Bovendien worden geen subsidies toegekend als andere instanties al subsidiëren of als overheidskredieten ter beschikking worden gesteld voor het onderhoud van de minderjarigen.¹⁰¹

Ook in de onderwijssector is in de wetgeving niets over (concrete) **bijkomende kosten** bepaald.

7. Pleegzorg

7.1. Relevante wetgeving

- Art. 16-18 Pleegzorgdecreet
- Art. 2-3 B.VI.Reg. 22 mei 1991
- Art. 62-63 Pleegzorgbesluit

7.2. Inhoudelijke regeling

Pleegzorg betreft zorg waarbij een pleeggezin vrijwillig, onder begeleiding van een dienst voor pleegzorg en tegen een kostenvergoeding, een of meer minderjarige en/of meerderjarige pleegkinderen opvangt.¹⁰² De financiële lasten verbonden aan deze hulpverleningsvorm zijn ten laste van het Agentschap Opgroeien regie.¹⁰³ Artikel 18 van het Pleegzorgdecreet bepaalt wel dat de Vlaamse Regering regels kan bepalen voor het innen, per opvangdag, van een **bijdrage** van de ouders van pleegkinderen¹⁰⁴ en van meerderjarige pleegkinderen. Ook hier kan gewezen worden op de gebruikersbijdrageregeling in het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991, waarin expliciet melding wordt gemaakt van 'het toevertrouwd zijn aan/verblijf in een pleeggezin' (*supra*,

¹⁰⁰ Zie voor deze bedragen bijlage 4 Besluit Private Voorzieningen. De bedragen zijn gekoppeld aan de spilindex van kracht op 1 januari 2019.

¹⁰¹ Art. 69, § 2 Besluit Private Voorzieningen.

¹⁰² Art. 2, 11° Pleegzorgdecreet.

¹⁰³ Art. 5 Decreet Agentschap Opgroeien; art. 57 Decreet Bijzondere Jeugdbijstand; art. 13 en 16 Pleegzorgdecreet; art. 51 Pleegzorgbesluit.

¹⁰⁴ Een pleegkind is overeenkomstig artikel 2, 10° Pleegzorgdecreet "een persoon voor wie pleegzorg wordt georganiseerd in het kader van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp". Een pleegvast is daarentegen: "elke meerderjarige, met uitzondering van de meerderjarigen voor wie tot een voortzetting van de jeugdhulpverlening als vermeld in artikel 18, § 3, van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp wordt beslist, voor wie pleegzorg wordt georganiseerd" (art. 2, 8° Pleegzorgdecreet).

p. 27). Bovendien wordt in artikel 62, § 1, derde lid van het Pleegzorgbesluit bepaald dat een meerderjarig pleegkind dat eigen inkomsten heeft, zelf 513 euro per maand moet bijdragen in de kosten van de pleegzorg. Als die eigen inkomsten, na een vrijstelling voor een bedrag van 344 euro, lager zijn dan 513 euro per maand wordt het verschil wel bijkomend gesubsidieerd.¹⁰⁵

Wat (concrete) **bijkomende kosten** betreft, wordt nergens in de wetgeving bepaald dat deze aan het pleegkind en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken aangerekend kunnen worden. Wel wordt door de Vlaamse Regering aan de pleeggezinnen die een of meer pleegkind(eren) opvangen waaraan met toepassing van artikel 55, § 3, eerste lid of artikel 56, tweede lid van het Pleegzorgbesluit een attest is afgegeven,¹⁰⁶ per pleegkind, per opvangdag¹⁰⁷ en binnen de beschikbare begrotingskredieten een forfaitaire kostenvergoeding toegekend.¹⁰⁸ Het bedrag daarvan verschilt naargelang de leeftijd van het pleegkind, de beschikbaarheid in hoofde van het pleeggezin over de gezinsbijslag ten voordele van het pleegkind en het beschikken van het meerderjarige pleegkind over eigen inkomsten.¹⁰⁹

Bedrag pleegzorgvergoeding per opvangdag ¹¹⁰	
0-6 jaar met gezinsbijslag	€ 13
6-12 jaar met gezinsbijslag	€ 13
12-15 jaar met gezinsbijslag	€ 15,20
15-18 jaar met gezinsbijslag	€ 16,60
+18 jaar met gezinsbijslag	€ 18
0-12 jaar zonder gezinsbijslag	€ 19,40
12-18 jaar zonder gezinsbijslag	€ 20,95
+ 18 jaar met eigen inkomsten	€ 7

Wanneer het pleegkind bij meerdere pleeggezinnen is ondergebracht, wordt de pleegzorgvergoeding evenredig verdeeld.¹¹¹ Daarnaast krijgen de pleegzorgdiensten per pleegkind een bijkomende forfaitaire subsidie van 0,7 euro¹¹² per opvangdag. Daarmee kunnen deze diensten zelf een bedrag toekennen aan pleegzorgers voor een *“aantoonbare verhoogde zorgwaartesituatie, af te bakenen in de tijd”*.¹¹³ Verder verleent de Vlaamse Regering aan pleegzorgers een bijkomende tegemoetkoming voor de vergoeding van bijzondere kosten met

¹⁰⁵ De vermelde bedragen zijn gekoppeld aan de spilindex die van toepassing was op 1 januari 2013 (art. 62, § 1, vierde lid Pleegzorgbesluit).

¹⁰⁶ In geval van netwerkpleegzorg wordt voor de maximale periode van zes weken als bedoeld in artikel 14, § 3 van het Pleegzorgdecreet eveneens een forfaitaire kostenvergoeding toegekend wanneer aan het netwerkpleeggezin bij het aflopen van deze periode een attest wordt toegekend (art. 16, tweede lid Pleegzorgdecreet).

¹⁰⁷ Er wordt maar één dag aangerekend voor de dag van de opname en de dag van het ontslag. De bevoegde minister kan, afhankelijk van de ingezette modules, bepaalde dagen afwezigheid gelijkstellen met werkelijke aanwezigheid (art. 62, § 1, eerste lid Pleegzorgbesluit). Bovendien wordt de betaling van de kostenvergoeding geschorst vanaf de dag dat er een verzoekschrift tot adoptie als vermeld in artikel 1231.3 van het Gerechtelijk Wetboek is neergelegd. Als de adoptie toch niet doorgaat, wordt de forfaitaire kostenvergoeding wel met terugwerkende kracht terugbetaald (art. 16, derde lid Pleegzorgdecreet).

¹⁰⁸ Art. 14 en 16, eerste lid Pleegzorgdecreet; art. 62, § 1 Pleegzorgbesluit.

¹⁰⁹ Art. 62, § 1, eerste lid Pleegzorgbesluit. Zie ook art. 16, eerste lid Pleegzorgdecreet.

¹¹⁰ De bedragen zijn gekoppeld aan de spilindex die van toepassing was op 1 januari 2013 (art. 62, § 1, vierde lid Pleegzorgbesluit).

¹¹¹ Art. 62, § 1, eerste lid Pleegzorgbesluit.

¹¹² Ook dit bedrag is gekoppeld aan de spilindex die van toepassing was op 1 januari 2013 (art. 62, § 1, vierde lid Pleegzorgbesluit).

¹¹³ Art. 62, § 1, tweede lid Pleegzorgbesluit.

betrekking tot verstrekte buitengewone en medische en paramedische verzorging, gericht op het behoud of het herstel van de fysieke of psychische integriteit van het pleegkind. Die tegemoetkoming wordt enkel toegekend voor het gedeelte van de bijzondere kosten dat per pleegkind meer bedraagt dan 1000 euro en kan niet als reserve worden aangelegd.¹¹⁴ Al deze kosten waarin de Vlaamse Regering tegemoetkomt, kunnen geen bijkomende kosten uitmaken voor het pleegkind en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

8. Intersectoraal

8.1. Relevante wetgeving

- Art. 30, derde lid, 1° en 68 Decreet Integrale Jeugdhulp
- Art. 35, § 3, 74 en 139 Besluit Integrale Jeugdhulp
- Art. 5 MB 17 juli 2014
- Art. 2, eerste lid, 6°, d) MB 7 oktober 2015

8.2. Inhoudelijke regeling

Naast bovengenoemde jeugdhulpaanbieders, zijn er enkele jeugdhulpvormen en -instanties die relevant zijn in het kader van dit onderzoek, maar niet ondergebracht kunnen worden in een van de aangehaalde sectoren. Het betreft de crisishulpverlening, de ondersteuningscentra Jeugdzorg (OCJ's), de intersectorale toegangspoort (toegangspoort), bemiddeling, cliëntoverleg en de multidisciplinaire teams (MDT's). In wat volgt, wordt per intersectorale jeugdhulpvorm of -instantie de voor dit onderzoek relevante bepalingen besproken. Daaruit zal blijken dat voor geen van hen in de wetgeving bepalingen liggen vervat die toelaten dat een **gebruikersbijdrage** aan de gebruiker en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijke wordt aangerekend. Ook over de aanrekening van **bijkomende kosten** wordt niets vermeld.

Crisishulpverlening

In elke regio wordt een permanent, maar subsidiair aanbod crisisjeugdhulpverlening georganiseerd, via een samenwerkingsprotocol van alle jeugdhulpaanbieders die in de regio crisisjeugdhulpverlening aanbieden.¹¹⁵ Binnen de beschikbare sectorale budgetten krijgen de jeugdhulpaanbieders hiervoor een vergoeding. Daarop geldt wel een uitzondering voor de crisisinterventie, -begeleiding of -opvang gepresteerd door de diensten voor crisishulp aan huis.¹¹⁶ Art. 74, § 1, tweede lid, 2° van het Besluit Integrale Jeugdhulp bepaalt als voorwaarde voor de verkrijging van die vergoeding dat voor de crisisinterventie, -begeleiding of -opvang aan de ouders of, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige geen bijdrage gevraagd mag worden. Voor de CKG's wordt dit nogmaals expliciet bevestigd voor crisisopvang in artikel 5 van het ministerieel besluit van 17 juli 2014: *“In de volgende gevallen kan aan het gezin geen financiële bijdrage gevraagd worden: 1° bij crisisopvang na een melding via het centraal permanent crisismeldpunt van het netwerk crisisjeugdhulpverlening (...)”*.

¹¹⁴ Art. 17 Pleegzorgdecreet; art. 63 Pleegzorgbesluit.

¹¹⁵ Art. 44, § 1 en § 2 Decreet Integrale Jeugdhulp; art. 73 Besluit Integrale Jeugdhulp; J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 195.

¹¹⁶ Art. 74, § 1, eerste en vierde lid Besluit Integrale Jeugdhulp.

Ondersteuningscentra Jeugdzorg en intersectorale toegangspoort

Overeenkomstig artikel 68 van het Decreet Integrale Jeugdhulp zijn niet enkel de werkingskosten van de VK's ten laste van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap, maar ook die van de andere gemandateerde voorzieningen (de OCJ's) en die van de toegangspoort. Daarnaast wordt in artikel 139 van het Besluit Integrale Jeugdhulp bepaald dat de kosten die voortvloeien uit artikelen 19, derde lid en 60, derde lid van datzelfde besluit ten laste van het Fonds¹¹⁷ zijn. Het betreft de vergoeding van externe deskundigen of organisaties die niet betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening aan de betrokken minderjarige, waarop het OCJ of de toegangspoort een beroep doet op.

Bemiddeling en cliëntoverleg

Continuïteit van de jeugdhulpverlening is een basisprincipe in de Vlaamse integrale jeugdhulp.¹¹⁸ Bemiddeling en cliëntoverleg moeten hiertoe bijdragen.¹¹⁹ Deze twee methodieken zijn kosteloos en vlot toegankelijk voor de minderjarige, zijn ouders en, in voorkomend geval, zijn opvoedingsverantwoordelijken.¹²⁰

Multidisciplinaire teams

Ten slotte zijn ook erkende MDT's relevant in het kader van dit onderzoek. Dit zijn geen op zichzelf staande organisaties. Ze maken deel uit van een grotere organisatie, zoals een COS of OBC, en hebben volgende kernopdrachten: het aanleveren van diagnostiek aan de toegangspoort, het aanmelden van een minderjarige bij de toegangspoort en het overmaken aan de toegangspoort van een voorstel van indicatiestellingsverslag in termen van typemodules voor deze minderjarige.¹²¹ Ze ontvangen een vergoeding voor de aanlevering van documenten in het kader van de afhandeling van een aanvraag van niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening door de toegangspoort. Als ze die vergoeding ontvangen, mogen noch dat team of zijn inrichtende macht, noch de medewerkers die eraan verbonden zijn daarvoor een andere vergoeding of beloning vragen of aanvaarden.¹²² Verder bepaalt artikel 139 van het Besluit Integrale jeugdhulp dat de kosten die voortvloeien uit artikel 35, § 3 van datzelfde besluit, en dus deze vergoeding, ten laste van het Fonds zijn. Bovendien worden in artikel 2 van het ministerieel besluit van 7 oktober 2015 minimale kwaliteitseisen bepaald voor andere voorzieningen dan een COS, OOC of OBC om erkend te kunnen worden als multidisciplinair team. Één van die eisen betreft: “(...) *het team informeert de minderjarige, zijn ouders en, in voorkomend geval, zijn opvoedingsverantwoordelijken over: (...) d) het feit dat het team geen enkele vergoeding of beloning mag vragen of aanvaarden om het aanvraagdocument op te stellen (...)*”.¹²³

¹¹⁷ Dit is “het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Fonds Jongerenwelzijn, vermeld in artikel 54 van het decreet van 7 maart 2008 inzake de bijzondere jeugdbijstand” (art. 1, 14° Besluit Integrale Jeugdhulp).

¹¹⁸ Art. 8, 3° Decreet Integrale Jeugdhulp; J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 172.

¹¹⁹ Art. 30, eerste lid, 4° en tweede lid Decreet Integrale Jeugdhulp; J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 196.

¹²⁰ Art. 30, derde lid, 1° Decreet Integrale Jeugdhulp.

¹²¹ Art. 22, derde lid Decreet Integrale Jeugdhulp; art. 35 Besluit Integrale Jeugdhulp.

¹²² Art. 35, § 3 Besluit Integrale Jeugdhulp. Zie ook art. 6 MB 7 oktober 2015.

¹²³ Art. 2, eerste lid, 6°, d) MB 7 oktober 2015.

9. Handhaving bij niet-betaling

9.1. Relevante wetgeving

- Boek III oud Burgerlijk Wetboek¹²⁴
- Art. 391bis en 424 Sw.
- Art. 71 Jeugdbeschermingswet

9.2. Inhoudelijke regeling

Wanneer een jeugdhulpcliënt een gebruikersbijdrage of andere, bijkomende kosten dient te betalen, rijst de vraag welke handhavingsmogelijkheden bestaan in geval het verschuldigde bedrag niet betaald wordt. In eerste instantie kan een beroep worden gedaan op het algemeen verbintenissenrecht. De integrale jeugdhulpregelgeving en de sectorale regelgeving bevatten immers zelf geen specifieke bepalingen over de handhaving in geval van niet-betaling. Daarnaast is het mogelijk dat de betrokkenen onderling handhavingsregels overeengekomen zijn. Ook daaromtrent zijn in de geanalyseerde wetgeving geen concrete richtlijnen terug te vinden.

Wel wordt in artikel 71, vierde lid van de Jeugdbeschermingswet gesteld dat *“overtreding van de verplichtingen, door die beslissingen opgelegd, wordt gestraft overeenkomstig de bepalingen van artikel 391bis van het Strafwetboek”*. Zoals reeds vermeld, wordt niet verduidelijkt op welk type beslissingen deze bepaling betrekking heeft. Los van deze bepaling zou in geval van niet-betaling van door de jeugdrechter of jeugdrechtbank – bij bijzondere jeugdzorg en pleegzorg – vastgestelde verschuldigde bedragen, inderdaad een beroep op het strafrecht en meer specifiek artikel 391bis Sw. gedaan kunnen worden. Deze bepaling bevat immers het misdrijf van familieoverlating en bestraft wie wetens en willens meer dan twee maanden een wettelijke onderhoudsplicht vastgelegd in een definitieve rechterlijke beslissing niet nakomt.¹²⁵

Art. 391bis Sw. Met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro of met een van die straffen alleen, onverminderd de toepassing van strengere straffen, indien daartoe grond bestaat, wordt gestraft hij die, na door een rechterlijke beslissing waartegen geen verzet of hoger beroep meer openstaat, te zijn veroordeeld om een uitkering tot onderhoud te betalen aan zijn echtgenoot, aan zijn bloedverwanten in de nederdalende of in de opgaande lijn, meer dan twee maanden vrijwillig in gebreke blijft de termijnen ervan te kwijten.

Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die, in de omstandigheden omschreven in het eerste lid, niet voldoet aan de verplichtingen bepaald in de artikelen 203bis, 206, 207, 301, 303, (...) 336 en 353-14 van het Burgerlijk Wetboek en in de artikelen 1288, 3° en 4°, (...) van het Gerechtelijk Wetboek.

Dezelfde straffen zijn van toepassing op de echtgenoot die zich vrijwillig geheel of ten dele onttrekt aan de gevolgen van de machtiging door de rechter verleend krachtens de artikelen 203ter, 221 en 301, § 11 van het Burgerlijk Wetboek en 1253ter/5 en 6, (...) van het Gerechtelijk Wetboek wanneer tegen die machtiging geen verzet of hoger beroep meer openstaat.

Hetzelfde geldt voor de echtgenoot die, na te zijn veroordeeld, hetzij tot een van de verplichtingen op de niet-nakoming waarvan door de eerste twee leden van dit artikel straf is gesteld, hetzij ingevolge de artikelen 203ter, 221 en 301, § 11 van het Burgerlijk Wetboek en 1253ter/5 en 6, (...) van het Gerechtelijk Wetboek zich vrijwillig ervan onthoudt de door de sociale wetgeving voorgeschreven

¹²⁴ Op 1 januari 2023 treedt het nieuwe boek 5 ‘Verbintenissen’ in werking. Zie hierover <https://justitie.belgium.be/nl/bwcc>.

¹²⁵ Zie uitgebreider over dit misdrijf G. MARLIER, *Familiale misdrijven in Recht en Praktijk*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2016, 23-69.

formaliteiten te vervullen en zijn echtgenoot of zijn kinderen aldus berooft van de voordelen waarop zij aanspraak konden maken.

Dezelfde straffen zijn van toepassing op elke bloedverwant in de rechte nederdalende lijn die veroordeeld is tot onderhoudsplicht, en die vrijwillig nalaat de door de sociale wetgeving voorgeschreven formaliteiten te vervullen en aldus een bloedverwant in de opgaande lijn berooft van de voordelen waarop deze aanspraak kon maken.

Dezelfde straffen gelden voor eenieder die het toezicht op de gezinsbijslag of andere sociale uitkeringen vrijwillig belemmert, door na te laten de nodige documenten te bezorgen aan de instellingen belast met de vereffening van die uitkeringen, door valse of onvolledige aangiften te doen, of door de bestemming te wijzigen die de persoon of de overheid, aangewezen overeenkomstig artikel 29 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, eraan gegeven heeft.

In geval van een tweede veroordeling wegens een van de in dit artikel omschreven misdrijven, gepleegd binnen een termijn van vijf jaar te rekenen van de eerste, kunnen de straffen worden verdubbeld.

In geval van een veroordeling wegens een van de in dit artikel omschreven misdrijven, kan de rechter eveneens het verval van het recht tot besturen van een motorvoertuig uitspreken overeenkomstig de artikelen 38 tot 41 van de wet van 16 maart 1968 betreffende de politie over het wegverkeer.

Naast artikel 391bis Sw. kan ook artikel 424 Sw. een rol spelen. Dit artikel bevat het misdrijf van het achterlaten van kinderen in een behoeftige toestand en kent een ruimer toepassingsgebied. Het bestraft onder andere de vader, moeder of adoptant die wetens en willens weigert het onderhoud te betalen als hij of zij zijn of haar kind aan een derde (bv. een pleegzorger of instelling) heeft toevertrouwd of zijn of haar kind bij rechterlijke beslissing aan een derde is toevertrouwd. In tegenstelling tot het misdrijf van familieoverlating, geldt hier dus niet de vereiste van het bestaan van een rechterlijke beslissing die het onderhoudsgeld vastlegt.¹²⁶

Art. 424 Sw. Met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van vijftig euro tot zeshonderd euro of met een van die straffen alleen, onverminderd, indien daartoe grond bestaat, de toepassing van strengere strafbepalingen, worden gestraft:

De vader of moeder of de adoptanten die hun kind in behoeftige toestand achterlaten, ook al wordt het niet alleen gelaten, die weigeren het weer bij zich te nemen en weigeren zijn onderhoud te betalen als zij het aan een derde hebben toevertrouwd of als het bij rechterlijke beslissing aan een derde is toevertrouwd.

De bloedverwanten in de rechte nederdalende lijn die hun vader, moeder, adoptant of andere bloedverwant in de opgaande lijn in een behoeftige toestand achterlaten, ook al wordt de persoon niet alleen gelaten, die weigeren hem weer bij zich te nemen en weigeren zijn onderhoud te betalen als zij hem aan een derde hebben toevertrouwd of als hij bij rechterlijke beslissing aan een derde is toevertrouwd.

In geval van een tweede veroordeling wegens een van de in dit artikel omschreven misdrijven, gepleegd binnen een termijn van vijf jaar, te rekenen van de eerste, kunnen de straffen worden verdubbeld.

¹²⁶ Zie uitgebreider over dit misdrijf G. MARLIER, *Familiale misdrijven in Recht en Praktijk*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2016, 77-92.

Het strafrecht vereist echter een vervolging. Bovendien wordt bij een veroordeling op basis van één van deze twee strafbepalingen een straf opgelegd aan de ouder-dader. De veroordeling leidt dus niet tot een invordering van de verschuldigde bedragen ten voordele van de jeugdhulpaanbieder of de subsidiërende overheid, tenzij eveneens uitspraak wordt gedaan over een gekoppelde burgerlijke vordering die steunt op een specifieke regeling of het algemeen verbintenisrecht.¹²⁷

Tussenbesluit

Uit voorgaande analyse blijkt dat de overheid in eerste instantie, via subsidies, instaat voor de financiële lasten verbonden aan het gebruikmaken van jeugdhulpverlening. In sommige gevallen bepaalt de wetgeving evenwel een bijdrage- en/of kostenregeling voor de jongere en/of diens ouders of opvoedingsverantwoordelijken personen.

Jeugdhulp	Bijdrage		Expliciete kostenregeling
GES+, OBC, OOC en OVBJ			Expliciet kosteloos
CIG	Jongere	Verblijf ouders	Bijdrageregeling
COS			Ten laste van de overheid
Hca-dienst, CAH, GI en NAFT			Ten laste van de overheid
CKG			Enkel in subsidieregeling
Inloopteam en preventieve gezinsondersteuning lokale teams Agentschap Opgroeien regio			Niet afgedekt door subsidie of eigen bijdrage
VK			Onduidelijk
CAW			Niets bepaald
Dienst maatschappelijk werk van het ziekenfonds (uitz: collectieve werkmethode)			Expliciet kosteloos
CGG			Bijdrageregeling
Dienst Ondersteuningsplan			Ten laste van de overheid
MFC – RTH			Ten laste van de overheid
MFC – NRTH			Enkel in subsidieregeling
CLB			Enkel in subsidieregeling
Internaat van het gemeenschapsonderwijs			Ten laste van de overheid
Pleegzorg			Enkel in subsidieregeling
Crisisjeugdhulp			Ten laste van de overheid
OCJ en ITP			Ten laste van de overheid
Bemiddeling en cliëntoverleg			Enkel in subsidieregeling
MDT			Enkel in subsidieregeling

De gebruikersbijdragen- en bijkomende kostenregeling betreffende de jeugdhulpverlening ligt echter verspreid over verschillende wetgevende instrumenten, wordt al dan niet in de erkenningsvoorwaarden voor de jeugdhulpaanbieder opgenomen, en kent verschillende bijdrageplichtigen, berekeningsmechanismes en bewoordingen.

¹²⁷ Zie uitgebreider over de strafrechtelijke en burgerrechtelijke vordering R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Mortsels, Intersentia, 2020, 577 p.

Ze wordt bovendien gekenmerkt door tal van onduidelijkheden.

1. Het is niet duidelijk wat in de gebruikersbijdrage inbegrepen zit en wat dan ‘kosten buiten factuur’ kunnen uitmaken.

Enkel bij de CIG's en CGG's wordt beknopt omschreven wat door de gebruikersbijdrage gedekt wordt. Uit de bepalingen inzake het niet rechtstreeks toegankelijke aanbod van de MFC's kan verder louter indirect afgeleid worden dat een maaltijd in de bijdrage voor schoolaanvullende en schoolvervangende opvang inbegrepen zit. Over kosten wordt amper expliciet iets vermeld. Enkel bij de CAW's en het niet rechtstreeks toegankelijk aanbod van de MFC's wordt er effectief gesproken over bijkomende kosten die aan de gebruiker aangerekend kunnen worden, zonder voldoende te verduidelijken waarop deze kosten betrekking kunnen hebben. Daarnaast wordt in de subsidieregeling in de bijzondere jeugdzorg en pleegzorg wel iets vermeld over de subsidiëring van bijzondere kosten. Daaruit kan wel afgeleid worden dat die kosten niet doorgerekend mogen worden aan de jeugdhulpcliënten.

2. Het toepassingsgebied van de bepalingen zelf is niet steeds duidelijk.

Artikel 71 van de Jeugdbeschermingswet bevat enkele procedurele aspecten inzake de onderhoudsplicht. Door de opheffing van een deel van het voormalige eerste lid van die bepaling, wordt echter geen melding gemaakt van het type beslissingen waarop ze betrekking heeft. Verder is artikel 78/7 van het Decreet Integrale Jeugdhulp, met een rechtsgrond voor het uitvaardigen van bijdrageregels, opgenomen in het hoofdstuk 'Private voorzieningen'. Om welke private voorzieningen het gaat, is voor discussie vatbaar nu een definitie of omschrijving daarvan, zowel in het Decreet Integrale Jeugdhulp als het Besluit Integrale Jeugdhulp, ontbreekt. Bovendien is onduidelijk wat "*onderhoudsplichtige personen*" in artikel 78/7, alsook in artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991 en titel VI van de ministeriële omzendbrief WEL/B.J. 94/7 betekent. Hetzelfde geldt voor "*toevertrouwd of onder begeleiding geplaatst*" in artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991. Ook onzeker is onder welke regeling de internaten van het gemeenschapsonderwijs vallen. Ten slotte doen de bijdragebepalingen soms de vraag rijzen naar de toepasselijkheid in geval de hulpverlening voortgezet wordt na 18 jaar. De bepalingen die besproken worden onder het deel 'Bijzondere jeugdzorg' richten zich immers expliciet en alleen tot minderjarige gebruikers.

3. De verhouding tussen de verschillende bepalingen is soms onduidelijk.

In de eerste plaatst is de verhouding tussen enerzijds het Decreet Integrale Jeugdhulp en anderzijds het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991 en de ministeriële omzendbrief WEL/B.J. 94/7 onduidelijk. Die laatste twee werden opgesteld ter uitvoering van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990 en verwijzen nog steeds naar die decreten. Kunnen beide nog toepassing vinden in het huidige systeem van integrale jeugdhulp? Verder is het niet duidelijk hoe met de verschillende bijdrageregelingen omgegaan dient te worden in geval van overgang en combinatie tussen verschillende hulpverleningsvormen, aangeboden door verschillende jeugdhulpaanbieders. Er wordt daarover immers niets bepaald, behalve één zin in artikel 26 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 – waarin gesteld wordt dat een MFC geen financiële bijdrage mag vragen wanneer de gebruiker er in de loop van de maand terechtkomt na een overstap vanuit een residentiële voorziening die door het agentschap Jongerenwelzijn erkend en gesubsidieerd wordt – en de verplichting voor de CKG's om te beschikken over een beleid inzake "*de werkwijze bij sectorale en intersectorale combinaties van typemodules hulpaanbod*". Ten slotte is het vreemd dat "*gebruiker*" in dat besluit van 26 februari 2016

gedefinieerd wordt als een minderjarige, terwijl er een bijdrage- en kostenregeling in opgenomen is waarin gesproken wordt over gebruikers tot 25 jaar.

4. Het gebrek aan specifieke, duidelijke bepalingen inzake handhaving roept vragen op over de handhavingsprocedure in geval van niet-naleving van de verplichting tot betaling van gebruikersbijdragen en/of bijkomende kosten.

De geanalyseerde integrale jeugdhulpwetgeving en sectorale wetgeving bevatten geen bepalingen inzake de handhavingsmogelijkheden van jeugdhulpaanbieders ten aanzien van betalingsplichtige jeugdhulpcliënten die niet (tijdig) betalen en verduidelijken bijgevolg niet welke procedure de jeugdhulpaanbieders in dergelijke gevallen moeten doorlopen.

5. De wetgeving biedt geen antwoord op alle vragen die kunnen rijzen bij de toepassing ervan.

Zo kunnen heel wat vragen die door de stuurgroep van dit project opgeworpen werden, niet beantwoord worden op basis van het huidig wetgevend kader. Enkele voorbeelden zijn: *“Moeten voorzieningen een deel van de gebruikersbijdrage terugstorten in geval van een flexibel verblijf waarbij de jongere af en toe terug naar huis gaat?”*, *“Kunnen de ouders van een minderjarige moeder in een CIG ook aangesproken worden voor de kosten?”*, *“Geldt de bijdrage in het kostgeld bij de gemeenschapsinternaten per dag, week, maand of jaar?”* en *“Geldt de vrijstelling van 1000 euro voor de subsidie voor bijzondere kosten in artikel 44 van het Besluit Private Voorzieningen per jongere of per type kost?”*.

Ten slotte vallen in de analyse nog enkele andere zaken op.

1. De beslissingsruimte die aan de verwijzende instanties en voorzieningen wordt toegekend, is zeer groot. Dat leidt tot een risico op een verschillende behandeling van de gebruikers en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken naargelang de beslissing of de voorziening.

Er worden vaak ruime marges gelaten in de gebruikersbijdrageregelingen, zoals ‘gegoedheid van de betrokkenen’, ‘niet meer dan x euro’, ‘aantoonbare drempel’, ‘financieel onvermogen’, ‘behartenswaardige situatie’, ‘hoogdruwend’, ‘aantoonbare verhoogde zorgzwaartesituatie’ en een verwijzing naar ‘actueel maandinkomen’ zonder de in aanmerking te nemen inkomsten aan te geven. Voor CKG’s wordt zelfs expliciet aangegeven dat ze zelf het beleid mogen bepalen betreffende de financiële bijdrage van gezinnen, waaronder de wijze waarop de financiële bijdrage wordt bepaald en geïnd. De enige richtlijn daarbij is dat er minstens uitgegaan moet worden van het recht op hulp, het belang van de laagdrempeligheid van het aanbod en de financiële draagkracht van het gezin; wat ook vage termen zijn. Daarnaast is het onduidelijk wat bedoeld wordt met *“collectieve werkmethode”* bij de diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen. Hetzelfde geldt voor *“niet meer bedragen dan het basisbedrag, verhoogd met de zorgtoeslag”* in artikel 25, § 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 over het niet rechtstreeks toegankelijke aanbod van de MFC’s. Betekent dit dat er geen bijdrage gevraagd kan worden op basis van diezelfde bepaling als de gezinsbijslagen aan de voorziening toekomen? Of mag er een bijdrage van maximaal hetzelfde bedrag als dit deel van de gezinsbijslagen worden aangerekend? Die onduidelijke formuleringen leiden (onbewust) tot een interpretatievrijheid voor respectievelijk de diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen en de MFC’s die niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp aanbieden. Ten slotte regelt de wetgeving amper iets op het vlak van bijkomende kosten. Wat wel geregeld is, is geformuleerd in zeer ruime bewoordingen – *“onkosten”* bij de CAW’s en *“persoonlijke, individueel toewijsbare kosten”* bij het niet rechtstreeks toegankelijke aanbod van de MFC’s – waardoor nog steeds veel vrijheid aan die jeugdhulpaanbieders toegekend wordt op het vlak van het aanrekenen van bijkomende kosten. Bijgevolg kunnen de tarieven van de gebruikersbijdragen en bijkomende

kosten, alsook de berekeningswijze daarvan soms per beslissing en voorziening verschillen. Dat heeft als voordeel de mogelijkheid om rekening te houden met de heel concrete situatie, maar leidt potentieel ook tot onzekerheid, gebrek aan transparantie en ongelijkheden.

2. Niet alle bepalingen zijn ‘up-to-date’.

In sommige bepalingen is verouderde terminologie terug te vinden, namelijk ‘comité voor bijzondere jeugdzorg’, ‘kinderbijslag’, ‘Gemeenschapsminister voor bijzondere jeugdbijstand’, ‘bureau voor bijzondere jeugdbijstand’ en ‘agentschap Jongerenwelzijn’. Daarnaast komen verwijzingen naar reeds opgeheven wetgeving voor. Het besluit van de Vlaamse regering van 22 mei 1991 en de ministeriële omzendbrief WEL/B.J. 94/7 verwijzen naar de “gecoördineerde decreten” en de Vlaamse versie van artikel 71 van de Jeugdbeschermingswet naar “artikel 6, laatste lid Jeugdbeschermingswet”. Artikel 3 van het Decreet Integrale Jeugdhulp en artikelen 5 en 7 van het Besluit Integrale Jeugdhulp vermelden eveneens verouderde wetgeving, namelijk het reeds door het CLB-decreet vervangen decreet van 1 december 1998 betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding, het reeds opgeheven besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 1996 betreffende de erkenning en subsidiering van thuisbegeleidingsdiensten voor personen met een handicap, het reeds opgeheven artikel 16, 6° van het VAPH-decreet en het reeds opgeheven artikel 15 van het besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 2000.

3. Het terminologisch onderscheid tussen jeugdrechter en jeugdrechtbank wordt in de wetgeving niet steeds (correct) gemaakt.

In artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991 en artikel 25, § 3 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 wordt enkel gesproken over de jeugdrechter (voorbereidende fase) als verwijzende instantie en niet over de jeugdrechtbank, die die bevoegdheden in de fase ten gronde heeft.

4. Er is een samenhang met prestaties.

Sommige bijdrageregelingen verwijzen naar andere prestaties (bv. gezinsbijslag, leefloon, fiscaal ten laste zijn en maximumfactuur). Zo zal een CKG geen ouderbijdrage kunnen vragen wanneer het gezin niet de volledige “kinderbijslag” ontvangt. Een impact of wijziging van de prestatieregelingen kan dus effect hebben op de te betalen gebruikersbijdrage. Dat heeft voor- en nadelen (consistentie en complexiteit).

5. Er is een samenhang met subsidieregelingen.

Ten slotte is het belangrijk om aan te stippen dat de subsidieregelingen in dit onderzoek niet grondig bestudeerd werden, maar die wel noodzakelijk zijn om de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten te kunnen kaderen. De verschillende financieringsstromen zijn immers met elkaar verbonden en zouden voor een totaalbeoordeling allemaal in kaart gebracht moeten worden. Zo is er bij de bijzondere jeugdzorg en pleegzorg een bepaling over de subsidiëring van bepaalde bijkomende kosten. Daarbij valt nog op te merken dat er verschillende soorten subsidiëring bestaan, wat de gehele regeling complex maakt. Ten slotte is het belangrijk om te vermelden dat er al jaren een stille besparing plaatsvindt door de niet-indexatie van de werkmiddelen van sociale ondernemingen. Hierdoor zijn die niet meer aangepast aan de huidige omstandigheden, die gekenmerkt worden door inflatie en een stijging van energieprijzen en bouwrijzen.¹²⁸

¹²⁸ Zie o.a. JEUGDHULP, *Subsidiëring*, www.jeugdhulp.be/professionelen/actoren-jeugdhulp/private-voorzieningen-jeugdhulp/subsidiëring; SOM, *Niet-indexering werkmiddelen in cijfers*, 30 juni 2022, www.som.be/nieuws/niet-indexering-werkmiddelen-cijfers.

Hoofdstuk 2. Prestaties

Inleiding

Naast een verplichting tot het rechtstreeks betalen van een gebruikersbijdrage en andere, bijkomende kosten, kunnen prestaties (tegemoetkomingen, uitkeringen en premies) waarop gebruikers en/of hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken recht hebben, beïnvloed worden door lopende jeugdhulpverlening. In dit hoofdstuk wordt deze impact nagegaan, met een focus op residentiële jeugdhulpverlening.

Er komen vier onderdelen aan bod. Ten eerste wordt de impact van residentiële jeugdhulpverlening op het groeipakket besproken. Ten tweede wordt nagegaan of het gebruikmaken van residentiële jeugdhulpverlening door een minderjarige afbreuk doet of kan doen aan het gerechtigd zijn van de ouder(s) op de geanalyseerde sociaalezekerheidsuitkeringen en fiscale voordelen, alsook of deze hulpverlening impact heeft of kan hebben op het bedrag daarvan. Ten derde wordt de regeling inzake het zakgeld dat jongeren in de residentiële jeugdhulp ontvangen, uiteengezet. Ten vierde wordt nog ingegaan op enkele andere relevante ondersteunende prestaties.

1. Groeipakket

1.1. Relevante wetgeving

- Decreet Studiefinanciering
- Groeipakketdecreet
- Decreet 1 juli 2022
- Art. 8 Besluit Studiefinanciering
- Art. 37 Besluit Integrale Jeugdhulp
- Art. 8 B.VI.Reg. 29 juni 2018
- Art. 6 B.VI.Reg. 21 september 2018
- Art. 44-45 B.VI.Reg. 7 december 2018
- Art. 2, 3°; 5, eerste lid en 6 B.VI.Reg. 17 mei 2019
- Art. 2 MB 15 maart 2019

1.2. Inhoudelijke regeling

Met de Zesde Staatshervorming werd de bevoegdheid voor gezinsbijslagen overgedragen aan de deelstaten.¹²⁹ Vlaanderen heeft deze overstap gemaakt op 1 januari 2019 met de inbedding van het beheer en de uitbetaling van de Vlaamse gezinsbijslagen in het 'groeipakket'.¹³⁰ Er blijven wel overgangsregels bestaan, gebaseerd op de Algemene Kinderbijslagwet, voor kinderen geboren vóór 2019.¹³¹ Die regeling wordt hier echter niet verder besproken.

¹²⁹ Art. 5, IV en 94 BWHI.

¹³⁰ MvT bij het ontwerp van decreet tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1450/1, 5 en 10-12.

¹³¹ Zie art. 209-228 Groeipakketdecreet.

Het groeipakket wordt hoofdzakelijk geregeld door het Groeipakketdecreet en betreft het geheel van financiële tegemoetkomingen waarin de Vlaamse overheid voorziet voor elk kind in elk gezin. Het omvat drie soorten toelagen in het kader van het gezinsbeleid: de kinderopvang- en kleutertoeslag, de gezinsbijslagen en de selectieve participatietoelagen (vroegere 'schooltoeslag').¹³² Op verschillende aspecten van deze laatste twee kan residentiële jeugdhulpverlening een impact hebben en wordt in dit eerste onderdeel verder ingegaan.¹³³

1.2.1. Gezinsbijslagen

De gezinsbijslagen omvatten alle verstrekkingen en uitkeringen om tegemoet te komen aan de gezinslasten, namelijk de kosten voor het onderhoud en de opvoeding van de kinderen.¹³⁴ Concreet gaat het om de startbedragen geboorte en adoptie, het basisbedrag, de zorgtoelagen ((half)wezentoeslag, toeslag voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte en pleegzorgtoeslag), de sociale toeslag en de universele participatietoeslag (jaarlijkse schoolbonus).¹³⁵

Impact op begunstigden

De begunstigden van de gezinsbijslagen zijn in principe beide ouders¹³⁶ van het rechtgevend kind^{137, 138}. In bepaalde omstandigheden wordt echter slechts één van de ouders aangewezen als begunstigde.¹³⁹ Indien één of beide begunstigde ouder(s) het rechtgevend kind niet hoofdzakelijk opvoedt of opvoeden, kan de werkelijke opvoeder of kunnen de werkelijke opvoeders daarentegen de begunstigde(n) worden. Er ontstaat een weerlegbaar vermoeden van hoofdzakelijke opvoeding als het kind zijn woonplaats¹⁴⁰ bij de werkelijke opvoeder(s) heeft. De werkelijke opvoeder(s) kan of kunnen door een tussenkomst van een publiekrechtelijke overheid of instelling of door een rechterlijke uitspraak worden aangewezen.¹⁴¹ Bij de plaatsing van het rechtgevend kind in perspectiefbiedende of perspectiefzoekende pleegzorg door bemiddeling of ten laste van een

¹³² Art. 3, § 1, 44° Groeipakketdecreet.

¹³³ Het enige vermeldenswaardige aspect voor de kinderopvang- en kleutertoeslag is dat de uitbetalingsregels in het geval dat het kind geen recht op gezinsbijslagen geeft, melding maken van de situatie waarin het kind daadwerkelijk opgevoed wordt door iemand anders dan zijn ouder(s), zie daarvoor art. 70 ev. Groeipakketdecreet.

¹³⁴ Art. 3, § 1, 19° Groeipakketdecreet.

¹³⁵ Art. 9-22 Groeipakketdecreet.

Zie ook www.groeipakket.be; www.gpedia.groeipakket.be.

¹³⁶ 'Ouder' wordt gedefinieerd als *"de juridische vader, de juridische moeder of meemoeder, van wie de afstamming met het rechtgevende kind of het rechthebbende kind of de rechthebbende leerling is vastgesteld overeenkomstig titel VII van boek I van het BW, alsook de adoptant na de adoptie van het kind"* (art. 3, § 1, 32° Groeipakketdecreet).

¹³⁷ Voor de concrete voorwaarden waaraan het kind moet voldoen om een recht op gezinsbijslagen te doen ontstaan, zie art. 8 Groeipakketdecreet; V. VERDEYEN, "Het groeipakket – de Vlaamse gezinsbijslagen" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, (987) 993-1001.

¹³⁸ Art. 57, § 1 Groeipakketdecreet.

¹³⁹ Art. 57, § 2 Groeipakketdecreet.

¹⁴⁰ Dit is *"de woonplaats, vermeld in artikel 32, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek en, bij gebrek daaraan, de verblijfplaats van de persoon"* (art. 3, § 1, 49° Groeipakketdecreet). Artikel 32, 3° van het Gerechtelijk Wetboek definieert woonplaats als *"de plaats waar de persoon in de bevolkingsregisters is ingeschreven als hebbende aldaar zijn hoofdverblijf"*. Verblijfplaats wordt in artikel 3, § 1, 47° van het Groeipakketdecreet omschreven als *"de feitelijke plaats waar de persoon gewoonlijk verblijft"*.

¹⁴¹ Art. 59, § 1 Groeipakketdecreet.

openbare overheid wordt de pleegzorger gezien als de werkelijke opvoeder voor de gezinsbijslagen.¹⁴² Ten slotte is het mogelijk dat het rechtgevend kind zelf de begunstigde van de gezinsbijslagen is.¹⁴³ Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer het rechtgevend kind een niet-begeleide minderjarige vreemdeling is zonder werkelijke opvoeder.¹⁴⁴ Een ander voorbeeld is de situatie waarin het kind de leeftijd van 16 jaar bereikt heeft en zijn woonplaats niet bij zijn ouders of werkelijke opvoeders heeft. Aan die laatste voorwaarde is voldaan als het kind beschikt over een afzonderlijke woonplaats, namelijk de plaats die als hoofdverblijf is ingeschreven in de bevolkingsregisters overeenkomstig artikel 32, 3° van het Gerechtelijk Wetboek, of als met officiële documenten wordt aangetoond dat de gegevens in de bevolkingsregisters niet of niet meer overeenstemmen met de realiteit.¹⁴⁵

Residentiële jeugdhulp kan bijgevolg een impact hebben op wie begunstigde is van de gezinsbijslagen. In geval van pleegzorg kan of kunnen de pleegouder(s) als werkelijke opvoeder(s) de begunstigde(n) van de gezinsbijslagen worden. Een plaatsing in een instelling kan er dan weer toe leiden dat het rechtgevend kind dat 16 jaar of ouder is zelf begunstigde van de gezinsbijslagen wordt, op voorwaarde dat hij beschikt over een ‘afzonderlijke verblijfplaats’. Iedere wijziging van de begunstigde(n) van de gezinsbijslagen die zich voordoet in de loop van een maand, heeft wel pas uitwerking vanaf de eerste dag van de maand na de maand waarin de wijziging plaatsvond.¹⁴⁶

Impact op uitbetaling

De uitbetaling van de gezinsbijslagen gebeurt in principe aan bovengenoemde begunstigde(n).¹⁴⁷ Een impact op de begunstigde(n) heeft dus automatisch ook een impact op de persoon aan wie de gezinsbijslagen uitbetaald worden. De bevoegde rechtbank kan echter van deze regel afwijken in het belang van het kind, en oordelen dat de hele gezinsbijslag of een deel ervan wordt uitbetaald op een rekeningnummer op naam van het rechtgevend kind.¹⁴⁸

¹⁴² Art. 59, § 2 Groeipakketdecreet.

Zie ook art. 3 B.VI.Reg. 29 juni 2018 voor de nadere regels inzake de aanwijzing van een bijkomende begunstigde van de gezinsbijslagen door de pleegzorger.

¹⁴³ Art. 57, § 3, eerste lid, 1°-4° Groeipakketdecreet.

¹⁴⁴ Art. 57, § 3, eerste lid, 4° Groeipakketdecreet.

Dit werd recent door het Decreet 1 juli 2022 toegevoegd om tegemoet te komen aan de wetgevende leemte op het vlak van de begunstigden van de gezinsbijslagen voor deze jongeren. Indien de niet-begeleide minderjarige vreemdeling jonger was dan 16 jaar en in een voorziening verbleef, was er immers onduidelijkheid over wie als begunstigde van de gezinsbijslagen moest worden beschouwd (MvT bij het ontwerp van decreet tot wijziging van artikel 5 van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, tot wijziging van het Groeipakketdecreet van 2018 en tot uitlegging van artikel 8 van het Groeipakketdecreet van 2018, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1305/1, 21-22).

¹⁴⁵ Art. 57, § 3, eerste lid, 2° Groeipakketdecreet.

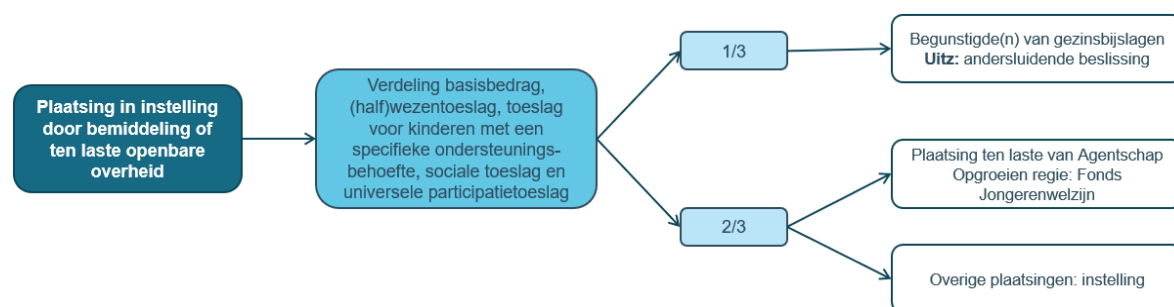
¹⁴⁶ Art. 61 Groeipakketdecreet.

¹⁴⁷ Art. 64, § 1 en 65, § 1 Groeipakketdecreet.

Voor het startbedrag geboorte geldt een ietwat afwijkende regeling, zie daarvoor art. 66 Groeipakketdecreet.

¹⁴⁸ Art. 64, § 3 en 65, § 7 Groeipakketdecreet.

In geval van plaatsing door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid in een instelling¹⁴⁹ worden de gezinsbijslagen, met uitzondering van het startbedrag geboorte, het startbedrag adoptie en de pleegzorgtoeslag, bovendien verdeeld tussen de begunstigde(n) en de instelling.¹⁵⁰ De verdeelsleutel betreft: 2/3de voor de instelling en 1/3de voor de begunstigde(n).¹⁵¹ Begunstigde(n) doelt hier op de begunstigde(n) van de gezinsbijslagen, tenzij er een andersluidende beslissing van de jeugdrechtbank of plaatsende overheid is.¹⁵² Als het rechtgevend kind ten laste van het Agentschap Opgroeien regie wordt geplaatst, wordt het 2/3de echter aan het Fonds Jongerenwelzijn uitbetaald in plaats van aan de instelling zelf.¹⁵³ Wat met “ten laste van het Agentschap Opgroeien regie” precies bedoeld wordt, wordt echter niet verduidelijkt.

Recent werd door het Decreet 1 juli 2022 een nieuwe, afzonderlijke regeling toegevoegd voor rechtgevend kinderen die materiële ondersteuning krijgen.¹⁵⁴ Materiële ondersteuning betreft opvang in een opvangstructuur als vermeld in artikel 2, 10° van de wet van 12 januari 2007¹⁵⁵, medische begeleiding als vermeld in diezelfde wet of plaatsing in een instelling door bemiddeling

¹⁴⁹ Voor de toepassing van artikelen 69 en 70 van de Algemene Kinderbijslagwet werd een crisisopvang beschouwd als ‘niet ten laste van de overheid’, waardoor in deze situatie de bijslagverdeling in geval van plaatsing niet toepasselijk was (art. 74, § 1, tweede lid, 2° Besluit Integrale Jeugdhulp). Voor gezinsbijslagen in het kader van het groeppakket wordt dit echter niet verduidelijkt.

¹⁵⁰ Art. 68, § 1 Groeipakketdecreet.

Eind juni 2020 waren er 10.955 kinderen geplaatst in een instelling waarbij de verdeelsleutel werd toegepast (OPGROEIEN, *Evaluatie groeppakket*, februari 2021, 44, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/42145>).

¹⁵¹ Art. 8, eerste lid B.VI.Reg. 29 juni 2018.

¹⁵² Art. 2 MB 15 maart 2019.

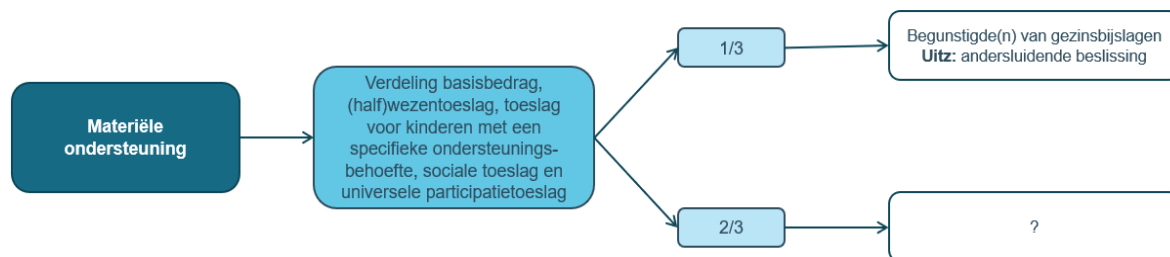
¹⁵³ Art. 8, tweede lid B.VI.Reg. 29 juni 2018.

¹⁵⁴ Art. 68, § 2/1 Groeipakketdecreet.

De reden daarvoor is dat kinderen die niet via de toegangspoort ten laste van de openbare overheid geplaatst werden (zoals in een opvangcentrum) het volledige groeppakket (3/3) kregen, ook al droeg de overheid de opvoedingskosten. Dat creëerde (financiële) ongelijkheid en vergrootte tevens de kans dat jongeren een meer aangepaste omkadering weigeren op basis van louter financiële argumenten (MvT bij het ontwerp van decreet tot wijziging van artikel 5 van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, tot wijziging van het Groeipakketdecreet van 2018 en tot uitlegging van artikel 8 van het Groeipakketdecreet van 2018, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1305/1, 23-26).

¹⁵⁵ Wet 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, *BS* 7 mei 2007, 24.027.

of ten laste van een openbare overheid¹⁵⁶.¹⁵⁷ In die gevallen wordt vanaf 1 juli 2022 1/3de van de gezinsbijslagen, met uitzondering van het startbedrag geboorte, het startbedrag adoptie en de pleegzorgtoeslag, uitbetaald aan de begunstigde(n).¹⁵⁸ Wat met het andere tweede derde gebeurt, is nog niet duidelijk (*infra*, p. 62).

De bevoegde rechtbank kan – in beide regelingen – op verzoek van iedere belanghebbende en in het belang van het kind echter afwijken van de bestemmingsregels tot aanwijzing van de begunstigde(n), en beslissen dat de gehele of een deel van de gezinsbijslag die toekomt aan de begunstigde(n) wordt uitbetaald op een rekeningnummer op naam van het rechtgevend kind.¹⁵⁹ Ook het team jeugdhulpregie van de intersectorale toegangspoort kan deze beslissing nemen in geval van plaatsing door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid in een instelling (*infra*, p. 62 over de onduidelijkheid hierbij).¹⁶⁰ De bedragen op de spaarrekeningen van de geplaatste minderjarige kunnen niet worden afgehaald zonder uitdrukkelijke machtiging van de toegangspoort of de jeugdrechter. Als de minderjarige bij het beëindigen van de hulpverlening een spaarrekening heeft, licht de jeugdhulpaanbieder of de sociale dienst jeugdrechtbank die met het dossier is belast, de ouders van de minderjarige en de minderjarige zelf in van het bestaan daarvan.¹⁶¹

¹⁵⁶ Concreet gaat het hier over plaatsingen onder toepassing van het Decreet Integrale Jeugdhulp en het Jeugddelinquentiedecreet, en meer specifiek de typemodules die bij de toegangspoort worden ingezet, verblijf in gerechtelijke hulpverlening en verblijf in GI's (MvT bij het ontwerp van decreet tot wijziging van artikel 5 van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, tot wijziging van het Groeipakketdecreet van 2018 en tot uitlegging van artikel 8 van het Groeipakketdecreet van 2018, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1305/1, 25).

¹⁵⁷ Art. 68, § 2/1, tweede lid Groeipakketdecreet.

¹⁵⁸ Art. 68, § 2/1, eerste lid Groeipakketdecreet.

¹⁵⁹ Art. 68, § 3 Groeipakketdecreet.

¹⁶⁰ Art. 37, eerste lid, 3° Besluit Integrale Jeugdhulp.

Beoordelingscriteria zijn onder meer de mate waarin er nog contact is tussen de ouders en de minderjarige en de mate waarin de ouders hun rol als opvoedingsverantwoordelijkheid of financiële verantwoordelijkheid ten aanzien van de minderjarige opnemen (*Vr. en Antw.* VI.Parl. 2020-21, Vr. nr. 192, 4 december 2020 (S. WOUTERS, antw. W. BEKE), www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/schriftelijke-vragen/1451268).

¹⁶¹ Art. 37, tweede en derde lid Besluit Integrale Jeugdhulp.

Eind 2020 werd het een derde voor 6.141 kinderen betaald aan de begunstigten voorafgaand aan de plaatsing en voor 2.210 kinderen werd het uitbetaald op een rekeningnummer op naam van het kind (OPGROEIEN, *Jaarverslag groeipakket 2020*, 9, www.groeipakket.be/sites/groeipakket/files/documenten/Jaarverslag_Groeipakket_2020.pdf).

Impact op zorgtoeslag: toekenning pleegzorgtoeslag

Residentiële jeugdhulp kan verder een impact hebben op het gerechtigd zijn op een extra aspect van de zorgtoeslag. Voor kinderen die door bemiddeling of ten laste van de openbare overheid¹⁶² geplaatst zijn in een pleeggezin¹⁶³, met uitzondering van ondersteunende pleegzorg, wordt het basisbedrag van de gezinsbijslagen immers verhoogd met een maandelijkse pleegzorgtoeslag van 61,79 euro.¹⁶⁴ Deze toeslag wordt in geval van perspectiefzoekende pleegzorg uitbetaald aan de persoon die voorafgaandelijk aan de pleegplaatsing van het rechtgevende kind de gezinsbijslagen ontving, ook al is de pleegzorger aangewezen als de begunstigde van de gezinsbijslagen.¹⁶⁵ De bevoegde rechtbank kan echter anders beslissen in het belang van het kind.¹⁶⁶ In geval van perspectiefbiedende pleegzorg wordt de pleegzorgtoeslag wel automatisch uitbetaald aan de pleegzorger.¹⁶⁷ Andere uitzonderingen op de uitbetaling van de pleegzorgtoeslag aan de begunstigde(n) van de gezinsbijslagen voorafgaandelijk aan de pleegplaatsing betreffen: als die begunstigde(n) voor het kind alleen het startbedrag geboorte ontving(en) of niet vastgesteld kan of kunnen worden; als het kind zelf de begunstigde was; als het kind in een instelling¹⁶⁸ én in een pleeggezin wordt geplaatst en het saldo van de gezinsbijslag, krachtens een gerechtelijke of administratieve beslissing tijdens die plaatsing, aan die begunstigde(n) toekomt; of als het gezin van oorsprong en het onthaalgezin dezelfde zijn.¹⁶⁹

¹⁶² Openbare overheid wordt hier specifiek wel gedefinieerd, namelijk als “een openbare overheid van justitie en van volksgezondheid, hoven en rechtbanken, openbare centra voor maatschappelijk welzijn, federale, communautaire, gewestelijke, provinciale en gemeentelijke overheidsdiensten ter bescherming van de jeugd, voor openbare bijstand of ten behoeve van personen met een handicap. Dit kan een buitenlandse overheid zijn” (art. 44, § 2, 1° B.VI.Reg. 7 december 2018). En ‘door bemiddeling of ten laste van’ wordt voor de toepassing van deze bepaling omschreven als de “toestand waarin een openbare overheid overgaat tot plaatsing van een kind: a) door eenvoudige administratieve bemiddeling, zonder geldelijke tegemoetkoming; b) met geldelijke tegemoetkoming; c) zowel met administratieve als geldelijke tegemoetkoming” (art. 44, § 2, 2° B.VI.Reg. 7 december 2018).

¹⁶³ Dit omvat niet alleen de plaatsing bij een pleegzorger, maar ook “de situatie die een plaatsing in een pleeggezin benadert, namelijk de situatie waarin het rechtgevende kind niet fysiek in een pleeggezin verblijft, maar op basis van een gerechtelijke beslissing of een beslissing tot hulp of bijzondere bijstand wordt toevertrouwd aan een pleeggezin, belast met het toezicht en de begeleiding van het kind” (art. 44, § 2, 3° B.VI.Reg. 7 december 2018).

¹⁶⁴ Art. 17 Groeipakketdecreet.

Eind 2020 ontvingen 5.262 kinderen een pleegzorgtoeslag (OPGROEIEN, *Jaarverslag groeipakket 2020*, 17-18, www.groeipakket.be/sites/groeipakket/files/documenten/Jaarverslag_Groeipakket_2020.pdf).

¹⁶⁵ Art. 67, eerste lid Groeipakketdecreet.

¹⁶⁶ Art. 67, tweede lid Groeipakketdecreet.

¹⁶⁷ A contrario art. 67 Groeipakketdecreet.

¹⁶⁸ In dit specifieke geval wordt hiervan een uitdrukkelijke definitie gegeven: “plaatsing in een instelling als vermeld in artikel 68, § 1, van het Groeipakketdecreet van 2018, alsook de situatie die een plaatsing in een instelling benadert, zijnde de situatie waarin het rechtgevend kind de toestemming heeft om afzonderlijk of op een autonome manier te wonen, maar onder permanent toezicht staat van en begeleid wordt door een instelling op basis van een beslissing tot hulp en bijstand van het kind die voorzien is door de toepasselijke reglementering en als de overheid of instelling belast is met het toezicht en de begeleiding van het kind” (art. 44, § 1 B.VI.Reg. 7 december 2018).

¹⁶⁹ Art. 45 B.VI.Reg. 7 december 2018.

Impact op toekenning en hoogte sociale toeslag

Ten slotte kan residentiële jeugdhulpverlening in het kader van de gezinsbijslagen niet enkel een impact hebben op de begunstigde(n) en uitbetaling van de sociale toeslag, maar bijgevolg ook op de toekenning en hoogte daarvan. Het basisbedrag van de gezinsbijslagen wordt immers enkel met die maandelijkse toeslag verhoogd voor het rechtgevend kind met (een) begunstigde(n) met een laag gezinsinkomen. Het bedrag is bovendien afhankelijk van het inkomen en de grootte van het gezin van de begunstigde(n) en varieert tussen de 50 en 80 euro per kind per maand.¹⁷⁰ De gezinsgrootte wordt bepaald door het aantal kinderen dat recht geeft op gezinsbijslag en deel uitmaakt van het gezin van de begunstigde.¹⁷¹ Het 'deel uitmaken van het gezin' komt neer op het hebben van een gemeenschappelijke woonplaats^{172, 173}. Ook los van de eventuele impact van residentiële jeugdhulpverlening op de begunstigde(n) van de sociale toeslag, heeft een plaatsing in een pleeggezin of instelling een invloed op de hoogte van de sociale toeslag. Als de minderjarige door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid in een pleeggezin is geplaatst, wordt het kind voor de berekening van de toeslag en de gezinsgrootte, in het pleeggezin automatisch volledig meegeteld.¹⁷⁴ De minderjarige die materiële ondersteuning krijgt, wordt voor de berekening van de toeslag en de gezinsgrootte in het gezin waar het verbleef voorafgaand aan de plaatsing volledig meegeteld, tenzij de bevoegde rechtbank heeft geoordeeld dat het 1/3de van de gezinsbijslag of een deel daarvan op een rekening van de minderjarige geplaatst wordt.¹⁷⁵

1.2.2. Selectieve participatietoelagen (schooltoeslag)

Niet alleen op het vlak van de gezinsbijslag, maar ook bij de selectieve participatietoelagen heeft het gebruikmaken van residentiële jeugdhulpverlening een impact. Selectieve participatietoelagen hebben tot doel een bijdrage te leveren aan de democratisering van het onderwijs en worden jaarlijks toegekend aan leerlingen ter ondersteuning van hun deelname aan het kleuter-, lager en secundair onderwijs (selectieve participatietoeslag leerling) of aan studenten aan wie een studietoelage¹⁷⁶ wordt toegekend, ter ondersteuning van hun deelname aan het hoger onderwijs¹⁷⁷ (selectieve participatietoeslag student).¹⁷⁸

¹⁷⁰ Art. 18, eerste en tweede lid Groeipakketdecreet.

¹⁷¹ Art. 18, tweede lid Groeipakketdecreet; art. 6, eerste lid B.VI.Reg. 21 september 2018.

¹⁷² Dit is de "de woonplaats, vermeld in artikel 32, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek en, bij gebrek daaraan, de verblijfplaats van de persoon" (art. 3, § 1, 49° Groeipakketdecreet *juncto* art. 32, 3° Gerechtelijk Wetboek). Artikel 32, 3° van het Gerechtelijk Wetboek definieert woonplaats als "de plaats waar de persoon in de bevolkingsregisters is ingeschreven als hebbende aldaar zijn hoofdverblijf".

¹⁷³ Art. 6, tweede lid B.VI.Reg. 21 september 2018.

¹⁷⁴ Art. 18, negende lid Groeipakketdecreet.

¹⁷⁵ Art. 18, tiende lid Groeipakketdecreet.

¹⁷⁶ Studietoelagen zijn financiële middelen toegekend door de Vlaamse Gemeenschap aan minvermogene studenten in het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap ter dekking van de kosten voor hun onderhoud en het door hen gevolgde onderwijs (art. 4 en 5, 38° Decreet Studiefinanciering).

¹⁷⁷ Hoger onderwijs betreft een van de volgende opleidingen: "a) een bacheloropleiding en een masteropleiding, als vermeld in artikel II.58 van de Codex Hoger Onderwijs; (...) c) een voorbereidingsprogramma dat al dan niet gevolgd wordt in voorbereiding op het volgen van een voortgezette opleiding; d) een schakelprogramma; e) het hoger beroepsonderwijs; f) een lerarenopleiding als vermeld in artikel II.111 van de Codex Hoger Onderwijs van 11 oktober 2013" (art. 5, 16/1° Decreet Studiefinanciering *juncto* art. 3, § 1, 20° Groeipakketdecreet).

¹⁷⁸ Art. 3, § 1, 38°, 24-50, 63 en 69-74 Groeipakketdecreet.

De toekenning van zowel de selectieve participatietoelage leerling als de studietoelage voor hoger onderwijs en dus ook de selectieve participatietoelage student is onder andere afhankelijk van financiële voorwaarden.¹⁷⁹ De financiële voorwaarde slaat op de situatie en het inkomen van respectievelijk het “gezin” waartoe de leerling of de “leeftijd” waartoe de student behoort.¹⁸⁰

Bij de selectieve participatietoelage leerling zijn er vijf gezinscategorieën: (1) de leerling heeft zijn woonplaats bij één ouder of beide ouders samen; (2) de leerling heeft zijn woonplaats, al dan niet ingevolge een gerechtelijke uitspraak of een tussenkomst van een publiekrechtelijke overheid of instelling, bij een andere natuurlijke persoon dan zijn ouders; (3) de leerling is gehuwd; (4) de leerling is zelfstandig, en (5) de leerling is alleenstaand.¹⁸¹ Zelfstandig is bijvoorbeeld de leerling die de leeftijd van 16 jaar bereikt heeft, en zijn woonplaats niet bij zijn ouders of werkelijke opvoeders heeft.¹⁸² Onder alleenstaand worden verschillende restcategorieën ondergebracht, zoals bepaalde situaties van residentiële jeugdhulpverlening.¹⁸³

Artikel 6 B.VI.Reg. 17 mei 2019. § 1. De leerling die niet behoort tot de categorieën, vermeld in artikel 3 tot en met 5 van dit besluit, maar tot een van de volgende categorieën, wordt beschouwd als alleenstaande leerling als vermeld in artikel 38, § 1, 5°, van het Groeipakketdecreet van 27 april 2018:

1° de leerling die zich bevindt in een van de gevallen, vermeld in artikel 15, § 2, van het decreet van 27 april 2018;

2° de leerling van wie de overlevende ouder ontzet is of beide ouders ontzet zijn uit het ouderlijke gezag;

3° de leerling die, uiterlijk 31 december van het lopende schooljaar in het kader van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade of de gecoördineerde decreten van 4 april 1990 inzake bijzondere jeugdbijstand opgenomen is in een erkende voorziening van categorie 1, 2 of 6 als vermeld in artikel 3 van het besluit van 13 juli 1994 en die zelfstandig woont en begeleid wordt door een erkende voorziening van categorie 1, 2 of 6 als vermeld in artikel 3 van het voormelde besluit;

4° de leerling die uiterlijk op 31 december van het schooljaar in kwestie verblijft in een organisatie voor bijzondere jeugdzorg, een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum of een centrum voor integrale gezinszorg, of contextbegeleiding krijgt in het kader van autonoom wonen als vermeld in artikel 53bis, 53duodecies en 53septiesdecies en bijlage 9 van het besluit van 13 juli 1994, met uitzondering van kortdurend crisisverblijf;

5° de leerling die voor 31 december van het schooljaar in kwestie opgenomen is in een erkende voorziening van categorie 1, 2, of 6 als vermeld in artikel 3 van het besluit van 13 juli 1994, maar door zijn meerderjarigheid niet meer onder de bevoegdheid valt van een comité voor bijzondere jeugdzorg of een jeugdrechtsbank, of in het verleden het voorwerp was van voortgezette hulpverlening na meerderjarigheid met toepassing van artikel 30 van de gecoördineerde decreten van 4 april 1990 inzake bijzondere jeugdbijstand;

6° de leerling die in het verleden en uiterlijk op 31 december van het schooljaar in kwestie verbleef in een organisatie voor bijzondere jeugdzorg, een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum of een centrum voor integrale gezinszorg, of contextbegeleiding kreeg in het kader van autonoom wonen als vermeld in artikel 53bis, 53duodecies en 53septiesdecies en bijlage 9 van het besluit van 13 juli 1994, met uitzondering van kortdurend crisisverblijf, of een pleegkind of een pleeggast is als vermeld in artikel 2, 8° en 10°, van het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg;

7° de leerling die uiterlijk op 31 december van het schooljaar in kwestie als gevolg van een beslissing van een jeugdrechter of publiekrechtelijke overheid opgenomen wordt in een multifunctioneel

¹⁷⁹ Art. 6 Decreet Studiefinanciering; art. 24 Groeipakketdecreet.

¹⁸⁰ Art. 33, eerste lid Decreet Studiefinanciering; art. 37, eerste lid, 38-39 en 43 Groeipakketdecreet.

¹⁸¹ Art. 38, § 1 Groeipakketdecreet.

¹⁸² Art. 5, eerste lid B.VI.Reg. 17 mei 2019.

¹⁸³ Art. 38, § 4, tweede lid Groeipakketdecreet; art. 6 B.VI.Reg. 17 mei 2019.

centrum dat erkend is door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap als vermeld in artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 houdende erkenning en subsidiëring van multifunctionele centra voor minderjarige personen met een handicap;

8° de leerling die in het verleden en uiterlijk op 31 december van het schooljaar in kwestie door een beslissing van een jeugdrechter of publiekrechtelijke overheid opgenomen is in een multifunctioneel centrum dat erkend is door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap als vermeld in artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 houdende erkenning en subsidiëring van multifunctionele centra voor minderjarige personen met een handicap;

9° de leerling die uiterlijk op 31 december van het schooljaar in kwestie onder het project voor maatschappelijke integratie, vermeld in artikel 11, § 2, eerste lid, a), van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, valt en leefloon ontvangt conform artikel 14, § 1, 2°, 3° van de voormelde wet;

10° de leerling, vermeld in artikel 2, 1° en 2°, van dit besluit, en de leerling die vluchteling of subsidiair beschermde is conform respectievelijk artikel 48/3 en 48/4 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

11° de leerling voor wie met toepassing van artikel 68, § 3, van het decreet van 27 april 2018 de gezinsbijslagen worden uitbetaald op een rekeningnummer op naam van de leerling.

In het eerste lid wordt verstaan onder besluit van 13 juli 1994: het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand.

(...)

Bij de studietoelage voor hoger onderwijs en dus ook de selectieve participatietoelage *student* zijn er vijf dezelfde – maar lichtelijk anders omschreven – categorieën, maar dan van leefeenheden: (1) de student heeft zijn hoofdverblijfplaats bij één ouder of beide ouders van wie zijn afstamming vaststaat; (2) de student heeft zijn hoofdverblijfplaats ingevolge een gerechtelijke uitspraak of een tussenkomst van een publiekrechtelijke overheid of instelling bij een andere natuurlijke persoon dan zijn ouders of heeft minstens drie jaar zijn hoofdverblijfplaats bij een andere natuurlijke persoon dan zijn ouders; (3) de student is gehuwd; (4) de student is zelfstandig, en (5) de student is alleenstaand.¹⁸⁴ Onder alleenstaand worden verschillende restcategorieën ondergebracht, zoals bepaalde situaties van residentiële jeugdhulpverlening.¹⁸⁵

Artikel 8 Besluit Studiefinanciering. Wordt beschouwd als student met eigen leefeenheid, de student die niet behoort tot de categorieën bepaald in artikel 5, artikel 6 en artikel 7, maar die behoort tot één van de volgende categorieën:

1° de wees van wie beide ouders waarvan zijn afstamming vaststaat overleden zijn, de wees die hoofdverblijfplaats had bij een overleden ouder waarvan de afstamming vaststaat en waarvan de uit de echt gescheiden en overlevende ouder waarvan de afstamming vaststaat een andere hoofdverblijfplaats heeft dan de student;

2° diegene van wie de langstlevende ouder of beide ouders ontzet is of zijn uit het ouderlijke gezag;

3° ...;

3°/1 degene die uiterlijk op 31 december van het academiejaar in kwestie verblijft in een organisatie voor bijzondere jeugdzorg, een centrum voor integrale gezinszorg, een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum, een observatie- en behandelingscentrum of een centrum voor ernstige gedrags- en emotionele stoornissen, of die begeleid wordt met een module contextbegeleiding in functie van autonoom wonen conform het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, met uitzondering van crisisopvang als vermeld in artikel 44, § 2, 4°, van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp;

¹⁸⁴ Art. 34, § 1 Decreet Studiefinanciering.

¹⁸⁵ Art. 34, § 4, tweede lid Decreet Studiefinanciering; art. 8 Besluit Studiefinanciering.

4° ...;

4°/1 degene die in het verleden en uiterlijk op 31 december van het academiejaar in kwestie verbleef in een organisatie voor bijzondere jeugdzorg, een centrum voor integrale gezinszorg, een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum, een observatie- en behandelingscentrum of een centrum voor ernstige gedrags- en emotionele stoornissen, of die begeleid wordt met een module contextbegeleiding in functie van autonoom wonen conform het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidiën voor voorzieningen in de jeugdhulp, met uitzondering van crisisopvang als vermeld in artikel 44, § 2, 4°, van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp;

4°/2 degene die in het verleden en uiterlijk op 31 december van het academiejaar in kwestie een pleegkind was als vermeld in artikel 2, 10°, van het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg;

5° degene die uiterlijk op 31 december van het betrokken academiejaar ingevolge een beslissing van een jeugdrechter of publiekrechtelijke overheid verblijft in een multifunctioneel centrum dat erkend is door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, als vermeld in artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 houdende erkenning en subsidiëring van multifunctionele centra voor minderjarige personen met een handicap;

5°/1 degene die in het verleden en uiterlijk op 31 december van het betrokken academiejaar door een beslissing van een jeugdrechter of publiekrechtelijke overheid verbleef in een multifunctioneel centrum dat erkend is door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, als vermeld in artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 houdende erkenning en subsidiëring van multifunctionele centra voor minderjarige personen met een handicap;

6° diegene die uiterlijk op 31 december van het betrokken academiejaar valt onder het project voor maatschappelijke integratie bedoeld in artikel 11, § 2, a) en leefloon ontvangt overeenkomstig artikel 14, § 1, 2°, 3° en 4°, van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie;

7° slachtoffers van mensenhandel, geattesteerd door een door de overheid erkend centrum dat gespecialiseerd is in het onthaal van slachtoffers van mensenhandel;

8° de student die zelf een asielprocedure heeft lopen, zoals bedoeld in artikel 69 van het decreet van 8 juni 2007;

9° de persoon zoals bedoeld in artikel 9, § 2, 6° van het decreet van 8 juni 2007;

10° de persoon zoals bedoeld in artikel 9, § 2, 7° van het decreet van 8 juni 2007;

11° de persoon zoals bedoeld in artikel 9, § 2, 8° van het decreet van 8 juni 2007.

Hieruit blijkt dat residentiële jeugdhulpverlening een impact kan hebben op de gezins- of leefeenheidscategorie waartoe de leerling of student behoort. De categorie waartoe de leerling of student behoort is relevant (1) voor de berekening van de puntenlast van het gezin of de leefeenheid, op basis waarvan de minimum- en maximum inkomensgrens wordt bepaald waarmee rekening wordt gehouden voor de berekening van het recht op de toeslag en het toe te kennen bedrag,¹⁸⁶ alsook (2) voor de vaststelling van de personen met wiens inkomsten rekening moet worden gehouden.¹⁸⁷ Bij de selectieve participatietoelage leerling is de gezinscategorie ook van

¹⁸⁶ Gehuwde, zelfstandige en alleenstaande leerlingen worden ook beschouwd als interne leerlingen, wat zorgt voor een hogere toeslag in geval van secundair onderwijs. Andere gevallen van interne leerlingen zijn: leerlingen die gedurende het schooljaar in kwestie minstens 149 dagen verblijven in een door de Vlaamse Gemeenschap gefinancierd of gesubsidieerd internaat; leerlingen die gedurende het schooljaar in kwestie een huurovereenkomst hebben gesloten voor minstens 149 dagen, voor een woning die zich bevindt op een ander adres dan hun hoofdverblijfplaats; leerlingen die in het buitenland een opleiding volgen; en leerlingen die gedurende het schooljaar in kwestie minstens 149 dagen residentieel verblijven in een door de Vlaamse overheid erkend multifunctioneel centrum voor minderjarige personen met een handicap (art. 3, § 1, 21°, 44 en 48 Groeipakketdecreet).

¹⁸⁷ Art. 39-52 Decreet Studiefinanciering; art. 39-45 Groeipakketdecreet; Besluit Studiefinanciering; B.VI.Reg. 17 mei 2019. Zie ook www.studietoelagen.be.

Zie ook C. VAN HOOLANDT, "Groeipakket – schooltoelage (selectieve participatietoelage)", *Soc.Weg.* 2017, nr. 17, 2-8.

belang voor de uitbetalingsregels van de toeslag.¹⁸⁸ Wanneer de rechthebbende leerling of student langer dan één jaar onafgebroken in een pleeggezin verblijft, heeft hij echter automatisch recht op de volledige selectieve participatietoeslag en gebeurt er dus geen inkomenstoets.¹⁸⁹

1.3. Tussenbesluit

Uit deze uiteenzetting blijkt dat residentiële jeugdhulpverlening op verschillende vlakken een impact kan hebben op de gezinsbijslagen en de selectieve participatietoelagen van het groeipakket.

De uiteengezette inhoudelijke regeling kampt echter met enkele leemtes en onduidelijkheden.

1. Er is geen regeling in geval van een combinatie van intersectorale verblijfsmodules of een flexibilisering van het verblijf.

Wat de impact van intersectorale verblijfscombinaties is, wordt niet in de wetgeving besproken. Daarvoor dient een beroep te worden gedaan op interne nota's.¹⁹⁰ Ook de impact van een flexibilisering van een verblijf, namelijk een situatie waarin de jongere meer en meer terug naar huis gaat, wordt nergens geregeld.

¹⁸⁸ Art. 73 Groeipakketdecreet.

Zie ook C. VAN HOOLANDT, "Groeipakket – schooltoeslag (selectieve participatietoeslag)", *Soc.Weg.* 2017, nr. 17, 2-8.

¹⁸⁹ Art. 33, tweede lid Decreet Studiefinanciering; art. 37, tweede lid Groeipakketdecreet; MvT bij het voorstel van decreet houdende de organisatie van pleegzorg, *Parl.St.* VI.Parl. 2011-12, nr. 1597/1, 28; MvT bij het voorstel van decreet tot wijziging van het decreet van 27 april 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid en het decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, wat de studiefinanciering van pleegkinderen en pleeggasten betreft, *Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 823/1, 2.

Ook de nationaliteitsvoorwaarde speelt in dat geval niet (art. 2, 3° B.VI.Reg. 17 mei 2019). Bij de selectieve participatietoeslag student is dat wel enkel het geval wanneer het gaat om een onafgebroken verblijf in *hetzelfde* pleeggezin (art. 9, § 3 Decreet Studiefinanciering).

¹⁹⁰ Zie AGENTSCHAP JONGERENWELZIJN, *Nota nieuwe regeling groeipakket en effecten plaatsing op uitbetaling gezinsbijslag*, 4 juni 2020, 18 p., www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/H7-kinderbijslag.pdf; AGENTSCHAP UITBETALING GROEIPAKKET, *Toelichtingsnota 12 van 24 oktober 2019 - Plaatsing in pleeggezin - Pleegzorgtoeslag en forfaitaire pleegzorgbijslag*, 24 oktober 2019, 20 p., <https://gpedia.groeipakket.be/nl/richtlijnen/toelichtingsnotas/regelgeving-pagina/toelichtingsnota-12-van#edit-group-text>.

2. De nieuwe regeling inzake materiële ondersteuning in artikel 68, § 2/1 van het Groeipakketdecreet zorgt voor onduidelijkheid.

Artikel 68 Groeipakketdecreet voorziet in een verdeling van de gezinsbijslagen ingeval van plaatsing in een instelling door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid. 1/3de gaat naar de begunstigde(n) van de gezinsbijslag. De nieuwe regeling inzake materiële ondersteuning, die op hetzelfde neerkomt voor de begunstigde(en), spreekt eveneens van de situatie waarin een kind geplaatst werd in een instelling door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid. Het gaat dus over dezelfde gevallen. Artikel 23 van het Decreet 1 juli 2022 en de memorie van toelichting daarbij verduidelijken wel dat de eerste twee paragrafen van artikel 68 van het Groeipakketdecreet behouden werden met het oog op een soort overgangsregeling voor de praktische uitwerking van een autonoom financieringssysteem, dat in de plaats komt van de rechtstreekse financiering van de instellingen vanuit het groepakket zelf. De overgangsregeling bepaalt dat de Vlaamse Regering de verdelingsregels ten aanzien van de instellingen, zoals deze golden voor de inwerkingtreding van de nieuwe paragraaf, tot uiterlijk 31 december 2024 verder kan toepassen op de instellingen die ze daarvoor aanwijst.¹⁹¹

Desondanks blijven paragrafen 1 tot 2 en paragraaf 2/1 in de huidige formulering naast elkaar bestaan, wat voor overbodigheid en onduidelijkheid zorgt.¹⁹² Bovendien is het, bij gebrek aan besluit van de Vlaamse Regering, nog niet duidelijk bij welke instellingen de huidige verdelingsregels nog gelden. Ten slotte bepaalt het Besluit Integrale Jeugdhulp dat ook jeugdhulpregie een beslissing kan nemen over de aanwending van het 1/3de van de gezinsbijslagen. Daarbij wordt echter verwezen naar artikel 68, § 2 Groeipakketdecreet, dat op zijn beurt verwijst naar de eerste paragraaf van diezelfde bepaling. Hoe de verhouding met de nieuwe paragraaf 2/1 is, wordt echter nergens verduidelijkt.

3. Wat met “door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid”, “ten laste van het Agentschap Opgroeien” en “bevoegde rechtbank” bedoeld wordt, is voor discussie vatbaar.

Wat onder “door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid” in artikel 68, § 1 en 2 van het Groeipakketdecreet – dat gaat over de verdeling van de gezinsbijslagen bij plaatsing in een instelling – begrepen moet worden, wordt niet in de wetgeving verduidelijkt. Een definitie van deze uitdrukking wordt in de wetgeving enkel gegeven in het kader van de pleegzorgtoeslag in artikel 17 van het Groeipakketdecreet. Voor de toepassing van die bepaling wordt onder ‘door bemiddeling of ten laste van’ verstaan: “de toestand waarin een openbare overheid overgaat tot plaatsing van een kind: a) door eenvoudige administratieve bemiddeling, zonder geldelijke tegemoetkoming; b) met geldelijke tegemoetkoming; c) zowel met administratieve als geldelijke tegemoetkoming”¹⁹³; en onder openbare overheid: “een openbare overheid van justitie en van volksgezondheid, hoven en rechtbanken, openbare centra voor maatschappelijk welzijn, federale, communautaire, gewestelijke, provinciale en gemeentelijke overheidsdiensten ter bescherming van de jeugd, voor openbare bijstand of ten

¹⁹¹ Art. 12 en 23 Decreet 1 juli 2022; MvT bij het ontwerp van decreet tot wijziging van artikel 5 van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, tot wijziging van het Groeipakketdecreet van 2018 en tot uitlegging van artikel 8 van het Groeipakketdecreet van 2018, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1305/1, 25-26 en 30.

¹⁹² Zie ook Adv.RvS 18 maart 2022, nr. 71.003/1 over een voorontwerp van decreet ‘tot wijziging van artikel 5 van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie en tot wijziging van het Groeipakketdecreet van 2018’, nrs. 10.1. en 10.2.

¹⁹³ Art. 44, § 2, 2° B.VI.Reg. 7 december 2018.

*behoefte van personen met een handicap. Dit kan een buitenlandse overheid zijn*¹⁹⁴. In de memorie van toelichting bij de nieuwe regeling inzake materiële ondersteuning in artikel 68, § 2/1 van het Groeipakketdecreet wordt verduidelijkt dat deze uitdrukking in het kader van die nieuwe regeling doelt op plaatsingen onder toepassing van het Decreet Integrale Jeugdhulp en het Jeugddelinquentiedecreet, en meer specifiek de typemodules die bij de toegangspoort worden ingezet, verblijf in gerechtelijke hulpverlening en verblijf in gemeenschapsinstellingen.¹⁹⁵ Welke definitie moet worden toegepast bij artikel 68, § 1 en 2 van het Groeipakketdecreet is niet duidelijk.

Ook *“ten laste van het Agentschap Opgroeien regie”* in artikel 8, tweede lid van het besluit van de Vlaamse Regering van 29 juni 2018 wordt niet gedefinieerd in de wetgeving. Daarvoor moet teruggegrepen worden naar een interne nota.¹⁹⁶

Ten slotte kan de *“bevoegde rechtbank”* afwijken van de uitbetalingsregels van de gezinsbijslagen. In de geanalyseerde wetgeving wordt echter niet verder ingegaan op welke instantie dat precies is. De gewone bevoegdheidsregels uit het Gerechtelijk Wetboek zullen toegepast moeten worden: naargelang het specifieke geval is de vrederechter, familierechtbank, jeugdrechtbank of arbeidsrechtbank bevoegd.¹⁹⁷ De vraag rijst of dat duidelijk genoeg is, zeker aangezien bij de verdelingsregels in geval van plaatsing in een instelling wel expliciet vermeld wordt dat de *“jeugdrechtbank”* anders kan beslissen over wie de begunstigde(n) van het 1/3de is of zijn. Bovendien roept *“jeugdrechtbank”* in die bepaling de vraag op naar het terminologisch onderscheid tussen jeugdrechter (voorbereidende fase) en jeugdrechtbank (fase ten gronde) (*supra*, p. 50). Is er bewust voor de term ‘jeugdrechtbank’ gekozen om de bevoegdheid van de jeugdrechter uit te sluiten? Dezelfde vraag geldt voor de termen *“jeugdrechter”* en *“jeugdrechtbank”* in artikel 37, tweede van het Besluit Integrale Jeugdhulp en de bepalingen over alleenstaande leerling of student in het kader van de selectieve participatietoelagen.

4. De wetgeving ligt verspreid over verschillende rechtsbronnen.

In de Groeipakketregelgeving wordt enkel vermeld dat de rechtbank kan beslissen over de bestemming van het 1/3de van de gezinsbijslagen in geval van plaatsing in een instelling, terwijl het Besluit Integrale Jeugdhulp bepaalt dat ook het team jeugdhulpregie van de toegangspoort daarover een beslissing kan nemen. Daarnaast wordt voor de voorwaarden voor de toekenning van de selectieve participatietoelage verwezen naar de regeling voor de studietoelage hoger onderwijs in het Decreet Studiefinanciering, terwijl de voorwaarden voor de selectieve participatietoelage leerling wel in het Groeipakketdecreet zelf besproken worden.

¹⁹⁴ Art. 44, § 2, 1° B.VI.Reg. 7 december 2018.

¹⁹⁵ MvT bij het ontwerp van decreet tot wijziging van artikel 5 van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, tot wijziging van het Groeipakketdecreet van 2018 en tot uitlegging van artikel 8 van het Groeipakketdecreet van 2018, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1305/1, 25.

¹⁹⁶ Zie AGENTSCHAP JONGERENWELZIJN, *Nota nieuwe regeling groeipakket en effecten plaatsing op uitbetaling gezinsbijslag*, 4 juni 2020, 18 p., www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/H7-kinderbijslag.pdf.

¹⁹⁷ Zie art. 572bis, 580 en 594 Gerechtelijk Wetboek.

5. De wetgeving is niet volledig ‘up-to-date’.

Artikel 6 van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 mei 2019, dat gaat over de afbakening van de categorie ‘alleenstaande leerling’ in het kader van de selectieve participatietoeslag leerling, bevat verouderde verwijzingen naar de *“gecoördineerde decreten van 4 april 1990 inzake bijzondere jeugdbijstand”*, het *“comité voor bijzondere jeugdzorg”* en het *“besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand”*. Verder bepaalt artikel 74, § 1, tweede lid, 2° van het Besluit Integrale Jeugdhulp dat een crisisopvang voor de toepassing van artikelen 69 en 70 van de Algemene Kinderbijslagwet wordt beschouwd als ‘niet ten laste van de overheid’, waardoor in deze situatie de bijslagverdeling in geval van plaatsing niet toepasselijk is. Voor gezinsbijslagen in het kader van het groeipakket wordt dit echter – al dan niet bewust – niet verduidelijkt.

6. Er is een samenhang met de gebruikersbijdragen- en kostenregeling in het eerste hoofdstuk van deze juridische analyse.

Een impact van residentiële jeugdhulpverlening op het de gezinsbijslagen kan een impact hebben de ouderbijdrage bij de CKG’s. Die voorzieningen mogen immers geen financiële bijdrage vragen als het gezin niet de volledige *“kinderbijslag”* ontvangt (*supra*, p. 30). Daarnaast mag de gebruikersbijdrage van de -21-jarige die bij een MFC gebruikmaakt van het niet rechtstreeks toegankelijk aanbod en recht geeft op gezinsbijslagen niet meer bedragen dan een bepaald deel van die gezinsbijslagen (*supra*, p. 36).

2. Socialezekerheidsuitkeringen en fiscale voordelen

In dit tweede onderdeel wordt nagegaan of het gebruikmaken van residentiële jeugdhulpverlening door een minderjarige afbreuk doet of kan doen aan het gerechtigd zijn van zijn ouder(s)¹⁹⁸ op socialezekerheidsuitkeringen en fiscale voordelen, alsook of deze hulpverlening een impact heeft of kan hebben op het bedrag daarvan. Daarvoor worden de persoon ten laste-begrippen in de desbetreffende wetgeving geanalyseerd. Het gaat hierbij om een niet-exhaustief en verkennend overzicht van enkele uitkeringen en voordelen. De realiteit is immers te complex om binnen dit onderzoek alle mogelijke situaties te vatten.

2.1. Socialezekerheidsuitkeringen

2.1.1. Werkloosheidsuitkering voor voltijdse werkloze werknemers

2.1.1.1. Relevante wetgeving

- Art. 110 en 114-115 Werkloosheidsbesluit
- Art. 59 Toepassingsbesluit Werkloosheid

2.1.1.2. Inhoudelijke regeling

Residentiële jeugdhulpverlening doet in eerste instantie vragen rijzen over de impact op de uitkeringen wegens voltijdse werkloosheid die de ouders van de minderjarige (kunnen) genieten.¹⁹⁹ Dit is een uitkering waarop personen in loondienst die hun werk verliezen, onder bepaalde voorwaarden recht hebben.²⁰⁰ De hoogte ervan hangt in grote mate af van de gezinssituatie van de ouder-werknemer (samenwonend, alleenstaand of met gezinslast).²⁰¹ Zo zal iemand met gezinslast een hogere uitkering genieten dan een alleenstaande of samenwonende.²⁰²

Een werknemer kan slechts als 'samenwonend' worden beschouwd als hij niet onder de categorie 'alleenstaand' of 'met gezinslast' valt.²⁰³ Een alleenstaande werknemer is een werknemer die met niemand samenwoont.²⁰⁴ Onder een werknemer met gezinslast wordt overeenkomstig artikel 110, § 1, eerste lid van het Werkloosheidsbesluit onder andere verstaan:

- (1) een werknemer die samenwoont met zijn echtgenoot of feitelijke partner²⁰⁵ die niet over beroepsinkomens en vervangingsinkomens beschikt;

¹⁹⁸ We hanteren hier de definitie uit het Decreet Integrale Jeugdhulp: "*de natuurlijke personen die titularis zijn van het ouderlijk gezag, of, bij ontstentenis van die personen, de wettelijke vertegenwoordigers*" (art. 2, § 1, 43° Decreet Integrale Jeugdhulp).

¹⁹⁹ Er wordt hier enkel ingegaan op de algemene werkloosheidsregeling voor werknemers. Bijzondere regelingen aangaande specifieke situaties worden buiten beschouwing gelaten. Ook de aparte regeling voor tijdelijke werklozen wordt niet besproken, aangezien daarbij geen onderscheid wordt gemaakt naar gezinscategorie en het 'ten laste'-criterium daar dus niet speelt.

²⁰⁰ Zie uitgebreider over alle voorwaarden A. THIENPONT, "Werkloosheid" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, (439) 443-503.

²⁰¹ Art. 114, § 1, eerste lid Werkloosheidsbesluit.

²⁰² Art. 115 Werkloosheidsbesluit.

²⁰³ Art. 110, § 3 Werkloosheidsbesluit.

²⁰⁴ Art. 110, § 2 Werkloosheidsbesluit.

²⁰⁵ Dit is "*de persoon die met de werknemer een feitelijk gezin vormt en die financieel te zijnen laste is, in zoverre deze persoon geen bloed- of aanverwant is tot en met de derde graad, noch een kind waarvoor de*

(2) een werknemer die niet samenwoont met zijn echtgenoot of feitelijke partner, maar uitsluitend **samenwoont** met:

- “*één of meerdere kinderen, op voorwaarde dat hij **aanspraak kan maken op gezinsbijslagen** voor ten minste één ervan of dat geen van hen over beroeps- of vervangingsinkomens beschikt;*
- *één of meerdere kinderen en andere bloed- of aanverwanten tot en met de derde graad, op voorwaarde dat hij aanspraak kan maken op gezinsbijslagen voor ten minste één van die kinderen en dat de andere bloed- of aanverwanten noch over beroeps- noch over vervangingsinkomens beschikken;*
- *één of meerdere bloed- of aanverwanten tot en met de derde graad, die noch over beroeps-, noch over vervangingsinkomens beschikken*”.²⁰⁶

Twee termen van deze bepaling verdienen verduidelijking. Ten eerste wordt onder ‘samenwonen’ verstaan: “*het onder hetzelfde dak samenleven van twee of meer personen die hun huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen*”.²⁰⁷ Een persoon wordt tot bewijs van het tegendeel geacht te wonen op het adres van zijn hoofdverblijfplaats.²⁰⁸ Om onder deze omschrijving te vallen, is vereist, maar volstaat het niet, dat de personen een economisch-financieel voordeel behalen door een woning te delen. Het is tevens vereist dat taken, activiteiten en andere huishoudelijke aangelegenheden, zoals het onderhoud van de woonst en eventueel het inrichten ervan, de was, de boodschappen, het bereiden en nuttigen van de maaltijden gemeenschappelijk verricht worden.²⁰⁹ Doorslaggevend is de feitelijke situatie. Samenwoning veronderstelt bovendien de geregelde aanwezigheid van twee of meer personen onder hetzelfde dak, maar niet een ononderbroken aanwezigheid.²¹⁰ Er kan dus ook sprake zijn van samenwoning van een ouder met diens kind(eren) in geval van co-ouderschap met alternerende verblijfsregeling.²¹¹ In geval van gevangenisstraf, internering of plaatsing in een instelling voor geesteszieken blijft de samenwoning bovendien behouden gedurende de eerste twaalf maanden.²¹² Aan de situatie van residentiële jeugdhulpverlening wordt noch in de wetgeving, noch in de rechtspraak specifiek aandacht besteed.

Ten tweede wordt ‘aanspraak kunnen maken op gezinsbijslagen’ in de wetgeving zelf niet verduidelijkt. Het komt wel aan bod in een commentaar van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA), de federale instelling die de werkloosheidsreglementering toepast. Daarin wordt vermeld dat dit niet betekent “*dat men op grond van zijn statuut het recht op gezinsbijslag opent, maar dat men "bijslagtrekkend" is. Het feit dat de kinderbijslag de facto (nog) niet betaald werd (bv. wegens administratieve moeilijkheden) is niet relevant*”.²¹³

werknemer of een ander gezinslid aanspraak kan maken op gezinsbijslag” (art. 110, § 1, tweede lid Werkloosheidsbesluit).

²⁰⁶ Art. 110, § 1, eerste lid, 2° Werkloosheidsbesluit.

²⁰⁷ Art. 59, eerste lid Toepassingsbesluit Werkloosheid.

²⁰⁸ Art. 59, eerste lid Toepassingsbesluit Werkloosheid.

²⁰⁹ Cass. 9 oktober 2017, *JT* 2018, afl. 6719, 139.

²¹⁰ Cass. 7 oktober 2002, *JTT* 2002, afl. 840, 435.

²¹¹ Cass. 7 oktober 2002, *JTT* 2002, afl. 840, 435.

²¹² Art. 59, tweede lid, 2° Toepassingsbesluit Werkloosheid.

²¹³ Commentaar 4 van de RVA van 14 oktober 2014 bij art. 110 Werkloosheidsbesluit.

Wanneer de ouder, op het moment dat nog geen gebruikgemaakt wordt van residentiële jeugdhulp, onder (2) valt of zou vallen door de samenwoning met zijn kind, kan het inzetten van deze hulpverlening ertoe leiden dat de ouder niet langer onder (2) en bijgevolg de categorie 'met gezinslast' valt. Residentiële jeugdhulp kan – afhankelijk van de feitelijke omstandigheden – immers een effect hebben op de aanknopingspunten 'samenwonen' en 'gezinsbijslagen'. Het kan zijn dat de feitelijke situatie niet meer gezien wordt als 'samenwonen'. Residentiële jeugdhulp wordt immers niet vermeld als situatie waarin de samenwoning sowieso behouden blijft gedurende een bepaalde periode. Ook kan het zijn dat de ouder in geval van residentiële jeugdhulp geen aanspraak meer kan maken op de gezinsbijslagen (*supra*, p. 53-55).

De werknemer-ouder die alleenstaand is of door residentiële jeugdhulpverlening aan zijn kind onder die categorie terechtkomt, kan echter door de effectieve betaling van een **onderhoudsbijdrage** in het kader van residentiële jeugdhulpverlening toch tot de categorie 'met gezinslast' (blijven) behoren. Als een werknemer met gezinslast wordt immers ook beschouwd, een werknemer die alleen woont en effectief onderhoudsuitkeringen betaalt *"op grond van een rechterlijke beslissing; op grond van een notariële akte in het kader van een procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming of van een scheiding van tafel en bed; of op grond van een notariële akte ten voordele van zijn kind, hetzij aan de persoon die het ouderlijk gezag uitoefent, hetzij aan het meerderjarig kind, indien de staat van behoefte voortduurt"*.²¹⁴ Of gebruikersbijdragen in de residentiële jeugdhulp onder 'onderhoudsuitkering' kunnen vallen, wordt in de wetgeving niet verduidelijkt. De RVA meent in zijn commentaar dat dit kan door te stellen dat het bijvoorbeeld kan gaan om *"een beschikking van de jeugdrechtsbank waarbij bv. een bijdrage in de plaatsingskosten wordt opgelegd of een beslissing van de overheidsdienst bevoegd voor jeugdbijstand, zijnde het bureau voor bijzondere jeugdbijstand (Decreet VI. Raad 27.6.1985 inzake bijzondere jeugdbijstand) of de adviseur of de directeur bij de hulpverlening aan de jeugd (Decreet Franse Gemeenschapsraad van 4.3.1991)"*.²¹⁵ Vermeldenswaardig is nog dat in een vonnis van de arbeidsrechtbank te Luik in het kader van het ondertussen door het Werkloosheidsbesluit opgeheven artikel 160 van het KB van 20 december 1963²¹⁶ wordt verduidelijkt dat een alleenstaande werknemer niet kwalificeert als een werknemer met gezinslast wanneer hij door de jeugdrechtsbank veroordeeld wordt tot een bijna symbolische tussenkomst in de opvoedings- en onderhoudskosten van een in een instelling geplaatst kind.²¹⁷ Of dit ook voor de huidige regeling geldt, wordt echter nergens verduidelijkt.

²¹⁴ Art. 110, § 1, eerste lid, 3° Werkloosheidsbesluit.

²¹⁵ Commentaar 8 van de RVA van 14 oktober 2014 bij art. 110 Werkloosheidsbesluit.

²¹⁶ KB 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, *BS* 18 januari 1964, 506.

²¹⁷ Arbrb. Luik (9^e k.) 19 december 1990, *TSR* 1991, 315.

2.1.2. Overlevingspensioen en overgangsuitkering vanwege werknemers

2.1.2.1. Relevante wetgeving

- Art. 16-17 en 21bis-21ter Pensioenwet
- Art. 55ter Pensioenbesluit

2.1.2.2. Inhoudelijke regeling

Een overlevende echtgenoot kan onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken op een overlevingspensioen uit hoofde van de activiteit die zijn overleden echtgenoot in de hoedanigheid van werknemer heeft uitgeoefend.²¹⁸ Daartoe moet het overlijden zich voordoen tijdens het huwelijk dat minstens één jaar voor het overlijden werd gesloten of tijdens een korter durend huwelijk met voorafgaand een wettelijke samenwoning²¹⁹, waarvan de onafgebroken en gezamenlijke duur minstens één jaar bedraagt.²²⁰ De duur van één jaar is in welbepaalde situaties niet vereist, bijvoorbeeld wanneer op het ogenblik van het overlijden een kind ten laste was waarvoor één van de echtgenoten “*kinderbijslag*” ontving.²²¹

Als de overlevende echtgenoot enkel op basis van die laatste situatie – het bestaan van een kind ten laste – aanspraak kan maken op het overlevingspensioen, kan het gebruikmaken van residentiële jeugdhulpverlening door dat enige kind ten laste op het ogenblik van overlijden ertoe leiden dat geen aanspraak gemaakt kan worden op dit pensioen. Soms ontvangen de ouders dan immers niet langer de gezinsbijslagen (*supra*, p. 53-55). Of de overlevende echtgenoot een overlevingspensioen kan ontvangen indien één van de echtgenoten slechts een deel van de gezinsbijslagen (bv. het een derde) ontving, is niet duidelijk. En wat als de echtgenoot niet de gewone gezinsbijslagen ontving, maar wel de pleegzorgtoeslag gedurende de periode van perspectiefzoekende pleegzorg?

Overlevende echtgenoten die de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen – namelijk 48 jaar en 6 maanden (in 2022)²²² – nog niet bereikt hebben, kunnen geen overlevingspensioen, maar wel een overgangsuitkering aanvragen.²²³ Dezelfde voorwaarde en uitzonderingen inzake de duur van het huwelijk als bij het overlevingspensioen gelden.²²⁴ Bijgevolg bestaat ook dezelfde mogelijke impact van residentiële jeugdhulpverlening als bij het overlevingspensioen. Daarnaast is de duur van de overgangsuitkering – in tegenstelling tot het overlevingspensioen – overeenkomstig artikel 21ter van de Pensioenwet afhankelijk van de kinderlast van de overlevende echtgenoot.

²¹⁸ Art. 1, eerste lid, 2° Pensioenwet.

Zie uitgebreider voor alle voorwaarden Y. STEVENS, “Pensioenen” in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, (629) 691-705.

²¹⁹ Wettelijke samenwoning wordt hier omschreven als “*de toestand van samenleven van twee personen die een verklaring hebben afgelegd in de zin van artikel 1476 van het Burgerlijk Wetboek*” (art. 17, laatste lid Pensioenwet).

²²⁰ Art. 17, eerste lid Pensioenwet.

²²¹ Art. 17, eerste lid Pensioenwet.

²²² Art. 16, § 1, tweede en derde lid Pensioenwet.

²²³ Art. 21bis, eerste lid Pensioenwet.

²²⁴ Art. 21bis, eerste lid Pensioenwet.

Art. 21ter Pensioenwet. § 1 De overgangsuitkering wordt toegekend voor een periode van:

1° 18 maanden, indien er op het ogenblik van het overlijden geen kind ten laste is waarvoor een van de echtgenoten kinderbijslag ontving;

2° 36 maanden, indien er op het ogenblik van het overlijden een kind ten laste is dat, in het kalenderjaar van het overlijden, de leeftijd van 13 jaar bereikt en waarvoor een van de echtgenoten kinderbijslag ontving;

3° 48 maanden,

- indien er op het ogenblik van het overlijden een kind ten laste is dat, in het kalenderjaar van het overlijden, de leeftijd van 13 jaar niet bereikt en waarvoor een van de echtgenoten kinderbijslag ontving of;
- indien er op het ogenblik van het overlijden een kind met een handicap ten laste is, ongeacht de leeftijd van dat kind, waarvoor een van de echtgenoten kinderbijslag ontving of;
- in geval van postume geboorte van een kind binnen de driehonderd dagen na het overlijden.

De Koning bepaalt de wijze waarop de voorwaarde van kinderlast bewezen wordt en wat onder een kind met een handicap wordt verstaan in de zin van het eerste lid.

(...)

Een kind is ten laste in de zin van die bepaling wanneer op het ogenblik van het overlijden één van de echtgenoten **kinderbijslag** ontving voor dit kind.²²⁵ Artikel 55ter, tweede lid van het Pensioenbesluit laat de voorwaarde van het ontvangen van kinderbijslag om aangemerkt te worden als kind ten laste hier echter vallen voor de overlevende echtgenoot die zijn eigen of wettelijk geadopteerd kind **opvoedt**, indien: “1° het kind jonger is dan 14 jaar oud; 2° hij voor het kind van 14 jaar of ouder de wezenuitkeringen ten laste van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid ontvangt; 3° het kind van 14 jaar of ouder waarvoor niet is voldaan aan de onder 2° vermelde voorwaarde: a) jonger is dan 21 jaar en gebonden is door een leerovereenkomst, of een andere als zodanig geldende verbintenis; b) jonger is dan 25 jaar en daglessen volgt waarvan de duur ten minste gelijk is aan deze vastgesteld bij de reglementering tot vaststelling van de voorwaarden waaronder kinderbijslag wordt verleend ten behoeve van het kind dat onderwijs volgt; c) ten minste 66 % arbeidsongeschikt is”.

Ook voor de duur van de overgangsuitkering geldt dat het ontvangen van “kinderbijslag” het aanknopingspunt is dat bepaalt of residentiële jeugdhulp impact heeft op die duur. Hetzelfde interpretatieprobleem bij het woord ‘ontving’ als bij het overlevingspensioen doet zich echter voor. Daarnaast heeft ook het worden aangemerkt als ‘opvoedende ouder’ een impact. Als de residentiële jeugdhulp voor het enige kind ten laste ervoor zorgt dat geen van de echtgenoten nog gezinsbijslagen voor hem ontvangen op het ogenblik van overlijden, zal de duur van de overlevingsuitkering verminderen, tenzij het gaat om het eigen of geadopteerd kind van de overlevende echtgenoot dat ook door die echtgenoot opvoed wordt. Wat ‘opvoeden’ betekent, wordt echter niet verduidelijkt.

²²⁵ Art. 21ter, § 1 Pensioenwet.

2.1.3. Gezondheidszorg voor werknemers en werklozen

2.1.3.1. Relevante wetgeving

- Art. 32, 37 en 37^{quinquies}-37^{undecies} Ziekteverzekeringswet
- Art. 123 Ziekteverzekeringsbesluit
- Art. 10 KB 15 juli 2002
- KB Verhoogde Tegemoetkoming

2.1.3.2. Inhoudelijke regeling

Afgeleide rechten

Gezondheidszorg is het deel van de verzekering geneeskundige verzorging en uitkeringen die instaat voor de terugbetaling van kosten die gemaakt zijn wegens geneeskundige verzorging. Om een recht op gezondheidszorg te genieten, moet men een bepaalde hoedanigheid, zoals werknemer of werkloze,²²⁶ hebben en aan nog heel wat andere voorwaarden voldoen.²²⁷ Personen die zelf geen recht op gezondheidszorg verwerven, maar wel een band hebben met een persoon die een recht op gezondheidszorg opent (de gerechtigde), kunnen als persoon ten laste genieten van afgeleide rechten.²²⁸ Zolang de gerechtigde recht heeft op prestaties, heeft de persoon ten laste ook recht op prestaties.

Als een kind als persoon ten laste kwalificeert, heeft dit voor de gerechtigde-ouder het voordeel dat deze voor dat kind ook geniet van een terugbetaling van de kosten die gemaakt zijn wegens geneeskundige verzorging en dus niet zelf voor die kosten moet instaan. Opdat een kind kwalificeert als een persoon ten laste van zijn gerechtigde-ouder moet aan twee voorwaarden voldaan worden. Ten eerste mag het kind niet ouder zijn dan 25 jaar.²²⁹ Ten tweede moet het kind vallen onder een van de categorieën bepaald in artikel 123, eerste lid, 3. a)-f) van het Ziekteverzekeringsbesluit.²³⁰

Art. 123 Ziekteverzekeringsbesluit. De hoedanigheid van persoon ten laste van een gerechtigde of van een werknemer als bedoeld in artikel 32 van de gecoördineerde wet, wordt toegewezen aan de personen en onder de voorwaarden bepaald in dit artikel en in de artikelen 124, 125 en 127:
(...)

3. De hierna opgesomde kinderen, jonger dan 25 jaar:

a) de **kinderen en geadopteerde kinderen van de gerechtigde of werknemer en zij in wier geboorteakte dezes naam is vermeld;**

b) de kinderen en geadopteerde kinderen van de echtgenoot van de gerechtigde en zij in wier geboorteakte de naam van die echtgenoot is vermeld wanneer de echtgenoot voor hun onderhoud instaat;

²²⁶ Hier wordt enkel gefocust op de algemene regeling voor werknemers en werklozen. Sinds 2008 is over het algemeen dezelfde regeling echter ook van toepassing op zelfstandigen (art. 32 Ziekteverzekeringswet). Zie hierover T. OPGENHAFFEN, "Gezondheidszorg" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, 775-784.

²²⁷ Zie uitgebreider over alle voorwaarden T. OPGENHAFFEN, "Gezondheidszorg" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, 215-279.

²²⁸ Art. 32, 17°-19° Ziekteverzekeringswet.

²²⁹ Art. 123, eerste lid, 3. Ziekteverzekeringsbesluit.

²³⁰ Zie ook art. 2, 5° KB Verhoogde Tegemoetkoming.

c) de kinderen en geadopteerde kinderen van de in punt 2 of 4 bedoelde persoon ten laste van de gerechtigde en zij in wier geboorteakte de naam van die persoon is vermeld wanneer die persoon voor hun onderhoud instaat;

d) de kleinkinderen en achterkleinkinderen van de gerechtigde of werknemer, van zijn echtgenoot of echtgenote of van de in punt 2 en 4 bedoelde persoon, wanneer die gerechtigde of werknemer voor het onderhoud van die kinderen instaat;

e) de kinderen, de kleinkinderen en achterkleinkinderen van de echtgenoot of echtgenote van de gerechtigde of werknemer of die van de in punt 2 en 4 bedoelde persoon, als bedoeld in de bepalingen onder b), c) en d) voor wier onderhoud die gerechtigde of werknemer instaat na het overlijden van die echtgenoot of echtgenote of van die persoon;

f) de kinderen, die hun hoofdverblijfplaats in België hebben en niet gevisieerd zijn onder de punten a) tot e), voor wie de gerechtigde, de echtgenoot van de gerechtigde of de in punt 2 of 4 bedoelde persoon ten laste van de gerechtigde instaat voor het onderhoud in de plaats van de vader, moeder of andere persoon die zulks normaal zou moeten doen. Het bewijs van de verblijfplaats in België volgt uit de informatie die is bedoeld in artikel 3, eerste lid, 5°, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, en die is verkregen bij het Rijksregister of uit alle bewijsmiddelen, afgeleverd door een Belgische overheid en als dusdanig erkend door de leidend ambtenaar van de Dienst voor administratieve controle.

(...)

Aangezien dit onderzoek zich beperkt tot de impact op de socialezekerheidsuitkeringen van een ouder door residentiële jeugdhulpverlening aan zijn eigen minderjarig kind en het kind van de gerechtigde-ouder altijd gezien wordt als zijn persoon ten laste, is er hier geen potentiële impact van residentiële jeugdhulpverlening.

De prestaties waarvoor de begunstigden van het recht op gezondheidszorg een gehele of gedeeltelijke terugbetaling kunnen krijgen, worden opgesomd in artikel 34 van de Ziekteverzekeringswet. Op de algemene terugbetalingsregels in diezelfde wet bestaan echter twee belangrijke uitzonderingen: de verhoogde tegemoetkoming en de maximumfactuur.

Verhoogde tegemoetkoming

Een verhoogde tegemoetkoming wordt toegekend aan gezinnen met een laag inkomen en zorgt ervoor dat deze gezinnen een lagere persoonlijke bijdrage (remgeld) moeten betalen voor de meeste vormen van medische verzorging.²³¹ Wanneer het recht op een verhoogde tegemoetkoming wordt toegekend, wordt het toegekend aan het hele gezin.²³² Onder gezin verstaat men in principe de eenheid samengesteld uit de aanvrager, zijn echtgenoot of samenwonende persoon en hun personen te laste.²³³ Aangezien residentiële jeugdhulp geen impact heeft op het 'persoon ten laste'-karakter van het kind van de gerechtigde-ouder, blijft dat kind dat gebruikmaakt van residentiële jeugdhulp ook meegenieten van de verhoogde tegemoetkoming.

²³¹ Art. 37, § 19 Ziekteverzekeringswet.

²³² Art. 14 en 33 KB Verhoogde Tegemoetkoming.

²³³ Art. 37, § 19 Ziekteverzekeringswet.

Maximumfactuur

De maximumfactuur (MAF) beoogt voor gezinnen het jaarlijks totaal aan remgelden voor geneeskundige verstrekkingen te plafonneren in relatie tot hun inkomen en/of statuut. Eenmaal een bepaald grensbedrag bereikt is, is een volledige terugbetaling van het officieel honorarium gegarandeerd voor de betrokken gezinsleden.²³⁴ Er zijn twee soorten MAF: de sociale MAF en de inkomens-MAF.

De sociale MAF wordt toegekend aan het gezin dat bestaat uit de rechthebbenden van de verhoogde tegemoetkoming.²³⁵ Hierop bestaan echter enkele uitzonderingen. Zo kunnen personen die geplaatst worden in een gezin in het raam van een gereguleerde vorm van gezinsplaatsing afzonderlijk als een gezin beschouwd worden.²³⁶ Als uitgangspunt geldt dus dat het kind bij residentiële jeugdhulpverlening onder de sociale MAF van zijn ouder blijft vallen, tenzij hij als afzonderlijk gezin wordt aangemerkt.

Ook de inkomens-MAF is een gezinsrecht en geldt voor de personen die onder hetzelfde dak wonen op basis van de gegevens uit het Rijksregister.²³⁷ Ook hier kunnen personen die geplaatst zijn in het raam van een gereguleerde vorm van gezinsplaatsing geacht worden alleen te wonen en op zichzelf een gezin te vormen.²³⁸ De potentiële impact van residentiële jeugdhulp is hier groter, aangezien in geval van residentiële jeugdhulpverlening de minderjarige niet alleen als afzonderlijk gezin kan worden aangemerkt, maar – afhankelijk van de omstandigheden – de woonplaats in het Rijksregister gewijzigd kan worden.

2.1.4. Arbeidsongeschiktheidsuitkering voor werknemers en werklozen

2.1.4.1. Relevante wetgeving

- Art. 87 en 93 Ziekteverzekeringswet
- Art. 211-215 en 225 Ziekteverzekeringsbesluit
- Omzendbrief VI. nr. 2022/230

2.1.4.2. Inhoudelijke regeling

Werknemers en werklozen kunnen onder bepaalde voorwaarden een vervangingsinkomen genieten wanneer ze als gevolg van een ziekte of ongeval arbeidsongeschikt zijn en geen inkomen meer kunnen verwerven door een arbeidsactiviteit.²³⁹ De hoogte van de arbeidsongeschiktheidsuitkering – zowel in een deel van de periode van de primaire arbeidsongeschiktheid (eerste jaar arbeidsongeschiktheid) als in de invaliditeitsperiode (vanaf tweede jaar arbeidsongeschiktheid) – is onder andere afhankelijk van het al dan niet ten laste

²³⁴ Art. 37^{quinquies} en 37^{undecies} Ziekteverzekeringswet.

²³⁵ Art. 37^{octies}-37^{novies} Ziekteverzekeringswet.

²³⁶ Art. 10, § 2, j) KB 15 juli 2002.

²³⁷ Art. 37^{decies}-37^{undecies} Ziekteverzekeringswet.

²³⁸ Art. 37^{decies}-37^{undecies} Ziekteverzekeringswet; art. 10, § 2, j) KB 15 juli 2002.

²³⁹ Art. 86 ev. Ziekteverzekeringswet; art. 199 ev. Ziekteverzekeringsbesluit.

Zie uitgebreider over alle voorwaarden E. ANKAERT, “Arbeidsongeschiktheid” in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, 281-329.

hebben van personen.²⁴⁰ Een werknemer met een persoon ten laste kan een hogere uitkering genieten. Wat onder ‘werknemer met persoon ten laste’ wordt begrepen wordt verder uitgewerkt in artikel 225, § 1 van het Ziekteverzekeringsbesluit. Onder andere in volgende situaties is er sprake van het ten laste hebben van een persoon:

- (1) de gerechtigde werknemer **woont samen** met één of meer kinderen bedoeld in artikel 123, eerste lid, 3. van het Ziekteverzekeringsbesluit (*supra*, p. 70-71), met uitzondering van de leeftijdsvoorwaarde voorzien in deze bepaling;²⁴¹
- (2) de gerechtigde werknemer **woont samen** met één of meerdere bloed- of aanverwanten tot de derde graad.²⁴²

Om van een ‘daadwerkelijke samenwoning’ te kunnen spreken, moeten de personen onder hetzelfde dak samenwonen. Het bewijs daarvan volgt uit de informatiegegevens in het Rijksregister, maar kan weerlegd worden.²⁴³ Daarnaast moeten de personen in een bestendige samenlevingsvorm gemeenschappelijk hun huishouding voeren en gezamenlijk hun huishoudelijke aangelegenheden regelen.²⁴⁴ Dat vereist een feitelijke beoordeling.²⁴⁵ Om effectief als persoon ten laste te kunnen worden beschouwd, mogen bovengenoemde personen bovendien geen enkele beroepsactiviteit uitoefenen en niet werkelijk in het genot zijn van een pensioen, een rente, een tegemoetkoming of een uitkering krachtens een Belgische of een vreemde wetgeving. Ze moeten daarnaast financieel ten laste zijn van de gerechtigde zelf en niet van een andere persoon die deel uitmaakt van hetzelfde gezin.²⁴⁶ Ten slotte kan de gerechtigde werknemer die ook samenwoont met een echtgenoot of feitelijke partner enkel op grond van die samenwoning het statuut van werknemer ten laste toegekend krijgen.²⁴⁷

Wanneer een werknemer-ouder, op het moment dat nog geen gebruikgemaakt wordt van residentiële jeugdhulp, onder (1) of (2) valt of zou vallen door de samenwoning met zijn kind, kan het inzetten van deze hulpverlening ertoe leiden dat de ouder niet langer onder (1) of (2) en bijgevolg de categorie ‘werknemer met persoon ten laste’ valt. In geval van residentiële jeugdhulp kan het immers zijn dat de feitelijke situatie niet meer gezien wordt als ‘samenwonen’. Residentiële jeugdhulp wordt immers nergens vermeld als een situatie waarin de samenwoning sowieso behouden blijft.

De werknemer-ouder die vóór of door residentiële jeugdhulpverlening aan zijn kind niet (langer) als ‘werknemer met een persoon ten laste’ gekwalificeerd wordt, zou – afhankelijk van de thans onduidelijke invulling van het begrip ‘alimentatiegeld’ – echter door de effectieve betaling van een **onderhoudsbijdrage** (in de vorm van een gebruikersbijdrage) in het kader van die hulpverlening toch tot die categorie kunnen (blijven) behoren. Als een ‘werknemer met persoon ten laste’ wordt immers ook aangemerkt, de gerechtigde werknemer die alimentatiegeld (minimum 111,55 euro per maand) betaalt en dit “*op grond van een rechterlijke beslissing of een notariële akte, of op grond van een onderhandse akte neergelegd bij de griffie van de rechtbank ingeval van een procedure tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed met onderlinge toestemming*”.²⁴⁸

²⁴⁰ Art. 87 en 93 Ziekteverzekeringswet; art. 211-215 Ziekteverzekeringsbesluit.

²⁴¹ Art. 225, § 1, eerste lid, 3° Ziekteverzekeringsbesluit.

²⁴² Art. 225, § 1, eerste lid, 4° Ziekteverzekeringsbesluit.

²⁴³ Artikel 225, § 4, tweede lid Ziekteverzekeringsbesluit; Omzendbrief VI. nr. 2022/230, 11-12.

²⁴⁴ Omzendbrief VI. nr. 2022/230, 11-12.

²⁴⁵ Omzendbrief VI. nr. 2022/230, 13.

²⁴⁶ Art. 225, § 1, tweede lid Ziekteverzekeringsbesluit.

²⁴⁷ Art. 225, § 2, tweede lid Ziekteverzekeringsbesluit.

²⁴⁸ Art. 225, § 1, eerste lid, 5° Ziekteverzekeringsbesluit.

2.1.5. Zorgbudget voor ouderen met een zorgnood

2.1.5.1. Relevante wetgeving

- Art. 84-85 Decreet Vlaamse sociale bescherming
- Art. 193-194 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming

2.1.5.2. Inhoudelijke regeling

De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB) voorziet in een zorgbudget voor ouderen, vanaf de leeftijd van 65 jaar, die over een verminderde zelfredzaamheid beschikken.²⁴⁹ De toekenning van deze tegemoetkoming is afhankelijk van een inkomensonderzoek; het bedrag kan enkel toegekend worden wanneer het inkomen van de oudere met een zorgnood en eventueel de persoon met wie hij een gezin vormt, het bedrag van de tegemoetkoming niet overschrijdt.²⁵⁰ Bepaalde inkomsten worden niet in aanmerking genomen. Het bedrag daarvan is afhankelijk van de gezinscategorie (A of B) waartoe de oudere met een zorgnood behoort.²⁵¹

Categorie B kent een hogere vrijstellingsgrens dan categorie A en bestaat uit personen met een verminderde zelfredzaamheid die een gezin vormen of een of meer kinderen ten laste hebben. Categorie A is de restcategorie.²⁵² Onder 'gezin' wordt verstaan elk samenwonen van twee personen die geen bloed- of aanverwant zijn in de eerste, tweede of derde graad en hun hoofdverblijfplaats op hetzelfde adres hebben.²⁵³ Een 'kind ten laste' wordt omschreven als een persoon jonger dan 25 jaar voor zover de aanvrager (of de persoon met wie de aanvrager een gezin vormt) voor hem **kinderbijslag** ontvangt; voor hem **onderhoudsgeld** ontvangt of betaalt, zoals vastgesteld bij een vonnis of bepaald in een overeenkomst in het kader van een procedure tot echtscheiding met onderlinge toestemming; of op hem past, zoals vastgesteld bij een vonnis of bepaald in een overeenkomst in het kader van een procedure tot echtscheiding met onderlinge toestemming, terwijl de ex-partner de kinderbijslag ontvangt.²⁵⁴ Deze omschrijving bevat onzes inziens enkele onduidelijkheden. Wat betekent 'ontvangen' van de kinderbijslag? Volstaat het om slechts een gedeelte (bv. het 1/3de of de pleegzorgtoeslag) te ontvangen? Kan een gebruikersbijdrage in geval van residentiële jeugdhulp onder 'onderhoudsgeld' vallen? En moet het vonnis dat de betaling van een onderhoudsgeld oplegt betrekking hebben op een echtscheiding met onderlinge toestemming, of kan het ook gaan om een beslissing van de jeugdrechter of jeugdrechtbank tot betaling in de plaatsingskosten?

²⁴⁹ Art. 84, § 1 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming; art. 193 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

Zie voor alle concrete voorwaarden P. DRIESENS, "Vlaamse sociale bescherming" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, 1035-1055 en 1075-1084.

²⁵⁰ Art. 85, § 1 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming.

²⁵¹ Art. 194 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

²⁵² Art. 194, § 2 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming; VLAAMSE SOCIALE BESCHERMING, *Je inkomen en het inkomen van je partner*, www.vlaamsesocialebescherming.be/je-inkomen-en-het-inkomen-van-je-partner.

²⁵³ Art. 194, § 3, eerste lid Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

²⁵⁴ Art. 194, § 4, eerste lid Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

De op het zorgbudget gerechtigde ouder die, vóór zijn kind gebruikmaakt van residentiële jeugdhulp, onder categorie B valt op grond van het enkel ten laste hebben van dat ene kind wegens het ontvangen van “*kinderbijslag*”, kan door de inschakeling van deze jeugdhulp buiten deze categorie vallen. Residentiële jeugdhulp kan immers een invloed hebben op het ontvangen van “*kinderbijslag*” (*supra*, p. 53-55). De tegengestelde situatie is ook mogelijk onder invloed van residentiële jeugdhulp: een ouder die niet onder categorie B valt, lijkt – hoewel de bewoording in de wetgeving onduidelijk is – onder die categorie terecht te komen wanneer hij in het kader van die hulpverlening door een vonnis een bijdrage in de onderhoudskosten moet betalen.

2.1.6. Inkomensvervangende tegemoetkoming

2.1.6.1. Relevante wetgeving

- Art. 6 Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten
- Art. 1, 6° en 4 KB Tegemoetkomingen Gehandicapten

2.1.6.2. Inhoudelijke regeling

Voor personen met een handicap die minstens 18 jaar²⁵⁵ oud zijn maar op het ogenblik van het indienen van de aanvraag geen 65 jaar of ouder zijn, voorziet de Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten in een integratietegemoetkoming en een inkomensvervangende tegemoetkoming.²⁵⁶ De integratietegemoetkoming compenseert de vermindering van zelfredzaamheid en is gezinsonafhankelijk, waardoor deze hier niet verder besproken wordt.²⁵⁷ De inkomensvervangende tegemoetkoming is bedoeld om de vermindering van het verdienvermogen te compenseren.²⁵⁸ Het basisbedrag van die tegemoetkoming is wel afhankelijk van de gezinscategorie waartoe de persoon met een handicap behoort: dit bedrag is in categorie A lager dan in categorie B en is in categorie B lager dan in categorie C.²⁵⁹

Categorie A vormt de restcategorie.²⁶⁰ Tot categorie B behoren de personen met een handicap die alleen wonen, of sinds ten minste drie maanden dag en nacht in een verzorgingsinstelling verblijven en voorheen niet tot categorie C behoorden.²⁶¹ Onder categorie C vallen tot slot de personen met een handicap die een huishouden vormen, of die één of meer kinderen ten laste hebben.²⁶² Een kind ten laste betreft iedere persoon die jonger is dan 25 jaar voor wie:

²⁵⁵ Met een persoon van een handicap van 18 jaar wordt gelijkgesteld, de persoon met een handicap van minder dan 18 jaar die gehuwd is of was, die zelf één of meer kinderen ten laste heeft, of waarvan is vastgesteld dat de handicap ontstaan is nadat hij opgehouden heeft rechtgevend te zijn op gezinsbijslagen (art. 3, eerste en laatste lid Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten).

²⁵⁶ Art. 1-2 Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten.

Zie voor alle concrete voorwaarden T. OPGENHAFFEN, “Tegemoetkomingen aan personen met een handicap” in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, 959-983.

²⁵⁷ Art. 2, § 2 en 6, § 2 Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten.

²⁵⁸ Art. 2, § 1 Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten.

²⁵⁹ Art. 6, § 1 Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten; FOD SOCIALE ZEKERHEID, *Inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT)*, <https://handicap.belgium.be/nl/onze-dienstverlening/inkomensvervangende-tegemoetkoming.htm>.

²⁶⁰ Art. 4, eerste lid, 1° KB Tegemoetkomingen Gehandicapten.

²⁶¹ Art. 4, eerste lid, 2° KB Tegemoetkomingen Gehandicapten.

²⁶² Art. 4, eerste lid, 3° KB Tegemoetkomingen Gehandicapten.

- (1) de persoon met een handicap of de persoon met wie hij een huishouden vormt²⁶³ **kinderbijslag** ontvangt;
- (2) de persoon met een handicap of de persoon met wie hij een huishouden vormt **onderhoudsgeld** “*dat bij vonnis is vastgesteld of dat bepaald is in een overeenkomst in het kader van een procedure tot echtscheiding met onderlinge toestemming*” ontvangt;
- (3) de persoon met een handicap dergelijk onderhoudsgeld betaalt.²⁶⁴

Deze omschrijving bevat onzes inziens enkele onduidelijkheden. Wat betekent ‘ontvangen’ van de kinderbijslag? Volstaat het om slechts een gedeelte (bv. het 1/3de of de pleegzorgtoeslag) te ontvangen? Kan een gebruikersbijdrage in geval van residentiële jeugdhulp onder ‘onderhoudsgeld’ vallen? En moet het vonnis dat de betaling van een onderhoudsgeld oplegt betrekking hebben op een echtscheiding met onderlinge toestemming, of kan het ook gaan om een beslissing van de jeugdrechter of jeugdrechtbank tot betaling in de plaatsingskosten?

Dezelfde potentiële impact van residentiële jeugdhulp als bij het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood speelt hier. Een gehandicapte ouder die, vóór zijn kind gebruikmaakt van residentiële jeugdhulp, onder categorie C valt op grond van het enkel ten laste hebben van dat ene kind wegens het ontvangen van “*kinderbijslag*”, kan door de inschakeling van deze jeugdhulp buiten deze categorie vallen. Residentiële jeugdhulp kan immers een invloed hebben op het ontvangen van “*kinderbijslag*” (*supra*, p. 53-55). De tegengestelde situatie is ook mogelijk onder invloed van residentiële jeugdhulp: een gehandicapte ouder die niet onder categorie C valt, lijkt – hoewel de bewoording in de wetgeving onduidelijk is – onder die categorie terecht te komen wanneer hij in het kader van die hulpverlening door een vonnis een bijdrage in de onderhoudskosten moet betalen.

2.1.7. Leefloon

2.1.7.1. Relevante wetgeving

- Art. 2-3, 7 en 14-15 RMI-wet
- Algemene Omzendbrief 27 maart 2018

2.1.7.2. Inhoudelijke regeling

In het kader van het recht op maatschappelijke integratie kan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn (OCMW) onder andere hulp bieden door de toekenning van een leefloon.²⁶⁵ Meerderjarigen en gelijkgestelde minderjarigen die ontvoegd zijn door het huwelijk, één of meerdere kinderen ten laste hebben of bewijzen zwanger te zijn, kunnen hierop onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken.²⁶⁶ Het bedrag van het leefloon is afhankelijk van de gezinstoestand van de leefloongerechtigde (samenwonend, alleenstaand of samenwonend met

²⁶³ Onder huishouden wordt verstaan: “*elke samenwoning van twee personen die geen bloed- of aanverwant zijn in de eerste, tweede of derde graad*”. Het bestaan daarvan wordt vermoed wanneer deze personen hun hoofdverblijfplaats op hetzelfde adres hebben (art. 7, § 3 Wet Tegemoetkomingen Gehandicapten).

²⁶⁴ Art. 1, 6° KB Tegemoetkomingen Gehandicapten.

²⁶⁵ Art. 2 RMI-wet.

²⁶⁶ Art. 3, 2° en 7 RMI-wet.

Zie uitgebreider over alle voorwaarden I. VAN DER STRAETE, “Maatschappelijke integratie” in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, 887-920.

gezinslast). Dit bedrag is voor samenwonenden het laagste en voor samenwonenden met gezinslast het hoogste.²⁶⁷

Overeenkomstig artikel 14, § 1, 1° van de RMI-wet is een persoon samenwonend zodra hij met één of meerdere personen samenwoont. Onder samenwoning wordt verstaan “*het onder hetzelfde dak wonen van personen die hun huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen*”.²⁶⁸ Daarbij primeert de feitelijke situatie en is vereist dat de aanvrager van een leefloon uit het onder één dak wonen met de andere persoon een economisch-financieel voordeel haalt.²⁶⁹ Om beschouwd te worden als een samenwonende met gezinslast volstaat het dat de gerechtigde **samenwoont** met ten minste één minderjarig ongehuwd kind dat te zijnen laste is.²⁷⁰ Dit hoeft bovendien niet het eigen kind van de betrokkene te zijn.²⁷¹ Het begrip ‘te zijnen laste’ wordt echter niet verduidelijkt. Alleenstaande personen zijn ten slotte personen die alleen wonen en niet kwalificeren als samenwonend (met gezinslast).²⁷²

Het gebruikmaken van residentiële jeugdhulp door een kind kan een impact hebben op de categorie waartoe de leefloongerechtigde ouder behoort, wanneer hij louter onder die categorie valt door de samenwoning met dat kind. In de algemene omzendbrief van 27 maart 2018 wordt verduidelijkt dat een geplaatst kind enkel beschouwd wordt als samenwonend en ten laste van de ouder indien de plaatsing tijdelijk is (bv. kinderen die terugkeren tijdens het weekend en de schoolvakanties). Indien er sprake is van een definitieve of langdurige plaatsing wordt het kind niet langer beschouwd als samenwonend en ten laste van de ouder. De ouder kan in dat geval geen aanspraak meer maken op een leefloon voor samenwonenden met gezinslast.²⁷³ De invulling van de begrippen ‘tijdelijke’ en ‘langdurige’ plaatsing wordt echter niet verduidelijkt.

2.1.8. Vlaamse huursubsidie

2.1.8.1. Relevante wetgeving

- Art. 5.72-5.73 Vlaamse Codex Wonen
- Art. 5.163-5.170 Besluit Vlaamse Codex Wonen
- Art. 17-18 KB 16 juli 1992

2.1.8.2. Inhoudelijke regeling

Omdat iedereen recht heeft op kwaliteitsvol en betaalbaar wonen, worden in Vlaanderen huursubsidies toegekend aan wie een bescheiden inkomen heeft en naar een nieuwe huurwoning verhuist.²⁷⁴ Om die tegemoetkoming in de huurprijs voor woonbehoeftige huurders te genieten, moet de aanvrager verkeren in een van de volgende omstandigheden: verhuizen van een onbewoonbare, ongeschikte of overbewoonde woning naar een geschikte woning; verhuizen van een woning die onaangepast is aan zijn leeftijd of handicap naar een aangepaste woning; een

²⁶⁷ Art. 14-15 RMI-wet; POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE, (*Equivalent*) leefloon, www.mi-is.be/nl/equivalent-leefloon.

²⁶⁸ Art. 14, § 1, 1° RMI-wet.

²⁶⁹ GwH 3 december 2015, nr. 174/2015, B.6 en B.7.

²⁷⁰ Art. 14, § 1, 3° RMI-wet; nummer 3.1.3 Algemene Omzendbrief 27 maart 2018.

²⁷¹ Nummer 3.1.3 Algemene Omzendbrief 27 maart 2018.

²⁷² Nummer 3.1.2 Algemene Omzendbrief 27 maart 2018.

²⁷³ Nummer 3.1.4.3 Algemene Omzendbrief 27 maart 2018.

²⁷⁴ Art. 5.72 Vlaamse Codex Wonen; art. 5.164 Besluit Vlaamse Codex Wonen.

woning huren van een sociaal verhuurkantoor; of dakloos zijn en verhuizen naar een geschikte woning.²⁷⁵ Daarnaast zijn er nog andere voorwaarden die vervuld moeten zijn. Een van die voorwaarden heeft betrekking op het gezinsinkomen. Dit mag afhankelijk van de categorie waartoe de persoon behoort (alleenstaand zonder personen ten laste, alleenstaand met een handicap en zonder personen ten laste of de restcategorie) een bepaald bedrag niet overschrijden. Voor de restcategorie wordt de maximumgrens bovendien verhoogd per persoon ten laste.²⁷⁶

Daarnaast heeft het hebben van en het aantal personen ten laste ook een invloed op het inkomen dat meegerekend wordt voor de toepassing van bovenstaande grenzen, het bedrag dat de huurprijs van de woning niet mag overstijgen en de hoogte van de huursubsidie.²⁷⁷ Een persoon ten laste wordt gedefinieerd als: *“a) het kind dat bij de huurder **gedomicilieerd** is en dat minderjarig is of dat recht geeft op **gezinsbijslagen**; b) het kind van de huurder dat niet gedomicilieerd is bij hem, maar op **regelmatige basis bij hem verblijft** en dat minderjarig is of dat recht geeft op gezinsbijslagen; c) de persoon die beschouwd wordt als ernstig gehandicapt of die op het ogenblik waarop hij met pensioen ging, beschouwd werd als ernstig gehandicapt”*.²⁷⁸

Hierbij is het vermeldenswaardig dat de domicilie van een jongere in principe niet verandert in geval van residentiële jeugdhulpverlening – hoewel de toepassing van de betreffende wetgeving onduidelijk is door verouderde terminologie (*infra*). Een minderjarige wordt in het bevolkingsregister immers ingeschreven op het adres van zijn hoofdverblijfplaats, namelijk de plaats waar hij effectief verblijft gedurende het grootste gedeelte van het jaar. Dit is een louter feitelijke aangelegenheid.²⁷⁹ Daarbij wordt voor minderjarigen die in een instelling geplaatst worden *“in toepassing van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming of de wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd”* voorzien in een statuut van tijdelijke afwezigheid, waardoor de hoofdverblijfplaats niet wijzigt, en dit voor de duur van hun plaatsing.²⁸⁰ In zijn algemene onderrichtingen vult de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken dit nog aan met *“regelgeving betreffende de bijzondere jeugdbijstand”*.²⁸¹

Hetzelfde statuut van tijdelijke afwezigheid geldt voor minderjarigen die geplaatst werden bij particulieren, maar dan enkel voor de duur van hun verblijf met therapeutische en/of medische

²⁷⁵ Art. 5.73 Vlaamse Codex Wonen; art. 5.164, § 1, eerste lid Besluit Vlaamse Codex Wonen.

²⁷⁶ Art 5.167, § 1, eerste lid en 6.13, eerste lid Besluit Vlaamse Codex Wonen.

Zie ook VLAANDEREN, *Voor wie is de Vlaamse huursubsidie?*, www.vlaanderen.be/tegemoetkoming-in-de-huurprijs-vlaamse-huursubsidie/voor-wie-is-de-vlaamse-huursubsidie#voorwaarden-voor-inkomen-eigendom-en-de-nieuwe-woning.

²⁷⁷ Art. 5.163, eerste lid, 5° en tweede lid, 5.166, § 1 en 5.170, eerste lid Besluit Vlaamse Codex Wonen.

²⁷⁸ Art. 5.163, eerste lid, 7° Besluit Vlaamse Codex Wonen.

Voor artikel 6.13 Besluit Vlaamse Codex Wonen over het sociale huurstelsel, waarnaar artikel 5.167 Besluit Vlaamse Codex Wonen verwijst voor de maximum inkomensgrenzen, wordt in artikel 6.1, eerste lid, 4° Besluit Vlaamse Codex Wonen dezelfde definitie gegeven van persoon ten laste.

²⁷⁹ Art. 1 en 3 Wet Bevolkingsregisters; art. 16 KB 16 juli 1992.

Deze vaststelling gebeurt op basis van verschillende elementen, met name de plaats waarheen de betrokkene gaat na zijn beroepsbezigheden, de plaats waar de kinderen naar school gaan, de arbeidsplaats, het energieverbruik en de telefoonkosten, het gewone verblijf van de echtgenoot of van andere leden van het huishouden (art. 16, tweede lid KB 16 juli 1992).

²⁸⁰ Art. 17 en 18, § 3, eerste lid, 3° KB 16 juli 1992.

²⁸¹ FEDERALE OVERHEIDSDIENST BINNENLANDSE ZAKEN, *Algemene onderrichting betreffende het houden van de bevolkingsregisters*, 31 maart 2019, 95.

hulpverleningsdoeleinden.²⁸² In de algemene onderrichtingen wordt echter vermeld dat minderjarigen die, met toepassing van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming of de regelgeving betreffende de bijzondere jeugdbijstand, bij een particulier zijn geplaatst (bv. bij pleegouders), worden ingeschreven op het adres van de persoon bij wie ze verblijven.²⁸³ Minderjarigen die, met toepassing van diezelfde regelgeving, voor een kortstondige duur (minder dan drie maanden) worden toevertrouwd aan een particulier, kunnen volgens diezelfde onderrichtingen gedurende deze periode wel als tijdelijk afwezig worden beschouwd op het adres waar zij staan ingeschreven, waardoor hun hoofdverblijfplaats niet wijzigt.²⁸⁴

Als voorwaarde voor het statuut van tijdelijke afwezigheid geldt wel dat de jongere voldoende belangen moet behouden die aantonen dat de re-integratie in de hoofdverblijfplaats op elk moment mogelijk is. Voldoende belangen houdt in dat de jongere over een huisvesting kan beschikken die onbewoond is of bewoond blijft door minstens één gezinslid.²⁸⁵ In de algemene onderrichtingen wordt dit als volgt geconcretiseerd: de jongere moet nog regelmatig contact onderhouden met de perso(o)n(en) op wiens adres hij nog ingeschreven staat. Indien de betrokken minderjarige gedurende zijn verblijf in de instelling echter geen contacten meer blijkt te onderhouden met de perso(o)n(en) op wiens adres hij staat ingeschreven, dient hij te worden ingeschreven op het adres van de instelling waar hij werd geplaatst.²⁸⁶

Of residentiële hulpverlening een impact heeft op de huursubsidie van de ouder is hier bijgevolg afhankelijk van de impact op het voor het geval relevant aanknopingspunten van het persoon ten laste-begrip. Als het doorslaggevende aanknopingspunt 'samenwonen', 'gezinsbijslagen' of 'domicilie' is, kan er een impact van residentiële jeugdhulp zijn. Door die hulpverlening kan het immers respectievelijk zijn dat het kind niet langer kwalificeert als 'op regelmatige basis verblijvend' bij de op de huursubsidie gerechtigde ouder; dat de ouder geen gezinsbijslagen meer ontvangt; of dat de jongere geen voldoende belangen meer behoudt met zijn ouder bij wie hij gedomicilieerd is.

2.1.9. Sociaal huurstelsel

2.1.9.1. Relevante wetgeving

- Art. 6.2, 6.8 en 6.11 Vlaamse Codex Wonen
- Art. 6.1, 6.12-6.13, 6.15-6.16, 6.19, 6.23 en 6.51 Besluit Vlaamse Codex Wonen
- Art. 4, § 2 MB Sociaal Huurstelsel

2.1.9.2. Inhoudelijke regeling²⁸⁷

Ten slotte vermelden we het huurstelsel voor sociale woningen. Één van de inschrijvings- en toelatingsvoorwaarden daarvoor heeft betrekking op het referentie-inkomen van de kandidaat-

²⁸² Art. 18, § 3, eerste lid, 1° KB 16 juli 1992.

²⁸³ FEDERALE OVERHEIDSDIENST BINNENLANDSE ZAKEN, *Algemene onderrichting betreffende het houden van de bevolkingsregisters*, 31 maart 2019, 95.

²⁸⁴ FEDERALE OVERHEIDSDIENST BINNENLANDSE ZAKEN, *Algemene onderrichting betreffende het houden van de bevolkingsregisters*, 31 maart 2019, 95.

²⁸⁵ Art. 18, § 1 KB 16 juli 1992.

²⁸⁶ FEDERALE OVERHEIDSDIENST BINNENLANDSE ZAKEN, *Algemene onderrichting betreffende het houden van de bevolkingsregisters*, 31 maart 2019, 95.

²⁸⁷ Vanaf 1 januari 2023 wordt deze regeling (lichtelijk) gewijzigd. Zie daarvoor B.VI.Reg. 17 december 2021 tot wijziging van het Besluit Vlaamse Codex Wonen van 2021, wat betreft de sociale huur, BS 21 februari 2022, 14.170.

huurder. Dit mag – net als bij de Vlaamse huursubsidie – afhankelijk van de categorie waartoe de persoon behoort (alleenstaand zonder personen ten laste, alleenstaand met een handicap en zonder personen ten laste of de restcategorie) een bepaald bedrag niet overschrijden. Voor de restcategorie wordt de maximumgrens bovendien verhoogd per persoon ten laste.²⁸⁸

Artikel 6.1, eerste lid, 4° van het Besluit Vlaamse Codex Wonen definieert een persoon ten laste als: *“a) het kind dat bij de potentiële kandidaat-huurder, de kandidaat-huurder of huurder **gedomicilieerd** is en dat minderjarig is of dat recht geeft op **gezinsbijslagen**; b) het kind van de potentiële kandidaat-huurder, de kandidaat-huurder, de huurder of van een van de gezinsleden dat niet gedomicilieerd is bij de potentiële kandidaat-huurder, de kandidaat-huurder, de huurder of bij een van de gezinsleden, maar er op **regelmatige basis verblijft** en dat minderjarig is of dat recht geeft op gezinsbijslagen; c) de persoon die beschouwd wordt als ernstig gehandicapt, of die op het ogenblik waarop hij met pensioen ging, beschouwd werd als ernstig gehandicapt”*.

Niet alleen bij de inschrijving en toelating, maar ook wanneer de woning effectief toegewezen werd, speelt het ‘persoon ten laste’-criterium nog een rol. Zo wordt voor elke persoon ten laste, zoals omschreven in 6.1, eerste lid, 4° van het Besluit Vlaamse Codex Wonen, immers een korting toegekend op de huurprijs.²⁸⁹

Gelet op dezelfde definitie van ‘persoon ten laste’ als bij de Vlaamse huursubsidie, is de potentiële impact van residentiële jeugdhulp op de toelating van de ouder tot het sociale huurstelsel voor de ouder eveneens identiek.

Ten slotte stippen we nog aan dat er twee toewijzingssystemen bestaan voor de toewijzing van de sociale huurwoning aan de kandidaat-huurders die aan de toelatingsvoorwaarden voldoen.²⁹⁰ In het tweede type toewijzingssysteem, dat gehanteerd wordt door de sociale verhuurkantoren en eventueel door andere verhuurders, wordt onder andere rekening gehouden met een puntensysteem, dat gebaseerd is op vier verplichte gewogen prioriteiten: de woonnood, de kinderlast, het actueel besteedbaar inkomen en de mutatievraag van een zittende huurder van de verhuurder. Daarnaast zijn er twee optionele gewogen prioriteiten, namelijk het aantal jaren dat de kandidaat-huurder is ingeschreven in het inschrijvingsregister en het aantal jaren dat men in de gemeente of in het werkingsgebied verblijft.²⁹¹ Voor elke prioriteit wordt aan de kandidaat-huurder een aantal punten toegekend. Wat de prioriteit kinderlast betreft, blijkt uit het ministerieel besluit van 21 december 2007 dat een punt wordt toegekend per kind, zonder dat het maximum van zes punten wordt overschreden. Ook aan kinderen die geplaatst zijn en daardoor niet permanent in de woning zullen verblijven, wordt een punt toegekend.²⁹² Hieruit lijkt - de term ‘geplaatst’ is immers onduidelijk – voort te vloeien dat residentiële jeugdhulpverlening geen impact heeft op de prioriteit kinderlast.

²⁸⁸ Art. 6.2, 6.8 en 6.11 Vlaamse Codex Wonen; art 6.12, eerste lid, 6°; 6.13, eerste lid en 6.15 Besluit Vlaamse Codex Wonen.

Zie ook uitgebreider over de gehele regeling met uitzonderingssituaties (die hier buiten beschouwing gelaten worden) AGENTSCHAP WONEN-VLAANDEREN, *Wegwijs in het sociaal huurstelsel. Geactualiseerde versie 1.20*, maart 2022, 166 p.

²⁸⁹ Art. 6.51 Besluit Vlaamse Codex Wonen.

²⁹⁰ Art. 6.16, § 1 Besluit Vlaamse Codex Wonen.

²⁹¹ Art. 6.23, tweede en derde lid Besluit Vlaamse Codex Wonen.

²⁹² Art. 4, § 2 MB Sociaal Huurstelsel.

2.2. Fiscale voordelen

2.2.1. Belastingvrije som

2.2.1.1. Relevante wetgeving

- Art. 2, 131-134 en 136-137 WIB 92
- Commentaar bij art. 136 WIB 92

2.2.1.2. Inhoudelijke regeling

Bij de fiscale voordelen speelt de vraag of het kind ten laste is in bepaalde gevallen ook. Zo is de belastingvrije som die een belastingplichtige in de personenbelasting geniet, groter naarmate die persoon (meer) personen ten laste heeft.²⁹³ Dit betekent dat een groter deel van het inkomen niet belast wordt en dat de verschuldigde belasting bijgevolg vermindert. Als ten laste van de belastingplichtige worden onder andere zijn kinderen aangemerkt, mits zij **deel uitmaken van zijn gezin** op 1 januari van het aanslagjaar en zij persoonlijk in het belastbare tijdperk geen bestaansmiddelen hebben gehad die een bepaald bedrag overschrijden.²⁹⁴ De kinderen van wie alle belastbare inkomsten worden samengevoegd met die van hun ouders, worden sowieso ten laste van deze laatsten beschouwd, ongeacht de omvang van hun inkomsten.²⁹⁵

Wat onder kinderen verstaan moet worden, wordt in het WIB 92 zelf gedefinieerd. Het betreffen de afstammelingen van de belastingplichtige en die van zijn echtgenoot, alsmede de kinderen die hij volledig of hoofdzakelijk ten laste heeft.²⁹⁶ Volledig en hoofdzakelijk slaat volgens de commentaar bij artikel 136 van het WIB 92 respectievelijk op het feit dat het kind geen eigen bestaansmiddelen heeft en/of de belastingplichtige voor hem geen geldelijke hulp ontvangt, dan wel dat die middelen en/of hulp niet meer bedragen dan de helft van de onderhoudskosten van het bewuste kind voor het belastbare tijdperk.²⁹⁷ Artikel 144 WIB 92 bepaalt dat om uit te maken of een aan de zorgen van de belastingplichtige toevertrouwd kind volledig of hoofdzakelijk ten laste is, bijdragen van de overheid in de onderhoudskosten van dat kind niet meegerekend worden.

Wat 'deel uitmaken van het gezin' inhoudt, wordt niet verduidelijkt in het WIB 92 zelf, maar wel in de commentaar daarbij. Deze voorwaarde vereist dat de belastingplichtige in feite aan het hoofd van het gezin staat, het kind op 1 januari van het aanslagjaar werkelijk met de belastingplichtige **samenwoont** en de belastingplichtige tijdens het belastbare tijdperk werkelijk en regelmatig bijdroeg in de kosten van voeding, kleding, geneeskundige verzorging en andere persoonlijke uitgaven van het kind.²⁹⁸ Dit alles moet in de praktijk beoordeeld worden aan de hand van de feitelijke en juridische gegevens van ieder afzonderlijk geval.²⁹⁹

²⁹³ Art. 131-134 WIB 92.

Zie ook FOD FINANCIËN, *Personen ten laste*, https://financien.belgium.be/nl/particulieren/gezin/personen_ten_laste.

²⁹⁴ Art. 136 WIB 92.

²⁹⁵ Art. 137 WIB 92.

²⁹⁶ Art. 2, § 1, 4° WIB 92.

²⁹⁷ Nummers 136/2-136/3 Commentaar bij artikel 136 WIB 92.

²⁹⁸ Nummer 136/6 Commentaar bij artikel 136 WIB 92.

²⁹⁹ Nummer 136/15 Commentaar bij artikel 136 WIB 92.

Het begrip ‘gezin’ dient bovendien in zijn gewone betekenis te worden verstaan en wijst op een huiselijk samenleven en -wonen, zonder tijdelijke onderbrekingen uit te sluiten.³⁰⁰ Zo worden kinderen die op 1 januari van het aanslagjaar tijdelijk van de gemeenschappelijke woning verwijderd zijn wegens studie-, gezondheids- of andere redenen, alsook kinderen die voor een beperkte periode, wegens “*slecht gedrag*”, door de rechtbank in een instelling worden geplaatst, geacht deel uit te maken van het gezin van de belastingplichtige. Hetzelfde geldt voor gehandicapte kinderen die in een aangepaste inrichting verblijven, indien hun ouders in nauw contact met hen blijven, ofwel door regelmatige bezoeken, ofwel door zelf in de ouderlijke woning tijdens weekends en vakantiedagen voor hun verzorging in te staan. Kinderen die daarentegen in een instelling of bij particulieren wordt geplaatst ingevolge een rechterlijke beslissing waarbij de ouders van het ouderlijk gezag worden ontzet, worden geacht geen deel uit te maken van het gezin van de belastingplichtige. De vraag rijst of het hier moet gaan een juridische of feitelijke ontzetting van het ouderlijk gezag. Opgenomen kinderen kunnen ten slotte niet op hetzelfde moment als ten laste worden beschouwd van de pleegouders en van de eigenlijke ouders of andere familieleden. In dat geval is bepalend van wiens gezin zij deel uitmaken op 1 januari van het aanslagjaar.³⁰¹

Wanneer het kind van de belastingplichtige ouder gebruikmaakt van residentiële jeugdhulp, kan het zijn dat hij niet of niet langer als persoon ten laste wordt aangemerkt, waardoor de belastingvrije som respectievelijk niet verhoogd wordt of terug wat verlaagd wordt. Residentiële jeugdhulp kan – afhankelijk van bovenvermelde feitelijke omstandigheden – immers afbreuk doen aan het aanknopingspunt ‘deel uitmaken van het gezin van de belastingplichtige ouder’.

2.2.2. Onroerende voorheffing

2.2.2.1. Relevante wetgeving

- Art. 1.1.0.0.2, 2.1.1.0.1, 2.1.3.0.1 en 2.1.5.0.1, § 1, 2° VCF

2.2.2.2. Inhoudelijke regeling

Verder is de onroerende voorheffing vermeldenswaardig. Dit is een jaarlijkse Vlaamse belasting op onroerende goederen die in het Vlaams Gewest liggen.³⁰² Ze wordt berekend op basis van het kadastraal inkomen.³⁰³ Een belastingplichtige³⁰⁴ kan een vermindering van de onroerende voorheffing krijgen voor de woning die op 1 januari van het aanslagjaar wordt betrokken door een gezin met ten minste twee kinderen die daar volgens het bevolkingsregister hun woonplaats hebben en die in aanmerking komen voor gezinsbijslag. Hoe meer kinderen in het gezin die in aanmerking komen voor gezinsbijslag, hoe groter de vermindering.³⁰⁵ De VCF definieert kinderen als “*de afstammelingen van de belastingplichtige en die van zijn echtgenoot of van de wettelijk samenwonende, alsook de kinderen die hij volledig of hoofdzakelijk ten laste heeft*”.³⁰⁶

³⁰⁰ Nummers 136/6 en 136/16 Commentaar bij artikel 136 WIB 92.

³⁰¹ Nummers 136/16-17 Commentaar bij artikel 136 WIB 92.

³⁰² Art. 1.1.0.0.2, eerste lid, 14° en 2.1.1.0.1 VCF.

³⁰³ Art. 2.1.3.0.1 VCF.

³⁰⁴ Dit is overeenkomstig artikel 2.1.2.0.1 VCF degene die op 1 januari van het aanslagjaar de eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder of vruchtgebruiker is van de belastbare goederen.

³⁰⁵ Art. 2.1.5.0.1, § 1, 2° VCF.

Zie ook VLAANDEREN, *Vermindering van de onroerende voorheffing voor gezinsbijslaggerechtigde kinderen*, www.vlaanderen.be/vermindering-van-de-onroerende-voorheffing-voor-gezinsbijslaggerechtigde-kinderen.

³⁰⁶ Art. 1.1.0.0.2, eerste lid, 12° VCF.

Wanneer minstens één van de twee ‘vereiste’ kinderen van de belastingplichtige die volgens het bevolkingsregister zijn woonplaats in de desbetreffende woning heeft, terechtkomt in residentiële jeugdhulp, kan het zijn dat de belastingplichtige ouder niet meer in aanmerking komt voor een vermindering van de onroerende voorheffing. Door de verwijzing naar het bevolkingsregister geldt immers dezelfde potentiële impact van residentiële jeugdhulp op het aanknopingspunt ‘domicilie’ als bij de Vlaamse huursubsidie (*supra*, p. 78-79). Door die hulpverlening kan het zijn dat het kind geen voldoende belangen meer behoudt met zijn ouder bij wie hij gedomicilieerd is, waardoor hij op zijn nieuwe verblijf kan worden ingeschreven.

2.3. Tussenbesluit

Hoewel we ons bewust zijn van het niet-exhaustieve en eerder verkennende karakter van bovenstaande analyse, kunnen we hieruit afleiden dat er in de sociale zekerheid en het fiscaal recht verschillende beschrijvingen voor ‘persoon ten laste’ bestaan. Daardoor hangt de impact op de socialezekerheidsuitkeringen en fiscale voordelen die ouders (kunnen) genieten, bij het gebruikmaken van residentiële jeugdhulpverlening door hun kind, af van de feitelijke impact op verschillende aanknopingspunten. Die punten hebben per regeling bovendien soms een andere en/of uitgebreider geformuleerde invulling.

		Aanknopingspunten waarop residentiële jeugdhulp een impact kan hebben				
Socialezekerheidsuitkeringen		Samenwonen	Onderhouds-bijdrage	Gezinsbijslagen	Domicilie	Opvoeden
	Werkloosheidsuitkering	X	X	X		
	Overlevingspensioen en overgangsuitkering			X		X
	MAF	X				
	Arbeidsongeschiktheidsuitkering	X	X			
	Zorgbudget ouderen met een zorgnood		X	X		
	Inkomensvervangende tegemoetkoming		X	X		
	Leefloon	X				
	Vlaamse huursubsidie	X		X	X	
	Sociaal huurstelsel	X		X	X	
Fiscale voordelen	Belastingvrije som	X				
	Onroerende voorheffing				X	

Daarnaast constateren we nog enkele andere aandachtspunten.

1. De wetgeving heeft onvoldoende aandacht voor de specifieke situatie van residentiële jeugdhulp.

In de wettelijke regeling is er meestal geen specifieke aandacht voor de situatie van residentiële jeugdhulp. Slechts in volgende regelingen komt in beperkte, en soms onduidelijke mate iets aan bod over residentiële jeugdhulp: bij de MAF over pleegzorg; in de algemene omzendbrief van 27 maart 2018 bij leefloon; in het tweede toewijzingssysteem van het sociaal huurstelsel; in een commentaar van de RVA bij de werkloosheidsuitkering; en in de commentaar bij artikel 136 van het WIB 92 over de belastingvrije som. Hierdoor is de impact van residentiële jeugdhulp vaak onduidelijk.

2. De wetgeving is soms onduidelijk.

De wettelijke regelingen liggen verspreid over verschillende wetgevende bronnen die soms zeer complex geschreven of moeilijk terug te vinden zijn. Verder worden soms onduidelijke beschrijvingen gehanteerd. Enkele voorbeelden zijn: *“onderhoudsgeld, zoals vastgesteld bij een vonnis of bepaald in een overeenkomst in het kader van een procedure tot echtscheiding met onderlinge toestemming”* bij het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood en de inkomensvervangende tegemoetkoming; alimentatiegeld bij de arbeidsongeschiktheidsuitkering; het tijdelijke karakter van de verwijdering bij de regeling inzake de belastingvrije som; het ontvangen van kinderbijslag bij het overlevingspensioen, de overgangsuitkering het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood en de inkomensvervangende tegemoetkoming; opvoeden bij de overlevingsuitkering; ‘te zijnen laste’ en ‘tijdelijke’ en ‘langdurige’ plaatsing bij het leefloon; en ‘geplaatst’ in het sociale huurstelsel.

3. De wetsbepalingen zijn niet steeds voldoende genuanceerd.

In de federale regelgeving komen immers de onvoldoende genuanceerde termen *“kinderbijslag”* en *“regelgeving betreffende de bijzondere jeugdbijstand”* voor. Daarnaast wordt het terminologisch onderscheid tussen jeugdrechter en jeugdrechtbank niet correct gemaakt in de commentaar van de RVA over de werkloosheidsuitkering. Er wordt gesproken van een *“beschikking van de jeugdrechtbank waarbij bv. een bijdrage in de plaatsingskosten wordt opgelegd”*. In de voorlopige fase kan de jeugdrechter in de Vlaamse Gemeenschap – in tegenstelling tot de jeugdrechtbank die dit in de fase ten gronde kan – een bijdrage in de plaatsingskosten opleggen. Wordt die beslissing dan bewust niet bedoeld?

3. Zakgeld

3.1. Relevante wetgeving

- Art. 26 Decreet Rechtspositie Minderjarige
- Art. 37 Pleegzorgdecreet
- Art. 1-3 B.VI.Reg. 10 juli 2008
- Art. 55-56 B.VI.Reg. 9 november 2012
- Art. 42, 69, § 1 en bijlage 3 Besluit Private Voorzieningen
- MvT bij het voorstel van decreet houdende de organisatie van pleegzorg, *Parl.St.* VI.Parl. 2011-12, nr. 1597/1, 24 en 28

3.2. Inhoudelijke regeling

In dit derde onderdeel wordt de zakgeldregeling besproken. Artikel 26 van het Decreet Rechtspositie Minderjarige bepaalt dat een minderjarige aan wie residentiële jeugdhulpverlening³⁰⁷ wordt geboden, met uitzondering van pleegzorg, ten laste van de Vlaamse Overheid, recht heeft op een “vrij besteedbaar bedrag”. Het bedrag, de nadere regels voor de toekenning ervan en de wijze waarop het wordt vereffend, worden door de Vlaamse Regering bepaald.

Voor de OVBJ's, OOC's, OBC's en GES+-voorzieningen gebeurt dit in het Besluit Private Voorzieningen. Aan hen worden op maandbasis subsidies toegekend om “zakgeld” te betalen aan minderjarigen bij wie een module met de functie verblijf geactiveerd is door een beslissing van een toegangspoort of een doorverwijzing van een centraal permanent crisismeldpunt.³⁰⁸ De tarieven van het zakgeld die de jongere ontvangt, zijn opgenomen in bijlage 3 van het Besluit Private Voorzieningen. Het bedrag is leeftijdsafhankelijk en varieert tussen 6,16 euro (voor 6- tot 8-jarigen) en 61,36 euro (voor 18- tot 20-jarigen) per maand. De subsidies worden echter niet verleend voor de minderjarigen die over een maandelijks netto-inkomen van meer dan 202,39 euro beschikken.³⁰⁹ Deze bedragen zijn gekoppeld aan de index van de consumptieprijzen, die van toepassing is op 1 januari 2019.³¹⁰ Ook de residentiële schoolinternaten en ziekenhuizen kunnen subsidies ontvangen om aan de jongeren die er verblijven zakgeld te betalen conform bijlage 3 van het Besluit Private Voorzieningen.³¹¹

Zakgeld voor jongeren in een MFC van het VAPH die er residentiële hulpverlening krijgen ter uitvoering van een beschikking van de jeugdrechtbank, verwijzing door het Comité voor Bijzondere Jeugdbijstand of aanmelding bij de toegangspoort via een gemandateerde voorziening wegens een maatschappelijke noodzaak, wordt geregeld in het besluit van de Vlaamse Regering van 10 juli 2008.³¹² Hiervoor krijgen de MFC's subsidies.³¹³ Het bedrag is ook hier leeftijdsafhankelijk en varieert tussen 5,15 euro (voor 6- tot 8-jarigen) en 51,35 euro (voor 18- tot en met 20-jarigen) per

³⁰⁷ Residentiële hulpverlening wordt in dit decreet gedefinieerd als “jeugdhulpverlening waarbij een vervangende woon- of verblijfssituatie wordt aangeboden” (art. 2, § 1, 4° Decreet Rechtspositie Minderjarige).

³⁰⁸ Art. 42, eerste lid Besluit Private Voorzieningen.

³⁰⁹ Art. 42, derde lid Besluit Private Voorzieningen.

³¹⁰ Art. 42, derde lid en bijlage 3 Besluit Private Voorzieningen.

³¹¹ Art. 69, § 1, tweede lid Besluit Private Voorzieningen.

³¹² Art. 1 B.VI.Reg. 10 juli 2008.

³¹³ Art. 3 B.VI.Reg. 10 juli 2008; art. 23 B.VI.Reg. 26 februari 2016.

maand. Het recht gaat telkens in op de maand na de verjaardag.³¹⁴ De minderjarige heeft recht op het “vrij besteedbare bedrag” voor de periode bepaald in de beschikking van de jeugdrechtbank, het advies van het Comité voor Bijzondere Jeugdbijstand of de aanmelding bij de toegangspoort. Als de aanvang of het einde van de beschikking, verwijzing of aanmelding niet samenvalt met respectievelijk de eerste of de laatste dag van de maand, wordt het vrij besteedbare bedrag pro rata het aantal dagen residentiële plaatsing per kalendermaand uitbetaald. De minderjarige die over een maandelijks netto-inkomen beschikt van meer dan 169,35 euro heeft geen recht op dat vrij besteedbare bedrag.³¹⁵ De bedragen zijn gekoppeld aan de index van de spilindex van kracht op 1 januari 2006.³¹⁶

Voor minderjarigen die minimaal één maand residentieel in een CKG verblijven, bepaalt artikel 55 van het besluit van de Vlaamse Regering van 9 november 2012 dat aan het CKG bovenop de subsidie-enveloppe, subsidies toegekend worden om aan die minderjarigen “zakgeld” te betalen. De bedragen van het zakgeld worden, naargelang de leeftijd van de minderjarigen als volgt vastgesteld: voor minderjarigen van 6 tot 8 jaar 5,62 euro per maand; voor minderjarigen van 8 tot 12 jaar 11,19 euro per maand en voor minderjarigen van 12 tot 14 jaar 22,39 euro per maand. Deze bedragen worden jaarlijks aangepast aan het indexcijfer van december van het voorgaande jaar dat berekend en benoemd wordt voor de toepassing van artikel 2 van het koninklijk besluit van 24 december 1993 ter uitvoering van de wet van 6 januari 1989 tot vrijwaring van het concurrentievermogen.³¹⁷ Bij wijziging van leeftijdsgroep gaat het hoger tarief in vanaf de maand die volgt op de verjaardag. Het zakgeld wordt op het einde van de maand van het verblijf uitbetaald.³¹⁸

Bij pleegzorg heeft de jongere geen afdwingbaar recht op een vrij besteedbaar bedrag op grond van artikel 26 Decreet Rechtspositie Minderjarige. Het zakgeld wordt beschouwd als geïntegreerd in de kostenvergoeding voor de pleegzorgers. Deze maken zelf keuzes over het zakgeld, onder meer rekening houdend met de situatie van de eigen kinderen.³¹⁹

³¹⁴ Art. 2, § 1 B.VI.Reg. 10 juli 2008.

³¹⁵ Art. 2, § 2 B.VI.Reg. 10 juli 2008.

³¹⁶ Art. 2, § 3 B.VI.Reg. 10 juli 2008.

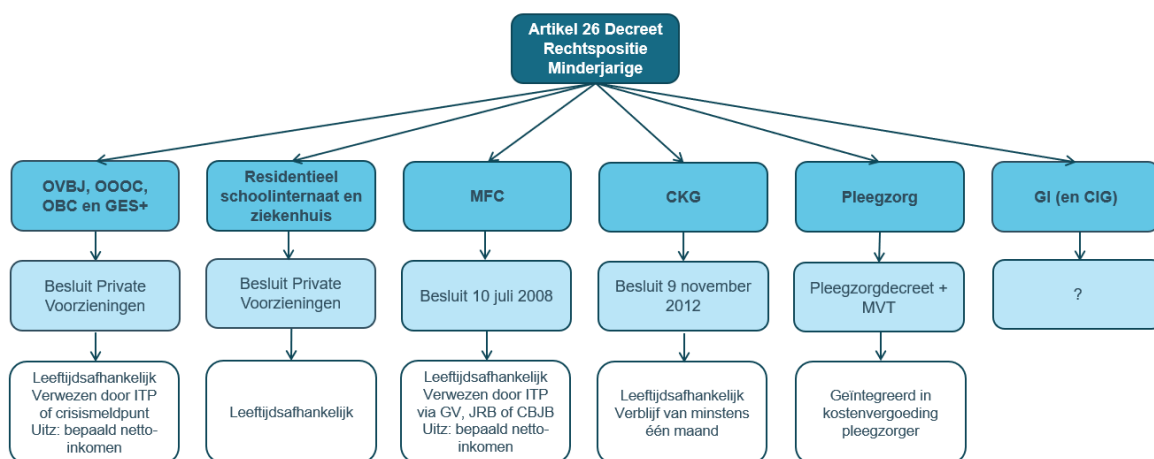
³¹⁷ Art. 56 B.VI.Reg. 9 november 2012.

³¹⁸ Art. 55 B.VI.Reg. 9 november 2012.

³¹⁹ Art. 37 Pleegzorgdecreet; MvT bij het voorstel van decreet houdende de organisatie van pleegzorg, *Parl.St.* VI.Parl. 2011-12, nr. 1597/1, 24 en 28.

3.3. Tussenbesluit

Uit deze bespreking blijkt dat de zakgeldregeling ingeval van residentiële jeugdhulpverlening, net als de bijdrage- en kostenregeling, per sector is uitgewerkt. Die sectorale regelingen worden wel gekenmerkt door enkele gelijkenissen. Het bedrag van het zakgeld is in de verschillende regelingen gekoppeld aan het verblijf van de minderjarige en is leeftijdsafhankelijk. Toch zijn er ook verschillen. In de regeling betreffende de CKG's is er, in tegenstelling tot de andere regelingen, een minimale verblijfsduur van één maand vereist. Bovendien maakt deze regeling, alsook de regeling voor de residentiële schoolinternaten en ziekenhuizen geen melding van een uitzondering op het recht op zakgeld wegens een bepaald netto-inkomen van de minderjarige. Voor de CKG's is dat echter logisch aangezien de doelgroep kinderen van 0 tot en met 12 jaar zijn. Verder lijken de geldende geïndexeerde zakgeldbedragen bij de CKG's iets lager te liggen.³²⁰ Ten slotte verschilt de instantie die aan de grondslag van de verblijfsbeslissing dient te liggen in de verschillende zakgeldregelingen.

³²⁰ Voor de private voorzieningen en de MFC's gelden dezelfde geïndexeerde bedragen, namelijk 6,95 euro voor 6- tot 8-jarigen; 13,80 euro voor 8- tot 12-jarigen; 27,60 euro voor 12- tot 14-jarigen; 41,45 euro voor 14- tot 16-jarigen; 55,25 euro voor 16- tot 18-jarigen; en 69,10 euro voor 18- tot 20-jarigen (zie OPGROEIEN, *Indexering in augustus en september 2022*, 4 augustus 2022, www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/220804_communicatie_Opgroeien_welvaartsaanpassing_indexering_aug_sept_2022_0.pdf; VAPH, *Supplementen*, www.vaph.be/professionelen/mfc/subsidiering/supplementen). De geïndexeerde zakgeldbedragen bij de CKG's zijn echter niet online raadpleegbaar. Opgroeien liet weten dat volgende bedragen de geïndexeerde bedragen voor 2022 zijn: 6,70 euro (6- tot 8-jarigen), 13,30 euro (8- tot 12-jarigen) en 26,65 euro (12- tot 14-jarigen). Aangezien niet duidelijk is van wanneer deze indexatie exact dateert, is het niet mogelijk een sluitende uitspraak te doen over de overeenstemming tussen de zakgeldbedragen van de CKG's en die van de private voorzieningen en de MFC's.

Er zijn ook nog enkele andere aandachtspunten.

1. Een ontbrekende regeling bij de MFC's voor jongeren die er vrijwillig residentiële jeugdhulp krijgen via een beslissing van de toegangspoort die niet genomen werd na een tussenkomst door een gemandateerde voorziening wegens een maatschappelijke noodzaak.

Nogal wat jongeren die in een MFC verblijven, worden niet aan die voorziening toevertrouwd na tussenkomst door een gemandateerde voorziening of de jeugdrechtbank, maar door de toegangspoort in het 'reguliere' vrijwillige traject van jeugdhulpverlening.³²¹ Zij vallen echter niet onder het toepassingsgebied van de zakgeldregeling bij de MFC's. Het toepassingsgebied van het Decreet Rechtspositie Minderjarige en dus het recht op zakgeld voor jongeren in residentiële jeugdhulp strekt zich echter uit tot *"alle contacten met de jeugdhulp, (...) de gemeenschapsinstelling en de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening"* en dus ook tot deze jongeren.³²² Dit gebrek aan wettelijke verwezenlijking van hun recht op zakgeld, leidt bovendien tot een verschillende behandeling van jongeren die in eenzelfde MFC verblijven; en dit louter op grond van de verwijzende instantie die aan het verblijf in het MFC ten grondslag moet liggen.

2. Een ontbrekende regeling voor de GI's en CIG's.

De GI's en CIG's bieden eveneens residentiële hulpverlening aan, maar kennen geen wetgeving betreffende het zakgeld. Het recht op zakgeld dat jongeren die in dergelijke voorziening verblijven op grond van artikel 26 van het Decreet Rechtspositie Minderjarige genieten, kent dus geen wettelijke verwezenlijking. Of huishoudelijke reglementen en interne documenten van de jeugdhulpvoorzieningen hierover iets bepalen, werd echter niet onderzocht.

3. Een ontbrekende regeling voor sommige meerderjarige jongeren.

De rechten in het Decreet Rechtspositie Minderjarige zijn niet alleen van toepassing op minderjarigen, maar ook op meerderjarigen ten aanzien van wie jeugdhulpverlening wordt georganiseerd.³²³ De toegangspoort kan immers beslissen over jeugdhulpverlening tot de leeftijd van 25 jaar.³²⁴ In de zakgeldregelingen rijken de leeftijdscategorieën echter maximum tot en met 20 jaar. Daarbij is het nog opmerkelijk dat de zakgeldregelingen in het Besluit Private Voorzieningen en het besluit van de Vlaamse Regering van 10 juli 2008 de term *"minderjarigen"* hanteren, hoewel ze in een zakgeld voor jongeren tot (en met) 20 jaar voorzien.

4. Een ontbrekende definitie of omschrijving van 'schoolinternaat'.

Het Besluit Private Voorzieningen bevat geen omschrijving of definitie van het begrip 'schoolinternaat', waardoor het niet duidelijk is of dat betrekking heeft op de IPO's en het internaat en tehuis 'Kastor'.

³²¹ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 654.

³²² Art. 3, § 1, eerste lid en 6 Decreet Rechtspositie Minderjarige.

³²³ Art. 3, § 1/1 Decreet Rechtspositie minderjarige.

³²⁴ Art. 18, § 3 Decreet Integrale Jeugdhulp; art. 26, eerste en derde lid Besluit Integrale Jeugdhulp.

5. Geen correct onderscheid tussen jeugdrechter en jeugdrechtbank in het besluit van de Vlaamse Regering van 10 juli 2008.

Dit besluit vermeldt als voorwaarde voor de toekenning van het zakgeld het bestaan van een beschikking van de jeugdrechtbank, verwijzing door het Comité voor Bijzondere Jeugdbijstand of aanmelding bij de toegangspoort via een gemandateerde voorziening wegens een maatschappelijke noodzaak. De jeugdrechter behandelt de gerechtelijke jeugdhulpzaak in de voorbereidende rechtspleging en levert een beschikking af, terwijl de behandeling van zaak ten gronde verloopt voor de jeugdrechtbank en resulteert in een vonnis.³²⁵ Terminologisch klopt de verwijzing naar 'beschikking' bij jeugdrechtbank in het besluit van 2008 dus niet. Het gaat immers om een 'vonnis'. Bovendien kan de jeugdrechter ook residentiële jeugdhulpverlening opleggen. Volgens de huidige formulering krijgt de jongere in dat geval automatisch geen zakgeld. Dat leidt tot een ongelijke behandeling naargelang het gaat om een beschikking van de jeugdrechter of een vonnis van de jeugdrechtbank.

6. Verouderde terminologie in het besluit van de Vlaamse Regering van 10 juli 2008.

Ook in de zakgeldregeling in dit besluit komt de verouderde term 'comité voor bijzondere jeugdbijstand' nog steeds voor.

7. De onkostenvergoeding aan pleeggezinnen: voldoende hoog?

De vraag rijst of de onkostenvergoeding die aan pleeggezinnen uitbetaald wordt, voldoende verhoogd of hoog is om het recht op zakgeld aan de minderjarige te garanderen.

8. Vrij besteedbaar karakter?

In de verschillende regelingen wordt zowel de term 'zakgeld' (Besluit Private Voorzieningen en Besluit van 9 november 2012) als 'vrij besteedbaar bedrag' (Decreet Rechtspositie Minderjarige en Besluit van 10 juli 2008) gebruikt. De gebruikte terminologie heeft, bij gebrek aan verduidelijkende bestemmingsregels, echter een impact op de aanwendingsmogelijkheden van het bedrag. 'Vrij besteedbaar' lijkt er immers op te duiden dat enkel de jongere de bestemming van deze beperkte geldsom kan bepalen, terwijl de term 'zakgeld' dat niet lijkt te impliceren.

³²⁵ J. PUT, *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 341.

4. Overige ondersteunende prestaties

Niet alleen het groeipakket en zakgeld, maar ook andere prestaties bieden middelen ter ondersteuning van jongeren en/of hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken. In dit vierde en laatste onderdeel worden enkele van deze – al dan niet jeugdhulpspecifieke – prestaties besproken. Daarbij wordt telkens aangegeven wat het verband met of de impact van het gebruikmaken van jeugdhulp is.

4.1. Specifieke acties

4.1.1. Relevante wetgeving

- Art. 28 Decreet Integrale Jeugdhulp
- Art. 43 Besluit Integrale Jeugdhulp

4.1.2. Inhoudelijke regeling

Minderjarigen, hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken kunnen van de toegangspoort in bepaalde gevallen een versnelde indicatiestelling ('VIST') en toewijzing krijgen inzake niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening. Één van die gevallen betreft het aanwezig zijn van een nood aan financiering van specifieke acties.³²⁶ Deze acties betreffen een tijdelijke ondersteuning om te voorkomen dat meer ingrijpende jeugdhulpverlening nodig is. Het gaat om vormen van hulp en zorg die buiten het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp vallen.³²⁷ Ze mogen bovendien niet gebruikt worden voor een louter financiële tegemoetkoming of om een feitelijk ononderbroken uithuisplaatsing te realiseren.³²⁸

Over de wenselijkheid en omvang van de financiering van de specifieke acties wordt afhankelijk van het geval beslist door de dossierverantwoordelijke van het team indicatiestelling of van de sociale dienst.³²⁹ Vereist is dat een ondersteuningsplan is opgesteld, dat onder andere verduidelijkt hoe de financiële ondersteuning de draagkracht zal versterken en waarom de ouders of opvoedingsverantwoordelijken de betrokken acties niet zelf betalen. Wat dat laatste betreft, moeten de betrokkenen zelfs een verklaring op erewoord in die zin ondertekenen.³³⁰ Het team jeugdhulpregie wijst ten slotte, binnen de grenzen van zijn kredieten, de middelen toe aan een of meer dienstverleners die de specifieke acties uitvoeren.³³¹

³²⁶ Art. 28, eerste lid Decreet Integrale Jeugdhulp.

³²⁷ Art. 28, tweede lid Decreet Integrale Jeugdhulp.

³²⁸ Art. 43, § 3, eerste lid Besluit Integrale Jeugdhulp.

³²⁹ Art. 43, § 1, tweede en derde lid Besluit Integrale Jeugdhulp.

³³⁰ Art. 43, § 3, eerste, derde en vierde lid Besluit Integrale Jeugdhulp.

³³¹ Art. 43, § 3, zesde lid Besluit Integrale Jeugdhulp.

4.2. Aanvullend geïndividualiseerd hulpaanbod

4.2.1. Relevante wetgeving

- Art. 67 Decreet Integrale Jeugdhulp
- Art. 37 en 40 Besluit Integrale Jeugdhulp
- B.VI.Reg. 9 oktober 2015

4.2.2. Inhoudelijke regeling

Het team jeugdhulpregie of de administrateur-generaal van het agentschap Opgroeien kan voor dossiers met de hoogste prioriteit of voor dossiers waarin de continuïteit van het lopende niet-rechtstreeks toegankelijke hulpverleningstraject ernstig bedreigd is, beslissen tot een aanvullend geïndividualiseerd hulpaanbod (AGH).³³² Het gaat om door een of meer dienstverleners geboden hulp of materiële of praktische hulp, die aanvullend wordt ingezet naast niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening.³³³ Deze hulp wordt beschreven in een zorgplan en maakt het mogelijk om jeugdhulpverlening alsnog op te starten of voort te zetten ingeval de voorhanden zijnde regie en hulpverlening niet afdoende zijn.³³⁴ De persoon of voorziening die het aanvullend aanbod uitvoert, krijgt daarvoor een specifieke subsidie die kan oplopen tot een bedrag van 35.000 euro over 3 jaar.³³⁵

Wanneer deze AGH-mogelijkheid zelfs niet volstaat en het indicatieverslag van de jongere³³⁶ jeugdhulpverlening die aangeboden wordt met toepassing van het VAPH-decreet indiceert, is het aanvullend aanbod ook mogelijk via de toekenning van subsidies aan een samenwerkingsverband dat het kwaliteitslabel 'intersectoraal zorgnetwerk' heeft gekregen.³³⁷ De administrateur-generaal van het agentschap Opgroeien beslist over de toewijzing van een jongere aan dergelijk netwerk en bepaalt de termijn van de begeleiding. Die termijn duurt ten hoogste één jaar, maar is verlengbaar tot in totaal maximaal zeven jaar.³³⁸ De netwerken hebben een opname- en begeleidingsplicht en krijgen voor de begeleiding 75.000 euro per jaar per jongere.³³⁹

³³² Art. 67, tweede lid Decreet Integrale Jeugdhulp; art. 1, 3°; 37, eerste lid, 2° en 40, § 1 Besluit Integrale Jeugdhulp.

³³³ Art. 40, § 2, eerste lid Besluit Integrale Jeugdhulp.

Op beslissing van de administrateur-generaal kan het aanbod ingezet worden naast andere hulpverlening dan niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening die geboden wordt aan de minderjarige (art. 40, § 2, tweede lid Besluit Integrale Jeugdhulp).

³³⁴ Art. 40, § 2 Besluit Integrale Jeugdhulp.

³³⁵ Art. 40, § 1, 3° en § 3 Besluit Integrale Jeugdhulp.

³³⁶ Jongere wordt gedefinieerd als "een minderjarige als vermeld in artikel 2, 36°, van het decreet van 12 juli 2013, of een persoon die daarmee wordt gelijkgesteld conform artikel 18, § 3, van het voormelde decreet" (art. 1, 5° B.VI.Reg. 9 oktober 2015).

³³⁷ Art. 67, tweede lid Decreet Integrale Jeugdhulp; art. 1, 4° en 2-3 B.VI.Reg. 9 oktober 2015.

³³⁸ Art. 5 B.VI.Reg. 9 oktober 2015.

³³⁹ Art. 7, tweede lid en 13, eerste lid B.VI.Reg. 9 oktober 2015.

4.3. Tegemoetkomingen voor personen met een beperking

4.3.1. Relevante wetgeving

- Art. 16 en 19/2 VAPH-decreet
- Art. 3-6 Decreet Persoonsvolgende Financiering
- Art. 1, 78, 91-92, 105-106, 119 en 126 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming
- Art. 2, 4, 8 en 10 B.VI.Reg. 15 december 2000
- Art. 1-4, 6-7, 16-19 en 31 B.VI.Reg. 13 juli 2001
- Art. 2-3 B.VI.Reg. 10 maart 2017
- Art. 140, 182, 185, 234 en 238 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming
- Art. 2-3 B.VI.Reg. 21 december 2018

4.3.2. Inhoudelijke regeling

Voor minderjarigen met een beperking bestaan er tal van tegemoetkomingen om de zorg en drempels die verbonden zijn aan de beperking op te vangen. Enkele daarvan worden hier kort aangestipt.

Persoonsvolgende financiering

Een eerste relevante tegemoetkoming betreft de persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap³⁴⁰. Dit bestaat uit een getrappt ondersteuningssysteem. De eerste trap omvat een zorgbudget voor personen met een handicap (of basisondersteuningsbudget),³⁴¹ verstrekt in het kader van de Vlaamse Sociale Bescherming. De tweede trap omvat een door het VAPH verstrekt budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning (of persoonsvolgend budget).³⁴² De twee trappen kunnen niet met elkaar gecombineerd worden.³⁴³

Het zorgbudget voor personen met een handicap is een door de zorgkassen maandelijks uitbetaalde forfaitaire tegemoetkoming voor personen met een handicap die een duidelijk vast te stellen behoefte aan zorg en ondersteuning hebben.³⁴⁴ Het is gericht op het bekostigen van niet-medische hulp- en dienstverlening, waaronder kosten verbonden aan het gebruikmaken van jeugdhulp

³⁴⁰ Dit betreft een handicap als vermeld in artikel 2, 2° VAPH-decreet (art. 2, 4° Decreet Persoonsvolgende Financiering).

³⁴¹ Voor kinderen en jongeren dooft dit zorgbudget binnenkort uit. Het wordt ingekanteld in het Groeipakket en omgevormd naar een toelage in het kader van het gezinsbeleid. Zie hierover het recent aangenomen ontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 27 april 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, wat betreft de invoering van de ondersteuningstoeslag, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1279/1.

³⁴² Art. 16 VAPH-decreet; art. 3, tweede lid Decreet Persoonsvolgende Financiering.

³⁴³ Art. 6 Decreet Persoonsvolgende Financiering.

³⁴⁴ Art. 1, 2° en 4-6 Decreet Persoonsvolgende Financiering; art. 91-92 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming; art. 234 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

Voor de concrete voorwaarden die voldaan moeten zijn om dit zorgbudget te kunnen ontvangen, zie P. DRIESSENS, "Vlaamse sociale bescherming" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, (1035) 1069-1074.

zouden kunnen vallen.³⁴⁵ In heel wat gevallen van jeugdhulpverlening schorst artikel 238 van het Besluit Vlaamse Sociale Bescherming de toepassing van het basisondersteuningsbudget echter.³⁴⁶

Art. 238 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming. De tegemoetkoming wordt niet uitgevoerd als de gebruiker aan een van de volgende voorwaarden voldoet:

1° de gebruiker is ingeschreven in een internaat of een internaat met permanente openstelling van een medisch pedagogisch instituut van het Gemeenschapsonderwijs;

2° de gebruiker doet een beroep op een persoonlijk assistentiebudget;

3° de gebruiker doet een beroep op een multifunctioneel centrum voor minderjarige personen met een handicap, erkend door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

4° de gebruiker verblijft in een residentiële gehandicaptenvoorziening die in België door een andere overheid dan de Vlaamse overheid erkend is;

5° de gebruiker verblijft in een niet in België gevestigde residentiële gehandicaptenvoorziening die een vergelijkbare hulp- en dienstverlening aanbiedt als een voorziening als vermeld in punt 4°;

6° de gebruiker verblijft in een psychiatrisch verzorgingstehuis;

7° de gebruiker maakt gebruik van niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en verblijft in een organisatie voor bijzondere jeugdzorg;

8° de gebruiker verblijft in een gemeenschapsinstelling;

9° de gebruiker doet een beroep op een ambulante gehandicaptenvoorziening die een vergelijkbare hulp- en dienstverlening aanbiedt als de niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning als vermeld in artikel 6 van het decreet houdende de persoonsvolgende financiering en die:

a) in België door een andere overheid dan de Vlaamse overheid erkend is;

b) niet in België gevestigd is;

10° de gebruiker maakt gebruik van niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en verblijft in een centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning;

11° de gebruiker maakt gebruik van persoonsvolgende middelen voor minderjarige personen met een handicap met dringende noden, vermeld in artikel 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 10 maart 2017 over persoonsvolgende middelen voor minderjarige personen met een handicap met dringende noden;

12° de gebruiker maakt gebruik van een unit voor geïnterneerden, vermeld in artikel 11 van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 november 2017 over de erkenning en subsidiëring van voorzieningen die ondersteuning bieden aan personen met een handicap in de gevangenis, en van units voor geïnterneerden;

13° de gebruiker maakt gebruik van een observatie-, diagnose- of behandelingsunit, vermeld in het besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 2017 over de erkenning en subsidiëring van observatie-, diagnose- en behandelingsunits;

14° de gebruiker doet beroep op een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning;

15° de gebruiker, die jonger is dan 21 jaar, ontvangt een inkomensvervangende tegemoetkoming of integratietegemoetkoming, als bedoeld in de wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen aan personen met een handicap, met uitzondering van de personen voor wie het recht op een basisondersteuningsbudget wordt geopend conform artikel 233, § 3, eerste lid.

De minister kan nadere regels voor de cumulatie van de tegemoetkomingen bepalen.

³⁴⁵ Zie ook VLAANDEREN, *Het basisondersteuningsbudget of zorgbudget voor mensen met een handicap*, www.vlaanderen.be/het-basisondersteuningsbudget-of-zorgbudget-voor-mensen-met-een-handicap.

³⁴⁶ Deze uitsluitingscategorieën komen ook deels terug in de bepalingen met de toekenningsvoorwaarden voor het zorgbudget voor personen met een handicap, waaronder artikelen 233 en 640 van het Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

Zie ook VLAANDEREN, *Combinatievoorwaarden zorgbudget voor mensen met een handicap (BOB)*, www.vlaanderen.be/het-basisondersteuningsbudget-of-zorgbudget-voor-mensen-met-een-handicap/combinatievoorwaarden-zorgbudget-voor-mensen-met-een-handicap-bob.

Het budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning is een jaarlijks gepersonaliseerd budget dat aangewend kan worden als de eerste trap van de persoonsvolgende financiering onvoldoende blijkt.³⁴⁷ Dit bestaat voorlopig enkel nog maar voor meerderjarigen en wordt dan ook niet verder besproken.³⁴⁸

Persoonlijke-assistentiebudget

Voor minderjarigen, en personen die gebruikmaken van voortgezette jeugdhulpverlening, bestaat er wel een persoonlijke-assistentiebudget; wat de voorloper is van het persoonsvolgend budget.³⁴⁹ Dit gepersonaliseerd VAPH-budget is een vorm van niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning, bedoeld om de assistentie van de jongere te organiseren en te financieren.³⁵⁰ De aanvraagprocedure van het persoonlijke-assistentiebudget verloopt via de toegangspoort.³⁵¹ De toekenning ervan wordt wel opgeschort in de in artikelen 2, § 3 en 8, § 9, eerste lid van het besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 2000 opgesomde gevallen van jeugdhulpverlening.

Art. 2 B.VI.Reg. 15 december 2000. (...)

§ 3. Er kan geen PAB toegekend worden ten behoeve van minderjarigen waarvan het dossier bij de toegangspoort is aangemeld door een gemandateerde voorziening, waarvoor bij de toegangspoort een verzoek van de jeugdrechter is ingediend of die door de jeugdrechtbank geplaatst zijn.

Art. 8 B.VI.Reg. 15 december 2000. (...)

§ 9. De toekenning van een PAB wordt in de volgende gevallen opgeschort:

1° de betrokken persoon met een handicap heeft een jeugdhulpverleningsbeslissing waarbij jeugdhulpverlening waarvoor de betrokken persoon met een handicap bij de toegangspoort is aangemeld, door een gemandateerde voorziening als vermeld in hoofdstuk 8, afdeling 2, van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, wordt omgezet in een of meer modules niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening;

2° de betrokken persoon met een handicap heeft een jeugdhulpverleningsbeslissing waarbij jeugdhulpverlening waarvoor een verzoek van de jeugdrechter als vermeld in artikel 55 van het voormelde decreet, is ingediend bij de toegangspoort, wordt omgezet in een of meer modules niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening;

3° de betrokken persoon met een handicap is geplaatst door de jeugdrechter;

4° de betrokken persoon met een handicap verblijft tijdelijk in een residentiële setting voor een observatie en behandeltraject of voor crisisopvang.

Het PAB wordt opgeschort met ingang van de volgende dagen:

1° de eerste dag van de vierde maand die volgt op de maand van de aanvangsdatum, vermeld in jeugdhulpbeslissing, in de gevallen, vermeld in het eerste lid, 1° en 2°;

³⁴⁷ Art. 18/1 VAPH-decreet; art. 10-12 Decreet Persoonsvolgende Financiering.

³⁴⁸ Zie B.VI.Reg. 24 mei 2019 over de bouwstenen voor de uitwerking van een persoonsvolgend budget voor niet- rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning voor minderjarige personen met een handicap, BS 12 juli 2019, 70.800; S. PEETERS, "Persoonsvolgende Financiering voor Personen met een Handicap" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, (1085) 1088.

³⁴⁹ Art. 19/2 VAPH-decreet; art. 4 B.VI.Reg. 15 december 2000.

Zie ook T. OPGENHAFFEN, "Tegemoetkomingen aan personen met een handicap" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, (959) 982-983.

³⁵⁰ Art. 1, 37/1° Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

Voor de concrete bestedingsregels, zie art. 10 B.VI.Reg. 15 december 2000.

³⁵¹ Art. 2, § 2 en 8, § 1 B.VI.Reg. 15 december 2000; art. 26, eerste lid, 2° Besluit Integrale Jeugdhulp.

Zie ook VAPH, *Persoonlijke-assistentiebudget (PAB)*, www.vaph.be/persoonlijke-budgetten/pab/algemeen.

2° de eerste dag van de vierde maand of de eerste dag die volgt op de aanvangsdatum van de plaatsing in het geval, vermeld in het eerste lid, 3°;
3° de eerste dag van de vierde maand die volgt op de maand waarin het tijdelijke verblijf is gestart in het geval, vermeld in het eerste lid, 4°.

Daarnaast zijn er beperkingen op de combinatie van het persoonlijke-assistentiebudget en de bijstand die verleend wordt door een MFC of een typemodule pleegzorg.

Art. 10 B.VI.Reg. 15 december 2000.³⁵² § 4. Het is niet mogelijk om het PAB te combineren met bijstand die wordt verleend door een multifunctioneel centrum.

In afwijking van het eerste lid is het mogelijk om het PAB te combineren met de bijstand die wordt verleend door een multifunctioneel centrum en die bestaat uit schoolaanvullende dagopvang of schoolvervangende dagopvang. De activiteiten van de assistent mogen daarbij niet overlappen met de bijstand die wordt verleend door het multifunctioneel centrum. Het toegekende PAB wordt verminderd met het percentage dat het resultaat is van:

1° de verhouding tussen de kostprijs van volledige residentiële opvang in een internaat en de kostprijs van de bijstand die wordt verleend door een semi-internaat voor schoolgaanden, als de persoon met een handicap het PAB combineert met schoolaanvullende dagopvang in een multifunctioneel centrum;

2° de verhouding tussen de kostprijs van volledige residentiële opvang in een internaat en de kostprijs van de bijstand die wordt verleend door een semi-internaat voor niet-schoolgaanden, als de persoon met een handicap het PAB combineert met schoolvervangende dagopvang in een multifunctioneel centrum.

De kostprijs, vermeld in het tweede lid, is de kostprijs van het werkingsjaar 2014.

§ 5. In deze paragraaf wordt verstaan onder kortdurend: gedurende maximaal 92 dagen gedurende een kalenderjaar, al dan niet aaneensluitend.

In afwijking van paragraaf 4, eerste lid, is het mogelijk om het PAB te combineren met de bijstand die bestaat uit kortdurend verblijf in een MFC, in die zin dat het PAB kan worden aangewend om de verleende bijstand te vergoeden. Die combinatie is alleen mogelijk als de bijstand, verleend door het multifunctioneel centrum, niet al wordt vergoed krachtens andere reglementeringen op het gebied van de maatschappelijke integratie van personen met een handicap.

Het PAB kan worden aangewend om kortdurende woonondersteuning of kortdurende dagondersteuning te vergoeden die wordt verleend door een van de volgende zorgaanbieders:

1° een zorgaanbieder die door het agentschap is vergund conform het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juni 2016 houdende het vergunnen van aanbieders van niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning voor personen met een handicap;

2° een zorgaanbieder die geregistreerd is bij het agentschap conform artikel 7, eerste lid, 3°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juni 2016 over de besteding van het budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning voor meerderjarige personen met een handicap en over organisatiegebonden kosten voor vergunde zorgaanbieders.

Het PAB kan ook worden aangewend om kortdurende dagondersteuning die wordt geboden door groene zorginitiatieven als vermeld in artikel 7, tweede lid, van het voormelde besluit van 24 juni 2016, die bij het agentschap geregistreerd zijn, te vergoeden.

Het PAB kan worden aangewend om maximaal 36 mobiele begeleidingen als vermeld in artikel 1, 5°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 22 februari 2013 betreffende rechtstreeks toegankelijke hulp voor personen met een handicap, of maximaal 51 ambulante begeleidingen als vermeld in artikel 1, 2°, van het voormelde besluit, te vergoeden per kalenderjaar als ze worden

³⁵² De Vlaamse Regering nam recent een besluit aan tot wijziging van deze bepaling om de bestedingsmogelijkheden van het persoonlijke-assistentiebudget te verruimen. Dit besluit treedt in werking op 1 december 2022 (zie art. 2 en 6 B.VI.Reg. 26 juni 2022 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 december 2000 houdende vaststelling van de voorwaarden van toekenning van een persoonlijke-assistentiebudget aan personen met een handicap, BS 5 oktober 2022, 71.609).

geboden door een multifunctioneel centrum of door een zorgaanbieder als vermeld in het derde lid, 1°.

§ 6. Met behoud van de toepassing van paragraaf 3 is het mogelijk om het PAB te combineren met ziekenhuizen, revalidatiecentra en voorzieningen voor welzijn, tewerkstelling, beroepsopleiding of vrijetijdsbesteding die door de federale of regionale overheden gesubsidieerd worden, als het voorzieningen betreft die een soortgelijke ondersteuning bieden als de ondersteuning, vermeld in paragraaf 4, tweede lid.

Het is mogelijk om het PAB te combineren met een typemodule binnen de pleegzorg als vermeld in hoofdstuk 2, afdeling 1, van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 november 2013 houdende de organisatie van pleegzorg. De activiteiten van de assistent mogen echter niet overlappen met de bijstand die wordt verleend binnen de pleegzorg.

Persoonsvolgende middelen voor minderjarigen met een handicap met dringende noden

Minderjarigen en personen die gebruikmaken van voortgezette jeugdhulpverlening kunnen indien ze beschikken over een indicatiestellingsverslag met een of meer typemodules ook aanspraak maken op persoonsvolgende middelen om dringend tegemoet te komen aan hun dringende of complexe noden.³⁵³ Dit is eveneens een vorm van niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning.³⁵⁴ De middelen kunnen worden aangewend voor de ondersteuning die geboden wordt door (1) een MFC of een vergunde zorgaanbieder en/of (2) voor de organisatie van ondersteuning waarvoor het persoonlijke-assistentiebudget bedoeld is.³⁵⁵ In drie gevallen kunnen de middelen niet voor de tweede vorm van ondersteuning ingezet worden: als het dossier van de betrokken persoon met een handicap bij de toegangspoort is aangemeld door een gemandateerde voorziening; als voor de persoon met een handicap een verzoek van de jeugdrechter is ingediend of als de persoon door de jeugdrechtbank is geplaatst.³⁵⁶

Hulpmiddelen en aanpassingen

Ook hulpmiddelen en aanpassingen kunnen onder bepaalde voorwaarden ten gunste van minderjarigen met een beperking worden verleend. We lichten er hier enkele toe, namelijk de individuele materiële bijstand, de tegemoetkoming voor hulpmiddelen voor communicatie, computerbediening of omgevingsbediening en de tegemoetkoming voor mobiliteitshulpmiddelen.³⁵⁷

Individuele materiële bijstand betreft een tegemoetkoming die door het VAPH verstrekt kan worden aan een persoon met een handicap om tegemoet te komen aan de kosten die noodzakelijk zijn voor diens sociale integratie.³⁵⁸ Deze kosten moeten bijkomende uitgaven zijn ten opzichte van de uitgaven die een valide persoon in dezelfde omstandigheden moet doen.³⁵⁹ Bovendien mogen ze ook niet op wettelijke, decretale of ordonnantiële basis ten laste zijn van andere overheidsdiensten dan het VAPH.³⁶⁰ Artikel 7 van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli

³⁵³ Art. 2, eerste lid B.VI.Reg. 10 maart 2017.

³⁵⁴ Art. 1, 37/1° Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

³⁵⁵ Art. 3, eerste lid B.VI.Reg. 10 maart 2017.

Voor de bedragen en modules, zie art. 2, tweede lid B.VI.Reg. 10 maart 2017.

³⁵⁶ Art. 3, tweede lid B.VI.Reg. 10 maart 2017.

³⁵⁷ Zie ook VAPH, *Hulpmiddelen en aanpassingen*, maart 2022, 27 p. www.vaph.be/sites/default/files/documents/15956/brochure_hulpmiddelen_maart_2022.pdf.

³⁵⁸ Art. 1, 3 en 4, eerste lid B.VI.Reg. 13 juli 2001.

³⁵⁹ Art. 4, tweede lid B.VI.Reg. 13 juli 2001.

³⁶⁰ Art. 6 B.VI.Reg. 13 juli 2001.

2001 bevat bovendien een lijst met kosten die in geen geval door het VAPH ten laste kunnen worden genomen.³⁶¹

Art. 7 B.VI.Reg. 13 juli 2001. *In geen geval kan met toepassing van dit besluit de tenlasteneming gebeuren van:*

1° apparatuur voor medische of paramedische behandeling of voor onderhoud van de fysieke conditie;

2° dienstverlening door fysieke of rechtspersonen, met uitzondering van:

a) pedagogische hulp bij hogere studies, lessen in de techniek om zich met een lange lichtweerkaatsende witte stok te verplaatsen en aanvullende rijlessen als vermeld in de refertelijst of in de refertelijst bis;

b) onderhoud als vermeld in de refertelijst of in de refertelijst bis;

c) herstellingen van hulpmiddelen ongeacht of ze al of niet vermeld zijn in de refertelijst of in de refertelijst bis;

3° materiële bijstand aan personen die langer dan drie maanden opgenomen zijn in een voorziening, die bijstand en verzorging biedt en die krachtens andere wettelijke, decretale of ordonnantiële bepalingen dan het decreet aangemeld is, erkend is of gesubsidieerd wordt;

4° materiële bijstand die behoort tot de (op school) gebruikte schooluitrusting of daarmee equivalent is, inzonderheid hulpmiddelen die nodig zijn om de lessen te volgen, schoolgeld en leerboeken;

5° fietsen met een hulpmotor, snor- en bromfietsen;

6° verzekeringskosten;

7° mobiele telefoontoestellen of tablets, behalve in de gevallen, vermeld in de refertelijst of de refertelijst bis;

8° ...

9° elektronische relaxzetels, behalve van de in de bijlage bij dit besluit opgenomen specifieke zetels voor personen die lijden aan de ziekte van Huntington;

10° standaard computer (desktop of laptop), standaard beeldscherm of groot beeldscherm, televisiescherm, tv-voorzetscherm, telefoonversterker of telefoontoestel met ingebouwde versterking, faxtoestel of toestel met analoge functie, aanhangfiets met één wiel, fietskar of aanhangwagen, badopstapje, badplank, badverkorter, badzit, badstoel, bedtafel, toiletrugleuning, toiletverhoging, toiletzittkussen, serveerwagen, sleutelgreepaanpassingen, leeslamp, leesplank, leestafel, memorecorder, sprekende basisrekenmachine, sprekende huishoudweegschaal, sprekende personenweegschaal, sprekende wekker, sprekende labelpen;

11° materiële bijstand voor gebruik binnen de infrastructuur van een aanbieder van zorg en ondersteuning die erkend of vergund is door het agentschap of die geregistreerd is bij het agentschap en die krachtens het decreet van 23 februari 1994 inzake de infrastructuur voor persoonsgebonden aangelegenheden aanspraak kan maken op investeringssubsidies, met uitzondering van:

a) de materiële bijstand die is opgenomen in de refertelijst bis;

b) de materiële bijstand die niet is opgenomen in de refertelijst bis, maar wel is opgenomen in de refertelijst als het maatwerk betreft;

c) de materiële bijstand die niet is opgenomen in de refertelijst bis en niet is opgenomen in de refertelijst als aan een van navolgende voorwaarden is voldaan:

1° het betreft maatwerk;

2° het gaat om materiële bijstand voor mobiliteit en communicatie die niet door verschillende personen, eventueel opeenvolgend, gebruikt kan worden, eventueel na een omkeerbare individuele aanpassing.

(...)

De soorten hulp en aanpassingen waarvoor wel een tegemoetkoming verkregen kan worden, zijn samengebracht in de refertelijst, die regelmatig wordt aangepast.³⁶² Per hulpmiddel of aanpassing

³⁶¹ Daarop gelden wel enkele uitzonderingen in geval van verblijf in een woonzorgcentrum of in een groep van assistentiewoningen (art. 7, tweede en derde lid B.VI.Reg. 13 juli 2001).

³⁶² Art. 16, eerste lid, 1° en 17 B.VI.Reg. 13 juli 2001.

staat aangegeven hoe groot het maximumbedrag van de tegemoetkoming is.³⁶³ Voor welke hulpmiddelen en/of aanpassingen een uitkering wordt toegekend, wordt bepaald op basis van de gevraagde en noodzakelijke bijstand.³⁶⁴ Indien de persoon met een handicap nood zou hebben aan hulpmiddelen of aanpassingen die niet vermeld staan in de refertelijst, of indien hij door een uitzonderlijke zorgbehoefte een hulpmiddel of een aanpassing uit de refertelijst nodig zou hebben waarvan de kostprijs veel hoger ligt dan het refertebetalingsbedrag, kan het VAPH dit hulpmiddel of die aanpassing eventueel toch terugbetalen. Hiervoor moet een gemotiveerde aanvraag gedaan worden bij de bijzondere bijstandsc commissie van het VAPH.³⁶⁵

Het VAPH biedt naast deze individuele materiële bijstand ook een tegemoetkoming voor hulpmiddelen voor communicatie, computerbediening of omgevingsbediening aan personen met een snel degeneratieve aandoening, zoals amyotrofische laterale sclerose (ALS).³⁶⁶ Deze tegemoetkoming neemt de vorm aan van een maandelijks huurforfait voor huurpakketten, die gespecificeerd worden in de hulpmiddelenfiches bij het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2018.³⁶⁷ Ook in de kosten van de aankoop of van de maandelijks huurforfaits van andere hulpmiddelen voor communicatie, computerbediening of omgevingsbediening dan die waarin de huurpakketten voorzien, kan in geval van bijzondere noden tussengekomen worden.³⁶⁸

De tegemoetkoming voor mobiliteitshulpmiddelen behoort sinds 1 januari 2019 tot de Vlaamse Sociale Bescherming.³⁶⁹ Het betreft een door de zorgkas uitgekeerd bedrag ter financiering van hulpmiddelen en de bijhorende kosten voor aanpassingen, onderhoud en herstellingen, voor een persoon met een definitieve of toch langere beperking van de mobiliteit die het gevolg is van een fysieke, mentale, cognitieve of psychologische stoornis.³⁷⁰ Deze hulpmiddelen zijn bedoeld om de bewegingsfunctie van deze persoon te ondersteunen, zodat hij in staat wordt gesteld zelfstandig of met minder hulp activiteiten of taken uit te voeren, waardoor zijn participatie in de samenleving bevorderd wordt.³⁷¹ Het gaat om rolstoelen, loophulpmiddelen, orthopedische driewiel fietsen, stasystemen, zitkussens ter preventie van doorzitwonden, modulair aanpasbare systemen ter ondersteuning van de zithouding en onderstellen.³⁷² Het bedrag van de tegemoetkoming is afhankelijk van het mobiliteitshulpmiddel waarvoor de gebruiker in aanmerking komt, de beperking van zijn mobiliteit, zijn functionele noden en zijn levensdoelen.³⁷³

³⁶³ Art. 16, derde lid en bijlage I en IV B.VI.Reg. 13 juli 2001.

³⁶⁴ Art. 4, derde lid B.VI.Reg. 13 juli 2001.

³⁶⁵ Art. 18, 19 en 31 B.VI.Reg. 13 juli 2001.

Zie ook T. OPGENHAFFEN, "Tegemoetkomingen aan personen met een handicap" in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, (959) 981-982.

³⁶⁶ Art. 2 en 3, § 1 B.VI.Reg. 21 december 2018.

³⁶⁷ Art. 3, § 1 en bijlage 2 B.VI.Reg. 21 december 2018.

³⁶⁸ Art. 3, § 2 B.VI.Reg. 21 december 2018.

³⁶⁹ Art. 4 en 105 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming.

³⁷⁰ Art. 105-106, 119, § 1 en 126, § 2 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming; art. 239 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

³⁷¹ Art. 1, eerste lid, 20°, 105-106 en 119, § 1 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming; art. 241 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

³⁷² Art. 1, eerste lid, 20° en 119, § 1 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming.

³⁷³ Art. 108, § 1 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming. Zie uitgebreider hiervoor art. 129 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming; art. 240 ev. Besluit Vlaamse Sociale Bescherming; MB 7 december 2018 betreffende de uitvoering van de Vlaamse sociale bescherming, wat de mobiliteitshulpmiddelen betreft, *BS* 28 december 2018, 105.960; VLAAMSE SOCIALE BESCHERMING, *Mobiliteitshulpmiddelen*, www.vlaamse sociale bescherming.be/mobiliteitshulpmiddelen.

Zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden

Kinderen en jongeren kunnen verder in bepaalde gevallen ook een beroep doen op een zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden. Dat betreft een maandelijks vergoeding van 130 euro voor personen met een langdurige ernstige verminderde zelfredzaamheid die een beroep doen op mantel- en thuiszorg³⁷⁴ of residentiële zorg³⁷⁵. Het vormt een forfaitaire tussenkomst in de kosten van niet-medische hulp- en dienstverlening^{376, 377}. Deze vergoeding is cumuleerbaar met het zorgbudget voor personen met een handicap.³⁷⁸ Het kan echter niet gecumuleerd worden met de (jeugd)hulpverlening die opgelijst wordt in artikel 182 van het Besluit Vlaamse Sociale Bescherming. Op deze schorsing bestaan wel tijdelijke uitzonderingen.³⁷⁹

Art. 182 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming. De tegemoetkoming wordt geschorst, als de gebruiker aan één van de volgende voorwaarden voldoet:

1° hij beschikt over een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning als vermeld in het decreet houdende de persoonsvolgende financiering;

2° hij doet een beroep op een persoonlijke assistentiebudget;

3° hij verblijft volgens het protocol van verblijf voltijds in een multifunctioneel centrum voor minderjarige personen met een handicap, erkend door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap;

4° hij is ingeschreven in een internaat of een internaat met permanente openstelling van een medisch pedagogisch instituut van het Gemeenschapsonderwijs;

5° hij verblijft in een residentiële gehandicaptenvoorziening die in België door een andere overheid dan de Vlaamse overheid erkend is;

6° hij verblijft in een niet in België gevestigde residentiële gehandicaptenvoorziening die een vergelijkbare hulp- en dienstverlening aanbiedt als een voorziening als vermeld in punt 5°.

Art. 185 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming. In afwijking van artikel 182, 3° en 4°, en tot zolang hij niet beschikt over een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning als vermeld in artikel 182, 1°, kan de tegemoetkoming voor mantel- en thuiszorg gedurende één maand uitgevoerd worden als de betrokkene aan al de volgende voorwaarden voldoet:

1° hij is gedurende meer dan dertig dagen uit de zorgvoorziening afwezig in de periode van 1 september van het voorgaande jaar tot en met 31 augustus;

2° hij had recht op de tegemoetkoming voor mantel- en thuiszorg op 31 augustus.

In afwijking van artikel 182, 3° en 4°, en tot zolang hij niet beschikt over een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning als vermeld in artikel 182, 1°, kan de

³⁷⁴ Dit is “de zorgvorm betreffende het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden waarbij de niet-medische hulp- en dienstverlening verstrekt wordt door een niet-residentiële zorgvoorziening, een professionele zorgverlener of een mantelzorger” (art. 1, 34° Besluit Vlaamse Sociale Bescherming).

³⁷⁵ Dit is “de zorgvorm betreffende het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden waarbij de niet-medische hulp- en dienstverlening verstrekt wordt door een voorziening die erkend is door de Vlaamse Gemeenschap als een woonzorgcentrum of een psychiatrisch verzorgingstehuis of een daarmee gelijkgesteld centrum” (art. 1, 47° Besluit Vlaamse Sociale Bescherming).

³⁷⁶ Niet-medische hulp- en dienstverlening wordt gedefinieerd als “de hulp en bijstand die derden verlenen aan een persoon met een verminderde zelfredzaamheid in residentieel, semiresidentieel of ambulant verband” (art. 2, 21° Decreet Vlaamse Sociale Bescherming).

³⁷⁷ Art. 78-80 Decreet Vlaamse Sociale Bescherming; art. 147-191 Besluit Vlaamse Sociale Bescherming.

Voor de concrete voorwaarden die voldaan moeten zijn om dit zorgbudget te kunnen ontvangen, zie P. DRIESSENS, “Vlaamse sociale bescherming” in J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS (eds.), *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2022, (1035) 1057-1068.

³⁷⁸ Art. 140 Besluit Vlaamse sociale bescherming.

³⁷⁹ Art. 185 Besluit Vlaamse sociale bescherming.

tegemoetkoming voor mantel- en thuiszorg gedurende twee maanden uitgevoerd worden als de betrokkene aan al de volgende voorwaarden voldoet:

1° hij is gedurende meer dan honderd dagen uit de zorgvoorziening afwezig in de periode van 1 september van het voorgaande jaar tot en met 31 augustus;

2° hij had recht op de tegemoetkoming voor mantel- en thuiszorg op 31 augustus.

4.4. Subsidie voor personen die onder begeleiding autonoom of in een kleinschalige wooneenheid wonen

4.4.1. Relevante wetgeving

- Art. 43 Besluit Private Voorzieningen

4.4.2. Inhoudelijke regeling

Voor jongeren die begeleid worden met een module contextbegeleiding in functie van autonoom wonen of met een module begeleiding in een kleinschalige wooneenheid kan per begeleidingsdag een subsidie uitbetaald worden wanneer de betrokkene geen recht heeft op een leefloon en over onvoldoende eigen inkomsten beschikt. De subsidie bedraagt 1/365 van het leefloon dat toegekend wordt aan alleenstaanden.³⁸⁰ De subsidie wordt echter wel verminderd met de eigen inkomsten waarover de betrokkene beschikt. Voor inkomsten uit arbeid geldt op die vermindering een vrijstelling als vermeld in artikel 35, § 1 van het KB van 11 juli 2002^{381 382}.

4.5. Installatiepremie

4.5.1. Relevante wetgeving

- Art. 57bis OCMW-wet
- Art. 14, § 3 RMI-wet
- Art. 1-2 KB installatiepremie OCMW
- Nummer 9.2.3.1 Algemene Omzendbrief 27 maart 2018

4.5.2. Inhoudelijke regeling

Een OCMW kan onder bepaalde voorwaarden een eenmalige installatiepremie toekennen aan een persoon die de hoedanigheid van dakloze verliest door een woning als hoofdverblijfplaats te betrekken.³⁸³ De persoon in kwestie moet bovendien: (1) enkel een vervangingsinkomen ten laste van de sociale zekerheid of een uitkering ten laste van een stelsel van sociale bijstand genieten; (2) een inkomen hebben dat lager is dan het leefloonbedrag van de gezinscategorie waartoe hij behoort, verhoogd met 10 %; of (3) leefloongerechtigd zijn.³⁸⁴ Het bedrag van de installatiepremie bedraagt één maandbedrag van het leefloon van de categorie samenwonend met gezinslast.³⁸⁵

³⁸⁰ Art. 43, eerste lid Besluit Private Voorzieningen.

³⁸¹ KB 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie, BS 31 juli 2002, 33.622.

³⁸² Art. 43, tweede lid Besluit Private Voorzieningen.

³⁸³ Art. 57bis OCMW-wet; art. 14, § 3 RMI-wet; art. 2, § 1 KB installatiepremie OCMW.

³⁸⁴ Art. 14, § 3 RMI-wet; art. 2, § 1 KB installatiepremie OCMW.

³⁸⁵ Art. 14, § 3 RMI-wet; art. 2, § 3 KB installatiepremie OCMW.

Een dakloze wordt omschreven als “*persoon die niet over een eigen woongelegenheid beschikt, die niet de middelen heeft om daar op eigen krachten voor te zorgen en daardoor geen verblijfplaats heeft, of die tijdelijk in een tehuis verblijft (gehuysvest wordt) in afwachting dat hem een eigen woongelegenheid ter beschikking wordt gesteld*”.³⁸⁶ Onder tehuis in de zin van voormelde definitie moet volgens de POD Maatschappelijke Integratie worden verstaan, iedere inrichting of instelling waar noodlijdende personen worden opgevangen door hun tijdelijk onderdak en een begeleiding aan te bieden.³⁸⁷ In de RMI-wet, in het kader van situatie (3), wordt een persoon die bestendig verblijft in een openluchtrecreatief verblijf of een weekendverblijf omdat hij niet in staat was om over een andere woongelegenheid te beschikken, bovendien gelijkgesteld met een dakloze.³⁸⁸

De kwalificatie van een persoon als een dakloze hangt dus af van een combinatie van feitelijke elementen. Een jongere in residentiële jeugdhulp of die deze hulpverlening verlaat zou dan ook mogelijks aanzien kunnen worden als (ex)-dakloos. Zo wordt in een arrest van het Arbeidshof te Brussel van 6 november 2008 aanvaard dat een niet-begeleide minderjarige vreemdeling die verbleef in het opvang- en begeleidingstehuis Minor-Ndako en zelfstandig gaat wonen, recht heeft op een installatiepremie, indien ook aan de inkomensvoorwaarden voldaan is.³⁸⁹ In een vonnis van de Arbeidsrechtbank te Kortrijk van 20 januari 2010 wordt tot eenzelfde conclusie gekomen voor een jongere die begeleid zelfstandig gaat wonen in een voorziening voor bijzondere jeugdzorg nadat hij wegens familiale moeilijkheden tijdelijk intrek nam bij het gezin van zijn toenmalige vriendin.³⁹⁰

4.6. Derdebetalersregeling

4.6.1. Relevante wetgeving

- Art. 2 en 53 Ziekteverzekeringswet
- KB 18 september 2015

4.6.2. Inhoudelijke regeling

De derdebetalersregeling in het kader van de gezondheidszorg mag ook niet ontbreken in dit overzicht. In principe gebeurt de terugbetaling van kosten die gemaakt zijn wegens geneeskundige verzorging (*supra*, p. 71) – met uitzondering van het remgeld – onder de vorm van een effectieve *terugbetaling*. Dit betekent dat de patiënt zelf betaalt voor de geneeskundige verstrekkingen en met het bewijs van de geleverde prestaties terugbetaling vraagt aan het ziekenfonds. Bij toepassing van de derdebetalersregeling wordt daarvan echter afgeweken. Bij die regeling ontvangt de zorgverlener de tegemoetkoming rechtstreeks van de verzekeringsinstelling waarbij de patiënt aan wie de geneeskundige verstrekkingen werd verleend, is aangesloten of ingeschreven. De patiënt betaalt aan de zorgverlener enkel nog het remgeld.³⁹¹

³⁸⁶ Art. 1 KB installatiepremie OCMW; nummer 9.2.3.1 Algemene Omzendbrief 27 maart 2018; wetsontwerp betreffende het recht op maatschappelijke integratie, *Parl.St.* Kamer 2001-02, nr. 1603/001, 24.

³⁸⁷ POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE, *Toelichtingen bij de uitbreiding van de maatregel tot de toekenning van een installatiepremie aan personen die hun hoedanigheid van dakloze verliezen*, 5, file:///C:/Users/u0139830/Downloads/informatieinstallatiepremedaklozen%20(3).pdf.

³⁸⁸ Art. 9 KB 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie, *BS* 31 juli 2002, 33.622.

³⁸⁹ Brussel 6 november 2008, nr. 51.239, www.agii.be/arbeidshof-van-brussel-2008-11-06.

³⁹⁰ Arbrb. Kortrijk (afd. Roeselare) 20 januari 2010, *TJK* 2010, afl. 3, 194.

³⁹¹ Art. 2, § en 53, § 1 Ziekteverzekeringswet.

Sinds 1 januari 2022 kunnen alle zorgverleners de derdebetalersregeling toepassen voor alle soorten geneeskundige verstrekkingen, ongeacht het statuut en de leeftijd van de patiënt.³⁹² Zorgverleners kiezen dus zelf of ze die regeling al dan niet toepassen. In bepaalde gevallen is de toepassing evenwel verplicht. Die gevallen staan opgesomd in artikel 53, § 1 van de Ziekteverzekeringswet en artikelen 6 tot en met 8 van het KB van 18 september 2015.

Art. 53 Ziekteverzekeringswet. (...)

Vanaf 1 juli 2015 wordt de verplichting tot toepassing van de derdebetalersregeling ingevoerd ten aanzien van de rechthebbenden op de in artikel 37, § 19, bedoelde verhoogde verzekeringstegemoetkoming, voor de door de Koning bepaalde geneeskundige verstrekkingen verleend door de algemeen geneeskundige, hetzij:

1° op grond van een voorstel van de Nationale commissie arts-en-ziekenfondsen die beslist over het doorsturen ervan aan het Verzekeringscomité;

2° op grond van het voorstel dat door de Nationale commissie arts-en-ziekenfondsen⁸ wordt geformuleerd op verzoek van de minister; die voorstellen worden meegedeeld aan het Verzekeringscomité;

3° op grond van het voorstel van de minister.

(...)

Art. 6 KB 18 september 2015. Het toepassen van de derdebetalersregeling is verplicht voor het betalen van:

a) de verzekeringstegemoetkoming in de verpleegdagprijs en de hiermee gelijkgestelde verstrekkingen;

b) de verzekeringstegemoetkoming in de kosten van alle geneeskundige verstrekkingen die verleend worden tijdens een hospitalisatie;

c) de verzekeringstegemoetkoming in de kosten van de verstrekkingen 450192 en 450214 in het kader van de georganiseerde mammografische borstkankerscreening zoals bedoeld in artikel 17, § 1, 1° bis van de bijlage bij het koninklijk besluit van 14 september 1984 tot vaststelling van de nomenclatuur van de geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen;

d) de verzekeringstegemoetkoming in de kosten van de verstrekkingen in de rubriek "tandzorg bij kankerpatiënten of bij anodontie" in artikel 5, § 1 en 2 van de bijlage bij het koninklijk besluit van 14 september 1984 tot vaststelling van de nomenclatuur van de geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen;²

e) de verzekeringstegemoetkoming in de kosten van de verstrekkingen vermeld onder de rubriek "Stomamateriaal" van artikel 27, § 1, van de bijlage bij het koninklijk besluit van 14 september 1984 tot vaststelling van de nomenclatuur van de geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen;³

f) de verzekeringstegemoetkoming in de kosten van de geneeskundige verstrekkingen bedoeld in hoofdstuk XI van de bijlage bij het voornoemd koninklijk besluit van 14 september 1984.

Onder "verzekeringstegemoetkoming in de verpleegdagprijs en de hiermee gelijkgestelde verstrekkingen" wordt verstaan:

1) de verzekeringstegemoetkoming in het bedrag per opname en het bedrag per dag bij een opname in een verplegingsinrichting;

2) de bedragen toegekend in toepassing van artikel 4 van de Nationale overeenkomst tussen de verplegingsinrichtingen en de verzekeringsinstellingen voor het maxiforfait, de forfaits dagziekenhuis, de gipskamer, de forfaits chronische pijn en voor de manipulatie poortkatheter;

3) het bedrag toegekend in toepassing van artikel 2, § 4, van de Nationale overeenkomst tussen de psychiatrische inrichtingen en diensten en de verzekeringsinstellingen;

4) de kosten aangerekend naar aanleiding van dringende verzorging die een opname in een ziekenhuisbed verantwoordt en/of naar aanleiding van de toediening van een geneesmiddel of bloed/labiël bloedproduct via een intraveneus infuus.

³⁹² Art. 53, § 1 Ziekteverzekeringswet; art. 9 KB 18 september 2015.

Onder "geneeskundige verstrekkingen die worden verleend tijdens een hospitalisatie" worden verstaan, de verstrekkingen die worden verleend in de in het vorig lid vermelde situaties.

In de gevallen bedoeld in het eerste lid, d) is de tandheelkundige ertoe gehouden geen honorarium aan te rekenen waarvan het bedrag hoger ligt dan de tarieven zoals die zijn vastgesteld krachtens de gecoördineerde wet van 14 juli 1994.

Art. 7 KB 18 september 2015. *De toepassing van de derdebetalersregeling is verplicht voor het betalen van de verzekeringstegemoetkoming in de kosten van de geneeskundige verstrekkingen die verleend worden door algemeen geneeskundigen aan de rechthebbenden beoogd in artikel 37, § 19 van de gecoördineerde wet van 14 juli 1994.*

Het eerste lid is niet van toepassing:

1° voor het betalen van de verzekeringstegemoetkoming in de kosten van de geneeskundige verstrekkingen opgenomen op de lijst in bijlage van dit besluit;

2° in geval een verstrekking wordt verleend tijdens een bezoek opgenomen op de lijst in bijlage van dit besluit.

Art. 8 KB 18 september 2015. *De toepassing van de derdebetalersregeling is verplicht indien de rechthebbende uitdrukkelijk verzoekt om de toepassing van die regeling voor het betalen van de verzekeringstegemoetkoming in de kosten van de verstrekkingen vermeld onder de nummers 102771, 102395 en 102852 in artikel 2 van de bijlage bij het voornoemd koninklijk besluit van 14 september 1984.*

De derdebetalersregeling biedt in geval van residentiële jeugdhulp het voordeel dat problemen tussen de voorziening of het opvanggezin enerzijds en ouders of opvoedingsverantwoordelijke anderzijds over wie wat moet betalen, beperkt blijven tot het remgeld. Het gebruikmaken van jeugdhulpverlening zelf wordt echter niet aangemerkt als uitzonderingsgeval op het facultatieve karakter van de derdebetalersregeling.

4.7. Specifieke hulp OCMW voor betalen bijdragen geplaatste kinderen

4.7.1. Relevante wetgeving

- Art. 68quinquies OCMW-wet
- Art. 3 en 6 KB 5 december 2004

4.7.2. Inhoudelijke regeling

Verder is de specifieke hulp die het OCMW biedt voor het betalen van bijdragen voor geplaatste kinderen nog vermeldenswaardig. Personen die recht hebben op een leefloon of gelijkwaardige financiële maatschappelijke hulp en een bijdrage moeten betalen voor één of meer geplaatste kinderen op grond van een beslissing genomen door de jeugdrechtbank of door de bevoegde administratieve overheid kunnen hierop aanspraak maken.³⁹³ De hulp bedraagt 50% van de bijdrage, met een maximum van 91,66 euro per maand (1.100 euro per jaar).³⁹⁴ De uitbetaling geschiedt maandelijks, na een bewijs van volledige betaling van deze bijdrage.³⁹⁵

³⁹³ Art. 68quinquies, § 2 OCMW-wet.

³⁹⁴ Art. 68quinquies, § 3 OCMW-wet; art. 6 KB 5 december 2004.

Zie ook algemene omzendbrief 27 maart 2018 betreffende de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, 227-230 www.mi-is.be/nl/wetgeving/algemene-omzendbrief-betreffende-de-wet-van-26-mei-2002-betreffende-het-recht-op.

³⁹⁵ Art. 68quinquies, § 2, 3° OCMW-wet; art. 3 en 6 KB 5 december 2004.

4.8. Kortingskaart NMBS voor grote gezinnen

4.8.1. Relevante wetgeving

- Art. 1, 3 en 19 Reglement van 1 november 2006

4.8.2. Inhoudelijke regeling

Ten slotte wordt de regeling inzake de kortingskaart van de NMBS voor grote gezinnen besproken. De NMBS biedt in opdracht van de Belgische Staat passagierstreinvervoer aan. Aan grote gezinnen wordt een korting toegekend op de aankoop van vervoersbewijzen.³⁹⁶ De modaliteiten van deze korting worden uitgewerkt in het Reglement van 1 november 2006. De korting wordt verleend aan kinderen die jonger zijn dan 25 jaar en die recht geven op kinderbijslag, en aan hun ouders.³⁹⁷ Om van de korting te kunnen genieten, moet het gezin in België verblijven, en minstens drie kinderen hebben.³⁹⁸

De notie ‘gezin’ slaat op minstens één ouder, namelijk iemand die minstens één eigen kind heeft, of twee partners (wettelijk of feitelijk samenwonend) die op hetzelfde adres verblijven en waarvan één van beiden ten minste één eigen kind heeft.³⁹⁹ Er is sprake van een eigen kind indien dit kind verkregen is door het huwelijk, wettelijke samenwoning, wettelijke adoptie, erkenning, afstamming van ambtswege of bij vonnis.⁴⁰⁰

Deze omschrijvingen leiden ertoe dat residentiële jeugdhulp geen impact zal hebben op de toekenning van de korting ‘grote gezinnen’. Het kind blijft immers nog steeds recht geven op het groeipakket – waarvan de uitbetalingsmodaliteiten wel beïnvloed worden door de plaatsing (*infra*, p. 53-55) – en wordt nog steeds beschouwd als eigen kind van de ouder. Ook in Hoofdstuk IV van het reglement dat gaat over bijzondere toestanden die kunnen leiden tot het intrekken van het recht op een korting, wordt geen gewag gemaakt van residentiële jeugdhulp. Wel wordt bepaald dat kinderen die door een officiële instantie in een pleeggezin werden geplaatst, ook tijdelijk recht geven op de korting voor henzelf, de pleegouders en hun eigen kinderen die recht geven op kinderbijslag, zolang het pleeggezin aan de vereiste voorwaarden voldoet.⁴⁰¹

³⁹⁶ De wettelijke basis voor deze korting is te vinden in de bij KB goedgekeurde beheerscontracten die gesloten werden tussen de Belgische Staat en de NMBS en gebaseerd zijn op de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven, *BS* 27 maart 1991, 6.155.

³⁹⁷ Zie ook NMBS, *Grote gezinnen. Korting voor gezinnen met minstens 3 kinderen*, 2022, www.belgiantrain.be/nl/tickets-and-railcards/overview-discount/large-families.

³⁹⁸ Art. 3 Reglement 1 november 2006.

Een kind dat definitief als persoon met een handicap van ten minste 66% erkend is, telt voor twee.

³⁹⁹ Art. 1 Reglement 1 november 2006.

⁴⁰⁰ Art. 1 Reglement 1 november 2006.

⁴⁰¹ Art. 19 Reglement 1 november 2006.

4.9. Tussenbesluit

De bespreking van deze ondersteunende prestaties toont, zonder exhaustief te zijn, aan dat jongeren en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken een beroep kunnen doen op heel wat verschillende financiële steunbronnen, die al dan niet cumuleerbaar zijn met jeugdhulpverlening.

Ook hier kunnen enkele aandachtspunten worden aangestipt:

1. De regelingen zijn talrijk, verspreid en hebben impact op elkaars toepasselijkheid.

De verschillende ondersteuningsbronnen zijn niet enkel terug te vinden in de wetgeving betreffende de integrale jeugdhulp, het groeipakket en de VSB, maar ook in andere wetten en besluiten. Dit komt de transparantie en duidelijkheid niet ten goede, zeker gelet op het feit dat de verschillende regelingen soms naar elkaar verwijzen om hun toepassingsgebied af te bakenen. Bovendien is het reglement van 1 november 2006 over de kortingskaart van de NMBS voor grote gezinnen enkel terug te vinden op de site van de Gezinsbond.

2. De regeling inzake specifieke acties is redelijk summier uitgewerkt.

Die regeling ligt slechts vervat in twee beknopte bepalingen, waardoor het wat verloren gaat in het groter geheel. Bovendien zijn bepaalde aspecten, zoals het tijdelijke en uitzonderlijke karakter, niet duidelijk uitgewerkt.

3. Het terminologisch onderscheid tussen jeugdrechter en jeugdrechtbank wordt in de PAB- en OCMW-wetgeving niet steeds (correct) gemaakt.

In die wetgeving wordt enkel verwezen naar een beslissing van de jeugdrechter tot plaatsing (art. 8 B.VI.Reg. 15 december 2000) ofwel een beslissing van de jeugdrechtbank die een bijdrageplicht in de kosten van de plaatsing oplegt (art. 68^{quinquies} OCMW-wet). Zowel de jeugdrechter als de jeugdrechtbank hebben echter – weliswaar in verschillende fases – die bevoegdheden.

Deel 2. Empirische analyse

In de tweede fase van dit onderzoek, het empirisch luik, wordt de concrete toepassing van de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten in de praktijk in kaart gebracht. Daarvoor werd in de eerste plaats een digitale bevraging afgenomen bij jeugdhulpaanbieders. Vervolgens werden zes focusgroepen georganiseerd: twee met directeurs van jeugdhulporganisaties, twee met ouders en twee met jongeren (14-18 jaar) die gebruikmaken van residentiële jeugdhulpverlening. De resultaten hiervan worden in de volgende hoofdstukken besproken.

Hoofdstuk 1. Onderzoeksresultaten digitale bevraging

De voorzieningen kregen een vragenlijst met open en gesloten vragen. De antwoorden van de respondenten (i.e. voorzieningen) worden hieronder weergegeven per agentschap en per type voorziening.

Een aantal voorzieningen stopten tijdens het invullen van de vragenlijst met het beantwoorden van de vragen. De onderzoekers opteerden ervoor om ook deze onvolledige vragenlijsten mee te nemen in de analyse. Het gevolg is dat de grootte van de respondentengroep kan verschillen doorheen de analyse. De aantallen worden wel steeds duidelijk aangegeven.

1. Voorzieningen erkend door Agentschap Opgroeien

Zoals al eerder werd aangegeven, maakten we in de vragenlijst een opdeling op basis van het type ondersteuning: ambulante ondersteuning in de vorm van consultaties en in de vorm van dagbegeleiding, mobiele ondersteuning en residentiële ondersteuning. De volgende paragrafen zullen telkens op die manier gestructureerd worden.

1.1. Ambulante ondersteuning – consultaties

53,1% (n26) van de organisaties gefinancierd door het Agentschap Opgroeien biedt ambulante ondersteuning in de vorm van een consultatie aan. Een consultatie is een raadpleging bij de jeugdaanbieder.

1.1.1. Gebruikersbijdragen

De meerderheid van de jeugdhulporganisaties vraagt geen gebruikersbijdrage voor ambulante consultaties. Twee voorzieningen doen dit wel, maar deze zijn voor specifieke ambulante consultaties (al dan niet door een multidisciplinair team) of training. Het feit dat het COS hier naar voren komen, is logisch, aangezien het vragen van een gebruikersbijdrage een voorwaarde voor erkenning is.

Hieronder wordt weergegeven hoe deze twee voorzieningen (een COS en een CKG) de specifieke gebruikersbijdragen zelf verwoorden.

- *“Ouders worden gevraagd om bij ambulante trainingen een bijdrage te betalen. Het gaat om in de tijd **afgebakende trainingen** zoals STOP 4-7 en Triple-P. We vragen telkens 20 euro voor de volledige training. Er kan ook een sociaal tarief toegekend worden, mits motivering. In principe mag de kostprijs geen drempel vormen, vandaar de mogelijkheid om sociaal tarief te hanteren (tot gratis).” (CKG)⁴⁰²*
- *“Voor een **onderzoeksprocedure bij 4 tot 5 disciplines** (maatschappelijk assistent, arts, logo, psycho, kine) voor kinderen tot en met 1 jaar betalen ouders 35,40 euro en voor kinderen ouder dan 1 jaar betalen ze 70,80 euro. Voor een onderzoeksprocedure bij 3 disciplines (arts, psycho, kine (Bobath)) voor kinderen die uit de Neonatale intensieve zorg komen, betalen ouders 30 euro.” (COS)*

1.1.2. Bijkomende kosten

Geen enkele jeugdhulporganisatie rekent bijkomende kosten aan voor een consultatie.

1.2. Ambulante ondersteuning – dagbegeleiding

51% (n25) van de voorzieningen biedt ambulante dagbegeleiding aan.

1.2.1. Gebruikersbijdrage

De dagbegeleiding kan in groep na de schooluren en tijdens de schoolvakantie (de module ‘dagbegeleiding in groep’), maar ook de CKG’s bieden dagopvang aan die schoolvervangend is. OVBJ’s melden veelal dat een maaltijd aangeboden wordt bij dagbegeleiding. Met uitzondering van een voorziening, vraagt geen enkele jeugdhulporganisaties een gebruikersbijdrage voor ambulante dagbegeleiding.

Eén voorziening, een CKG dat dagopvang aanbiedt, vraagt wel een bijdrage en verwoordt dit zelf als volgt: *“De volledige kost voor de dagopvang bedraagt max. 2 euro per dag. Sociaal tarief = 0.75 euro wanneer het gezin er niet in slaagt om de ouderbijdrage te betalen. Wanneer dit nog te hoog is, kan het zelfs gratis aangeboden worden. Het financiële aspect mag geen drempel vormen voor de opstap naar hulp.”*

1.2.2. Bijkomende kosten

Geen enkele voorziening rekent bijkomende kosten aan voor dagbegeleiding.

1.3. Mobiele hulpverlening

79,6% (n39) van de organisaties gefinancierd door het Agentschap Opgroeien biedt mobiele hulpverlening aan waarbij de voorziening aan huis gaat.

⁴⁰² Voor CKG’s geldt dan ook een wettelijke gebruikersbijdrageregeling (*supra*, p. 29-30).

1.3.1. Gebruikersbijdragen

Geen enkele jeugdhulporganisatie vraagt een gebruikersbijdrage voor mobiele hulpverlening.

1.3.2. Bijkomende kosten

Geen enkele voorziening rekent bijkomende kosten aan voor mobiele ondersteuning.

1.4. Residentiële ondersteuning

84,8% (n39) van de OVBJ's bieden residentiële ondersteuning oftewel een residentieel verblijf aan.

1.4.1. Gebruikersbijdragen

Bij plaatsing door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid wordt 2/3de van de gezinsbijslagen ingehouden indien hun kind verblijft in een jeugdhulpvoorziening. Aan de jeugdhulporganisaties werd gevraagd in welke mate zij een stuk hiervan terugstorten of voorzien in niet-financiële materiële middelen indien een jongere een tot meerdere dagen teruggaat naar de context.

64,1% (n25) van de organisaties betaalt een deeltje van de gezinsbijslagen dat zij via het Fonds Jongerenwelzijn hebben ontvangen, terug aan de ouders of indien de jongere (uitzonderlijk) een weekend bij de ouders of opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt. 35,9% (n14) doet dit niet als de jongere een weekend doorbrengt bij de ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

74,4% (n30) van de organisaties betaalt een deel van het 2/3de van de gezinsbijslagen terug aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijke indien de jongere (uitzonderlijk) een (school)vakantie bij de ouders of opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt, 25,6% (n9) doet dit niet.

Deze financiële tegemoetkoming van de jeugdhulporganisaties voor de ouders of opvoedingsverantwoordelijken door de respondenten doorgaans een 'dagvergoeding' of 'voedingsbudget' genoemd. Als bekeken wordt wat de hoogte van het bedrag is dan schommelt dit tussen de 2,5 euro per dag/nacht tot 5,5 euro per dag/nacht. De meeste voorzieningen voorzien 5 euro per dag/nacht. Twee voorzieningen zeggen een terugbetaling te doen als het kind minstens drie dagen/nachten per maand naar de context gaat, een voorziening zegt dit te doen vanaf de elfde dag/overnachting. Maar deze drie laatste voorzieningen maken uitzonderingen op hun regels indien er een financiële nood is bij de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Hier zien we indicaties hoe organisaties die erkend worden door het Agentschap Opgroeien de flexibilisering van het verblijf vertalen naar het bij wijze van spreken 'terugbetalen' van een deeltje van de gezinsbijslagen dat de ouders of opvoedingsverantwoordelijken hebben moeten afstaan omwille van het residentieel verblijf.⁴⁰³

59% (n23) van de organisaties biedt niet-financiële materiële hulp (bv. met een voedselpakket) aan indien de gebruiker (uitzonderlijk) een weekend bij de opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt. 41% (n16) doet dit niet. 56,4% (n22) van de organisaties biedt niet-financiële materiële hulp (bv. met een voedselpakket) aan indien de gebruiker (uitzonderlijk) een (school)vakantie bij de opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt. 43,6% (n18) doet dit niet. Indien niet-financiële

⁴⁰³ In het juridisch luik bleek dat er geen wettelijke regeling bestaat inzake flexibel verblijf (*supra*, p. 49).

materiële hulp wordt geboden aan ouders of opvoedingsverantwoordelijken dan wordt dit gedaan in uitzonderlijke gevallen. De uitzondering wordt geboden aan ouders of opvoedingsverantwoordelijken met financiële problemen of als het vermoeden bestaat dat financiële middelen worden besteed aan middelen die niet voor het kind of de jongere bestemd zijn. Per context wordt onderzocht wat de noden zijn. Deze niet-financiële materiële hulp is veelal in de vorm van voeding en/of kledij. Uitzonderlijk worden ook speelgoed en meubelen geboden aan het gezin. De OVBJ's proberen dus op die manier in te spelen op de context van het kind of de jongere.

1.4.2. Bijkomende kosten direct gelinkt aan het verblijf

Aan de organisaties werd gevraagd of een bepaalde kostenpost die direct gelinkt is aan het verblijf en aan de hulpverlening (zie kolom 'kost'):

- vervat zit in de hulpverlening die wordt betaald met de werkingsmiddelen waarvoor de voorziening subsidies krijgt om kosten gerelateerd aan het verblijf van de jongere te dekken en die vanuit het perspectief van de ouders overeenstemt met 2/3de van het groeipakket;
- niet betaald wordt via de werkingsmiddelen en dus een bijkomende kost is voor de opvoedingsverantwoordelijken;
- niet betaald wordt via de werkingsmiddelen en dus een 'bijkomende kost' is die wordt betaald met het zakgeld van de gebruiker;
- normaliter een bijkomende kost is voor de ouders of opvoedingsverantwoordelijken maar de organisatie betaalt de kost indien de ouders of opvoedingsverantwoordelijken hiervoor de middelen niet hebben.

In onderstaande tabel wordt voor 33 organisaties (6 organisaties stopten met het invullen van de vragenlijst bij deze vraag) weergegeven met welke middelen de kost betaald wordt. Bijna alle kosten die bevraagd werden, worden betaald met werkingsmiddelen. 1 CIG laat de ouders of opvoedingsverantwoordelijken mee instaan voor de kosten voor voeding, drank, nutsvoorzieningen, verzorgingsproducten en onderhoud en schoonmaak van de organisatie. Het is onduidelijk of dit voor het verblijf van de ouders zelf in de voorziening is. Hiervoor bestaat immers een specifieke bijdrageregeling in de erkenningsvoorwaarden (*supra*, p. 28). Enkel de kost 'schade gemaakt door het individu aan de organisatie' wordt veelal een bijkomende kost die wordt doorgerekend aan de opvoedingsverantwoordelijken en/of de jongere zelf.

Kost	Deze kost wordt betaald met werkmiddelen	Deze kost is een 'bijkomende kost'	Deze bijkomende kost wordt betaald met het zakgeld van de jongere	De voorziening betaalt de kost als de ouders of opvoedingsverantwoordelijken onvoldoende middelen hebben	NVT
Drank	32 (97%)	1 (CIG)			
Voeding	31 (93,9%)	1 (CIG)			1
Nutsvoorzieningen	32 (97%)	1 (CIG)			
Verzorgingsproducten	32 (97%)	1 (CIG)			
Onderhoud en schoonmaak	32 (97%)	1 (CIG)			
Materiaal voor de werking van de leefgroep	33 (100%)				
Ontspanningsactiviteiten van de organisatie	32 (97%)				1
(Dag)uitstappen georganiseerd door de organisatie	33 (100%)				
Vakanties georganiseerd door de organisatie (bv. drie dagen naar de zee met de organisatie)	32 (97%)				1
Vervoerskosten voor collectief vervoer van de organisatie (verzekering, brandstof, aankoop van een wagen ...)	32 (97%)				1
Materiaal voor speciale projecten in de organisatie (bv. aankoop van een duofiets, aankoop van muziekinstrumenten voor muziektherapie ...)	30 (90,9%)				3
Abonnementen die kunnen gelden voor de groep van gebruikers (krant, internet, streamingsdiensten voor tv ...)	32 (97%)	1			1
Schade gemaakt door het individu aan de organisatie	17 (51,5%)	5	5	5	1

De kosten die direct gelinkt zijn aan het verblijf worden vrijwel allemaal betaald via de werkingsmiddelen. 33,3% van de voorzieningen (n11) geeft aan dat de hoogte van bovenstaande kosten kan variëren, bij 66,7% (n22) van de voorzieningen kan dit niet. Van deze laatste verduidelijken 2 voorzieningen dat noch de aard van de module, noch het flexibel verblijf als de financiële draagkracht van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken en jongere een invloed op de hoogte van de kost hebben. De redenen waarom de kosten gelinkt aan het verblijf wel kunnen variëren zijn divers van aard:⁴⁰⁴

- 2 voorzieningen stellen dat deze kost varieert qua prijs omwille van een flexibel verblijf van de cliënt;
- 6 voorzieningen geven aan dat de hoogte van de kost varieert omwille van de financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken;
- 5 voorzieningen duiden aan dat de hoogte van de kost varieert omwille van de financiële draagkracht van de jongere;
- 4 organisaties geven ‘een andere reden’ op waarom de hoogte van bovenstaande kostenposten kunnen variëren. 1 voorziening specificeert hierbij dat het om schade gaat en dat de ‘aard van de schade’ bepalend is voor de kost die doorgerekend wordt.

Het is opvallend dat “schade gemaakt door het individu aan de voorziening” wordt aangehaald door 32 voorzieningen, waarbij 10 voorzieningen aangeven dat ze deze kosten doorrekenen aan de opvoedingsverantwoordelijke of de gebruiker als ‘bijkomende kost’ en nog 5 voorzieningen aangeven deze zelf te betalen indien de opvoedingsverantwoordelijke geen voldoende middelen ter beschikking heeft. 8 voorzieningen verduidelijken de aard en grootte van de kost die ze doorrekenen:

- *“Naargelang de situatie, maximum de kost van de schade.”*
- *“Afhankelijk van de schade.”*
- *“200 euro.”*
- *“Afhankelijk van wat werd beschadigd, ofwel deel zakgeld, ofwel deel opvoedingsverantwoordelijken. Al zal altijd de financiële situatie in rekenschap worden gehouden en ook vooral gezocht worden naar andere vormen van herstel.”*
- *“Afhankelijk van de gemaakte schade, er zal wel eerder naar andere vormen van herstel gezocht worden, dan een louter financiële.”*
- *“50 euro per keer maximum.”*
- *“Kleine bijdrage van de betrokken jongere in de door hem aangebrachte schade.”*
- *“Een gedeelte van de volledige kost dient door de jongere betaald te worden.”*

Hierin valt op dat er soms ingezet wordt op responsabilisering van de jongere door middel van niet-financiële compensaties (“andere vormen van herstel”) van de aangebrachte schade.

Tot slot, zijn de andere kosten die doorgerekend worden aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijken divers van aard. Ze omvatten kosten voor drank, voeding, verzorgingsproducten, onderhoud en schoonmaak, nutsvoorzieningen en abonnementen. 1 CIG specificeert dat het nutsvoorzieningen doorrekent aan 85 euro per maand.⁴⁰⁵

⁴⁰⁴ Over de bijkomende kosten wordt in het juridisch luik niets geregeld (*supra*, p. 28 en 30).

⁴⁰⁵ Binnen de erkenningsvoorwaarden van het CIG dienen nutsvoorzieningen aangerekend te worden voor het verblijf van de ouder of opvoedingsverantwoordelijke (*supra*, p. 28).

1.4.3. Bijkomende kosten: extra kosten extern aan de organisatie

31 voorzieningen gaven aan hoe ze met extra kosten extern aan de organisatie omgaan. Ze zijn dus niet rechtstreeks gelinkt aan het verblijf in de voorziening, maar zijn kosten die we onder de brede noemer van kosten gelinkt aan de opvoeding en het opgroeien kunnen plaatsen. Dit is terug te vinden in onderstaande tabel.

Kost	Deze kost wordt betaald met werkingsmiddelen	Deze kost wordt betaald met de subsidie voor bijzondere kosten ⁴⁰⁶	Deze kost is een 'bijkomende kost'	Deze bijkomende kost wordt betaald met het zakgeld van de jongere	De voorziening betaalt als de ouders of opvoedingsverantwoordelijk en onvoldoende middelen hebben	NVT
Kleding	77,4% (n24)	9,7% (n3)	9,7% (n3)		6,5% (n2)	
Medicatie	83,9% (n26)	9,7% (n3)	6,5% (n2)			
Huisarts	83,9% (n26)	9,7% (n3)	6,5% (n2)			
Tandarts	80,6% (n25)	12,9% (n4)	6,5% (n2)			
Arts-specialist	80,6% (n25)	12,9% (n4)	6,5% (n2)			
Psychiater	80,6% (n25)	16,1% (n5)	6,5% (n2)			
Psycholoog	80,6% (n25)	16,1% (n5)	6,5% (n2)			
Medische hulpmiddelen (bv. bril, beenspalk, beugel ...)	67,7% (n21)	16,1% (n5)	9,7% (n3)		9,7% (n3)	
Schade veroorzaakt door het individu maar buiten de organisatie	54,8% (n17)	19,4% (n6)	22,6% (n7)	6,5% (n2)	12,9% (n4)	3,2% (n1)
Inschrijvingsgeld hobby's	80,6 (n25)	6,5% (n2)	6,5% (n2)	3,2% (n1)	3,2% (n1)	
Materiaal voor hobby's	77,4% (n24)	6,5% (n2)	6,5% (n2)	6,5% (n2)	3,2% (n1)	
Rijbewijs	35,5% (n11)	9,7% (n3)	25,8 (n8)	3,2% (n1)	6,5% (n2)	16,1% (n5)
Uitgaan	41,9% (n13)	3,2% (n1)	29% (n9)	35% (n11)		
Gameconsoles en spelletjes	54,8% (n17)	3,2% (n1)	29% (n9)	16,1% (n5)		3,2% (n1)
Persoonlijke abonnementen (gsm, streaming, voetbal ...)	29% (n9)	6,5% (n2)	35,5% (n11)	25,8% (n8)	3,2% (n1)	3,2% (n1)
Materiaal voor school	83,9% (n26)	9,7% (n3)	6,5% (n2)			
Schooluitstappen	80,6% (n25)	6,5% (n2)	6,5% (n2)		3,2% (n1)	

⁴⁰⁶ Zie art. 44 Besluit Private Voorzieningen.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de cellen 'bijkomende kost' en 'zakgeld van de jongere' iets meer aangeduid worden dan wanneer het gaat om kosten die rechtstreeks gelinkt zijn aan het verblijf. Persoonlijke abonnementen, rijbewijs, uitgaan, gameconsoles zijn de kostenposten waar we de grootste variatie vaststellen. We zien ook in de tabel dat de subsidie voor bijzondere kosten op een ruimere manier wordt ingevuld dan in de regelgeving voorzien is. Op basis van de kwantitatieve bevraging kunnen we niet uitmaken of de voorzieningen dit foutief hebben ingevuld dan wel de regelgeving al dan niet bewust ruimer interpreteren om bepaalde kosten toch te kunnen afdekken.

Wederom geven de voorzieningen aan dat de kostprijs die betaald wordt met de werkmiddelen kan variëren. In 40% van de voorzieningen (n12) is dit het geval. 60% (n18) van de voorzieningen geeft aan dat dit bij hen niet het geval is. De redenen waarom deze kostprijs al dan niet kan variëren zijn volgens de voorzieningen divers:

- 2 voorzieningen geven aan dat noch de aard van de module, het flexibel verblijf als de financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken en jongere een invloed hebben op de hoogte van de kost;
- geen enkele voorziening geeft aan dat de aard van de module een invloed heeft op de prijs;
- 2 voorzieningen melden dat een flexibel verblijf een invloed op de prijs;
- 8 voorzieningen stellen dat de financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken een invloed op de prijs;
- 4 voorzieningen geven aan dat de financiële draagkracht van de jongere een invloed op de prijs heeft;
- 3 voorzieningen stellen dat nog andere redenen de prijs kunnen doen variëren. 2 onder hen verduidelijken deze 'andere reden' als:
 - voldoende spaargeld (zakgeld, vakantiejob, centje cadeau speciale gelegenheid ...);
 - frequentie gebruik/ prijsverhoging vanuit de organisatie.

1.5. Achterstallige betalingen

Aan de organisaties werd gevraagd om hun beleid te omschrijven bij achterstallige betalingen van de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijke. De meerderheid van de voorzieningen meldt dat er geen achterstallige betalingen zijn aangezien de opvoedingsverantwoordelijken geen bijkomende kosten moeten betalen.

Indien er toch betalingsproblemen zijn, dan worden de gebruiker en/of de opvoedingsverantwoordelijken hierop aangesproken en wordt er eventueel een afbetalingsplan opgesteld. Ook de kinderen en jongeren zelf worden aangesproken op de door hen gemaakte kosten, in het geval van schade die door hen aangebracht werd:

"Soms als er bewust schade wordt toegebracht door jongeren, zoeken we naar een deelse afbetaling op maat van jongere en/of context. Soms doen we dit ook met een soort van 'werkbonnen' dat jongere bv. een aantal uren helpen om de schade symbolisch mee te betalen."

Twee voorzieningen, dus een heel kleine minderheid, zeggen uitdrukkelijk dat ze samen met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken op zoek gaan naar meer structurele oplossingen voor de kosten extern aan het verblijf, zoals blijkt uit onderstaand citaat:

“Gezien we ouders responsabiliseren om rechtstreeks externe kosten op te nemen, hebben we zelden te maken met achterstallige kosten. Bij ‘wanbetaling’ nemen we een bemiddelende rol op en zoeken we samen met ‘schuldeiser’ en cliënt naar een oplossing. De organisatie wil preventief inzetten op kinderarmoede en kan ondersteunen door samen met ouders en zorgfiguren te gaan zoeken naar financiële tegemoetkomingen. Bij financiële moeilijkheden willen we inzetten op structurele oplossingen op lange termijn door samen met de ouders een traject te lopen. We gaan samen na welke voordelen ze reeds genieten en welke nog te exploreren zijn. Indien zou blijken dat, voor beide ouders, er geen maatschappelijk draagvlak beschikbaar zou zijn m.b.t. mogelijke materiële of financiële hulp of steun trekken wij als voorziening de kaart van het kind en dragen wij als organisatie de eventuele kosten voor de noden van het kind tijdens zijn/haar verblijf.”

Daarnaast werd gevraagd om het beleid van de organisatie om achterstallige betalingen van de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijke te vermijden, te omschrijven. Ook hier is ‘het gesprek’ met het kind, de jongere en/of de opvoedingsverantwoordelijke de basis voor het beperken van achterstallige betalingen. In een gesprek worden de kosten in beeld gebracht, wordt samen besproken hoe deze kosten betaald kunnen worden en worden afspraken gemaakt. Waar nodig wordt een sociaal tarief onderzocht en toegepast. Eén van de twee voorzieningen is een CIG dat er uitdrukkelijk voor kiest om een gebruikersbijdrage te vragen.

“We proberen dit te vermijden door bij de start duidelijke afspraken te maken rond betalingen en houden hierbij rekening met de financiële mogelijkheden van de gebruiker/opvoedingsverantwoordelijken. Er worden ook afspraken gemaakt indien er zich problemen voordoen met een betaling.” (OOOC)

“Een groot deel van de bewoners heeft budgetbeheer door ons CIG of door een derde (OCMW, bewindvoerder, schuldbemiddelaar). Dit maakt de kans op achterstallige betalingen kleiner. Verblifsfacturen krijgen meestal voorrang.”

1.6. Middelen uit giften, sponsoring of filantropie

In 2021 maakten 90% (n26) van de respondenten gebruik van middelen uit giften, sponsoring en/of filantropie.

Percentage organisaties die middelen uit giften, sponsoring en/of filantropie inzetten per type kostenpost	
Kostenpost	Percentage
Drank	3,8% (n1)
Voeding	3,8% (n1)
Kleding	7,7% (n2)
(Para)medische kosten	7,7% (n2)
Verzorgingsproducten	0%
Onderhoud en schoonmaak van de organisatie	0%
Inrichting van de organisatie	61,5% (n16)
Schade veroorzaakt door de gebruiker	0%
Schoolmateriaal	3,8% (n1)
Speelgoed	53,8% (n14)
Knutselmateriaal	38,5% (n10)
Inschrijvingsgeld hobby's en bijhorend materiaal	46,2% (n12)
(Dag)uitstappen	65,4% (n17)

Vakanties (bv. drie dagen naar de zee met de organisatie)	76,9% (n20)
Vervoerskosten (verzekering, brandstof ...)	3,8% (n1)
Aankoop van een nieuwe wagen voor de organisatie	34,6% (n9)
Materiaal voor speciale projecten in de organisatie (de aankoop van een duofiets, aankoop van muziekinstrumenten voor muziektherapie ...)	57,7% (n15)
Personeelskosten	3,8% (n1)
De bouw of aankoop van een nieuwe vestiging	26,9% (n7)

Drie jeugdhulporganisaties besteden ook middelen aan volgende kostenposten die ze zelf definieerden:

- *“Financiële ondersteuning van projecten.”*
- *“Gsm's en tablets”*
- *“Sponsoring veelal ten behoeve van ontspanningsdoeleinden, inrichting van infrastructuur ten behoeve van de jongeren (bv. gameruimte, ontspanningslokaal, opfrissing tuin ...). Vaak ook gerichte oproep naar sponsoring materiaal, bv. fietsen voor jongeren in verblijf, babyuitzet voor zwangeren ...”*

1.7. Knelpunten en verbeterpunten

Voorzieningen kregen de optie om knelpunten en verbeteringspunten door te geven. Deze worden wederom op kwalitatieve wijze weergegeven en geïllustreerd aan de hand van quotes.

1.7.1. Knelpunten

Een eerste knelpunt dat aangehaald wordt, is het financiële kader waarbinnen organisaties dienen te werken. Het feit dat de werkingsmiddelen sinds 2010 niet meer geïndexeerd zijn, wordt als erg problematisch ervaren, zoals ook blijkt uit deze twee antwoorden:

“Het niet indexeren van de werkingsmiddelen is een groot probleem - geen indexatie meer sinds 2010 - wat neer komt op een besparing van 22%!!! Wij kunnen onze werkingskosten níét verhalen op onze cliënten. Met de enorme prijsstijgingen van levensmiddelen en energiebronnen, is dit een enorme uitdaging voor onze organisatie. De Bijzondere kosten voor terugvordering van geneeskundige hulp edm zijn voldoende.”

“De niet indexering van de werkingsmiddelen sinds 2010 (!). De werkingsmiddelen zijn niet meer aangepast aan de huidige maatschappelijke situatie. Hobby's zijn gevarieerder en duurder; aangepaste therapeutische trajecten met bijhorende kosten voor vervoer, hogere verwachtingen op vlak van huisvesting, infrastructuur, inrichting ... De werkingskost volgt absoluut niet de huidige situatie: kosten van nutsvoorzieningen, brandstof ... Ten gevolge hiervan moeten personeelsmiddelen of extra middelen ingezet worden voor de werking, terwijl er net meer personeel nodig is om tegemoet te komen aan de steeds complexere hulpnoden en hulpvragen.”

Aanvullend hierop worden meer financiële middelen gevraagd voor die specifieke kostenposten die heel hoog kunnen oplopen, zoals medische kosten (tandarts en orthodontist) en schade aangebracht aan de voorziening of extern.

“Er zijn knelpunten rond bijvoorbeeld mondzorg op langere termijn, uitgestelde medische onderzoeken en langere termijn opvolging die soms zwaar op ons budget wegen, maar per dossier onder de grens van bijzondere kosten vallen.”

Een tweede knelpunt dat gesignaleerd wordt is de onduidelijkheid die er bestaat bij de opvoedingsverantwoordelijken over de 2/3de-regeling van de gezinsbijslag. Ze zijn niet altijd goed op de hoogte van deze regeling en deze regeling heeft bovendien een belangrijke impact op hun inkomen, zeker als de ouders of opvoedingsverantwoordelijken over een laag inkomen beschikken. Er wordt aan toegevoegd dat de communicatie vanuit het Agentschap Opgroeien onduidelijk is.

“Soms komen jongeren en ouders bij ons terecht zonder dat ze weten dat deel kindergeld zal worden ingehouden. De onduidelijke communicatie dat deel van kindergeld zal worden ingehouden zorgt voor frustraties en onbegrip bij ouders. Ouders die het financieel zwaar hebben, komen nog verder in de problemen als het kindergeld wordt ingehouden. De administratieve rompslomp (soms wordt kindergeld te lang ingehouden, moeilijk recht te zetten).”

Een derde knelpunt is de huidige regeling voor de terugbetaling van medische kosten. Ook al dragen de voorzieningen de medische kosten, de terugbetaling hiervan gaat naar de opvoedingsverantwoordelijken.

“Tot voor kort was het erg eenvoudig om met de derdebetalersregeling medische kosten terugbetaald te krijgen van de mutualiteiten bij alle medische kosten van onze jongeren (raadpleging bij de huisarts of een specialist, labo-onderzoeken, ziekenhuisopnames, orthodontie enz.). Sinds enkele jaren is dit steeds moeilijker en kunnen/willen mutualiteiten niet terugbetalen aan ons als voorziening, alhoewel wij alle medische kosten van de jongere betalen. Veel ouders kunnen deze kosten niet betalen (zeker orthodontie niet of bezoek aan psychiater/psycholoog) of zijn administratief onvoldoende onderlegd om zulke dossiers correct op te volgen.”

1.7.2. Verbeterpunten

De sector heeft een uitdrukkelijke vraag naar een indexering van de werkmiddelen om op die manier de kosten verbonden aan het verblijf en de externe kosten beter te kunnen dragen.

“Werkmiddelen mee indexeren met de consumptie-index. Enkel op die manier kunnen we blijven de nodige zorg aanbieden aan de ons toevertrouwde jongeren.”

“Door de systematische niet-indexering van de werkmiddelen en de bijkomende besparingen in 2019 wordt het echter moeilijk voor een organisatie als de onze om te blijven vlot functioneren. Dit kan druk geven op verlagen van de kwaliteit van hulpverlening en vooral het minder organiseren van de wenselijke extra 's (kampen, vrijetijdsactiviteiten, ...). Wij kiezen er niet voor de kosten af te wenden op gebruikers, en wij hopen dat de overheid dit ook aanhoudt. Het is niet evident om extra geld bij sponsors te vinden. Wij verwachten dat de overheid zijn verantwoordelijkheid terzake (opnieuw en meer) opneemt, minstens door de werkmiddelen vanaf nu terug te indexeren!”

Een tweede verbeterpunt is de toepassing van een derdebetalersregeling ongeacht het type medische kost, wanneer er sprake is van een residentieel verblijf.

Een organisatie pleit ervoor om een budget vast te leggen dat wordt gegeven aan ouders of opvoedingsverantwoordelijken indien een kind voor een dag en/of nacht naar huis gaat. Eerder bleek al dat elke voorziening op dit moment hier een eigen regeling heeft uitgewerkt. Deze kwestie is bovendien belangrijker geworden, omdat voorzieningen ook inzetten op een zogenaamd flexibel verblijf. Zo'n uniforme regeling zou ervoor zorgen dat organisaties hierrond zelf geen beleid moeten ontwikkelen en het vergroot ook de duidelijkheid naar de opvoedingsverantwoordelijken.

“Kan er niet van bovenaf een vast bedrag afgesproken worden dat organisaties dienen te betalen als leefgeld aan de ouders, zodat dit voor iedereen hetzelfde is en men niet binnen de verschillende organisaties hierover dient te discussiëren? En voor de opvoedingsverantwoordelijken is dit ook niet duidelijk als ze in contact staan met verschillende organisaties voor de begeleiding van hun kinderen.”

2. CGG – Agentschap Zorg en Gezondheid

5 CGG's vulden de vragenlijst in. Gezien het beperkte aantal wordt in dit deel gesproken in aantallen in de plaats van percentages.

2.1. Ambulante ondersteuning – consultaties

Er hebben drie CGG deelgenomen aan de studie die allen ambulante consultaties aan aanbieden. De gebruikersbijdragen zijn 0 euro, 4 euro of 11 euro voor een consultatie bij een psycholoog of psychiater. Deze bedragen zijn vastgelegd in de regelgeving. Er worden geen bijkomende kosten aangerekend gezien de gebruikersbijdrage eenvoudigweg het remgeld is dat afhangt van het type prestatie (nomenclatuur) en het statuut van de gebruiker (verhoogde tegemoetkoming of niet).

- *“Een prestatie is een gesprek van +/- 1 uur met een **psycholoog of psychiater**. Persoonlijke bijdrage voor de cliënt is 11 euro per sessie of 4 euro indien verhoogde tegemoetkoming (uitzonderlijk 0 euro voor specifieke categorieën bv. nog niet erkende vluchtelingen).”*
- *“Een sessie bij een **niet-arts**: €11 - €4 indien verhoogde tegemoetkoming - €0 in behartenswaardige situatie + bij eerste gesprek (dit is vastgelegd in BVR en voor alle CGG gelijk) medische consultaties: volgens officiële RIZIV-tarieven, patiënt betaald enkel remgeld (rechtstreekse facturatie naar mutualiteiten) - soms wordt ook geen remgeld gevraagd in behartenswaardige situaties.”*
- *“Een prestatie is een consult zowel fysiek als via beeldbellen of een overleg. Het tarief voor een prestatie is door ons agentschap volksgezondheid bepaald op 0, 4 of 11 euro.”*

2.2. Mobiele ondersteuning

Twee van de drie CGG's bieden mobiele ondersteuning aan. Ook hier verwijzen de twee deelnemende CGG naar de wettelijk vastgelegde bedragen van 0 euro, 4 euro of 11 euro. Er worden geen bijkomende kosten aangerekend.

2.3. Knelpunten en verbeterpunten

Twee van de drie CGG's geven aan dat de decretaal bepaalde bedragen onvoldoende zijn om hun dienstverlening mee te bekostigen:

- *“Bijkomende kosten kunnen we niet aanrekenen, decretaal bepaald. Nochtans dienen we blended hulp te voorzien, die grote kosten met zich meebrengt. Dit budget dient te komen uit andere posten. We werken met enveloppefinanciering waarbij nu 90% ingezet wordt in personeelskosten. De 10% werkingskosten worden reeds jaren niet geïndexeerd. Dit noodzaakt tot afbouw in personeel. We krijgen wel uitbreidingsmiddelen maar dit vraagt ook extra ruimte, en dus opnieuw extra kosten om deze ruimte te voorzien, idem gevolg ...”*
- *“De bedragen van de persoonlijke bijdrage zijn laag waardoor sturen van herinneringen vaak duurder is dan de prestatie zelf. De persoonlijke bijdrage is laag waardoor weinig ruimte voor innovatieve therapievormen (bv. paardentherapie, exposuretherapie)”*

Daarnaast geven twee CGG's aan dat er meer aandacht zou moeten uitgaan naar de sociale ongelijkheid en de belasting van de zorgverleners die de laatste jaren geïntensiveerd is:

- *“Meer rekening houden met de financiële situatie van (kwetsbare) gezinnen. Inhoudingen op kinderbijslag, na facturatie na 18 jaar hoeft dat nu echt?”*

- *“Onze wachttijden voor jongeren zijn zeer lang, méér dan 1 jaar voor bepaalde kinderen en jongeren. De meest kwetsbaren kunnen geen privéhulp betalen. De laatste 2 jaar hebben we de prestatie indicatoren van onze therapeuten zeer strikt opgevolgd, we hebben alle dossiers die langer lopen dan 2 jaar laten afsluiten om doorstroom te creëren ... Daarnaast hebben we ook de effectieve werking in actieve multidisciplinariteit gebracht: iedere therapeut brengt in volgende de eigen expertise en dossiers worden niet meer alleen gedragen gezien de complexiteit. Dit is dus een intensifiëring van de zorg per dossier. Het grootste verbeterpunt is het afstemmen van het aanbod op de vraag inzake capaciteit. De morele stress bij de hulpverleners is enorm door het zien van kinderen/ jongeren die niet de gepaste hulp krijgen op de momenten dat dit noodzakelijk is.”*

3. Jeugdhulporganisaties VAPH

De organisaties die onder het VAPH gerekend worden, zijn:

- multifunctionele centra voor personen met een handicap (MFC's);
- rechtstreeks toegankelijke hulp voor minderjarigen aangeboden door vergunde zorgaanbieders (RTH).

In totaal nemen 45 voorzieningen die erkend en gefinancierd worden door het VAPH aan deze studie deel. Hiervan zijn 36 een MFC en identificeren 9 zich als 'rechtstreeks toegankelijke hulp voor minderjarigen aangeboden door een vergunde zorgaanbieder (RTH)'. Deze laatste wordt in de analyse een 'RTH voor minderjarigen' genoemd.

3.1. Ambulante ondersteuning – consultatie

45,5% (n20) van de VAPH-respondenten biedt ambulante consultaties aan. 54,5% (n24) doet dat niet.

3.1.1. Gebruikersbijdrage

Indien prijzen geformuleerd worden door de voorzieningen, wordt het wettelijk vastgelegde tarief aangegeven.⁴⁰⁷ RTH voor minderjarigen werkt met een jaarbijdrage van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Dit is een door de voorziening vastgelegd forfaitair bedrag dat geldt voor alle gezinnen ongeacht het aantal consultaties per jaar. Twee MFC's laten weten dat zij geen bijdragen vragen voor een consultatie. Eén RTH voor minderjarigen zegt een 'sociaal tarief' aan te rekenen aan gezinnen met een laag inkomen.

3.1.2. Bijkomende kosten

3 van de organisaties die ambulante consultaties (dit zijn 3 MFC's) aanbieden, rekent bijkomende kosten aan voor de hulpverlening. 14 doen dit niet. De kostenposten en het bijhorende bedrag dat door de voorzieningen zelf aangegeven worden zijn paramedische kosten, het gebruik van materiaal in ouder-kind ateliers (ongeveer 5 euro per atelier) en zwemmen (gemiddeld 1,66 euro per beurt). De hoogte van deze kosten kan variëren. Dit hangt niet af van de financiële draagkracht van de gebruiker en/of de opvoedingsverantwoordelijken maar van het type kost zelf:

- *"Soort kost. Huur loophulpmiddel per maand is 10 euro, sondevoeding 168 euro".*
- *"Het hangt van het materiaal zelf af."*

3.2. Ambulante ondersteuning – dagbegeleiding

32 respondenten bieden dagbegeleiding aan, 7 voorzieningen geven aan dat ze dit niet doen. Het kan hier gaan om dagopvang voor schoolgaande kinderen of dagbesteding voor niet-schoolgaande kinderen.

⁴⁰⁷ Voor RTH geldt een maximumbijdrage per consultatie in de wetgeving (*supra*, p. 39).

3.2.1. Gebruikersbijdrage

De gebruikersbijdragen aangerekend voor ambulante dagbegeleiding worden per dag of per halve dag aangerekend. De definitie van een 'volledige dag' of 'halve dag' varieert wel. Deze wordt aangeduid met een dagdeel van een aantal uur dat kan variëren van drie uren tot vijf uren voor een halve dag en van vier tot tien uren voor een volledige dag.

Enkele respondenten maken duidelijk dat hun prijs daarenboven ook kan verschillen naar gelang de dagbegeleiding schoolaanvullend of schoolvervangend is. De aangerekende prijs per halve dag varieert van 1,45 tot 5,36 euro en voor een volledige dag varieert de prijs van 5,68 tot 13,68 euro. Dit stemt overeen met de tarieven die wettelijk vastgelegd zijn.

Eén voorziening zegt 3 euro extra aan te rekenen bovenop de (halve) dagprijs voor een warme maaltijd. Twee andere voorzieningen geven aan rekening te houden met de afname van een maaltijd om de dagprijs te bepalen.⁴⁰⁸

3.2.2. Bijkomende kosten

42,9% (n12) van de organisaties die ambulante dagbegeleiding aanbieden, rekent bijkomende kosten aan voor de hulpverlening, 57,1% (n16) doet dit niet. Twee voorzieningen zijn RTH voor minderjarigen (zie 'RTH voor minderjarigen'-aanduiding in kolom 'aangerekende prijs'), de overige tien zijn MFC's.

De belangrijkste kostenposten die vermeld werden, worden opgesomd in onderstaande tabel. Waar mogelijk wordt een indicatie gegeven van de aangerekende prijs op basis van de gecumuleerde input van de respondenten.

Aangerekende prijs per kostenpost	
Kostenpost	Aangerekende prijs
Pampers, medicatie kunnen aangekocht worden via de voorziening	Aankoopprijs; goedkoper door samen aankoop
Incontinentiemateriaal	<i>Niet vermeld</i>
Medicatie	<i>Niet vermeld</i>
Individuele hulpmiddelen	Afhankelijk van hulpmiddel (RTH voor minderjarigen)
Medicatie - afhankelijk van soort en gebruik	<i>Niet vermeld</i>
Persoonlijke medicatie	€ 20/maand
Tandenborstel	€ 3
Interne hippotherapie	€ 2,20/sessie
Hippotherapie	€ 5 per sessie (RTH voor minderjarigen)
Vervoer	€ 0,83 per stuk
Weekend-vakantieopvang	€ 1,80/dag
Ontspanningskosten	Max. € 67,50/schooljaar
Jaarabonnement voor gebruik van zwembad	€ 30
Zwemmen	€ 6,50
Uitstappen en kampen	€ 42,70 per dag

⁴⁰⁸ Voor -21-jarigen in MFC's zit in de wettelijke dagbijdrage voor schoolaanvullende of schoolvervangende opvang 3 euro voor een maaltijd vervat. Wanneer deze maaltijd niet wordt aangeboden en/of genuttigd, dan wordt die bijdrage met 3 euro verminderd (*supra*, p. 37).

Uitstap	Prijs afhankelijk van de activiteit (RTH voor minderjarigen)
Speciale activiteiten	€ 50 per jaar
Kost van externe activiteiten (bv. zwemmen ...)	Wordt aangerekend volgens gebruik (RTH voor minderjarigen)
Vervoer uitstap	€ 0,26/km
Vervoerskost	€ 13,50 per rit
Vervoer	<i>Niet vermeld</i>
Internet	€ 1,10/maand

De hoogte van deze kosten kunnen bij 7 voorzieningen (n7) variëren, bij 5 voorzieningen kan dit niet en liggen de prijzen vast. Drie voorzieningen laten de kost variëren op basis van de financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken, bij de andere is het niet bekend waarom ze dit doen.

3.3. Mobiele ondersteuning

68,6% (n24) van de respondenten biedt mobiele hulpverlening aan. 31,4% (n11) biedt deze hulp niet aan.

3.3.1. Gebruikersbijdragen

De gebruikersbijdrage voor mobiele ondersteuning varieert tussen 5 en 5,68 euro. Eén RTH voor minderjarigen met RTH-aanbod vraagt een jaarbijdrage aan de gebruiker, de hoogte van deze jaarbijdrage is echter niet meegegeven. Eén MFC zegt geen bijdragen te vragen voor mobiele ondersteuning.

3.3.2. Bijkomende kosten

7 van de voorzieningen rekenen bijkomende kosten aan (dit zijn allen MFC's), 17 doen dit niet. De bijkomende kosten die aangerekend worden, zijn divers van aard. In onderstaande tabel worden al de kosten die de voorzieningen zelf specificeerden weergegeven:

Aangerekende prijs per kostenpost	
Kostenpost	Aangerekende prijs
Zwemmen	€ 1,6
Indien er bv. een traject openbaar vervoer ingeoeft wordt, betalen ze zelf hun ticket	Prijs van ticket
Vervoer	Forfait € 3
Vervoer	€ 0,22
Verplaatsingskosten indien er met een cliënt moet rondgereden worden naar bijvoorbeeld een andere hulpverlener voor overleg, ziekenhuis ...	Officiële kilometerprijs
Vervoer	€ 0,22/km

De hoogte van bovenstaande bedragen kunnen bij drie voorzieningen variëren, bij de vier andere niet. De prijs varieert niet op basis van de financiële draagkracht van de gebruiker of de opvoedingsverantwoordelijke, maar wel omwille van externe redenen zoals de kostprijs van het zwembad of het type rit dat gebruikt wordt:

- *“Afhankelijk van het zwembad. Sommigen rekenen inkomstprij, met anderen hebben we een overeenkomst.”*
- *“Bv. afhankelijk van welke rit ze nemen.”*

3.4. Residentiële ondersteuning

25 van de VAPH-respondenten bieden residentiële ondersteuning aan (waarvan 23 MFC's en 2 voorzieningen met een RTH-aanbod voor minderjarigen). 10 doen dit niet.

3.4.1. Gebruikersbijdragen

Alle organisaties (n25) geven aan dat ze de wettelijk vastgelegde maximumbedragen gebruiken als richtlijn.

18 voorzieningen geven aan dat ze een deel van de gebruikersbijdragen terugbetalen aan de ouder of opvoedingsverantwoordelijke indien de gebruiker uitzonderlijk een weekend bij de ouder of opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt. 7 voorzieningen geven aan dit niet te doen. 5 voorzieningen geven aan dat ze niet-financiële materiële hulp (bv. met een voedselpakket) aanbieden indien de gebruiker (uitzonderlijk) een weekend bij de ouder of opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt. De vijf voorzieningen die materiële hulp aanbieden getuigen:

- *“Uitzonderlijk indien blijft dat de situatie zo kritisch is dat deze hulp noodzakelijk is om te maken dat kind of jongere veilig kan verblijven (bijvoorbeeld kost voeding, kleding, zakgeld ...) - dit komt slechts heel uitzonderlijk voor”*
- *“Op vraag van de ouders en na onderzoek m.b.t. deze aanvraag”*
- *“Voedselpakket, kledij, toiletgerei, was, hygiënisch materiaal, kampen”*
- *“Meegeven maaltijd, lunchpakket”*
- *“De organisatie beschikt over een solidariteitsfonds; wanneer facturen niet kunnen worden betaald, én dit een impact zou hebben op de kwaliteit van leven van het kind met een beperking, neemt de organisatie de bijkomende kosten ten laste (bv. voor kledij, vervoer, kampen ...)”*

19 van de organisaties betaalt een deel van de gebruikersbijdragen terug aan de opvoedingsverantwoordelijke indien de gebruiker uitzonderlijk een (school)vakantie bij de opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt. 5 organisaties bieden niet-financiële materiële hulp (bv. met een voedselpakket) aan indien de gebruiker een (school)vakantie bij de opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt.

3.4.2. Bijkomende kosten: extra kosten aan de organisatie

Aan de organisaties werd gevraagd of een bepaalde kostenpost die direct gelinkt is aan de organisatie of aan het verblijf (zie kolom 'kost'):

- vervat zit in de gebruikersbijdrage van de opvoedingsverantwoordelijke;
- niet vervat zit in de gebruikersbijdrage en een 'bijkomende kost' is voor de opvoedingsverantwoordelijken;
- niet vervat zit in de gebruikersbijdrage en een 'bijkomende kost' is die wordt betaald met het zakgeld van de gebruiker;
- normaliter een bijkomende kost is voor opvoedingsverantwoordelijken maar de organisatie betaalt de kost indien de opvoedingsverantwoordelijken hiervoor de middelen niet hebben.

In onderstaande wordt weergegeven voor 20 organisaties (5 organisaties stopten met het invullen van de vragenlijst bij deze vraag) met welke middelen de kost betaald worden.

Kost	De kost zit vervat in de gebruikersbijdrage	Deze kost is een 'bijkomende kost'	Deze kost is een 'bijkomende kost' die betaald wordt met het zakgeld van de gebruiker	De voorziening betaalt deze kost wanneer de ouders of opvoedingsverantwoordelijken onvoldoende middelen hebben	NVT
Drank	100% (n20)				
Voeding	100% (n20)				
Nutsvoorzieningen	100% (n20)				
Verzorgingsproducten	50% (n10)	35% (n7)	5% (n1)	10 (n2)	
Onderhoud en schoonmaak van de organisatie	95% (n19)	5% (n1)			
Materiaal voor de werking van de leefgroep	95% (n19)	5% (n1)			
Ontspanningsactiviteiten georganiseerd door de organisatie	65% (n13)	35% (n7)			
(Dag)uitstappen georganiseerd door de organisatie	50% (n10)	50% (n10)			
Vakanties georganiseerd door de organisatie (bv. drie dagen naar de zee met de organisatie)	35% (n7)	60% (n12)		5% (n1)	
Vervoerskosten voor collectief vervoer van de organisatie (verzekering, brandstof, aankoop van een wagen ...)	45% (n9)	45% (n9)			10% (n2)
Materiaal voor speciale projecten in de organisatie (aankoop van een duofiets, aankoop van muziekinstrumenten voor muziektherapie ...)	90% (n18)	5% (n1)			5% (n1)
Abonnementen die kunnen gelden voor de groep van gebruikers (krant, internet, streamingsdiensten voor tv ...)	80% (n16)	15% (n3)			5% (n1)
Schade gemaakt door het individu aan de organisatie	15% (n3)	50% (n10)		15% (n3)	20% (n4)

Verzorgingsproducten, uitstappen, vakanties, vervoerskosten en schade zijn de kostenposten die opvallend meer als 'bijkomende kosten' worden gezien door de voorzieningen.

Indien de kost wordt doorgerekend aan de opvoedingsverantwoordelijke of de gebruiker zelf als 'bijkomende kost', dan kunnen de voorzieningen aangeven wat de hoogte van de kost is. Hier zijn geen verschillen op te merken tussen MFC's en voorzieningen met RTH-aanbod voor minderjarigen. We geven hier per kostenpost de tarieven aan die vermeld werden in de vragenlijst.

Hoogte van de kostprijs per type kost	
Kost	Hoogte
Verzorgingsproducten	- Aankoopprijs € 0,13/dag te bepalen € 4,71 per stuk € 20 per maand - Zelf mee te brengen, anders wordt dit aangerekend als de financiële toestand van verantwoordelijke dit toelaat
Ontspanningsactiviteiten georganiseerd door de organisatie	€ 77,50/schooljaar € 13 per eenheid - Afhankelijk van de organisatie - Zwemmen: € 2,75/activiteit; paardrijden € 1,54/activiteit - Bedrag per eenheid en afhankelijk van de activiteit
(Dag)uitstappen georganiseerd door de organisatie	- Volgens gebruik € 77,50/schooljaar € 13 per eenheid - Kosten toegang of consumptie externe uitstappen - Bedrag afhankelijk van de uitstap - Effectieve kost - Reële kostprijs
Vakanties georganiseerd door de organisatie (bv. drie dagen naar de zee met de organisatie)	- Volgens gebruik te bepalen € 258 per eenheid € 5 à 10 - Afhankelijk van de organisatie - Afhankelijk van aantal dagen, soort kamp - Max. € 50 per dag extra kosten bovenop de dagprijs - Bedrag afhankelijk van de vakantie (plaats, periode, kostprijs) - Effectieve kost € 200 - Reële kostprijs
Vervoerskosten voor collectief vervoer van de organisatie (verzekering, brandstof, aankoop van een wagen ...)	€ 0,26/km - Te bepalen € 13,50 per eenheid € 0,22/km - À rato van het gebruik en aantal personen in het voertuig (€ 0,50/km; 6 pers; € 2,62/km = 6 personen in het voertuig) € 0,33/km - Reële kostprijs
Abonnementen die kunnen gelden voor de groep van gebruikers (krant, internet, streamingsdiensten voor tv ...)	- Effectieve kost € 9,80/maand voor tv-aansluiting

Schade gemaakt door het individu in de organisatie	• Een bedrag hangt af van de schade/ per eenheid • € 5 - 50, nooit meer dan de helft van het zakgeld per maand. Eventueel over verschillende maanden terug te betalen afhankelijk van de schade • Volgens situatie te bepalen • Kost die niet door verzekering wordt gedekt • Hangt van schade en doelbewust • De totale kost • Kostprijs gemaakte schade • Schadebedrag, na eventuele tussenkomst verzekering • Reële schade • Bedrag afhankelijk van de schade en eventuele tussenkomst van de verzekering. • Effectieve kost • Reële kostprijs
--	--

15 voorzieningen geven aan dat de hoogte van bovenstaande kosten kan variëren, 5 andere voorzieningen geven aan dat deze kosten niet variabel zijn. Bij de 15 voorzieningen stellen:

- 9 dat de aard van de module, het flexibel verblijf en de financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken en jongere geen invloed hebben op de hoogte van de kost.
- 3 dat de hoogte van de kost varieert omwille van de financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken.
- 1 dat de hoogte van de kost varieert omwille van de financiële draagkracht van de jongere.
- 4 voorzieningen geven nog 'een andere reden' aan waarom de hoogte van bovenstaande kostenposten zou kunnen variëren. Deze zijn:
 - *"Het kind brengt verzorgingsproducten mee van thuis, of niet"*
 - *"Reële kostprijs"*
 - *"Kamp - gekozen kampplaats"*
 - *"Reële kostprijs, de ene activiteit is bijvoorbeeld duurder dan de andere."*

3.4.3. Bijkomende kosten: extra kosten extern aan de organisatie

17 organisaties (15 MFC's en 2 voorzieningen met RTH-aanbod voor minderjarigen) vulden volgende vragen in. De voorzieningen met RTH-aanbod verschillen hier niet van de MFC's. Er zal bij de analyse hieronder dan ook geen onderscheid gemaakt worden. De respondenten konden slechts 1 antwoord aanduiden. Uit deze tabel valt af te lezen dat deze kosten extern aan het verblijf door één voorziening opneemt in de gebruikersbijdrage. Al de andere voorzieningen rekenen hiervoor bijkomende kosten aan bovenop de gebruikersbijdrage. We zien ook dat voor een aantal van deze kosten die voorziening tussenkomt als de opvoedingsverantwoordelijken dit niet kunnen betalen.

Kost	De kost zit vervat in de gebruikersbijdrage	Deze kost wordt betaald met de subsidie voor bijzondere kosten ⁴⁰⁹	Deze kost is een 'bijkomende kost'	Deze kost is een 'bijkomende kost' die betaald wordt met het zakgeld van de gebruiker	De voorziening betaalt deze kost wanneer de ouders of opvoedingsverantwoordelijken onvoldoende middelen hebben	NVT
Kleding	11,8% (n2)		47,1% (n8)	5,9%(n1)	35,5% (n6)	5,9% (n1)
Medicatie	5,9% (n1)		47,1% (n8)	11,8% (n2)	35,5% (n6)	
Huisarts	11,8% (n2)	5,9% (n1)	29,4% (n5)		41,2% (n7)	11,8% (n2)
Tandarts		5,9% (n1)	41,2% (n7)		41,2% (n7)	11,8% (n2)
Arts-specialist			47,1% (n8)		41,2% (n7)	11,8% (n2)
Psychiater	17,6% (n3)	5,9% (n1)	41,2% (n7)		11,8% (n2)	17,6% (n3)
Psycholoog	5,9% (n1)	5,9% (n1)	29,4% (n5)		29,4% (n5)	17,6% (n3)
Medische hulpmiddelen (bv. bril, beenspalk, beugel ...)	5,9% (n1)		47,1% (n8)	5,9% (n1)	35,5% (n6)	11,8% (n2)
Schade veroorzaakt door het individu maar buiten de organisatie	17,6% (n3)		58,8% (n10)		11,8% (n2)	11,8% (n2)
Inschrijvingsgeld hobby's	5,9% (n1)		52,9% (n9)		41,2% (n7)	5,9% (n1)
Materiaal voor hobby's	11,8% (n2)		52,9% (n9)		35,5% (n6)	5,9% (n1)
Rijbewijs	5,9% (n1)		35,5% (n6)		23,5% (n4)	35,3% (n6)
Uitgaan/ op stap gaan			52,9% (n9)	29,4% (n5)	11,8% (n2)	5,9% (n1)
Gameconsoles -en spelletjes	5,9% (n1)		47,1% (n8)	17,6% (n3)	11,8% (n2)	17,6% (n3)
Persoonlijke abonnementen (bv. gsm, persoonlijk streamingsabonnement, voetbalabonnement ...)			64,7% (n11)	11,8% (n2)	11,8% (n2)	17,6% (n3)
Materiaal voor school	5,9% (n1)		47,1% (n8)	5,9% (n1)	35,3% (n6)	11,8% (n2)
Schooluitstappen	5,9% (n1)		52,9% (n9)	5,9% (n1)	35,3% (n6)	5,9% (n1)

⁴⁰⁹ Zie art. 44 Besluit Private Voorzieningen.

4 voorzieningen geven aan dat zowel de aard van de module, het flexibel verblijf als de financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken en jongere geen invloed op de prijssetting. 12 voorzieningen geven aan dat de grootorde van de aangerekende kosten kan variëren naargelang verschillende aspecten:

- 1 voorziening stelt dat de aard van de module een invloed heeft op de prijs
- 2 voorzieningen geven aan dat een flexibel verblijf een invloed heeft op de prijs
- 2 voorzieningen stellen dat de financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken een invloed heeft op de prijssetting
- 4 andere voorzieningen geven aan dat de financiële draagkracht van de jongere een invloed heeft op de prijs
- 3 respondenten geven, tot slot, nog andere redenen aan waarom de prijs zou kunnen variëren. Een van de voorzieningen specificeert deze redenen als volgt: *“Kosten voor school of hobby zijn standaard voor de opvoedingsverantwoordelijken, maar indien deze afwezig is of niet de financiële draagkracht heeft, voorziet de voorziening in de eventuele kost van 1 vakantie extern en 1 hobby extern indien van toepassing. Indien er voor jongeren géén zakgeld wordt voorzien door de overheid, en de jongere verblijft 7/7 in de voorziening, zorgen we ook voor zakgeld.”*

3.5. Achterstallige betalingen

Aan de MFC's en voorzieningen met RTH-aanbod voor minderjarigen werd gevraagd om hun beleid te omschrijven bij eventuele achterstallige betalingen van de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijke.

In alle MFC's zijn betalingsherinneringen en één tot twee aanmaningen een ingeburgerde aanpak. Indien hier niet wordt op gereageerd, dan verschilt de vervolg aanpak tussen de MFC's. Diverse acties zijn mogelijk. Deze acties worden veelal gecombineerd met elkaar:

- de sociale dienst en/of juridische dienst van het MFC contacteert de ouders of opvoedingsverantwoordelijken en stelt een afbetalingsplan voor;
- een incassobureau wordt aangesteld, eventueel wordt er naar de rechtbank gestapt;
- het sociaal fonds van de voorziening betaalt het te innen bedrag;
- bedragen worden door het MFC ingeboekt als 'verlies'.

Daarnaast wordt gevraagd aan de MFC's of zij een beleid hebben om achterstallige betalingen van de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijke te vermijden. De voorzieningen geven aan dat een gesprek of meerdere gesprekken over de kosten en mogelijke betalingsproblemen tussen de opvoedingsverantwoordelijken en de trajectbegeleiders/de sociale dienst de manier is om achterstallige betalingen te vermijden. Indien er financiële problemen zijn, gaat de voorziening samen met de opvoedingsverantwoordelijke op zoek naar een oplossing. Zo stelt een voorziening voor om te informeren bij het OCMW en gaat een andere op zoek naar andere hulpbronnen of rechten die nog niet benut zijn. Twee voorzieningen geven aan dat wanneer de ouder in de ene maand te veel betaalt voor de zorg in de voorziening, dat bedrag niet wordt teruggestort naar de ouder maar in de plaats daarvan wordt het ingehouden op de factuur van de volgende maand.

3.6. Middelen uit giften, sponsoring of filantropie

In 2021 maakten 88,2% (n15) van de respondenten gebruik van middelen uit giften, sponsoring en/of filantropie. 6 van deze voorzieningen zijn voorzieningen met RTH-aanbod voor minderjarigen en 9 respondenten zijn afkomstig uit een MFC's. De meest voorkomende kostenposten die met deze inkomsten worden betaald zijn de inrichting van de organisatie, speelgoed, knutselmateriaal, specifieke materialen of gebruiksvoorwerpen en uitstappen.

Aantal organisaties die middelen uit giften, sponsoring en/of filantropie inzetten per type kost	
Kostenpost	Aantal organisaties
Drank	2
Voeding	2
Kleding	2
(Para)medische kosten	3
Verzorgingsproducten	1
Onderhoud en schoonmaak van de organisatie	2
Inrichting van de organisatie	8
Schade veroorzaakt door de gebruiker	1
Schoolmateriaal	2
Speelgoed	11
Knutselmateriaal	8
Inschrijvingsgeld hobby's en bijhorend materiaal	3
(Dag)uitstappen	8
Vakanties (bv. drie dagen naar de zee met de organisatie)	4
Vervoerskosten (verzekering, brandstof)	2
Aankoop van een nieuwe wagen voor de organisatie	4
Materiaal voor speciale projecten in de organisatie (bv. de aankoop van een duofiets, aankoop van muziekinstrumenten voor muziektherapie ...)	9
Personeelskosten	0
De bouw/ aankoop van een nieuwe vestiging.	5

3.7. Knelpunten en verbeterpunten

Aan de MFC's werd gevraagd welke knelpunten en verbeterpunten zij hebben met betrekking tot de bijdragen en persoonlijke kosten. Deze worden hieronder weergegeven als kwalitatieve data en geïllustreerd aan de hand van quotes.

3.7.1. Knelpunten

Als knelpunt inzake de bijdragen en persoonlijke kosten wordt vooral de onduidelijkheid van de regelgeving aangehaald door de voorzieningen. Dit zowel voor zichzelf, als voor de opvoedingsverantwoordelijken.

3.7.1.1. Onduidelijkheid en gebrek aan afstemming

Voorzieningen wijzen zo op het feit dat de regelingen met betrekking tot de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten onvoldoende duidelijk en transparant zijn. Dit in het bijzonder voor ouders of opvoedingsverantwoordelijken die minder geletterd zijn.

“Ouders gaan er dikwijls vanuit dat verblijf kosteloos is. Echter is dit niet het geval voor vrijwillige plaatsingen en bijkomende kosten.”

“Transparantie, vereenvoudiging. Moeilijk voor gezinnen die het niet breed hebben”

“De ouders of verantwoordelijken van de jongeren zijn weinig op de hoogte van hun rechten en plichten en voornamelijk van hun financiële plichten”

Eén voorziening geeft aan dat de specifieke regeling voor kinderen die geplaatst zijn door de jeugdrechter, tot onduidelijkheid leidt en meer bepaald wet er dan precies wel of niet vervat is onder de kosten die ten laste zijn van de overheid/voorziening.

“De omschrijving in vonnissen jeugdrechtbank 'kosten ten laste van de overheid/voorziening' zorgt vaak voor verwarring. Volgens ons houdt dit in dat we instaan voor de verblijfskosten exclusief extra kosten, maar vele opvoedingsverantwoordelijken weigeren die extra kosten te betalen.”

Daarnaast zorgen de verschillen die bestaan tussen OVBJ's en MFC's voor bijkomende onduidelijkheid. De regeling is dermate verschillend, dat het bovenal verwarrend is wanneer kinderen veranderen van de ene naar de andere sector. De verwachtingen van ouders of opvoedingsverantwoordelijken strookt dan niet altijd met de nieuwe realiteit waarin hun kind ondergebracht is.

“In onze werking blijft de opvoedingsverantwoordelijke verantwoordelijk voor de opvoedingskosten (zij het dat het meeste inbegrepen zit in de wettelijke gebruikersbijdrage). Voor kinderen die geplaatst zijn geweest in een voorziening voor bijzondere jeugdzorg, en die nadien bij ons worden geplaatst, zorgt het verschil in benadering voor wrevel. 2. Jongeren die de leeftijd bereiken van 18 jaar, zijn voor de wet meerderjarig en ontvangen geen zakgeld meer. Ook minderjarigen waarvan de ouders instemmen met een preventieve plaatsing in een voorziening ontvangen geen zakgeld. Minderjarigen die verplicht geplaatst zijn door de jeugdrechter wel. In de leefgroep is dit onderscheid zeer ongemakkelijk.”

“De verschillen in subsidiëring van VAPH-organisaties en Opgroeien organisaties. VAPH veel beperkter, ouders verwachten ook niet altijd een kostennota, ze krijgen geen budget mee voor weekend e.d.”

“Regelgeving VAPH en opgroeien is weinig coherent. Bij plaatsing botsen we op onduidelijkheid, verwachtingen.”

“Grote verschillen die er bestaan tussen de sectoren. Bijkomende kosten zijn bij het MFC veel groter. Wanneer JR verplicht om naar een MFC door te schuiven en ouders moeten hierdoor meer bijkomende kosten betalen is niet altijd evident en voor hen ook niet altijd begrijpbaar. Complexe berekening van het residentiële verblijf in MFC. Er wordt wel gesproken van een dagprijs maar er zitten nog een pak andere regels achter om deze prijs af te toppen door een plaatsing of door de hoogte van het groeipakket”

Ook vanuit het perspectief van de voorzieningen die een erkenning hebben van beide agentschappen zorgt dit verschil in de praktijk voor verwarring, heel wat extra werk en afstemming.

“Wij zijn een voorziening die zowel MFC- RTH als GES+ ondersteuning biedt. Binnen opgroeien wordt geen enkele kost doorgerekend aan de opvoedingsverantwoordelijke, vraagt heel wat monitoring om met de toegekende middelen de kosten te kunnen dragen. Het is ook niet helemaal duidelijk wat er verwacht wordt. Wij horen grote verschillen bij collega-voorzieningen. Wat met ICT-materiaal, orthodontie, extra medische kosten ...?”

3.7.1.2. Betaalbaarheidsproblemen

Naast de onduidelijkheid geven diverse voorzieningen aan dat er betaalbaarheidsproblemen zijn. Allereerst, zijn de kosten die betaald dienen te worden niet in verhouding tot de werkmiddelen waarmee deze betaald dienen te worden. Het niet indexeren van de werkmiddelen is een doorn in het oog van de voorzieningen. Daarnaast, zijn de werkmiddelen volgens de voorzieningen ook onvoldoende om de bijkomende kosten te dekken. Normaal gezien worden bijkomende kosten doorgerekend aan de opvoedingsverantwoordelijken. Echter zijn deze zelf niet altijd in staat om deze kosten te betalen en zijn er ook kinderen zonder context. Hierdoor komen de kosten in vele gevallen uiteindelijk toch ten laste van de voorziening.

“We zitten met heel veel openstaande schulden omdat de opvoedingsverantwoordelijken geen middelen hebben om te betalen. Ook krijgen we veel openstaande facturen van kosten buiten onze instelling (omdat deze ook niet betaald worden) bv. kliniek, school. We betalen deze dan meestal omdat we niet willen dat de jongeren anders daar negatieve invloed van hebben, zoals bijvoorbeeld het schorsen van de school”

“Onvoldoende werkmiddelen om bijkomende kosten te drukken. De voorziening is bijgevolg genoodzaakt deze kosten door te rekenen waardoor de maandelijkse kostennota voor sommige ouders te zwaar oploopt. Dit leidt dan weer tot openstaande vorderingen.”

“Meer en meer jongeren die hier verblijven hebben geen context meer maar wel veel kosten. Deze kosten kunnen onvoldoende gedekt worden met de bijdrage/werkingskosten.”

“Aangezien wij slechts een klein MFC hebben van 16 minderjarigen moeten onze meerderjarigen de lage bijdragen van de minderjarigen compenseren in hun woon- en leefkosten. De bijdragen zijn niet realistisch met de prijzen van vandaag op de markt. Hier komen wij niet mee toe en doen we een groot verlies.”

“De gebruikersbijdrage wordt door het VAPH bepaald en zorgt voor een duidelijke overeenkomst en gelijkstelling van de kostprijs voor de ouders. De werkingskosten worden door de overheid bepaald en vastgelegd. De reële kosten voor de voorziening om de zorg te organiseren daarentegen zijn verhoudingsgewijs veel meer toegenomen waardoor de druk om bijkomende kosten waar het kan aan te rekenen aan de ouders aanzienlijk toeneemt waardoor niet alleen de kostprijs voor de ouders nog meer toeneemt maar ook weer ongelijkheid tussen voorzieningen dreigt te ontstaan in wat een opname aan de ouders kost. Financiële redenen zouden nooit een overweging mogen zijn om gepaste ondersteuning vanuit de juiste expertise te krijgen!”

In geval van plaatsing door de jeugdrechtbank wordt de voorziening bovendien geacht alle bijkomende kosten te betalen, terwijl de werkingsmiddelen deze niet dekken. Sommige voorzieningen zijn voorstander om het begrip 'alle kosten' verder te concretiseren en te definiëren:

“Plaatsingen door jeugdrechtbank. In het vonnis wordt vermeld dat 'alle kosten' ten laste zijn van de subsidiërende overheid. Dit geeft conflicten bij aanrekening van eventuele bijkomende (individuele kosten (bv. medische kosten, externe abonnements-en/of schoolkosten, privé uitgaven enz.). Deze kosten vallen dan meestal integraal ten laste van de zorginstelling. In sommige gevallen worden de aangerekende bijkomende kosten zelfs juridisch (via advocaat) betwist. Hiervoor kan geen beroep gedaan worden op het 1/3 Groeipakket dat op een geblokkeerde rekening van de minderjarige wordt geparkeerd. Communicatie met Jeugdrechtbank, bijvoorbeeld voor de betaling van individuele kosten/investeringen of kosten schoolgelden) is stroef en niet consistent en is verschillend van jeugdrechter tot jeugdrechter. De VAPH-procedure voor het invorderen van eventuele onbetaalde facturen is bijzonder log en administratief (veel) te zwaar. De kostprijs en tijdsinvestering weegt nooit op t.o.v. het beoogde doel tot rechtmatige recuperatie van deze onbetaalde facturen.”

“Bij door de overheid geplaatste kinderen is er geen duidelijkheid omtrent de impact op vlak van het aanrekenen van bijkomende kosten. In het vonnis wordt door de rechter omschreven dat de kinderen geplaatst worden ten laste van de subsidiërende overheid. Voorzieningen zijn niet in de onmogelijkheid om al deze kosten zelf te dragen (schoolrekening, kledij, lidgelden, uitstappen ...) gezien onze subsidiërende overheid hiertoe niet te middelen ter beschikking stelt.”

3.7.2. Verbeterpunten

Vanuit de vermelde knelpunten, is het niet onlogisch dat de voorzieningen vooral verbeterpunten formuleren inzake duidelijkheid en betaalbaarheid.

Een aantal voorzieningen pleit voor een gelijkschakeling of een betere afstemming van de regelgeving tussen beide agentschappen:

“Een gelijkschakeling tussen Bijzondere Jeugdhulp en VAPH-minderjarigen is absoluut na te streven. Volgens mij moet men hierbij uitgaan van basisprincipes die voor iedereen gelden:

- de ouders blijft verantwoordelijk voor de zorg voor zijn kind;*
- het groeipakket is op zich niet voldoende om de kosten van een kind te betalen; een uniform systeem van maatregelen moet hier kinderen uit gezinnen met financiële noden tegemoetkomen.*
- ook het zakgeld voor jongeren die in een voorziening wonen omwille van ernstige risico's in het gezin, moet gegarandeerd blijven zolang zij nog naar school gaan, dus ook na 18 jaar en ongeacht of hun ouders coöperatief zijn.”*

“Het is een groot verschil met Opgroeien, daar ontvangen de opvoedingsverantwoordelijken geen facturen en is het groeipakket van 2/3de voldoende. In tegenstelling ontvangen ze ook geen tegoeden.”

“Meer gelijkheid tussen bijzondere jeugdbijstand en het VAPH. Jongeren die vanuit Opgroeien bij het VAPH terecht komen, hebben ineens geen kledijbudget meer ... meerdere kosten worden niet meer gedekt door de voorziening. Dit is niet altijd even duidelijk en te begrijpen voor netwerk en jongere.”

“Afstemmen VAPH en opgroeien.”

“Voorzie voldoende werkingsmiddelen en een duidelijk kader omtrent aanrekenen van bijkomende kosten zodat geen verschillen in kostprijs tgv aanrekenen van bijkomende kosten kan ontstaan. Voorzie vanuit de overheid het juiste kader en subsidiëring voor VAPH-voorzieningen om hun opdracht, in analogie met Opgroeien, te kunnen uitvoeren voor kinderen die door een gemandateerde voorziening of jeugdrechter bij ons worden geplaatst.”

Vier voorzieningen pleiten voor een minder complexe regelgeving, voor de organisaties én voor de opvoedingsverantwoordelijken:

- *“Alles eenvoudiger maken, minder complex. Alles gelijktrekken in de jeugdzorg. Meer middelen in de jeugdzorg zodat voorzieningen een klein beetje meer ruimte hebben om kwalitatief zorg te kunnen bieden aan de complexere zorgen van de jongeren.”*
- *“Meer transparantie en een duidelijker beleid zowel voor de ouders als voor de organisatie.”*
- *“Vereenvoudiging.”*

Specifiek voor kinderen en jongeren die geplaatst worden, wordt een meer verfijnde regelgeving voorgesteld

“Duidelijkere vonnis-clausulering voor de bijkomende kosten bij plaatsingen minderjarigen in een MFC door de jeugdrechtsbank. “Alle kosten tlv de subsidiërende overheid” moet dus verfijnd en bijgesteld worden. Soepelere afspraken of procedures voor het invorderen van onbetaalde facturen, zeker in het geval van voldoende vermogende opvoedingsverantwoordelijken. Bijstand (preventief) bij het begeleiden van opvoedingsverantwoordelijken met betalingsmoeilijkheden. In deze wetgeving is het voor zorgmedewerkers erg moeilijk om binnen de wetgevende mogelijkheden het bos tussen de bomen te zien.”

Vijf andere voorzieningen geven nog volgende verbeterpunten aan:

- *“Mogelijkheid tot domiciliëring of bepaald budget?”*
- *“Verhoging kinderbijslag en daarna verhoging bijdragen MFC.”*
- *“Het feit dat laagfrequent verblijf duurder is dan hoogfrequent verblijf. Dit strookt niet met de flexibiliteit die men aanbiedt binnen het MFC. De regelgeving hieromtrent is voor verbetering vatbaar.”*
- *“Bij 2 kinderen uit hetzelfde gezin ingeschreven zijn, een verminderde bijdrage te laten betalen.”*
- *“Bijdrage VAPH in overeenstemming brengen met aangepaste regelgeving FOD (tegemoetkoming).”*

4. IPO – Departement Onderwijs

1 IPO vulde de vragenlijst in.

4.1. Ambulante ondersteuning – consultaties

Het IPO rekent geen bijkomende kosten aan voor ambulante consultaties.

4.2. Ambulante ondersteuning – dagbegeleiding

Het IPO rekent geen bijkomende kosten aan voor de ambulante consultaties.

4.3. Mobiele ondersteuning

De respondent organiseert geen mobiele ondersteuning.

4.4. Residentiële ondersteuning

4.4.1. Gebruikersbijdragen

Het IPO vraagt geen extra gebruikersbijdrage aan de opvoedingsverantwoordelijken van de kinderen/jongeren.

Het IPO voorziet een financiële bijdrage indien het kind enkele dagen, deze zijn niet gedefinieerd als 'weekend' of 'vakantie', in de gezinscontext verblijft. Het IPO getuigt hierover: *"Van zodra een jongere 14 dagen in de thuiscontext verblijft, betalen we een dagprijs van 4 euro uit aan de opvoedingsverantwoordelijke."*

4.4.2. Bijkomende kosten aan de organisatie

Het IPO maakt geen melding van bijkomende kosten aan de organisatie.

4.4.3. Bijkomende kosten extern aan de organisatie

Het IPO gaf aan dat vier kostenposten wel doorgerekend worden aan opvoedingsverantwoordelijken. Deze zijn: rijbewijs, uitgaan, game-consoles en spelletjes en persoonlijke abonnementen.

4.5. Middelen uit giften, sponsoring of filantropie

In 2021 maakte het IPO gebruik van (financiële) middelen uit giften, sponsoring of filantropie. Deze werden gebruikt voor: speelgoed, knutselmateriaal, daguitstappen en het betalen van schade aangebracht aan de voorziening.

4.6. Knelpunten en verbeterpunten

Als knelpunt geeft het IPO aan dat toegebrachte schade bij bepaalde type van jongeren vaker voorkomt: *“Toegebrachte schade moeten wij zelf betalen. Met jongeren type 3 komt dit vaak voor.”*

Als verbeterpunt wordt gepleit voor meer eenduidigheid tussen de voorzieningen: *“Eenduidigheid bij alle voorzieningen.”*

Hoofdstuk 2. Onderzoeksresultaten van de focusgroepen

1. Focusgroep met vertegenwoordigers voorzieningen Opgroeien

In totaal namen vier vertegenwoordigers van voorzieningen jeugdhulp Opgroeien (JHO) deel aan de focusgroep. Drie vertegenwoordigers zijn directeur van een voorziening en een deelnemer is loketmedewerker. Twee voorzieningen hebben hun vestiging in West-Vlaanderen, één voorziening heeft zijn werking in Oost-Vlaanderen en de laatste is een Antwerpse organisatie.

Respondent	Kenmerken respondenten
R.1	Functie: Directeur Vestiging: West-Vlaanderen Organisatie: OVBJ
R.2	Functie: Directeur Vestiging: Antwerpen ⁴¹⁰
R.3	Functie: Directeur Vestiging: Oost-Vlaanderen Organisatie: OVBJ
R.4	Functie: teamcoach loket Vestiging in West-Vlaanderen Beperkt MFC met GES+ aanbod gefinancierd door Opgroeien (grotendeels VAPH)

Vervolgens worden per onderzoeksthema de resultaten van deze focusgroep weergegeven.

1.1. Definitie van gebruikersbijdrage

Het begrip ‘gebruikersbijdrage’ zoals gehanteerd in dit onderzoek wordt door de voorzieningen niet gebruikt. De voorzieningen geven wel aan dat ze de gebruikersbijdragen, zoals gedefinieerd binnen het kader van dit onderzoek, interpreteren als het bedrag dat overeenkomt met het 2/3de van de gezinsbijslagen dat wordt ingehouden door Opgroeien Regie. Voorzieningen ontvangen dat 2/3de niet als dusdanig, maar hun werkingsmiddelen worden door Opgroeien bepaald en stemt niet noodzakelijk overeen met de gezinsbijslag die door de concreet begeleide kinderen worden gegenereerd als inkomsten voor Opgroeien Regie.

1.2. Omgaan met de kosten

Met de subsidie die de voorzieningen krijgen, dient normaliter ingestaan te worden voor alle kosten verbonden aan het verblijf en de opvoeding van de jongeren (inclusief school en hobby's). Het is volgens de voorziening hun job om kinderen zo normaal mogelijke ontwikkelingskansen te geven. Het grootste probleem dat aangehaald wordt door de voorzieningen is dat de subsidies voor de werkingsmiddelen onvoldoende zijn om al deze kosten te dekken. Volgens de voorzieningen is de voornaamste reden van dit tekort de niet-indexering van de werkingsmiddelen. De combinatie van de niet-indexering met de toegenomen prijzen van de dagelijkse werking, vertaalt zich in financiële stress:

⁴¹⁰ Voor R.2 wordt beslist om niet weer te geven welke soort voorziening deze is omdat het zo mogelijk is om de voorziening te identificeren. Om diezelfde reden wordt in de analyse af en toe een ‘X’ gebruikt om bepaalde info niet weer te geven.

R.2: *“Of dat die subsidie toereikend is, dat is een andere discussie. Maar goed dat (wij worden gesubsidieerd om dat kind zo normaal mogelijke ontwikkelingskansen te geven) is wel onze opdracht en daar moeten we op inzetten.”*

R.3: *“Ik vind het bijzonder problematisch. Ik ben verantwoordelijk voor de financiën. Het is zo dat onze werkingsmiddelen al meer dan 10 jaar niet geïndexeerd worden. Daarenboven is er sinds 2019 ook een besparingsronde geweest. Die werkingskosten betekenen dat we nu ongeveer 80 euro kunnen uitgeven waar dat vroeger 100 was. (...) Maar eigenlijk is dit een structureel probleem dat al jaren sluimerend aan het groeien is.”*

Deze stress wordt ondervonden door alle voorzieningen die deelnemen aan de focusgroep en vormt de rode draad doorheen hun werking en is tevens een veel aangehaald thema in de focusgroep. Voorzieningen zijn dan ook genoodzaakt voortdurend te zoeken naar creatieve manieren om met dit te kort om te gaan.

1.2.1. Algemene aanpak

De besteding van de werkingsmiddelen verschilt van voorziening tot voorziening. De begroting wordt op voorzieningsniveau opgemaakt. Bepaalde budgetposten worden ook op het niveau van de voorziening beheerd. Zo heeft de Antwerpse voorziening bijvoorbeeld een centraal budget voor voeding, waar het ook op dat niveau beheerd wordt. In andere voorzieningen worden de middelen verdeeld onder de verschillende leefgroepen in verschillende budgetposten. De leefgroepen hebben vervolgens de nodige autonomie om zelf keuzes te maken over de aankopen die ze hiermee doen. Ter illustratie van dit principe vertelt een voorziening hoe het voedingsbudget bij hen besteed wordt:

R.1: *“Voeding wordt niet vanuit een centraal budget genomen, dat zit bij de leefgroepen, en de kostenrubrieken die onder de verantwoordelijkheid van dat team vallen want zij kiezen welke pot choco er op tafel komt, dat is de regie van de groep.”*

Het is niet zo dat er in een voorziening strikt budgettair per kind gekeken wordt, maar eerder op organisatieniveau. Leefgroepen krijgen dus niet noodzakelijk het budget dat overeenstemt met het aantal kinderen in de groep vermenigvuldigd met de subsidie die ze krijgen per individueel kind in die groep. Budgetten worden globaler bekeken en geëvalueerd.

R.4: *“We zeggen niet wat het 2/3de kindergeld is per kind, we gaan dat ook niet in detail gaan bijhouden. Ieder kind heeft recht op kleren, school, op eten, op verzorging,...we gaan dus niet zeggen jij hebt niet genoeg geld om cremekes te betalen, dat is gewoon een bedrag voor de organisatie in zijn geheel.”*

Individuele jongeren hebben naargelang hun leeftijd en type verblijf wel een aantal budgetposten ter beschikking die wettelijk vastgelegd zijn.

R.2: *“Zij hebben een budget voor kledij, voor vrije tijd, zakgeld, dat is wettelijk geregeld. En dan hebben ze ook nog als ze op studio gaan een budget voor voeding waar ze zelf dingen mee moeten kopen en dat is echt per jongeren dat we dat vastleggen.”*

Er wordt echter globaal gestreefd om ieder kind binnen de voorziening een gelijkwaardige behandeling te geven. Er moet daarom ook ruimte zijn om te manoeuvreren en te schuiven in de budgetten van de voorziening. Bijvoorbeeld wanneer nieuwe kinderen of jongeren in de voorziening terecht komen.

R.1: *“Je kan moeilijk zeggen als er bv. een kindje opgenomen wordt dat we dan zeggen van we gaan nog 3 maanden wachten tegen dat we het budget hebben om kleren te gaan halen.”*

Verschillende leefgroepen kunnen wel andere budgetposten hebben. Zo kunnen jongere kinderen immers andere noden hebben dan oudere kinderen, waardoor andere uitgaven nodig zijn. De grotere posten worden jaarlijks geprovisioneerd in samenspraak met de leefgroepbegeleiders.

R.4: *“Voorlopig zijn bij ons de budgetten gelijkaardig, maar er zijn bijvoorbeeld boetes voor zwartrijden bij de pubers en bij jongere kinderen heb je dan weer andere kosten zoals opvang kosten en kampen.”*

In het geval dat de jongere voor een of meerdere dagen bij de context verblijft, wordt een deel van het budget vrijgemaakt en ‘meegegeven’ met de jongere. Met uitzondering van het MFC, noemen de JHO dit budget intern de ‘onthaalvergoeding’, ‘vergoeding voor het verblijf’ of ‘verblijfsvergoeding’. Het MFC werkt niet met een zo’n systeem, omdat de GES+-jongeren uitzonderlijk tot nooit een nacht in de thuiscontext verblijven.

Twee voorzieningen (West-Vlaamse en Antwerpse JHO) hebben met de voorzieningen in de omgeving prijsafspraken gemaakt zodat dit bedrag gelijk is voor al deze voorzieningen. De ‘onthaalvergoedingen’ die aangehaald worden in de focusgroep schommelen tussen de 4 en 5 euro per dag. Deze bedragen worden gestort op de rekening van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, tenzij er tegenindicaties hiervoor bestaan. Er wordt bijvoorbeeld rekening gehouden met de inkomenssituatie van ouders of opvoedingsverantwoordelijken die in schuldbemiddeling zitten. Voor deze ouders of opvoedingsverantwoordelijken wordt het geld doorgaans in cash meegegeven met het kind, omdat geld dat op een rekening staat gebruikt wordt om schulden terug te betalen en aldus niet om in te staan voor de zorg van het kind.

Het MFC meldt dat zij ook diepvriesmaaltijden meegeven met kinderen (uit het MFC) die naar huis gaan. Dit zijn voedseloverschotten van de voorziening die worden ingevroren en meegegeven met de kinderen indien hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken zelf niet kunnen instaan voor een voedzame maaltijd voor het kind.

R.4: *“Het gaat zelfs zo ver dat we zelfs flessen drinkbaar water hebben meegegeven omdat we wisten dat dat er thuis niet was. (...) Vers brood, diepvriesmaaltijden, water, soms wel schrijnend. Want als dat er voor zorgt dat ze wel naar huis kunnen. En dat wordt ook niet verrekend. Want als ik de vraag aan de directie, dan weten ze dat zelfs niet voor de helft van de keren.”*

1.2.2. Creativiteit in het omgaan met kosten

Het tekort aan werkingsmiddelen noopt de voorzieningen aan tot creativiteit om oplossingen te vinden om alle kosten te kunnen dekken. Uit de focusgroepen komen een aantal strategieën naar voor om hiermee om te gaan. In de eerste plaats doen ze een beroep op de eigen beschikbare middelen. Zo worden personeelsmiddelen bijvoorbeeld ingezet om de werkingskosten te kunnen betalen.

R.1: *“Dat is de realiteit waarmee de voorzieningen het moeten doen. Hoe lossen we dat op? Absoluut door creatief te zijn en het onderste uit de kan te halen en marchanderen en door mee samen te gaan zoeken en samen-aankoop-initiatieven doen en zo. En laten we daar wel in wezen daar worden ook personeelsmiddelen gebruikt om de boel rond te krijgen. Anders komen we er niet. Dus zo is er ook stijgende werkdruk en die problemen dat dat heeft. Je trapt hier op een heel gevoelige snaar.”*

Creativiteit om met de eigen middelen en kosten om te gaan, is echter niet afdoende om alle tekorten weg te werken. Er wordt daarom ook gekeken naar het sociaal fonds van de organisatie en middelen buiten de organisatie. Hierbij wordt ingezet op samenwerkingsverbanden met privé-spelers (bv. winkels, vrijetijdclubs), fondsenwerving en liefdadigheid.

R.2: *“En het andere stuk waar we op hebben ingezet is bij hobbyclubs in de streek sociale tarieven bespreken en elke keer als het ene kind een hobby aangaat dat niet in de streek is, proberen we wel altijd een gesprek aan te gaan met die club.”*

Opvallend is dat er ook solidariteit bestaat die komt vanuit de ouders of opvoedingsverantwoordelijken van de jongeren die in een voorziening verblijven. Zo zijn er ouders of opvoedingsverantwoordelijken van kinderen en jongeren uit middenklasse of hoge middenklasse gezinnen die aangeven een gift te willen doen aan de voorziening. Deze middelen worden dan voor de gehele werking ingezet. Het kan daarbij gaan om een financiële gift, maar ook een door de aankoop van bepaalde middelen (bv. tuinbank) of activiteiten:

R.2: *“Het mooiste initiatief dat ik ooit geweten had is een mama die had een ijskar op het domein laten komen en er waren daar kinderen bij en die hadden dat nog nooit gezien. Dat was fantastisch voor hen.”*

Tot slot, worden ook de jongere zelf en de ouders of opvoedingsverantwoordelijken aangesproken om waar mogelijk bij te springen.

Er worden heel wat strategieën ingezet om een kwaliteitsvolle hulpverlening te kunnen bieden. Dit weegt zwaar op de organisatie en heeft volgens de voorzieningen tevens gevolgen voor de (kwaliteit van de) hulpverlening aan de kinderen en jongeren. De druk neemt volgens de voorzieningen ook almaar toe.

R.2: *“Ik volg dat ook. Maar ook aan creativiteit zijn grenzen (alle respondenten knikken) en de tijd dat je steekt in die creativiteit, dat is tijd dat je niet in je kwalitatieve hulpverlening kan steken. Er is geen tijd om met de jongeren iets te doen, en daar bloedt mijn hart nog het meeste van.”*

R.1: *“De werkingskosten, dat is een strop die altijd nauwer langs de hals komt. Ik ben iemand die moet rekenen en het is echt wel krabben en scharten.”*

1.2.3. Voornaamste kosten

De voorzieningen halen allen aan dat diverse kosten moeilijk om dragen zijn. De creatieve aanpak om met het betalen van kosten om te gaan komt daardoor in de bespreking van diverse kosten die gemaakt worden naar voor. In principe wordt iedere te maken kost sowieso kritisch bekeken en afgewogen om alle kinderen en jongeren die in de voorziening verblijven gelijkwaardige kansen te geven. Het collectief welzijn van de jongeren die verblijven in de voorziening en de financiële gezondheid van de voorziening gecombineerd met eventuele extra middelen komende van de jongeren of hun context en het netwerk van de voorziening bepalen de bandbreedte van wat mogelijk is.

1.2.3.1. Ontspanningsactiviteiten

De kosten voor hobby's en vrije tijd lopen snel hoog op. Zoveel mogelijk wordt gekeken naar invullingen die mogelijk zijn voor meerdere jongeren, kortingen die bekomen kunnen worden door samenwerkingen en/of goedkope alternatieven. Deze budgetten worden geprovisioneerd en met de leefgroepen ingevuld.

R.3: "Wij hebben een mogelijkheid van Stad Gent en zij hebben een budget voor vrije tijdsparticipatie voor mensen in armoede... het grote geluk dat het in Gent ligt en dat er daar wel wat mogelijkheden zijn om via een subsidies een gedeelte te recupereren"

Naar werkelijk individuele ontspanningsbudgetten ligt dit anders. Als het niet mogelijk is om de kostprijs realistisch te plaatsen binnen het budget en de organisatie ten dienste van het collectief, dan wordt gekeken in welke mate de activiteit eventueel gerealiseerd kan worden met ondersteuning van de jongere zelf of de context.

R.1: "Als een kind wil paardrijden, dan gaan we dat eerst onderzoeken om dat mogelijk te kunnen maken maar dat gaat niet toereikend zijn om een kind elke week tegen 20 euro op een paard te zetten...dan komen we daar niet mee toe. Dan moeten we gaan kijken wat we ermee gaan kunnen doen, wat wil het kind van zijn zakgeld bijdragen, is de context daartoe bereid ..."

Jongeren worden doelbewust geresponsabiliseerd om een deel van hun zakgeld te spenderen aan individuele vrije tijdsbesteding.

Het verblijf in een voorziening leidt soms tot een gespannen situatie met de context omdat bepaalde vrijetijdsbestedingen mogelijk zijn in de voorziening die thuis niet mogelijk zijn. De voorzieningen moeten daar de nodige aandacht aan besteden.

R.3: "Van oei als ik hier ben dan kan ik wel een keer in de Ardennen drie dagen gaan stappen en als ik thuis ben ... En dat is bij wijze van time-out maar ondertussen zit ik wel in de Ardennen."

R.4: "Als een kind een dure hobby vraagt, dan gaan we samen met de ouders gaan zoeken naar structurele potten die kunnen aangesproken worden zodat zij na hun verblijf hier, dat max. 2 jaar is, ook nog weten waar ze kunnen gaan aankloppen wanneer hun kind een hobby wil doen."

De context wordt ook betrokken op andere manieren dan louter financieel. Zeker wanneer de financiële middelen van de context uiterst beperkt zijn.

R.2: "We gaan niet direct naar ouders kijken om centen te vragen om het te doen. En dan mag ik gerust zeggen: 95% van de doelgroep is absoluut niet kapitaalkrchtig. Het minsaldo op hun rekening zal groter zijn dan het plussaldo als je dat over een maand bekijkt, dat gaat gewoon niet werken om daar centen te gaan zoeken. Soms gaan we dan meer gaan inzetten van hoe gaan we die ouders wel betrekken en een rol gaan geven bv. om het kind op de hockey te krijgen, ouders die supporteren aan de zijlijn en niet wij. En dat financiële is dan een stuk onze job, wij worden gesubsidieerd om dat kind zo normaal mogelijke ontwikkelingskansen te geven."

Een complexere zaak zijn de jongeren die reeds meerdere negatieve ervaringen achter de rug hebben en in meerdere vrijetijdsclubs buiten gezet werden. Bij hen ontbreekt eerder de motivatie om nog te investeren in vrije tijd. De betrokken voorziening zet daarom in op motivatieversterking.

R.3: *“Het is soms moeilijker om hen in beweging te krijgen dan ze moeten te tegenhouden of in problemen komen. We proberen hen wel te motiveren. En dat is altijd in dialoog met het netwerk, de ouders die er dan op dat moment nog zijn. Maar in principe als ze bij ons zijn en echt voor het overgrote deel gaan wij wel kijken naar hoe dat die kost kan georganiseerd worden maar dat zal dan ook zijn met de combinatie van zakgeld en een aantal dingen soms. Maar ik wou dat we het probleem meer hadden.”*

1.2.3.2. Kledij

Naast hobby's en vrije tijd is de aankoop van kledij ook een dure kostenpost. Ook in dit kader worden doorgaans creatieve oplossingen gezocht binnen het netwerk van de voorziening en omliggende winkelketens, maar wordt ook de context geresponsabiliseerd.

R.2: *“Altijd aanspreken op wat financieel mogelijk is: ook al is het maar 5 of 10 euro, zodat die ouder wordt aangesproken op die ouderrol”*

Voorzieningen geven aan dat ze onderhandelen met winkels. Zo geeft één voorziening aan dat ze na het contacteren van kledingwinkels de stock mochten ontvangen. Hierdoor konden de kinderen en jongeren 'in winkeltjes' kledij uitkiezen waardoor het budget voor kledij kon gedrukt worden.

R.2: *“We hebben hier een winkeltje geïnstalleerd om zo de kosten voor kledij te drukken. Omdat het best wel allemaal dure dingen zijn he. Schoenen.”*

Jongeren die komen uit de bijzondere jeugdzorg, zijn gewoon een eigen kledingbudget te krijgen in de voorziening. Dit geeft echter de nodige uitdagingen wanneer ze veranderen naar een statuut, bijvoorbeeld naar GES+, waar dit niet meer het geval is. Hierbij wordt dan eerst de context bevraagd, maar volgens de voorziening komt de kost doorgaans toch ten laste van de voorziening gezien de ouders of opvoedingsverantwoordelijken de uiteindelijke afrekening niet (kunnen) betalen.

R.4: *“Een groot verschil is bij ons dat jongere uit bijzondere jeugdzorg gewoon zijn van om de zoveel tijd kledijbudget te hebben, wij hebben dat niet... Als er kledij nodig is, bevragen we het eerst bij het netwerk. Is dat niet mogelijk kijken we misschien naar het interne fonds. Wij hebben ook afspraken bij winkels om de kost zo laag mogelijk te houden maar het eindigt meestal van ouders die zeggen 'koop maar aan' maar de afrekening wordt dan niet betaald.”*

1.2.3.3. Medische kosten

Voor het MFC zijn het vooral de medische kosten voor de GES+-jongeren die zwaar doorwegen op het budget en eigenlijk het beschikbare budget aan werkingsmiddelen opsouperen.

R.4: *“We hebben ook GES+jongeren met zware ortho en dan zijn die werkingsmiddelen wel echt ontoereikend.”*

Daarnaast ervaren zij problemen met de niet-toepassing van het derdebetalerssysteem voor medische zorgverstrekkingen. De JHO staat vaak in voor alle medische kosten (bedrag verstrekking/honorarium + remgeld), maar de opvoedingsverantwoordelijken ontvangen de terugbetaling via de mutualiteit. Dit geldt zou in principe naar de JHO moeten gaan omdat zij die kost op zich hadden genomen. Het MFC pleit dan ook voor een derdebetalerssysteem bij alle medische zorgverstrekkingen zodat enkel het remgeld dient betaald te worden.

1.2.4. Bijkomende kosten

Bepaalde kosten worden doorgerekend aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Dit varieert naar type voorziening.⁴¹¹ Zo vallen kledij en schoeisel onder bijkomende kosten voor de GES+ jongeren, maar normaal niet voor andere voorzieningen. Dit hoewel, zoals reeds aangegeven werd, meerdere voorzieningen wel inzetten op de responsabilisering van de context inzake deze kostenpost.

R.4: *“Kosten ten laste van ouders: kledij en schoeisel. Als het niet lukt dat gaan wij kijken, en dan wordt in een gesprek besproken.”*

Hoewel schoolkosten volgens de voorzieningen normaal onder hun verantwoordelijkheid vallen, rekenen diverse voorzieningen toch kosten door aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

R.1: *“Op zich als ik naar ons decreet kijk en naar onze opdracht vind ik het logisch dat wij als voorziening de schoolfactuur betalen. Dat gebeurt ook. Wij hebben geen uitgaande facturen aan ouders.”*

R.2: *“Schoolkosten ook, omdat we ook de ervaring hebben als je dat twee of drie jaar overneemt en dan het jaar erop worden de rekeningen niet betaald. Terwijl als de rekeningen niet betaald worden, dan komen ze bij ons aankloppen de scholen en zoeken we naar oplossingen. Als ze dan nog altijd niet betaald worden, dan dragen we dit als organisatie want we willen de samenwerking met de scholen goed houden. Maar we gaan het niet in eerste instantie overnemen.”*

Het betrekken van de context in de betaling van schoolkosten, ontstaat vooral vanuit de idee om de ouders of opvoedingsverantwoordelijken te responsabiliseren. Ook de voorzieningen die wel de schoolkosten zelf opnemen, vinden dat er iets te zeggen is voor deze responsabilisering. De voorzieningen kaarten aan dat er met de huidige automatische uitkering van de verschillende toelagen iets verkeerd loopt. Ze verwijzen hierbij naar een gegeven dat dit volgens hen sinds de komst van het groepspakket ontstaan is. Meer bepaald gaat het om de vaststelling dat ouders of opvoedingsverantwoordelijken in bepaalde gevallen wel een schooltoelage ontvangen op hun rekening maar deze niet automatisch zullen inzetten in het belang van de schoolgaande kinderen.

R.1: *“We zitten met een probleem sinds dat het groepspakket er is gekomen... Als de 1/3de aan de ouders toegewezen is, krijgen de ouders de schooltoelage. Dus een gezin, een mama die in schulden zit krijgt dan op haar rekening als ze 2 kinderen heeft 7000 euro in september van het groepspakket en dan krijgen wij als boodschap van het agentschap je kan proberen met de ouders bespreken hoe dat ze eventueel dat geld gebruiken om bv. een laptop te kopen om naar school te gaan ... De schuldbemiddelaars vinden dat ook niet tof. Dat is eigenlijk een probleem omdat we op die manier op de duur afhankelijkheid creëren van de voorziening. Hoe gaan we die ouder nog motiveren om terug autonoom voor zijn kind te kunnen instaan ook financieel als het op die manier gesponsord wordt?”*

Zo wordt er binnen dit kader ook gesproken over het pervers effect naar de jongeren toe, die bij het verlaten van de voorziening op volwassen leeftijd plots geconfronteerd worden met een groot budget dat voor hen weggezet werd. De jongeren hebben volgens de voorziening niet de nodige skills om op een correcte wijze met dergelijk groot bedrag om te gaan.

⁴¹¹ Hierover wordt wettelijk niets geregeld.

R.1: *“We zitten met een probleem sinds dat het groeipakket er is gekomen. Op zich als ik naar ons decreet kijk en naar onze opdracht vind ik het logisch dat wij als voorziening de schoolfactuur betalen. Dat gebeurt ook. Wij hebben geen uitgaande facturen aan ouders. Volgend probleem doet zich voor: een kind dat geplaatst is, 13 jaar met nog een lang perspectief in de voorziening, gaat bij het groeipakket. Wat gebeurt er vandaag: bij het groeipakket zijn er verschillende toelagen, de participatietoelage/studiebeurzen. Deze zijn aangepast en je moet ze niet meer aanvragen, dat wordt automatisch verrekend. Zij die in een voorziening verblijven worden door het groeipakket gezien als alleenstaande student, alsof ze op kot zitten. Ik heb hier 40 kinderen op kot in mijn voorziening en die krijgen allemaal die participatietoelagen voor naar onderwijs te gaan op dat niveau. Vanaf het middelbaar is dat 3500 euro per jaar. Als het groeipakket 1/3de toegewezen is aan de jongere dan komt dat ook op die rekening...Dat komt plots 18 jaar, de jongere mag van de voorziening los, mag weg en hij krijgt een spaarboek mee van 30.000 euro! Wij zien daar grote problemen met die gasten. Die zijn meestal niet zo sterk om goed om te gaan met dat geld en zien we daar problemen van. Er is geen link meer met de JHO en we willen daar van af. Dat is nu groter en groter aan het worden. Dat is sinds 2019 dat we dat krijgen.”*

Naast schoolkosten worden ook de kosten voor bepaalde hobby's en vrijetijdsbesteding doorgerekend aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijken vanuit een gelijkaardige responsabiliseringsgedachte. Indien de ouder of opvoedingsverantwoordelijke zelf een hobby kiest of de plaats van de hobby (bv. dichterbij de woning van de ouders dan bij de JHO) dan staat de ouder of opvoedingsverantwoordelijke in voor de kosten van die hobby. Ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden daarnaast geresponsabiliseerd om samen met de contextbegeleiders op zoek te gaan naar meer structurele oplossingen van een (armoede)problematiek zodat de jongere na het verblijf in de JHO dezelfde ontspanningsactiviteiten kan verderzetten. Dat betekent soms ook dat een hobby tijdens het verblijf niet wordt opgenomen, omdat het te duur is of omdat het na het verblijf niet langer betaald kan worden door de opvoedingsverantwoordelijken.

R.3: *“Ik denk dat wij allemaal heel erg vertrekken vanuit preventief inzetten op kansarmoede, zoeken naar structurele oplossingen op lange termijn en als er echt geen draagvlak is dan dragen wij het.”*

Voor de kostenpost 'geneesmiddelen' geldt dat als de ouder of opvoedingsverantwoordelijke zelf medicatie koopt voor of naar de dokter gaat met het kind, dat deze dan zelf instaat voor de kosten. De voorzieningen trachten te bekomen dat de ouder of opvoedingsverantwoordelijke de JHO contacteert in deze gevallen, opdat er goede keuzes gemaakt zouden kunnen worden en er zich geen financiële problemen voordoen.

R.1: *“We gaan dat gezinsinkomen terug herstellen door met de ouders te oefenen om al die kosten te gaan betalen. Ook met bv. medische kosten als het kind in het weekend thuis is de ouder gaat naar spoed en koopt veel aan: we gaan niet in alles meegaan.”*

R.2: *“Mensen komen om de 5 tuten met bonnekes om medicatie terug te betalen. Als dat op hun indicatie is, betalen zij dat. Als wij ermee naar de dokter gaan dan betaalt de voorziening dat. Opnamen in ziekenhuis hetzelfde. We kijken wel eerst met de ouders want soms hebben die een verzekering, we nemen het niet systematisch over.”*

Tot slot worden de kinderen en jongeren zelf geresponsabiliseerd bij materiële schade die zijzelf aangericht hebben aan de voorziening. De voorzieningen gaan hierbij doorgaans in gesprek met de jongeren waarbij zij op hun verantwoordelijkheid gewezen worden. De jongeren moeten bij geen enkele voorziening instaan voor de volledige kost van de aangerichte schade, maar worden wel altijd op een bepaalde manier betrokken bij het herstel van de schade. Dit kan bijvoorbeeld onder de vorm van een karwei ter compensatie of door een deel van de schade te vergoeden met hun zakgeld.

R.2: "De rekening klopt nooit maar het gaat meer over responsabilisering. We vragen soms symbolische euro's of ze moeten een jobke doen en dan gaan we kijken wat interesseert u en hoeveel uur ga je daar voor werken."

2. Focusgroep met vertegenwoordigers van MFC's

In totaal deden zeven vertegenwoordigers van zes MFC's mee aan deze focusgroep. In onderstaande tabel staan de kenmerken van de respondenten genoteerd.

Respondent	Kenmerken respondenten
R.1	Functie: medewerkers cliëntenadministratie 2 respondenten Vestiging in West-Vlaanderen
R.2	Functie: medewerker team Intake en Zorgbemiddeling Vestiging in Oost-Vlaanderen
R.3	Functie: medewerker cliëntenadministratie Vestiging in Oost-Vlaanderen
R.4	Functie: teamcoach loket Vestiging in West-Vlaanderen
R.5	Functie: Administratief Directeur Vestiging in West-Vlaanderen
R.6	Functie: Financieel logistiek directeur Vestiging in Antwerpen ⁴¹²

2.1. Definitie van gebruikersbijdrage

De term 'gebruikersbijdrage' wordt door de deelnemende MFC's ingevuld als de 'eigen financiële bijdrage'. Dit is het 2/3de van de gezinsbijslag die ouders of opvoedingsverantwoordelijken automatisch als 'voorschot' betalen aan het MFC. Dit is enkel zo bij kinderen die residentieel verblijven in het MFC. Voor kinderen die enkel gebruikmaken van dagverblijf betalen ouders of opvoedingsverantwoordelijken wel maandelijks een dagprijs zonder dat zij 2/3de van hun gezinsbijdragen moeten afgeven.

Normaliter vragen de MFC's het 2/3de van de gezinsbijslag vanaf het moment dat het kind 1 nacht verblijft in het MFC, maar 1 voorziening doet dit pas vanaf dat de jongere 3 nachten verblijft. Indien het totaal van de kost voor de zorg hoger is dan 2/3de van de gezinsbijslag, wordt een bijkomende gebruikersbijdrage gevraagd aan ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Indien de gebruikersbijdrage lager is dan de gezinsbijslag, dan betaalt het MFC het verschil terug.

2.1.1. Afwijkingen op regelgeving

Hoewel de focusgroep zich toespitst op residentieel verblijf, geeft één voorziening aan dat zij bij gebruikers van dagondersteuning ook, mits akkoord van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, de aanvraag doen bij het kinderbijslagfonds om 2/3de van de gezinsbijslag automatisch per maand te innen. Dit in tegenstelling tot de wettelijke regeling die deze procedure enkel voorziet voor residentieel verblijf. Deze voorziening geeft aan dat ze dit wel enkel voorstellen aan ouders of opvoedingsverantwoordelijken die zichzelf identificeren als 'wanbetalers', namelijk ouders of opvoedingsverantwoordelijken die hun maandelijkse facturen niet kunnen betalen. De term 'wanbetalers' wordt door de MFC's zelf gebruikt, en kan deels verklaard worden, omdat die term in het verleden ook gebruikt werd in de richtlijnen van het BAPH. Volgens de voorziening hangt het af van de consulent bij het kinderbijslagfonds of deze vraag wordt gehonoreerd en het 2/3de van de gezinsbijslag effectief doorgestort wordt of niet.

⁴¹² De zesde respondent sloot aan na een half uur.

Het principe wekt de interesse op van de andere MFC:

R.3: *“Het is interessant om naar voor te brengen want wanbetalers is een groot issue in elke voorziening. Maar wijzelf als voorziening vragen sowieso de kinderbijslag aan vanaf 1 nacht. De redenering klopt dat het inderdaad een groot budget is voor sommigen, zeker als het maar over 1 of 2 nachten gaat. Maar wij wijken daar niet van af. Vanaf 1 nacht verblijf wordt het kinderbijslagfonds aangeschreven om de 2/3de rechtstreeks naar ons te storten. Voor dagopvang doen we dat niet. Ik vind het wel heel interessant.”*

2.1.2. Interpretatie van het vonnis van de jeugdrechter

De gebruikersbijdragen worden in sommige gevallen ook wel omschreven als de ‘verblijfskost’. Dit is bijvoorbeeld zo bij jongeren die geplaatst zijn door de jeugdrechter of jeugdrechtbank en waarin de jeugdrechter specifieke voorwaarden oplegt. De MFC’s zijn zich dan ook zeer bewust van de gebruikte termen en verwoordingen in de vonnissen van de jeugdrechtbank:

R.4: *“Maar nu proberen wij die vonnissen heel duidelijk te lezen en de ene jeugdrechter legt daar een andere nuance in dan een andere. We hebben ook ouders met bewindvoering die zeggen dat zij niks moeten betalen want het staat in het vonnis. We gaan wel met hen in dialoog van “verblijf moeten jullie niet betalen maar de schoolrekening en de extra kosten zoals bijvoorbeeld een daguitstap wel.”⁴¹³*

2.2. Bijkomende kosten

Uit de focusgroep blijkt dat de MFC’s een verschillende invulling geven aan de gebruikersbijdrage en aan de kosten die door die bijdrage gevat worden. De MFC’s rekenen een aantal bijkomende kosten aan, maar de invulling en hoogte hiervan verschillen. Volgende kosten worden gedefinieerd als bijkomende kosten: apotheekkosten, schoolkosten, luiers, sondevoeding, vervoerskosten, kledij, ontspanningsactiviteiten, hygiëne, incontinentiemateriaal, medische kosten en kosten voor de was. Een aantal kosten en de manier waarop de voorzieningen hiermee omgaan worden verder in detail besproken.

2.2.1. Ontspanningsactiviteiten in het MFC

Om de ontspanningsactiviteiten te kunnen betalen, vraagt één voorziening ‘zakgeld’ aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Met dit geld worden uitstappen betaald of activiteiten voor de leefgroep georganiseerd. Het bedrag waarvan sprake is, is 25 euro per jaar voor een kind in verblijf en 15 euro per jaar voor een kind in dagopvang. Een andere voorziening vraagt financiële middelen voor de ‘ontspanningskost’. Een bedrag dat voor een kind in verblijf 77,5 euro per schooljaar inhoudt en voor een kind in dagopvang 67,5 euro per schooljaar.

R.5: *“Ik weet dat er bij ons per jaar een bedrag, een soort zakgeld wordt aangerekend. Geen zakgeld in de zin van echt geld, maar om eens uitstappen te doen, om iets te doen met de leefgroep.”*

⁴¹³ Wettelijk is het niet geregeld wat betaald dient te worden met het 2/3de van de gezinsbijslagen.

2.2.2. Kosten voor de was

Normaliter wordt bij alle MFC's de was door de opvoedingsverantwoordelijken gedaan indien het kind minder dan 7/7 verblijft in het MFC. In alle andere gevallen, wordt de was door de deelnemende voorziening gedaan. De kostprijs hiervoor verschilt wel tussen de voorzieningen.

Twee voorzieningen rekenen deze niet extra aan; de was zit in de gebruikersbijdrage. Een andere voorziening doet de was van de kinderen in overleg met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken. De ouders of opvoedingsverantwoordelijken betalen voor een x-aantal stickers 75 euro. Deze kunnen de begeleiders plakken in de kleren van de kinderen die gewassen moeten worden. Een andere voorziening rekent 5 euro per wasbeurt aan.

2.2.3. Schoolkosten en schooltoelage

De deelnemende MFC's gaan op een eigen wijze om met eventuele schoolkosten. Sommige nemen dit op in hun factuur, anderen plaatsen dit onder de verantwoordelijkheid van de school die dit aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijken doorrekenen en nemen dit aldus niet zelf op. Als dit betaald wordt door de voorziening, dan rekent de voorziening dit door aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, maar als deze dit dan niet betalen, dan weegt dit op de financiën van de voorziening.

R.1: "De schoolrekening wordt ook volledig opgenomen in onze facturatie. Dus in feite heeft de school geen enkele wanbetaler. Op dat gebied, verschillen wij toch wel heel wat met de andere MFC's hoor ik."

Daarnaast stellen de MFC's zich ook vragen bij de gezinsbijslag waarvan 1/3de wordt gestort op de (spaar)rekening van de minderjarigen. De voorzieningen stellen dat dit bedrag door hen zou moeten kunnen gebruikt worden voor het betalen van de schoolkosten van het kind.

R.6: "Ik stel vast dat bij de jongeren waarbij wij de schoolkosten betalen waarbij we die niet kunnen terugvorderen bij de ouders omdat er gewoon geen centen zijn, dat zijn ook meestal jongeren die een 1/3de kinderbijslag op hun spaarboekje hebben. En ik heb met de jeugdrechtbank, ik ben begonnen bij de consulenten maar ben geëindigd bij de hoofdrechter want dat was geen simpelen. Ik ben in overleg gegaan en heb gezegd dat ik vind dat ik die schoolkosten kan aanrekenen. Die kinderen krijgen soms tot 3.000 euro op hun spaarboek. En wij betalen duizenden euro's schoolkosten gedurende hun verblijf. Ik vind dat niet normaal. Er is geen enkel systeem voor uitgewerkt. En voor Antwerpen is dat altijd verschillend en je moet altijd afhangen van elke jeugdrechter nadenken wat dat je doet"

2.2.4. Op kamp gaan

Kampen met de leefgroep worden bij twee MFC's betaald met de werkingsmiddelen. Indien kinderen wensen deel te nemen aan een kamp extern aan de voorziening, dan betaalt de opvoedingsverantwoordelijke dit kamp. Bij een derde en vierde respondent wordt echter ook voor een kamp met een leefgroep een extra kost aangerekend.

2.2.5. Andere kosten

Tot slot geven de voorzieningen voor een aantal kostenposten de hoogte van de kost mee:

- voor het gebruik van het zwembad van een MFC vraagt het MFC 20 euro per kwartaal;
- per kilometer vervoer wordt er 0,37 euro gevraagd;
- 1,10 euro per maand voor het gebruik van internet;
- kinderen die tijdens de vakanties gebruikmaken van vakantie- en of weekendopvang betalen 1,80 euro extra per dag.

2.3. Aanpak onbetaalde facturen

Al de respondenten merken op dat een deel van de opvoedingsverantwoordelijken betaalproblemen ervaart. Deze opvoedingsverantwoordelijken worden door de respondenten 'wanbetalers' genoemd. De tendens lijkt duidelijk: hoe meer kosten er worden opgenomen door de voorziening (bv. schoolkosten, dokterskosten, medicatie ...) en pas achteraf doorgerekend worden naar de ouders of opvoedingsverantwoordelijken, hoe meer de voorziening wordt geconfronteerd met onbetaalde rekeningen.

R.6: "Wij komen, ik ga al een tijdje mee, wij komen van een voorziening die ook heel veel via de facturen doorrekenen aan cliënten en we zijn dus wij namen de schuld op ons en de kost op ons en wij hadden veel openstaande schuld. Wij gingen van alles voorschieten. Wij zijn daar wel een stuk van teruggekomen."

Diverse voorzieningen nemen daarom geen kosten op en/of stellen een aanpak voor wanbetalers op. Bij betaalproblemen worden de opvoedingsverantwoordelijken eerst gecontacteerd via brief, per mail en/of telefonisch. Na aanmaningen worden nieuwe acties ondernomen door de financiële dienst en/of sociale dienst. Er wordt getracht om samen met de ouders of opvoedingsverantwoordelijken een afbetalingsplan op te stellen om zo te betaalachterstand aan te pakken. De respondenten hebben, echter, ook ervaring met het inschakelen van schuldbemiddeling die zij verwoorden als incassobureau. Twee deelnemende voorzieningen hebben reeds eerste contacten gelegd met een 'MyTrusto'.

R.2: "Ik wou gewoon even zeggen dat mytrusto ook een incassobureau is, maar zich ethisch verantwoord profileert. En die samen met de cliënt die niet alleen gaat innen maar ook op zoek gaan naar hoe kunnen we dat hier aanpakken en oplossen."

De interesse voor de aanpak met het incassobureau is groot. De frustratie bij de personen binnen de voorziening die instaan voor het begeleiden van het afbetalingsplan is immers ook groot:

R.6: "Maar het stukje Mytrusto wil ik zeker meenemen want botsen op de 'en wat nu'...we hebben al veel geïnstalleerd maar we komen op het punt 'en nu.'"

De respondenten hebben tevens ervaring met procedures eigen aan het VAPH, zoals het aanvragen van een "declaratie van de factuur" waardoor er een subsidie wordt gegeven door het VAPH aan het MFC. Dit wordt echter als veel werk voor het personeelslid van de voorziening bestempeld omdat er veel bewijsstukken moeten overgemaakt worden aan het VAPH. Het VAPH zal ook enkel de financiële bijdrage terugbetalen en niet de extra kosten zoals schoolkosten en andere bijkomende kosten. Dit maakt het volgens de respondenten soms de moeite niet waard.

Indien de openstaande facturen uiteindelijk niet worden betaald, worden deze ingeboekt als kost op het einde van het boekjaar. Dit gebeurt echter niet vaak en doorgaans enkel wanneer het gaat om kleinere bedragen.

2.4. Bijkomende inkomsten verwerven

Omwille van een tekort aan werkingsmiddelen zijn de MFC's op zoek naar extra middelen om bepaalde kostenposten zelf te betalen. Dit doen ze aan de hand van inzamel- en sponsoracties. Deze acties zijn volgens de deelnemers nodig om de werkingsmiddelen aan te vullen.

Slechts een deelnemende voorziening verbiedt het aan de leefgroepen en hun begeleiders om inzamelacties te organiseren waarbij het eigen personeel gevraagd wordt om deel te nemen. Bij de andere respondenten zijn zo'n acties belangrijk om bijkomende activiteiten of een kamp te bekostigen. Voorbeelden van inzamelacties zijn een aardbeienverkoop, een wijnverkoop en het organiseren van een ontbijt voor medewerkers en ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

Naast inzamelacties worden ook sponsors gezocht om grotere projecten te bekostigen. Een voorziening spreekt van sponsoring in de grootorde van 10.000 tot 15.000 euro. Zij kunnen rekenen op de Raad van Bestuur en het netwerk van de leden van de Raad van Bestuur om contacten te leggen inzake deze bijkomende financiële middelen. Het is belangrijk voor de sponsoren dat het geld wordt ingezet voor iets tastbaar voor de kinderen en jongeren. Deze middelen worden dan ook ingezet voor bijvoorbeeld extra busjes, de aankoop van een duofiets, een rolstoelplateaufiets, trampolines, schommels ...

Daarnaast worden giften ook gebruikt om kinderen die de activiteit niet kunnen betalen, toch te laten deelnemen.

3. Focusgroepen met ouders

3.1. Focusgroep met ouders uit een voorziening erkend door het Agentschap Opgroeien

Bij deze focusgroep sloten twee ouders aan, een Oost-Vlaamse mama met een kind in een OVBJ en een Antwerpse mama met twee kinderen waarvan een verblijft in een OVBJ en de tweede in een OBC.

Het perspectief van de ouder wordt verhalend weergegeven aan de hand van een narratieve analyse. Dit wordt gedaan omdat er slechts twee gesprekken hebben kunnen plaatsvinden en de ervaringen van beide ouders sterk verschillen.

3.1.1. Ouder met kind in OVBJ

Deze ouder is mama van een 20-jarige zoon met ASS die geplaatst is door de jeugdrechter. Hij zit in een voorziening en doet aan studiotraining. De mama is een alleenstaande die alleen instaat voor de kosten van haar zoon. Zij ontvangt geen financiële steun van de vader. Zij geeft aan dat het moeilijk is om te communiceren met haar zoon over financiële middelen.

Deze mama heeft bij het intakegesprek met de voorziening de afspraak gemaakt dat zijzelf instaat voor de was van haar zoon. Daarnaast staat zij ook in voor de boodschappen voor haar zoon. Zij rijdt wekelijks iets minder dan honderd kilometer om met haar zoon boodschappen te gaan doen in een winkel waar de prijzen goedkoper zijn en waar haar zoon geen al te grote prikkels ervaart. Hij ontvangt van de voorziening een budget om boodschappen te doen maar volgens de mama is dat onvoldoende om inkopen te doen. Voor de sterke inflatie in 2022 hield zij geen rekening met de ritten die zij voor haar zoon deed. Met de stijgende prijzen voor benzine merkt zij dat dit wel een serieuze impact heeft op haar maandelijks budget.

Bij de start van het verblijf kon ze samen met de begeleider en haar zoon naar de kringloopwinkel gaan om de kamer verder in te richten, maar zij koos ervoor om samen met haar zoon daarvoor in te staan. Deze kosten liepen voor haar op tot 500 euro. Daarnaast moest zij 500 euro waarborg betalen voor de studio.

Als haar zoon een weekend naar huis gaat, of een nacht thuis verblijft, krijgt ze hiervoor geen financiële compensatie van de voorziening.

Haar zoon ontvangt van de voorziening tweejaarlijks 150 euro om kledij te kopen. Deze mama legt zelf telkens 150 euro bij zodat haar zoon voldoende financiële middelen heeft om kleren te kopen. Volgens haar is 150 euro per half jaar onvoldoende om een nieuwe jas of broek te kopen.

Daarnaast vraagt haar zoon af en toe om extra financiële middelen aan zijn mama. Zij geeft dit aan hem. Hij gebruikt dit om iets gaan drinken met vrienden of om naar de kapper te gaan. Daarnaast zijn er nog andere kosten:

“Ik blijf ook de kosten voor de tandarts, de medische kosten, de hospitalisatieverzekering ook betalen. Ik betaal dat elke maand he. Ik betaal ook zijn gsm en zijn abonnement op zijn gsm.”

Haar zoon voetbalt in een club, de moeder betaalt hiervoor het inschrijvingsgeld en het gerief dat hij hiervoor nodig heeft. Hij startte deze vrijetijdsactiviteit nog voor hij in de voorziening woonde. De zoon is tijdens zijn plaatsing veranderd van school. Deze mama heeft de inschrijvingskost alsook het schoolmateriaal betaald.

“Qua school heb ik ja, dat was wel een vrije keuze van mij alle uiteindelijk hadden we dan een intakegesprek in de voorziening en dan werd gezegd van op die moment maakte hij een switch naar een andere school en we hebben samen die inschrijving dan gedaan. En vooraf moest je een pakket boeken en een bedrag voor de rekening en zo. En dan dacht ik van ik vind dat zo moeilijk om te zeggen van ah neen dat moet dan van uw beperkt budget afgenomen worden. Dus heb ik ervoor gekozen van weet je alle rekeningen van school te betalen.”

Bij deze mama wordt 2/3de van de gezinsbijslag ingehouden. Als haar gevraagd wordt of zij weet waarvoor dit wordt ingezet dan zegt zij dat dit is om de personeelskosten te betalen. Het is voor de moeder niet duidelijk welke kosten door de voorziening betaald worden en voor welke zij zelf mag of moet instaan. Deze mama vindt dat één derde van de gezinsbijslag onvoldoende is voor de kosten die zij maakt.

“Maar eigenlijk bij mij was dat emotioneel een slag dat die wel op dat moment zeggen: “Ok, het kindergeld gaat hier een derde nog bij jou terechtkomen en twee derde gaat hier naar de voorziening.” Terwijl dat dat kind ook wel als minderjarige bij jou terecht komt om nog ja “mama ik moet naar een fuif”, “mama ik wil mijn haar sneller laten knippen, “mama, ja ik moet eens naar een vriend die jarig is”. Hij kreeg dan een bepaald budget van de voorziening om zijn eten mee te betalen maar die kwam er niet mee toe.”

Daarnaast vertelt deze mama dat zij een bepaalde fierheid nog heeft als ouder en dit een impact heeft op wat ze vooral wel nog betaalt voor haar zoon:

“En dan zeg ik niet als ik zeg ah dat is misschien ook wel een beetje mijn fierheid en mijn ding als mama dat ik dat wil behouden. Ik zeg niet van de moment dat ik zou zeggen jongens het stopt hier of ik kan dat niet meer dat zij dat niet van mij zouden overnemen. Dan zouden zij zeggen van ok dan moet hij het maar betalen he. Want ik weet ook wel van dat die op de duur wel spaargeld staan heeft he.”

Deze mama geeft aan dat een plaatsing van het kind zorgt voor emotionele zorgen bij haar. Zij is daarnaast ook parttime gaan werken om de zorg voor haar zoon en haar huishouden rond te krijgen. Zij geeft aan dat zij dit moest doen om het ook mogelijk te maken om de gesprekken met de voorziening en haar zoon te hebben maar ook om de ritten te kunnen doen om voor hem spullen en boodschappen te kopen.

3.1.2. Ouder met kinderen in OVBJ en OBC

Deze mama is ouder van vijf kinderen waarvan twee kinderen extra zorgen nodig hebben, twee kinderen geplaatst zijn en een ouder kind dat studeert. Zij woont samen met de twee jongste kinderen en haar man.

Deze mama heeft omwille van de ‘keuzevrijheid’ die de geplaatste kinderen krijgen vele bijkomende kosten. Hiermee bedoelt zij dat zij zelf weinig inspraak heeft in de keuzes die gemaakt worden over bijvoorbeeld welke websites de kinderen bezoeken, naar welke school de kinderen gaan, welke en waar de hobby’s zijn, en dat deze keuzes wel kosten voor haar met zich meebrengen.

Omwille van de ‘verkeerde’ websites die haar kinderen bezoeken en het volgens haar overmatige internetgebruik heeft zij extra IT-kosten, zoals de aanpassing van de computer en het internetabonnement.

Als haar dochters geplaatst werden, werd het onderwijsaanbod besproken. Er werd gekozen voor kunstonderwijs. Maar de moeder is het niet eens met de keuze voor kunstonderwijs, ook al omdat deze scholen op een verre afstand zijn. Dit zorgt voor haar voor extra kosten: het NMBS-abonnement wordt niet betaald door de voorziening maar moet betaald worden door de ouders en de schoolkosten in het kunstonderwijs zijn hoger. De schoolkosten zijn ook voor dit gezin. Zij begrijpt de keuzes die gemaakt werden niet.

“Dus ik probeer hen altijd wel te wijzen, zoals hun studierichting ze hadden die eerst alle 2 in kunstonderwijs gezet en ik heb gezegd “besef heel goed welke rekeningen dat jullie nu gaan krijgen want ik weet welke rekeningen dat ze gingen krijgen. Maar het is jullie keuze he. Vandaar dat ik zoiets heb van er wordt eigenlijk geen rekening gehouden. Het was eigenlijk altijd, of het zou altijd de bedoeling zijn dat die twee terug naar het gezin komen maar als ik zien naar wat die oriënteren dan denk ik van “mannen, jullie vragen zich niet af of een gezin dat kan dragen.”

Bij de plaatsing werden ook de hobby's besproken. Waarbij de mama het belangrijk vond dat bij de keuze rekening moet worden gehouden met de kostprijs van de hobby's. Het moet voor hen ook financieel mogelijk blijven om de hobby's verder te zetten indien de kinderen terug thuis zouden wonen. Met deze reden werd gekozen om naar de kunstacademie te gaan, dit kost 65 euro per jaar. Deze moeder tracht ook een impact te hebben op de paramedische keuzes die genomen moeten worden. Zo worden onder haar impuls 'goede schoenen' gekocht in plaats van steunzolen omdat deze goedkoper zijn.

Daarnaast heeft de plaatsing ook een invloed op de gezinssituatie en de inkomenssituatie. Deze familie heeft door de plaatsing vele gerechts- en advocaatkosten. Deze trachten zij wel te beperken door zich te laten adviseren door een advocaat maar wel zoveel mogelijk zelf het woord te nemen in de rechtbank.

Toen de relatie met haar dochter beter was, ging minstens een van de dochters een dag of nacht naar huis of tien dagen tijdens de vakantie als de voorziening sloot. De mama heeft toen haar dochter een nacht thuis verbleef eenmalig vijf euro ontvangen ter compensatie van de kosten die thuis gemaakt worden. Dit bedrag vindt zij te weinig.

“We hebben ooit eens een keer 5 euro gekregen voor X (naam kind) en ik heb gevraagd “wat is de 5 euro?” en ik heb geen antwoord gekregen en ja dat is zo. En ik heb zoiets van ok 5 euro daar ga ik heel veel mee doen: 1 brood kopen en het is op bij wijze van spreken he. Neen, er staat nooit iets tegenover je moet het allemaal maar kunnen ophoesten.”

3.2. Focusgroep met ouders uit een voorziening erkend door het VAPH

Op de focusgroep sloten vijf ouders aan.

Respondent	Kenmerken
R.1	Mama met twee dochters, waarvan 1 kind van 4 jaar dat sinds 1 jaar 5 dagen gebruikmaakt van dagopvang in MFC en af en toe overnachting
R.2	Mama met 2 zonen, waarvan 1 kind van 15 jaar dat sinds 7 jaar verblijft in MFC van zondagavond tot vrijdag
R.3	Mama met 2 zonen van 15 jaar en 14 jaar. 1 residentieel in een MFC en 1 op internaat
R.4	Mama met 1 zoon van 5 jaar en dat sinds kort in MFC verblijft van maandag tot en met vrijdagavond, occasioneel ook in het weekend
R.5 ⁴¹⁴	Mama met zoon in MFC

In het gesprek met de ouders wordt duidelijk dat gebruikersbijdragen en extra kosten in één adem genoemd worden bij het bespreken van wat de ouders betalen voor het verblijf van hun kind/kinderen in een MFC. In de weergave hieronder wordt toch getracht om de kosten zoveel mogelijk specifiek per type te bespreken.

3.2.1. Gebruikersbijdragen

Al de moeders geven aan dat de afrekening van de kosten verloopt via het automatisch inhouden van 2/3de van de gezinsbijslagen. Als de kosten meer of minder bedragen dan dit bedrag, dan wordt dat bedrag gefactureerd of terugbetaald aan de ouders. Een uitzondering hierop is het occasioneel verblijf in het weekend, wat aangerekend wordt als bijkomende kost:

R.4: *“Voor het occasioneel verblijf wordt het niet verrekend met inhouden van het kindergeld, dat is een bepaald bedrag per dag ...ik weet het nu niet meer hoeveel precies van buiten...maar dat is altijd een 250 à 350 euro per maand...”*

Er heerst wat onduidelijkheid over de precieze afrekening van de kosten. Vertrouwen en transparantie staan hierbij in een spanningsveld. Hoewel er sprake is van vertrouwen in de dienstverlening, weegt het voor de ouders toch door dat er niet altijd duidelijk zicht is op welke kosten nu onder de gebruikersbijdrage en wat nu de bijkomende kosten zijn. Gezien dit automatisch verloopt via de inhouding van het kindergeld kunnen de ouders ook geen bezwaar indienen in het geval dit aan de orde zou zijn.

R.5: *“Het wordt van uw kindergeld afgehouden, dus ge kunt ook niet zeggen maar nee ik ben niet akkoord met die factuur want ze betalen zichzelf...”*

⁴¹⁴ Slechte verbinding waardoor de respondent soms wegviel en niet alle informatie gecapteerd kon worden.

Het 2/3de van de gezinsbijslagen dat ingehouden wordt, is doorgaans niet toereikend om alle kosten te dekken. Hier lijkt iets veranderd te zijn doorheen de tijd. De ouders wiens kinderen reeds langer verblijven in een MFC geven aan dat ze vroeger vaker een bedrag teruggestort kregen, terwijl dit nu niet meer aan de orde is. Bovendien zijn bepaalde kosten volgens hen toegenomen. Dit wordt in verband gebracht met het systeem dat veranderd is waarbij bepaalde kosten vroeger inbegrepen waren in de dagprijs en nu als bijkomende kost aangerekend worden, maar ook met de beperkte indexering van de kinderbijslag.

R.2: *“Ik heb eens nagekeken omdat het systeem toch wel wat veranderd is, het is zo dat we in het begin daar van terug kregen, het factuur op het einde van de maand, neem 50 tot 100 euro, en nu is het toch sinds een jaar de omgekeerde richting, namelijk dat we 50 à 100 euro per maand moeten bijleggen, en dan wil ik erbij zeggen dat X eigenlijk voltijds naar school gaat en we dus geen gebruikmaken van zorgboerderij of specialekes zeg maar, dus dat gaat dan eigenlijk over verzorgingsproducten, pampers en medicatie wat vroeger in het basispakket zat en nu bijkomende kosten zijn.”*

R.3: *“Ik moet zeggen er wordt weinig tot niet gecommuniceerd over prijsstijgingen...nu ik ben wel gaan kijken naar tegenover vorig schooljaar, en merk ik dat de dagprijs van het MFC wel gestegen is, maar daar is eigenlijk nooit niet echt over gecommuniceerd.”*

R.4: *“Op één of andere besparingsmaatregel heeft Beke gezegd we gaan dat (kinderbijslag) niet met 2% maar met 1% laten stijgen...en dat is iets dat Crevits zagezegd wil terugdraaien in het najaar.”*

3.2.2. Bijkomende kosten

De bijkomende kosten die in rekening gebracht worden, zijn variabel en gaan doorgaans uit van de reële kosten die gemaakt worden. Naast occasioneel verblijf in het weekend, worden vooral de bijkomende kosten voor medicatie, verzorgingsproducten, vervoer en ontspanning/dagactiviteiten aangehaald als belangrijke kosten die aangerekend worden. Nog andere kosten zijn eerder verwaarloosbaar qua grootte.

R.3: *“Het hangt er ook van af hoe lang hij met medicatie doet of als hij verandert en dat geeft dan weer een verandering in kosten.”*

R.5: *“Internet, maar vooral transportkosten lopen heel hoog op, dat gaat soms om 116 euro in de maand...ik moet ook nog eens de kost voor de zorgboerderij apart betalen...dat is dus betalen voor én MFC, als de zorgboerderij, als het vervoer dat je moet betalen...er zijn zorgboerderijen die in de 60 euro per dag vragen.”*

R.2: *“Kapperskosten, maar dat is maar 5 euro per keer dus dat is verwaarloosbaar.”*

R.4: *“Verzorgingsproducten, andere producten die hij nodig heeft tandenborstel tandpasta noem maar op...”*

R.1: *“Ze heeft nu een vakantieactiviteit gedaan voor een kleine week, en ik weet dat er nu 150 euro bovenop de MFC dagprijs zal aangerekend worden...dus surplus voor verblijf op locatie.”*

Hierbij wordt aangehaald dat het voor de ouders niet transparant was wat er precies wel en niet valt onder de gebruikersbijdrage. Hierdoor worden bepaalde kosten aangerekend als bijkomende kosten ten laste van de ouders, terwijl ze volgens de ouders eigenlijk zouden kunnen verrekend worden als gebruikersbijdrage van het MFC.

R.5: *“Ik merk dat het zorgpersoneel van de voorziening ook niet altijd voldoende op de hoogte is van wat kan betaald worden...nu hebben ze mij gezegd dat de zorgboerderij...dat dat eigenlijk als het MFC daar wat moeite zou voor doen als dat in de aanvraag van de IPA (interprofessioneel akkoord) met hun zou gezeten hebben dat ze dat daarmee ook zou mogen betalen, dus moet je dat als ouder wel zelf blijven betalen.”*

Als de ouders een weekendverblijf aanvragen voor hun kind en dit later tijdig afzeggen omdat het kind toch thuis kan verblijven, dan wordt de kost hiervan aangerekend door de voorziening. Waar de ene ouder dit normaal vindt gezien het bijvoorbeeld ook in de kinderopvang gebeurt, is dit voor de andere ouder een teken van weinig flexibiliteit en betekent dit een extra kost. Een ouder suggereert om te werken met een systeem van respijtdagen.

R.1: *“Op zich vind ik het geen onredelijke regel, ik snap het wel ergens...er zou wel gewerkt kunnen worden met een systeem van respijtdagen zoals ze ook in de crèches toepassen.”*

Qua vervoer tussen de voorziening en zorgactiviteiten of school, blijken er zowel praktische als financiële uitdagingen te bestaan. In de focusgroep wordt er verwezen naar vervoer naar de zorgboerderij en naar de school. Eén ouder getuigt dat het MFC gevraagd heeft om zelf het vervoer naar de zorgboerderij te regelen. Een andere ouder neemt het vervoer naar de school op zich, maar dat betekent ook een bijkomende kost:

R.3: *“Ze hebben al gevraagd om hem zelf weg te brengen naar de zorgboerderij...wij hebben hier al aangeboden om ook andere kinderen mee te nemen omdat we hem dan toch moeten afzetten, ze komen immers enorm in de problemen.”*

R.4: *“Vervoer doet mijn man zelf, want anders moet hij een traject afleggen van 7 km en dat duurt meer dan 2u30...alom gekend probleem, dus dan doe je dat zelf...dat maakt dat je een extra benzinekost hebt.”*

De was wordt doorgaans door de ouders zelf gedaan. Deze kan ook door de voorziening gedaan worden als bijkomende kost. De prijs verschilt hier niet enkel tussen de voorzieningen, al de ouders geven aan dat de kostprijs die hiervoor gevraagd wordt eigenlijk te duur is voor hen waardoor de uitbesteding van de was in realiteit geen optie is:

R.3: *“Het is simpel, de was die vertrekt hier 's ochtends met een propere valies en op vrijdag wordt die hier geponeerd om zelf te wassen.”*

R.: *“Wij doen de was zelf, maar zij rekenen per wasmachine en dat kwam neer op 10 euro per wasmachine...dat is wel vrij veel voor een wasmachine.”*

R.1: *“Ik moet nog zien wat ze ermee gaan doen, maar ze hebben nu één keer moeten wassen...ze hebben er niets van gezegd, maar ik zal moeten zien of en hoe ze dat aanrekenen...ik weet het eigenlijk niet...maar 10 euro vind ik wel heel veel.”*

R.2: *“Ze werken bij ons samen met een externe wasserij...en dat wordt echt per stuk berekend, weet ik veel 30 of 40 cent per stuk...maar dus geen onderscheid volwassenen of kinderen en dat gaat dan ook door die persen etc...ik weet nu niet hoeveel maar dat zal zeker ook zoveel zijn... ik denk dat we dan ook 100 euro extra per maand zouden moeten betalen.”*

R.5: *“Het hangt ook af van welk personeel die op dienst is. Er zijn er die zeggen oei er is een accidentje gebeurd en die steken dat rap in een machine dat gepland is bij iemand anders, maar er zijn er ook die gewoon een volledige machine aanrekenen.”*

Voor kinderen die verblijven in een MFC zijn er vaak hoge medische kosten die voor eigen rekening zijn en zwaar doorwegen. Er worden ook bepaalde (para)medische hulpmiddelen voorgeschreven die niet terugbetaald worden en in realiteit bijna niet betaalbaar zijn. Diverse ouders geven dan ook aan dat ze voor bepaalde van deze medische en paramedische kosten op creatieve wijze aan extra inkomsten proberen te komen (bv. crowdfunding) en één ouder geeft aan dat ze op dit type kosten bespaard heeft.

R.2: *“Het is een lotje van de loterij, we hebben nu weer een aantal specialisten bezoeken aan ons broek gehad...op zich valt het redelijk mee omdat hij vrij stabiel is op medisch vlak, maar dat is ooit wel anders geweest en kan natuurlijk ook nog veranderen.”*

R.5: *“De neuroloog heeft een psychosociale assistentiehond voorgeschreven, we hebben alle verenigingen nagegaan en het is super moeilijk want je komt op jarenlange wachtlijst te staan en die tijd hebben we niet meer met X dus dat moeten we zelf bekostigen en dat is een heel grote hap...dat is dus overal geld smeken, crowdfundingen opzetten etc...ze raden dat dan wel aan maar daar sta je dan hé.”*

R.4: *“Wij hebben veel medische kosten, zo moeten we komende zomer 10 keer naar het UZ in Gent en dat is allemaal uit eigen zak, nu gaan ze extra poeppoli toepassen die ook zelf te betalen is, X heeft een cochleair implantaat ...en daarvoor moeten we naar Antwerpen, we wonen aan de kust, om dat apparaat op punt te laten stellen dat is 1 à 2 maandelijks...het apparaat zelf kost 20.000 euro, we hebben daar geen tussenkomst van het RIZIV gekregen, dankzij crowdfunding hebben we dat kunnen bekostigen, de medicatie die hij in het MFC krijgt moeten we thuis ook in de kast hebben dat komt neer op 130 euro per maand, spoelmateriaal moet aangekocht worden, dan zit je ook aan een 50,60 euro...het loopt op en je komt er niet met wat je overhoudt...een diagnostisch traject bij de psychiater is ook een kost van 459 euro die ik al heb moeten betalen nog voor ze het onderzoek gaan starten”*

R.5: *“Waar wij eerlijk gezegd ook al in geknipt hebben is medicatie...bepaalde medicatie werd voorgeschreven om eens te proberen, alweer, maar dat was dan medicatie die 160 euro in de maand ging kosten om te proberen, en dan weer wat verhogen en dat moest dan weer een ander pilletje zijn weeral 80 euro bij...en dat ik op den duur zei dat gaat mij hier 300 euro kosten gewoon om een keer te proberen en dat is gewoon een slag in het water want ze hebben al zoveel geprobeerd.”*

Tot slot geven de ouders aan dat niet alle MFC activiteiten voorzien in de schoolvakanties voor de kinderen die schoolgaand zijn. Voor kinderen die in een MFC verblijven en schoolgaand zijn, valt daardoor een heel deel van de normale dagbesteding weg in deze periode. Door het gebrek aan personeel in de sociale sector in het algemeen en de voorzieningen in het bijzonder is het in de praktijk eigenlijk niet altijd mogelijk om een alternatieve daginvulling te bekomen voor de kinderen. Dit noch in het MFC noch bij externe activiteiten. Zo zijn er vaak geen activiteiten, is er maar een beperkt aantal plaatsen beschikbaar die bovendien met voorrang toegekend worden aan kinderen met hogere noden en/of zijn de prijzen voor deze activiteiten (bovenop de dagprijs van de voorziening) zijn erg hoog.

R.2: "Er wordt geprobeerd om wat extra activiteiten te voorzien tijdens de schoolvakanties, maar dat is niet altijd mogelijk wegens gebrek aan personeel...dat gaat dan meer om kleinere activiteiten zoals een ijsje of frietjes gaan eten."

R.4: "Er stonden twee kampen op de lijst, het ene was 50 euro extra en het andere was 75 euro extra bovenop de verblijfprijs... zo werkt het maar je moet het echt ook wel allemaal aanvragen en als je te laat bent dan heb je pech en kan je smeken bij je baas om 8 weken proberen thuis te zijn...ik heb gekeken naar andere activiteiten door externen, maar je spreekt dan snel over prijzen van 60 à 70 euro per dag...reken uit op een weekje ben je een hele hap kwijt...dit terwijl x thuislaten in de grote vakantie echt geen optie is."

R.3: "Er is een beperkt aantal plaatsen en ze zijn verplicht om per 4 kinderen een begeleider te hebben, plus ze werken nu met stadia, kinderen met hoge nood krijgen voorrang op andere kinderen."

3.2.3. Regelgeving inzake gebruikersbijdrage en extra kosten

Meerdere bedenkingen van de moeders richten zich specifiek op het regelgevend kader. De moeders geven zo bijvoorbeeld aan dat er een gebrek aan flexibiliteit is inzake de manier waarop de overheid het systeem opgezet heeft. Door het inhouden van de gezinsbijslagen blijft er volgens deze ouders te weinig over om de andere kosten te betalen.

R.3: "Het is eigenlijk zo dat wij als ouders aan de kinderbijslag niets hebben... dat gaat allemaal op aan MFC, therapieën, doktersbezoeken etc. dus niet naar waarvoor het eigenlijk oorspronkelijk bedoeld was."

Bijkomende financiële hulp voor ouders is vaak niet combineerbaar met een verblijf binnen een MFC (*supra*, p. 105). Zo hebben kinderen met grote medische kosten normaal recht op bijkomende uitkeringen of sociale voordelen. Deze vallen echter weg wanneer het kind verblijft in een MFC. Dit heeft de nodige impact op de betaalbaarheid van de kosten voor de ouders.

R.4: "Jij laat jouw kind naar een MFC met overnachting gaan, in mijn hoofd is dat dan ik geef mijn zorg af, maar in tegendeel, als er een probleem is dan moet ik meteen alles laten vallen en naar daar gaan...ze pakken jouw budget af terwijl je wel dat budget nodig hebt, want je blijft wel zorg dragen naar het medische toe en zorgactiviteiten in vakanties enzovoort...er gaat al een hele hap naar het MFC, maar je weet dat je kind het nodig heeft."

R.2: *"Het is een pijnpunt dat dat budget niet combineerbaar is met andere dingen zoals bijvoorbeeld de zorgpremie die toch bedoeld is voor zwaar hulpbehoevende kinderen ...terwijl vanaf drie nachten verblijf wordt je kind aanzien als voltijds verblijvende in een voorziening en verlies je dus heel wat rechten op andere zaken, dit terwijl je kind in de vakantie wel vaak bij jou is en niet kan meedraaien in reguliere vakantieactiviteiten."*

De regelgeving is voor de ouders erg complex, waardoor ze niet altijd weten waar ze wel en niet recht op hebben. Het is een heel werk om dit allemaal zelf uit te zoeken.

R.3: *"Ik denk dat ze eigenlijk eens een reality check zouden moeten hebben inzake wat het betekent om een kind met speciale noden in huis te hebben."*

R.2: *"Het is interessant om dit te horen van andere ouders, want ze komen het jou niet zeggen natuurlijk of op een plaatje aanbieden."*

R.5: *"Wij hebben ook nog een job hé...jullie (overheid) maken het ook zo moeilijk, wij moeten constant overal achter zitten, we moeten overal gaan vragen waar hebben we recht op..."*

Enkele ouders stellen zich dan ook de vraag hoe kwetsbare ouders in staat zijn om dit allemaal zelf te doen.

R.1: *"Ik weet niet of dat (indexering aanpassing) ook van toepassing is op die zorgtoeslagen."*

R.4: *"Dat is een Mattheüs-effect hé... gewoon omdat je minder zicht hebt op jouw rechten als je er minder in thuis bent dan heb je minder kansen, en ook de sociale werkers weten niet alles... ...je moet ogen op uw gat hebben."*

R.2: *"Ik vraag me heel vaak af hoe alleenstaande ouders zich redden."*

R.3: *"En wat komt er dan terecht van mensen die minder mondig zijn?"*

R.1: *"Chance dat ik Nederlands spreek en hoger opgeleid ben om een dossier samen te stellen..."*

Daarnaast, wordt er kritisch gekeken naar het puntensysteem van de verschillende systemen en de wijze waarop dit gecontroleerd wordt door een controlearts. Dit systeem zorgt volgens de ouders zowel bij de ouders als de kinderen voor heel wat stress en druk, maar ook het systeem zelf dat eigenlijk efficiënter zou kunnen werken.

R.4: *"Je moet uw eigen kind gaan zitten afbreken bij een dokter...vaak waar dat die kinderen bijzitten..."*

R.3: *"Dat is om de 3, 4 jaar dat die dat moeten horen hé, en die zijn autistisch, niet dom hé..."*

R.2: *"Er ligt een heel zware bewijslast bij de ouders, je moet bewijzen dat je kind genoeg gehandicapt is...zelfs met een heel specialistendossier moet je dan nog bij een huisarts die je van toeten of blazen kent die dan eens snel een beslissing gaat nemen."*

R.3: *"ik wacht nu al twee jaar op een herziening...ze kunnen niet volgen."*

R.1: "De wet voorziet dat elk dossier moet gecontroleerd worden door een arts...dat moet toch via een steekproef kunnen gebeuren."

R.2: "Ze hebben nu gezegd dat ze meer budgetten ter beschikking gaan stellen om meer artsen aan te trekken om de controle te doen, ik vind dat als ouder wraakroepend, dat daar de middelen naar toe gaan in de plaats van het systeem te veranderen."

Concluderend, kan gesteld worden dat vooral de betaalbaarheid bij de ouders doorweegt, waarbij het kinderbijslagsysteem onvoldoende afgestemd is op de door hen ervaren noden en/of de kosten die ze hebben. Daarnaast zorgt ook de onduidelijkheid van het hele systeem voor veel ergernis.

4. Focusgroepen met jongeren

Er werden twee focusgroepen opgezet met jongeren. In een eerste groep werden twee jongeren die op studiotraining zaten gesproken. In een tweede focusgroep werden vijf jongeren gesproken, waarvan vier in een leefgroep leefden en één op studiotraining zat.

4.1. Focusgroep met jongeren in studiotraining

In de eerste focusgroep sloten twee schoolgaande jongeren aan die op studiotraining zitten in dezelfde voorziening. Er dient opgemerkt te worden dat er een verschil bestaat tussen de financiële situatie van beide jongeren, wat mogelijk een impact heeft op de reacties van beide jongens op vragen inzake hoe zij omgaan met bepaalde kosten en uitgaven. R.1 geeft aan een weekend- en vakantiejob te doen om extra financiële middelen te hebben. Deze persoon doet dit niet zozeer omdat hij te weinig geld heeft om rond te komen, maar vooral omdat hij graag meer geld ter beschikking heeft. Dit geld komt op een eigen bankrekening te staan die hij reeds had voordat hij in de voorziening kwam. Hij krijgt tevens nog geld toegestopt van zijn vader en zijn moeder betaalt nog zijn GSM-kosten.

De andere jongere heeft geen contact meer met zijn ouders, maar gaat regelmatig eten en overnachten bij zijn oudere zus. Hij heeft momenteel geen extra inkomsten, buiten praktische steun van zijn zus (bv. eten).

Respondent	Kenmerken
R.1	Jongen 17
R.2	Jongen 16

4.1.1. Hobby's en daginvulling in de voorziening

De twee jongeren zijn beide nog schoolgaand. Waar de ene voltijds naar school gaat, loopt de andere drie dagen in de week stage in een bakkerij en volgt hij twee dagen in de week les op school. De school en het leren structureert hoofdzakelijk hun dagindeling.

Naast school, geven beide jongeren aan dat ze in overleg met de voorziening hobby's kunnen uitoefenen. Tot op heden hebben de jongeren nog niet ervaren dat een bepaalde hobby voor hen niet mogelijk zou zijn.

R.2: "De leefgroep betaalt dat....fitness hadden ze hier al...en ze hadden eerst een 10-beurtenkaart en dan betaal je 5 euro per dag, maar ik ging dan elke dag en ja dan betaal je heel veel en dan hebben ze gezegd dan kan je beter een abonnement daar nemen en dan hebben ze dat daar kunnen regelen, een abonnement van de leefgroep."

Naast meer individuele activiteiten, organiseert de voorziening iedere dinsdag een activiteit (o.a. cinema, karting ...). Deze activiteiten worden samen, in onderling overleg met de jongeren opgesteld. De jongeren geven aan ook effectief het gevoel te hebben dat ze hier inspraak in hebben en dat er leuke activiteiten mogelijk zijn.

4.1.2. Eigen rekening en budgetposten

De jongeren geven aan dat ze over een eigen rekening beschikken bij de voorziening. Dit is geen bankrekening, maar een “virtuele rekening” binnen de voorziening waarop diverse budgetposten staan.

R.2: *“Iedereen heeft hier een persoonlijke rekening, dat is gewoon een rekening die iedereen heeft. Je krijgt daar voedingsgeld, zakgeld en kledijgeld op voor zover dat ik weet.”*

De budgetten binnen de budgetposten liggen vast. Voor kledij geven de jongeren aan 65 euro per maand te krijgen. Dit vinden ze ook voldoende. Voor voeding krijgen ze 84 euro om de twee weken. Iedere week gaan ze daarmee samen met een begeleider winkelen. Waar de ene dit budget voldoende vindt, stelt de andere dat dit eigenlijk te weinig is. Mogelijks speelt hierin de financiële situatie van de jongeren zoals reeds in het begin gesteld en het feit of de ouders voor bepaalde kosten tussenkomen.

R.1: *“Ik heb eigenlijk altijd wel geld over.”*

R.2: *“Je bent rap 40 of 50 euro kwijt...het is niet dat je iets moet laten liggen, maar het is wel dat je niet kan zeggen ik pak iets extra mee...een pak koeken, ne snoepzak ofzo.”*

Er is volgens de jongeren een verschil met andere voorzieningen. Zo zijn er voorzieningen die 15 euro per week extra geven aan voedingsgeld omdat de kosten duurder geworden zijn. Dit is het geval bij broers en zussen van de jongeren die in andere voorzieningen verblijven. Er wordt hierover gesproken binnen de eigen voorziening, maar voorlopig werd dit nog niet aangepast.

R.2: *“Dit is iets dat van bovenaf geregeld moet worden.”*

Als zakgeld krijgen beide jongeren 12 euro per week. Zakgeld mag uitgegeven worden aan wat de jongere zelf wenst. Het geld dienen ze te vragen aan de voorziening en dan krijgen ze dit bedrag cash. Het altijd moeten gaan vragen, ervaren ze als lastig maar niet onoverkomelijk en ergens ook begrijpelijk. De regels die vasthangen aan het besteden van het geld worden dan weer als ergerlijker bestempeld:

R.1: *“Mij maakt dat eigenlijk niets uit, soms is het wel irritant, als ik geld nodig heb dan is het wel wat moeilijk, maar jah.”*

R.2: *“Als ik iets wil gaan eten met vrienden, dan zijn er zo van die basisregels...je krijgt maar 6 euro per dag voeding mee en 6 euro zakgeld als je dat nog niet hebt gehad...maar dan heb je nog 20 euro over ofzo maar die krijg je dan niet mee. Wat ben je nu met 6 euro, ne friet met stoofvlees is tegenwoordig 3.50 euro daar een vleesje bij dat gaat dan niet want dat is 7 euro...drinken is 2.50 euro ja dan is u geld op hé.”*

Op basis van het gesprek met de jongeren lijkt het alsof er binnen de voorziening een relatief open cultuur bestaat waarin problemen aangekaart kunnen worden. Er is volgens de jongeren binnen deze voorziening dan ook geen sprake van het gebruiken van geld als middel om te belonen of te straffen.

R.1: *“Ik had met mijn regieteam afgesproken dat ik 12 euro mocht meenemen in de plaats van die 6 euro.”*

R.2: *“Nee ze straffen niet met geld.”*

Als er geld overschiet in een bepaalde post wordt, dan kan dit overgezet worden naar andere posten. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat kledinggeld uiteindelijk besteed wordt aan de aankoop van een nieuwe gsm of dat er gespaard wordt.

R.1: *“Ja ik ben wel aan het sparen, niet voor iets specifiek, maar gewoon sparen, vooral voor kledij.”*

Voor spaargeld bestaat doorgaans geen eigen rekening, tenzij het gaat om het 1/3de van de gezinsbijslagen die de jongeren zelf krijgen. Aan dit spaargeld kunnen de jongeren pas wanneer ze 18 zijn.

R.2: *“Er wordt voor mij gespaard, dat is het kindergeld...ik denk dat dat 1/3de is.”*

Hierover en over wat de toekomst brengt inzake dit geld wordt niet echt gesproken binnen de voorziening. Er wordt binnen de voorziening wel ingezet op het verstandig leren omgaan met geld in het algemeen. Naast het betrekken van jongeren in het zoeken van promoties voor activiteiten, worden ze ook actief aangezet tot sparen:

R.1: *“Ik geef teveel aan domme dingen uit, vooral eten, ik moet leren sparen... ik heb ook afgesproken met mijn begeleiding dat ik een deel van mijn loon op de rekening hier moet zetten...het is de bedoeling dat ik leer beter omgaan met geld, of dat gaat lukken weet ik niet, we zullen zien.”*

4.1.3. Betalen van kosten

De kosten die de jongeren aangeven zelf te dragen, zijn bovenal kosten gerelateerd aan kledij en voeding. Met deze kostenposten worden wel ook andere dingen aangekocht zoals specifieke verzorgingsproducten die ze willen hebben (bv. andere shampoo dan die de voorziening ter beschikking stelt).

De leefgroep betaalt de hobby's en gaat tevens op zoek naar de meest voordelige prijs hiervoor. De voorziening probeert ook actief om kortingen te regelen voor de groepsactiviteiten. Jongeren worden niet enkel geresponsabiliseerd om optimaal gebruik te maken van de hobby die ze starten, ze krijgen zelf ook de kans om goede deals te zoeken voor activiteiten binnen de leefgroep:

R.1: *“Ik moet laten zien dat ik ernaar toe ga en dan betalen ze dat...ze betalen de eerste helft en als je laat zien dat je regelmatig gaat, dan betalen ze de tweede helft.”*

R.2: *“Ze zeggen dan als je dat ergens goedkoop kan vinden en je kan dat regelen, dan kunnen we dat nekeer gaan doen”*

Om zich te verplaatsen hebben de jongeren toegang tot diverse vervoersmogelijkheden die voorzien worden door de voorziening. Zo is er een buzzypas, treinkaartjes en fietsen die uitgeleend kunnen worden. De treinkaart wordt eerst voorgeschoten door de jongere zelf, maar wordt dan terugbetaald door de voorziening als er een volle treinkaart binnengebracht wordt. Dit wordt aangegeven door de jongeren als onderdeel uitmakende van een responsabiliseringsbeleid inzake de kostprijs van het vervoer.

Ook schoolkosten worden doorgaans volledig gedragen door de voorziening. Uitstappen en bijhorende uitgaven worden betaald door de voorziening, voor zover deze tijdig worden gemeld aan de voorziening. Dit heeft nog nooit voor problemen gezorgd volgens de jongeren.

Ook medische kosten (bv. tandarts) worden gedragen door de voorziening. De rekening wordt gewoon naar de voorziening gestuurd. De jongere zelf geven aan dat ze nog niet meegemaakt hebben dat ze zelf iets moesten bijleggen. Facturen die bij de ouders terechtkomen, worden ook gewoon doorgestuurd naar de voorziening en daar opgenomen. Zich zorgen maken over geld, doen deze jongeren eigenlijk niet. Opvallend in deze twee getuigenissen is ook dat er niet gesproken wordt over de opvoedingsverantwoordelijken.

Schade aan de voorziening wordt wel betaald met het eigen zakgeld.

R.1: "Ik was twee keer mijn sleutel kwijt, die heb ik dan moeten betalen, 50 euro."

De jongere die regelmatig bij zijn zus gaat eten, geeft aan dat de voorziening hiervoor een bepaald bedrag overmaakt aan zijn zus. Opvallend is dat dit blijkbaar initieel afgetrokken zou worden van zijn voedingsgeld:

R.2: "Ze wilden dat eerst van mijn voedingsgeld hier aftrekken, maar mijn begeleider heeft dan gezegd die jongen heeft dat hier nodig, die jongen eet hier 's ochtends en 's avonds; en dan 's middags bij zijn zus, als je die zijn geld gaat afpakken...dan hebben ze dat kunnen regelen dat ze dat gewoon extra 5,50 euro aan mijn zus geven als ik daar ben."

De andere jongere was niet op de hoogte van het systeem. Hij ging het wel navragen, gezien hij soms nog bij zijn ouders gaat eten en dit hem interessant lijkt.

4.1.4. Verschillen tussen voorzieningen

De jongeren geven aan dat er grote verschillen bestaan tussen voorzieningen. Dit zowel in het budget dat ter beschikking gesteld wordt, de timing waarop het geld ter beschikking gesteld wordt, als het aantal budgetposten dat er bestaan.

R.2: "Mijn broer die krijgt meer geld en mijn zus ook... mijn zus die zit in een woonleefgroep en die krijgt minder zakgeld maar die heeft nog meer budgetten: kapper en toilet, vrijetijdsgeld, kledingsgeld, zakgeld en nog zo sparen...maar zij krijgt dat op het einde van de maand."

In andere voorzieningen wordt er volgens de jongeren ook gestraft met geld als je bepaalde dingen niet doet. Zo wordt bijvoorbeeld budget afgehouden of krijgt de jongere zijn spaargeld niet. Daarnaast wordt er ook gestraft met voeding (bv. koeken niet geven) of het afpakken van de context (bv. geen bezoek). Ook diefstal is volgens de jongeren een probleem in diverse voorzieningen. Dit linken ze deels aan de cash die ze op zak hebben.

4.2. Focusgroep met jongeren in een leefgroep

In totaal namen vijf jongeren uit dezelfde voorziening deel aan de focusgroep. Vier onder hen verblijven in een leefgroep, waarvan één deeltijds, en één zit recent op studiotraining. Ook in deze groep bestaan verschillen tussen de situatie van de jongeren. Enkele van hen hebben nog contact met hun (groot)ouders of andere familieleden (bv. peter) waardoor bepaalde kosten door hen gedragen worden (bv. GSM). Dit speelt een rol inzake hoe de jongeren kijken naar kosten en wat eventueel mogelijk is. Ze weten dit ook van elkaar.

Respondent	Kenmerken
R.1	Jongen 17 Leefgroep, staat op punt om naar studio te gaan
R.2	Jongen 16 Leefgroep (onduidelijk statuut – niet begeleide minderjarige?)
R.3	Meisje 18 Halftijds leefgroep en halftijds studio
R.4	Meisje 17 Leefgroep
R.5	Jongen 17 Studio

4.2.1. Hobby's en daginvulling in de voorziening

Alle jongeren zijn nog schoolgaand. Twee jongens werken drie dagen in de week en volgen twee dagen per week les. Ook in de vakantieperiode werken ze en verdienen ze bij. De andere jongen geeft aan dit graag te willen doen, maar niet te mogen. Het statuut van deze jongen laat dit volgens de groep niet toe (mogelijks niet begeleide minderjarige). In tegenstelling tot de vorige focusgroep geven de jongeren in deze focusgroep aan dat bijverdienen of extra sponsoring afkomstig van de context een noodzaak is om rond te kunnen komen.

R.1: *“Eigenlijk als je hier zit, dan kan je beter gaan werken...dat is toch niet de bedoeling, je moet toch ook kunnen sparen hé...mensen die iets minder werken bijvoorbeeld enkel in het weekend hoe moeten die sparen?”*

R.3: *“Ik vraag soms aan mijn grootmoeder om wat bij te leggen.”*

4.2.2. Eigen rekening en budgetposten

De verschillende inkomsten die de jongeren aanhalen zijn zakgeld van 50 euro per maand (tenzij je een inkomen hebt), kapper van 10 euro per maand, kledij 20 euro per maand en 10,5 euro per week voor voeding. In de studiotraining is dit iets anders geregeld. De jongen geeft aan dat hij 70 euro voor hygiëne (waaronder kapper en kleding), 38 euro per week voedingsgeld, activiteitengeld van 10 euro en oefengeld krijgt. De bedragen stijgen met de leeftijd. De jongeren kijken dan ook uit naar deze verhogingen. De jongeren krijgen, tot slot, een budget van 70 euro per jaar om uit te geven aan kampen of hobby's.

De jongeren mogen hun budget vrij besteden binnen de budgetposten. Doorgaans krijgen ze dit geld cash, maar het kan ook gebeuren dat de voorziening dit stort op de bankrekening van de jongere. Binnen de leefgroep wordt gewerkt met een interne boekhouding aan de hand van kassatickets die ter bewijs van de gemaakte kost binnengebracht moeten worden. Binnen de studiotraining is er meer zelfstandigheid en dienen deze bewijsstukken niet meer geleverd te worden.

Binnen de leefgroepen in de voorziening wordt er soms gewerkt met beloningen, niet financieel maar wel in natura. De jongeren vinden dit niet noodzakelijk slecht.

R.3: *“Als je afwast ofzo dan krijg je eens een cola.”*

R.4: *“In de andere leefgroep, bij de jongere leeftijden, is dat met een heel puntensysteem...als je u wast krijg je 5 koeken.”*

R.1: *“Ze zijn jong ook hé, hoe moet je die anders motiveren om iets te doen.”*

Straffen met geld wordt eerder gebruikt als (loos) dreigement. Er zijn wel straffen op andere vlakken, bijvoorbeeld bij het niet laten weten dat men te laat komt.

R.1: *“Als je rookt of als je de gangdeur van de jongens naar de meisjeskant opendoet dan is het 10 euro...maar dat is nog niet gebeurd.”*

R.5: *“Als je het niet laat weten dan mag je de volgende dag niet naar buiten.”*

De leefgroep heeft samenwerkingsverbanden met bepaalde kampen en vrije tijdsorganisaties. Hierdoor is er meer mogelijk dan dat ze anders zouden kunnen betalen met hun hobbybudget. Toch zijn niet alle hobby's mogelijk en dringen keuzes zich op.

R.4: *“Paardrijden of hockey zal niet mogelijk zijn...dat zijn te dure hobby's.”*

R.3: *“Ik kan niet én chiro én sport met de schoolpas.”*

R.1: *“Karten, dat doen we hier nooit.”*

4.2.3. Betalen van kosten

De grootste kostenposten voor deze jongeren zijn ook hier voeding en persoonlijke hygiëne/kledij. Vooral het beschikbare voedingsgeld wordt als problematisch ervaren, en dit in het bijzonder bij kamertraining, waar de jongeren aangeven dagen zonder voeding door te brengen. Jongeren mogen zelf hun boodschappen doen en vrij kiezen, vergezeld door een begeleider. De kostprijs van voeding is volgens de jongeren veel duurder geworden de laatste maanden waardoor rondkomen moeilijk tot helemaal niet meer lukt. Ook de begeleiders weten volgens de jongeren dat ze veel te weinig geld hebben, maar hieraan kunnen ze zelf niets veranderen.

R.1: *“Op studio, je denkt 38 euro is veel, maar zo voor vlees bijvoorbeeld... boomstammetjes ofzo dat kost al 6 euro of 4 euro hé en dat is nog maar gewoon vlees.”*

R.5: *“Nee, dat is echt veel te weinig... je moet sowieso drie verplichte kookdagen hebben in de week, de rest van de dagen mag je pizza, lasagne en al diene zever meepakken.”*

R.5: *"Ik heb vorige week weer drie dagen zonder eten gezeten...ik heb nen euro of 5 moeten vragen..."*

R.3: *"Soms komt de begeleiding zo in de leefgroep vragen, hebben jullie nog een beetje eten over voor de jongens van studio. Dat vind ik echt erg."*

R.3: *"Wij krijgen avondeten, melk, boter en boterhammen van de leefgroep, maar beleg is duur hoor...en dan heb je nog geen vieruurtjes of koekje of drankje voor school ofzo."*

R.4: *"Wij kunnen ook nooit echte cola kopen...dat is altijd zo van everyday ofzo...je koopt eigenlijk altijd het goedkoopste dat je vindt."*

Wat de jongeren vooral opgeven om rond te kunnen komen met hun voedingsbudget is gezonde, gevarieerde en verse voeding. Deze is volgens hen immers te duur om te kopen en ook vaak onhandig qua grootte (bv. bloemkool) waardoor teveel overschot zou ontstaan. Ook duurdere producten zoals vis en fruit zijn vrijwel onmogelijke aankopen.

R.5: *"Ik heb al twee weken geen fruit meer gegeten."*

De jongeren zijn zich erg bewust van de krapte van hun voedingsbudget. Meerdere jongeren geven aan dat ze al op voorhand inschatten wat mogelijk is om aan te kopen door gebruik te maken van de online apps van de winkel (bv. colruyt app) of door een rekenmachine mee te nemen naar de winkel om zeker te zijn dat ze rondkomen met hun budget.

R.1: *"Ik haat dat van aan de kassa te staan en niet genoeg te hebben."*

R.4: *"Ik vind het niet erg om met een rekenmachine naar de winkel te moeten gaan, maar wel van bepaalde dingen niet te kunnen kopen...je hebt gewoon geen geld genoeg om gezond te kunnen koken."*

In de leefgroep is er iets meer mogelijk qua voeding omdat de begeleiders met een groepsbudget aankopen doen en voorzien dat er voldoende is, terwijl in geval van kamertraining de aankopen individueel gebeuren. Afhankelijk van de begeleider zijn ook zelfs wat extra's mogelijk, bijvoorbeeld een duurder merk chips.

R.1: *"In de leefgroep kan je veel eten hé...in studio je koopt sandwiches, eet ervan en ze zijn op..."*

R.4: *"In de leefgroep zijn ze ook op als ze op zijn, maar hier weten ze die groep eet bijvoorbeeld veel sandwiches en dan kopen ze er meer."*

Inzake persoonlijke hygiëne biedt de leefgroep standaardproducten aan de jongeren aan. Deze kopen ze in groep in. De producten zijn echter niet altijd naar de zin van de jongeren. Afhankelijk van de begeleider, is er wel wat onderhandeling mogelijk inzake de producten die aangekocht worden voor de groep.

R.4: *"Van mij mag je op alles besparen maar niet op tandpasta en shampoo."*

R.1: *"Als die begeleider meegaat dan gaat dat wel, ik heb gewoon gezegd dat is de shampoo die ik altijd neem en ze zei het is goed neem die maar."*

Het budget voor de aankoop van kledij en een kappersbeurt is gelijk voor meisjes en jongens, maar hun situatie is wel sterk verschillend, zoals ook blijkt uit de citaten.

R.3: *“Voor meisjes is dat (kapperbudget) echt niet veel, 10 euro per maand...mijn kapper die kost al 60 euro.”*

R.1: *“Ik gebruik dat bijna niet, ik ga naar ne kameraad die een tondeuze heeft, dus ik spaar dat volledig op.”*

R.4: *“Een beetje meer geld voor BH's zou echt wel welkom zijn...ik ga dat nu in de primark halen, dat is 3.5 euro voor een BH, dat is geen kwaliteit maar ja...”*

R.5: *“Dat (BH) kost geld ook hé...zeker als ze zo van die merken kopen als Hunckemöller.”*

Doorgaans worden medische kosten betaald door de leefgroep. Dit is echter niet altijd het geval en beperkt zich dit volgens de jongeren tot de werkelijk strikt noodzakelijke kosten. Zoals uit het citaat ook blijkt, betekent dit in sommige gevallen dat medische zorg uitgesteld wordt totdat het niet meer mogelijk is.

R.4: *“Ik heb een nachtbeugel nodig, dat wilden ze niet kopen omdat dat te duur was en ze kopen dingen pas als het echt medisch noodzakelijk is...ze hebben dan zo lang gewacht totdat het echt medisch noodzakelijk was.”*

Al bij al stellen de jongeren dat de voorziening doorgaans wel nog veel betaalt en/of ter beschikking stelt. Zo worden al de schoolkosten inclusief uitstappen en bijhorende uitgaven volledig gedragen door de voorziening. Dit gebeurt automatisch via facturatie aan de voorziening of soms via cash geld dat de jongeren meekrijgen. Op studio gebeurt het wel dat er een bijdrage gevraagd wordt voor bepaalde schoolkosten.

R.4: *“Ik ben gewoon op sportdag en uitstap kunnen gaan, Walibi enzo.”*

Ook de hobby's in de groep worden doorgaans betaald door de voorziening, met uitzondering van bijzondere kosten (bv. speciale voetbalschoenen) of hobby's die niet binnen een formeel groepsgebeuren/vereniging plaatsvinden. Hiervoor gebruiken de jongeren hun zakgeld of hun specifiek budget voor hobby's.

R.2: *“De voorziening geeft geld aan de coach en die betaalt dat...mijn kledij en schoenen betaal ikzelf.”*

R.3: *“Mijn gitaar heb ik met mijn zakgeld gekocht, ik leer dat zelf, samen met mijn papa.”*

De leefgroep stelt ook bepaalde abonnementen (bv. Netflix, Spotify) ter beschikking van de groep.

R.3: *“Dit komt uit de grote grote pot... alle voorzieningen hebben dat”*

Persoonlijke abonnementen (bv. Netflix, Spotify) en GSM dienen zelf betaald te worden. Sommige krijgen hiervoor middelen van familieleden en jongeren leggen ook samen om zo een goedkopere toegang te kunnen bekomen:

R.5: *“Ik zit daar samen op met andere studiobewoners.”*

R.1: *"Je kan met 4 profielen op 1 abonnement zitten."*

Ook qua vervoer is het relatief goed geregeld. De voorziening stelt fietsen ter beschikking zodat de jongeren naar hun hobby kunnen gaan. Ook het treinabonnement wordt in bepaalde mate betaald door de voorziening. Dit abonnement mag ook gebruikt worden om de context te bezoeken. Echter, voor bezoeken buiten de context mag het abonnement maar één keer per maand gebruikt worden. Bijkomend gebruik dienen de jongeren zelf te betalen. Ook rijbewijzen dienen zelf betaald te worden.

R.3: *"Als ik naar mijn papa wil dan mag dat, met een vriendin naar Gent mag maar één keer in de maand, anders moet je dat zelf betalen."*

Uitzonderlijk komen er kosten bij de ouders terecht. Deze worden meestal terug doorverwezen naar de voorziening. Dit ook op aangeven van de ouders zelf.

R.4: *"Mijn papa zei dat hij dat niet moest betalen omdat hij geen kindergeld trekt voor mij en dan hebben ze gezegd dat klopt en het zelf betaald."*

De jongeren geven aan dat ze geen vergoeding krijgen voor de nachten die ze doorbrengen bij hun context. Bij sommige jongeren wordt er wel geld ingehouden van hun voedingsbudget wanneer ze enkele dagen naar de context gaan.

R.1: *"In het begin was dat, maar ze zijn daarmee gestopt. Ik heb toen gevraagd doen jullie dat nog en ze zeiden nee...ze wisten daar niets van."*

R.3: *"Als je in het weekend naar huis gaat dan krijg je minder geld voor voeding...dat vind ik wel stom want uiteindelijk geven ze jou ook geen geld mee om daar te eten dan."*

4.2.4. Verschillen tussen voorzieningen

De budgetten lijken volgens de jongeren te verschillen tussen de voorzieningen. De budgetten veranderen volgens de jongeren ook doorheen de tijd.

R.3: *"Vroeger was dat hier ook 40 euro, maar nu niet meer...nu is dat maar 10 euro."*

Diverse voorzieningen hebben ook andere mogelijkheden qua vrijetijdsbestedingen.

R.1: *"In mijn vorige voorziening gingen wij iedere week karten, hier gaat dat nog niet eens 1 keer."*

R.2: *"Ja veel meer activiteiten, ook als we op kamp gingen dan waren er megaveel activiteiten, hier is dat alleen maar wandelen als activiteit...elke dag wandelen dat is geen activiteit hé."*

Ook inzake het budget dat gegeven wordt als ze enkele dagen in de context verbleven bestaan verschillen.

R.3: *"Als je bij mensen blijft slapen krijg je daar 3.5 euro of 4 euro per dag mee."*

R.1: *"Vroeger kreeg ik als ik bij mijn papa ging en een activiteit deed, bijvoorbeeld een taart bakken, dan kreeg ik daarvoor ingrediënten mee."*

Tussenbesluit

Het doel van het empirisch deel is om een zicht te krijgen op hoe jeugdhulpaanbieders de gebruikersbijdrage en bijkomende kosten implementeren en hoe de opvoedingsverantwoordelijken en kinderen dit ervaren. Daarvoor is eerst een brede bevraging opgezet bij de jeugdhulpaanbieders. Specifiek voor het verblijf in OVBJ's en MFC's werden focusgroepgesprekken georganiseerd met directies om de kwantitatieve resultaten uit te diepen. Daarnaast vonden ook gesprekken met ouders en jongeren plaats om hun ervaringen in kaart te brengen. Voor het kwantitatieve deel is geopteerd voor een uniforme vragenlijst, maar zijn de analyses gebeurd per sector (VAPH, Zorg en Gezondheid, Agentschap Opgroeien en Departement Onderwijs) en per type ondersteuning dat in de inleiding van het empirisch deel gedefinieerd werd (consultatie, mobiele begeleiding, dagbegeleiding en residentieel verblijf). Het ontwikkelen van een uniforme vragenlijst bleek geen sinecure, omwille van de grote verschillen in terminologie, in reglementering en in de mate van discretionaire ruimte waarover de voorzieningen en diensten in de verschillende sectoren. In de digitale bevraging werd gepeild naar de hoogte van de gebruikersbijdrage en de manier van berekening, de kosten die gevat worden door de gebruikersbijdrage; de bijkomende kosten voor de gebruiker naast de gebruikersbijdrage, de manier van berekening van die kosten en het beleid in geval van achterstallige betalingen. Wat betreft de CGG is er een sterke regulering van de gebruikersbijdrage, waardoor er weinig discretionaire ruimte overschiet om eigen accenten te leggen. Daarom gaan we in deze conclusie ook niet verder in op de kwantitatieve resultaten voor deze sector.

Gebruikersbijdragen en bijkomende kosten bij MFC's

Wat betreft de VAPH-aanbieders valt op dat zowel bij de dagbegeleiding als het residentieel verblijf bijkomende kosten aangerekend worden, naast de gebruikersbijdrage die de gebruiker dient te betalen. Wat betreft de dagbegeleiding rekent 40% bijkomende kosten aan, onder andere voor hygiëne, vervoer, uitstappen, hobby's. Voor mobiele begeleiding rekent slechts één op vier extra kosten aan en dan voornamelijk voor vervoer en zwemmen. Door het aanrekenen van extra kosten is er geen uniforme operationalisering van de gebruikersbijdrage, ook al wordt het bedrag hiervan door de overheid gereguleerd.

In geval van een residentieel verblijf blijkt dat heel wat extra kosten gelinkt aan de voorziening en extern aan de voorziening of het verblijf (bv. schoolkosten, dokterskosten) aangerekend kunnen worden. Er wordt vervolgens een factuur opgemaakt en daarvan wordt dan $\frac{2}{3}^{\text{de}}$ van de gezinsbijslag (die aan de voorziening werd overgemaakt) afgetrokken. De voorzieningen en diensten bepalen dus zelf wat er wel en niet betaald wordt met de gebruikersbijdrage. De regelgeving bepaalt enkel welke extra kosten niet aangerekend kunnen worden, waardoor de MFC's hier dus zelf eigen accenten kunnen leggen. Dat leidt tot belangrijke verschillen tussen voorzieningen en diensten, ook al is de hoogte van het bedrag van de gebruikersbijdrage door de regelgeving vastgelegd. De belangrijkste verschilpunten verbonden aan het verblijf zijn vakanties georganiseerd door het MFC, vervoer, schade en verzorgingsproducten waarvoor boven op de gebruikersbijdrage extra kosten worden aangerekend. Tevens valt op dat de MFC's een verschillend beleid hebben wat betreft het al dan niet dragen van extra kosten extern aan het residentieel verblijf, zoals de kost voor een arts/psychiater, medische hulpmiddelen, school, hobby's ... Een aantal MFC's houdt wel expliciet rekening met de financiële situatie van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken en wanneer zij niet in staat zijn om die kosten te betalen neemt het MFC die over.

Zowel in de kwantitatieve bevraging als uit de focusgroepen blijkt dat de MFC's worstelen met wat zij 'wanbetalers' noemen. Dit zijn gebruikers die de rekening niet (kunnen) betalen. De vertegenwoordigers van de MFC's merken op dat een deel van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken betaalproblemen ervaart. Op basis van deze studie is het niet uit te maken over hoeveel mensen het gaat en hoe groot het aandeel is binnen de totale populatie van gebruikers. De tendens lijkt duidelijk: hoe meer kosten er worden opgenomen door de voorziening (bv. schoolkosten, dokterskosten, medicatie ...) en pas achteraf doorgerekend naar de opvoedingsverantwoordelijken, hoe meer de voorziening wordt geconfronteerd met onbetaalde rekeningen. Er is een uitdrukkelijke nood bij deze voorzieningen om te komen tot een meer afgestemd beleid over hoe om te gaan met het niet kunnen betalen van rekeningen. Maar evenzeer roepen deze resultaten de vraag op wat nu valt onder de verantwoordelijkheid van de voorziening en welke visie de voorziening hier zelf op heeft en welke richting ze uit wil.

Wat betreft schoolkosten valt op dat sommige aanbieders dit factureren (en dus eerst zelf betalen), terwijl andere voorzieningen daar niet in tussenkomen. Ook wijzen ze op het feit dat in MFC twee regelingen naast mekaar bestaan als het kind geplaatst is door de jeugdrechter. In dat laatste geval wordt er geen enkele kost doorgerekend aan de opvoedingsverantwoordelijken.

De MFC's wijzen er ook op dat ze op allerlei manieren proberen om bijkomende financiële middelen te vinden. Dit is voor hen noodzakelijk, omdat volgens hen de werkmiddelen onvoldoende zijn. Ook vragen de MFC's voor een betere afstemming met de regeling die geldig is voor voorzieningen die erkend zijn door het Agentschap Opgroeien en dit omwille van verschillende redenen. Een eerste reden is dat sommige voorzieningen een erkenning hebben van beide agentschappen die elk een erg verschillende regelgeving hebben. Een tweede reden is dat er kinderen en jongeren zijn die vanuit een OVBJ naar een MFC gaan. Voor hun opvoedingsverantwoordelijken is het helemaal niet duidelijk waarom die twee regelingen zo verschillend zijn en waarom ze bij de ene voorziening wel en bij de andere voorziening geen bijkomende kosten moeten betalen. Een derde reden zijn de jongeren die geplaatst zijn door de jeugdrechter. Op basis van de gesprekken met de MFC's valt op dat het voor hen niet duidelijk is wat er precies verstaan wordt onder de verblijfskosten of alle kosten die door de voorziening op zich genomen moet worden.

Uit de gesprekken met een relatief beperkt aantal gebruikers komt naar boven dat de extra kost die een kind met een handicap impliceert, zwaar weegt op het gezinsbudget. Ook is het systeem van gebruikersbijdragen en bijkomende kosten voor hen weinig transparant. Ook verliezen de ouders sommige rechten, zoals het zorgbudget in geval van een zwaar zorgbehoevende, in geval van een verblijf, wat voor hen onbegrijpelijk is, omdat de medische en paramedische kosten niet verminderen. De ouders geven ook aan dat er meer en duurdere bijkomende kosten zijn die door de voorzieningen worden aangerekend. Het gaat slechts om twee ouders, dus er is meer onderzoek nodig om die evoluties in de bijkomende kosten te kunnen detecteren.

Gebruikersbijdragen en bijkomende kosten bij voorzieningen erkend door Opgroeien

Wat betreft de voorzieningen erkend en gesubsidieerd door Opgroeien wordt voor ambulante begeleiding, dagbegeleiding en mobiele begeleiding geen gebruikersbijdrage gevraagd. In geval van een residentieel verblijf bepaalt de regelgeving dat 2/3de van de gezinsbijslag wordt afgehouden bij de ouders. De OVBJ's ontvangen vervolgens werkingsmiddelen waarmee ze hun werking financieren en ook beslissen of en welke kosten aan de jongere zelf en de ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden aangerekend. Ook hier stellen we weer duidelijke verschillen vast in de manier waarop de voorzieningen met deze middelen aan de slag gaan en welke kosten hiermee betaald worden. Wat betreft de kosten die rechtstreeks samenhangen met het verblijf (voeding, nutsvoorzieningen...) valt op dat zowat alle organisaties met uitzondering van een CIG die met de werkingsmiddelen betalen. Wat betreft schade aangebracht door de jongere zien we wel verschillen. De helft van de organisaties draagt die kosten zelf, de andere helft rekent dit ofwel aan de opvoedingsverantwoordelijke aan of houdt het af van het zakgeld van de jongere.

We zien wel meer verschillen bij kosten extern aan de voorziening zoals kleding, zorgprestaties en hobby's. Twee derde van de organisaties geven ook een stukje van de gezinsbijslag terug als het kind in het weekend (uitzonderlijk) naar huis gaat. Het bedrag is dan schommelt dit tussen de 2,5 euro per dag/nacht tot 5,5 euro per dag/nacht. Een aantal organisaties houdt rekening met de financiële situatie van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken en beslist om de kosten zelf te betalen als de ouders of opvoedingsverantwoordelijken dat niet kunnen. Het wordt ook duidelijk op basis van de studie dat de OVBJ's de uitzonderlijke premie ook besteden aan andere dan noodzakelijke medische kosten. De regeling van de bijzondere kosten voorziet dat de voorziening de eerste 1000 euro per jongere zelf moet betalen, alles er boven kunnen ze terugvorderen bij Opgroeien. Ze zetten ook volop in op fundraising en filantropie om de werkingsmiddelen aan te vullen.

In de focusgroepgesprekken geven de vertegenwoordigers van de organisaties die een residentieel verblijf aanbieden, aan dat het begrip 'gebruikersbijdrage' zoals gehanteerd in dit onderzoek niet door hen gebruikt wordt. Zij bekijken de kosten die betaald moeten worden meer op het niveau van de organisatie en niet specifiek op het niveau van het kind of de jongere. Zo wordt een kledingbudget, een voeding budget ... bepaald. Daarbij houdt de voorziening rekening met de leeftijd van het kind. De organisaties geven ook uitdrukkelijk aan dat de werkingsmiddelen niet meer geïndexeerd zijn sinds 2010 en dat die niet langer volstaan om de kosten te dragen, waardoor dit ook afkleurt op de werking en op het leven van de kinderen en jongeren die in de voorziening verblijven. Dit tekort aan werkingsmiddelen noopt de voorzieningen aan tot creativiteit om bijkomende middelen te vinden. Er wordt daarom gekeken naar middelen buiten de organisatie. Waar mogelijk wordt appel gedaan op de opvoedingsverantwoordelijken en/of de jongere zelf, maar er wordt ook ingezet op samenwerkingsverbanden met privéspelers (bv. winkels, vrijetijdclubs), het onderhandelen met hobbyclubs over de kosten, fondsenwerving en liefdadigheid. Inzake het tekort aan individuele ontspanningsbudgetten geven voorzieningen bijvoorbeeld aan al een beroep gedaan te hebben op het zakgeld van de jongere, de bereidheid van de opvoedingsverantwoordelijken om financieel bij te leggen, in gesprek te gaan met de organiserende club/organisatie, op zoek gaan naar uitzonderlijke middelen zoals subsidies van een gemeente of stad of prijsafspraken te maken wanneer meerdere kinderen dezelfde (dure) hobby wensen te doen. Ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden daarnaast geresponsabiliseerd om samen de contextbegeleiders opzoek te gaan naar meer structurele oplossingen van een (armoede)problematiek zodat de jongere na het verblijf in de JHO dezelfde ontspanningsactiviteiten kan verderzetten. Hierbij hoort ook het eventueel niet opnemen van te dure hobby's en het zoeken naar alternatieven.

We stellen in de gesprekken met de vertegenwoordigers van de voorzieningen tevens een responsabilisering van de ouders of opvoedingsverantwoordelijken vast. Hiermee bedoelen we dat het werken met extra kosten ook een manier is om de ouders of opvoedingsverantwoordelijken te betrekken bij de werking van de organisatie en bij de opvoeding van het kind. Die responsabilisering van de ouders gebeurt dus aan de ene kant om het tekort aan werkingsmiddelen aan te pakken en aan de andere kant verbinden ze hier ook een pedagogische doelstelling aan. Het is ook een manier om bijvoorbeeld met de ouders te werken omtrent het omgaan met beperkte financiële middelen. Het is op basis van deze studie niet vast te stellen of dit het gevolg is van te lage werkingsmiddelen, maar de OVBJ's zoeken naar manieren om ouders of opvoedingsverantwoordelijken te laten bijdragen in het levensonderhoud van de jongeren die verblijven in een voorziening. De vraag stelt zich of er een rechtsgrond is om die responsabilisering te doen. Ook benadrukken de vertegenwoordigers van de voorzieningen dat in ieder geval een vereenvoudiging van de regelgeving nodig is en dat er een betere afstemming komt met de VAPH-regeling.

De focusgroepgesprekken maken tevens duidelijk dat rond twee types van kosten zich de meeste discussies voordoen: (1) schoolkosten en (2) medische kosten. Wat betreft de schoolkosten geven de voorzieningen aan dat zij die wel op zich nemen, maar tegelijkertijd blijft het voor hen onduidelijk wat er dan precies door de ouders zelf nog betaald moet worden. Een gelijkaardige discussie doet zich voor omtrent medische kosten. Voor bepaalde jongeren lopen die medische kosten snel op en dit weegt op het budget van de voorziening. Ze zijn dan ook vragende partij om de derdebetalersregeling altijd toe te passen. Als de ouders of opvoedingsverantwoordelijken zelf beslissen om een beroep te doen op de gezondheidszorg, dan verwachten voorzieningen ook dat zij dit zelf betalen.

Op basis van de focusgroepgesprekken met de jongeren en de ouders blijkt een gebrek aan transparantie over wat nu wel en niet betaald wordt door de voorziening. De jongeren zelf verwijzen bijvoorbeeld naar de regeling in andere voorzieningen waar zij al verbleven en of waar vrienden of broers of zussen verblijven. De jongeren geven ook aan dat zij gedwongen zijn om te besparen op voeding (en zeker op gezonde voeding), kleding, hobby's en uitgaan. Dit heeft soms erg verregaande gevolgen, zoals een gebrek aan voldoende voeding, hygiëneproducten en basiskledij, zoals blijkt uit de getuigenissen. Ze zijn bijzonder goed op de hoogte van de actuele prijzen en wikken en wegen voortdurend om toch maar te kunnen rondkomen met hun budget. Uit die getuigenissen blijkt vooral dat ze over een erg beperkt budget beschikken. Jongeren die geen contact (meer) hebben met de context, blijken uit de gesprekken het meest kwetsbaar, net omdat zij niet zoals andere jongeren kunnen rekenen op af en toe wat financiële hulp vanuit de context. Een andere kwestie die uitdrukkelijk op tafel komt, zijn medische behandelingen die worden uitgesteld omwille van de hoge kost of omwille van het feit dat er geen zekerheid is dat de behandeling kan betaald worden eenmaal de jongere het verblijf heeft verlaten. Uit de getuigenissen van de ouders blijkt dat de plaatsing heel veel emoties teweegbrengt, wat ook afkleurt op de op de financiële kwesties. Zo blijkt dat het betrekken van de opvoedingsverantwoordelijken bij de keuze van de school, de hobby's als een werkpunt wordt benoemd, ook al omdat dit financiële consequenties heeft voor de opvoedingsverantwoordelijken als het verblijf eindigt.

Conclusie

De analyses uitgevoerd in het kader van dit onderzoek geven een beeld van de regelingen inzake de gebruikersbijdragen, bijkomende kosten en prestaties in geval van jeugdhulp, hun toepassing in de praktijk en hoe ze ervaren worden door jongeren en ouders. In dit deel worden de gemeenschappelijke elementen uit de tussenbesluiten van de juridische en empirische analyses samengebracht in een overkoepelende conclusie.

Doorheen het onderzoek is gebleken dat er een belangrijke samenhang is tussen de regelingen inzake de 'eigen bijdrage', de bijkomende kosten, de gevolgen voor prestaties (i.h.b. de gezinsbijslagen) van residentieel verblijf én de subsidieregelingen. Dat heeft al een impact op het gebruik en de afbakening van het begrip 'eigen bijdrage' van de gebruikers, wat in de praktijk verschillende invullingen krijgt in de diverse sectoren en voorzieningen (bv. een dagbijdrage, verlies van 2/3de van de gezinsbijslagen, zelf bijzondere kosten dragen ...).

Hierna gaan we achtereenvolgens in op de verschillende onderdelen van het onderzoek: de gebruikersbijdragen en de bijkomende kosten (1) en de prestaties (2). Ook al vormden de subsidieregelingen niet het eigenlijke onderzoeksvoorwerp, het is noodzakelijk ook daarover bepaalde conclusies te formuleren (3).

1. Gebruikersbijdragen en bijkomende kosten

1.1. Geen afwijking van de wettelijke gebruikersbijdragenregelingen

Uit de digitale bevraging blijkt in eerste instantie dat de voorzieningen bij het aanrekenen van gebruikersbijdragen niet afwijken van de bestaande wettelijke regelingen. Deze regelingen zijn per sector en soms zelfs per type voorziening verschillend, laten vaak discretionaire ruimte aan de voorzieningen en kampen met juridisch-technische onduidelijkheden (*supra*, p. 47-50). Opvallend is dat geen enkele (directeur of stafmedewerker van een) voorziening in de bijzondere jeugdzorg, noch een in de focusgroepen bevraagde jongere of ouder aangeeft dat de toegangspoort, jeugdrechter of jeugdrechtbank een gebruikersbijdrage oplegt op grond van artikel 78/7 van het Decreet Integrale Jeugdhulp en het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991.

1.2. Onduidelijkheid en verschillen inzake de aanrekening van bijkomende kosten

Een element van discussie is wel de vaak onduidelijke wetgeving en de omgang daarmee in de praktijk. Die heeft zowel betrekking op het begrip 'gebruikersbijdrage' als het begrip 'bijkomende kosten'. Wat betreft het begrip 'gebruikersbijdrage' blijkt zowel uit de juridische analyse als uit de bevraging bij voorzieningen, jongeren en ouders dat dit begrip en wat ermee betaald moet worden niet duidelijk blijkt uit de wetgeving. Wat betreft bijkomende kosten valt op hoe de regelgever dit amper heeft geregeld. Voor zover dit wel het geval is, gebeurt dit in zeer ruime, onduidelijke bewoordingen – "*onkosten*" bij de CAW's en "*persoonlijke, individueel toewijsbare kosten*" bij het niet rechtstreeks toegankelijke aanbod van de MFC's. Die gebrekkige regelgeving doet vragen rijzen over de mogelijke aanrekening van bijkomende kosten, alsook de door voorzieningen aangegeven praktijk van het aanwenden van de doorrekening van bijkomende kosten aan jongeren en ouders of opvoedingsverantwoordelijken als responsabiliseringsmogelijkheid. Dit vraagstuk wordt nog versterkt door de in de bevraging aangehaalde formulering "*plaatsing ten laste van de subsidiërende overheid*" in een beschikking of vonnis tot plaatsing van de jeugdrechter of jeugdrechtbank; en de taak van het

Agentschap Opgroeien in artikel 5 van het Decreet Agentschap Opgroeien om “*de financiële lasten*” ten gevolge van de toepassing van het Decreet Integrale Jeugdhulp op zich te nemen.

Het in de wetgeving ontbrekende onderscheid tussen ‘bijkomende kosten’ en de algemenere ‘gebruikersbijdrage’ en een ontbrekend wetgevend kader inzake de aanrekening van bijkomende kosten leidt er in de praktijk toe dat *wat* als bijkomende kost wordt aanzien bovenop de gebruikersbijdrage en *of* die kost wordt doorgerekend aan de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken per sector en voorziening daarbinnen verschilt. Als bepaalde kosten doorgerekend worden, variëren bovendien de wijze (aan de jongere zelf of aan zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken) en bedragen (bv. al dan niet rekening houden met de financiële draagkracht en betaalbaarheid of het bestaan van een context) daarvan tussen de voorzieningen.

Zo rekenen de door het Agentschap Opgroeien gesubsidieerde voorzieningen in de praktijk enkel bijkomende kosten aan aan de jongere of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken in geval van residentiële jeugdhulpverlening. Bovendien worden enkel kosten extern aan de voorziening, alsook de aan het verblijf direct gelinkte kost ‘schade gemaakt door het individu aan de organisatie’ doorgerekend. VAPH-voorzieningen rekenen daarentegen zowel bij ambulante, als mobiele of residentiële jeugdhulp niet alleen kosten extern aan de voorziening, maar ook direct gelinkt aan het verblijf door. Ze rekenen dus meer kosten door, waardoor ze bovendien vaker geconfronteerd met niet-betaling van facturen en betaalbaarheidsproblemen.

Een element dat voortvloeit uit deze verschillen tussen sectoren en voorzieningen is de vraag of dergelijke verschillen problematisch zijn. In de empirische analyse komt alvast een duidelijke roep naar boven voor een betere afstemming tussen de sectoren onder het Agentschap Opgroeien en onder het VAPH. Het verschil in de doorrekeningen van bijkomende kosten tussen beide sectoren zorgt ervoor dat voorzieningen die onder beide agentschappen erkend zijn en (ouders van) jongeren die de overstap maken tussen voorzieningen uit beide sectoren en/of broers en/of zussen in een andere voorziening hebben, worden geconfronteerd met twee verschillende systemen. De verschillen worden bovendien niet altijd gekaderd, wat onduidelijkheid en het gevoel van een ongelijke behandeling in de hand werkt.

1.3. Bijzonder probleem inzake schoolkosten

Wat de aanrekening van de kosten extern aan de voorziening betreft, verdient het sectorale verschil in de doorrekening van schoolkosten nog bijzondere aandacht. De door het Agentschap Opgroeien gesubsidieerde voorzieningen betalen in de praktijk de schoolkosten van de jongeren veelal met hun eigen werkingsmiddelen, terwijl de VAPH-voorzieningen dit (waar mogelijk) veelal doorrekenen aan de jongere of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Er bestaat bij de voorzieningen die de aan onderwijs gerelateerde kosten op zich nemen echter enige ergernis.

Het Groeipakketdecreet kent immers ook financiële middelen toe voor de deelname van een kind aan het onderwijs in de vorm van de jaarlijkse schoolbonus en selectieve participatietoeslagen. De schoolbonus is een integraal onderdeel van de gezinsbijslagen. Bij een verdeling van de gezinsbijslagen in geval van plaatsing door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid in een voorziening, komt 2/3de van de gezinsbijslagen toe aan de voorzieningen (in de VAPH-sector) of aan het Fonds Jongerenwelzijn (in de sector bijzondere jeugdzorg). Wie het andere 1/3de ontvangt, hangt echter af van de specifieke omstandigheden of een beslissing van de bevoegde rechtbank (*supra*, p. 52-55). De selectieve participatietoeslagen leerling komen – afhankelijk van de omstandigheden – ook toe aan dezelfde begunstigden als de gezinsbijslagen of aan de leerling zelf.⁴¹⁵ De verdelingsregeling bij de

⁴¹⁵ Art. 69 en 73 Groeipakketdecreet. Zie ook *supra*, p. 58-59.

gezinsbijslagen lijkt niet te gelden in het geval van de selectieve participatietoelagen leerling aangezien hierbij enkel wordt verwezen naar de toepassing van de algemene uitbetalingsregels van de gezinsbijslagen in artikelen 64 en 65 van het Groeipakketdecreet. Er wordt dus niet verwezen naar artikel 68 van het Groeipakketdecreet dat de verdelingsregeling bevat. De selectieve participatietoelagen student worden daarentegen sowieso aan de student zelf uitbetaald.⁴¹⁶

Het sectorale verschil alsook de verschillen tussen de voorzieningen binnen die sectoren bij het ten laste nemen of doorrekenen van schoolkosten tonen echter aan dat deze regeling in de praktijk niet voldoende duidelijk is of toch niet het gewenste effect heeft op het vlak van het betalen van de schoolkosten met de daarvoor bedoelde jaarlijkse schoolbonus en selectieve participatietoelagen uit het groeipakket. Voorzieningen geven immers aan dat deze middelen niet steeds aan schoolkosten besteed worden en stellen zich daarom vragen bij deze regeling. Zij staan soms in voor kosten waarvoor eigenlijk het groeipakket bedoeld is, terwijl ze die inkomsten niet of slechts gedeeltelijk krijgen. Daarnaast geven de voorzieningen nog aan dat de eventuele opeenhoping van het 1/3de van de gezinsbijslagen en de volledige selectieve participatietoelagen op de rekening van de jongere tot zijn 18 jaar voor pedagogische problemen zorgt. Jongeren zijn immers niet gewoon om met dergelijke budgetten om te gaan.

1.4. Onduidelijkheid en verschillen inzake flexibel verblijf, de handavingsprocedure en budgetten

Ten slotte ontbreekt een duidelijke wettelijke regeling inzake (1) de impact van flexibel verblijf – waarbij de jongeren af en toe terug naar huis gaan – op de aanrekening van gebruikersbijdragen en bijkomende kosten; (2) de handavingsprocedure bij niet-betaling door de bijdrage- of kostenplichtige(n); en (3) de budgetten (bv. inzake kledij) die aan jongeren in een residentiële voorziening worden toegekend. Dit gebrek aan een wettelijk kader leidt er toe dat ook deze aspecten in de praktijk door de voorzieningen verschillend worden ingevuld.

2. Prestaties

Hoewel de impact op prestaties in geval van jeugdhulp enkel tot de scope van de juridische analyse behoorde, kwamen uit de digitale bevraging en focusgroepen in de empirische analyse enkele interessante bevindingen hieromtrent naar voren.

2.1. Groeipakket

Ten eerste blijkt zowel uit de juridische als empirische analyse dat er onduidelijkheid bestaat in de groeipakketregeling over het antwoord op de vraag wie wat wanneer met de gezinsbijslagen en selectieve participatietoelagen moet betalen (*supra*).

2.2. Zakgeld

Ten twee worden in de empirische analyse ook enkele elementen uit de juridische analyse over het zakgeld bevestigd. Uit de digitale bevraging blijkt eveneens dat een zakgeldregeling ontbreekt voor jongeren in een MFC die er vrijwillig residentiële jeugdhulp krijgen via een beslissing van de toegangspoort, wanneer deze beslissing niet genomen werd na een tussenkomst door een gemandateerde voorziening; en voor sommige meerderjarige jongeren die in een MFC verblijven.

Voor de regeling voor rechthebbende leerlingen in België zonder recht op gezinsbijslagen in het Groeipakket, zie art. 70-72 Groeipakketdecreet.

⁴¹⁶ Art. 74, § 1 Groeipakketdecreet.

Daarnaast zet de juridische onduidelijkheid over het vrij besteedbaar karakter en de bestedingsmogelijkheden van het zakgeld zich voort in de praktijk. Wat de jongere met zijn zakgeld kan of moet betalen is immers een punt van discussie. Er zijn in de praktijk bijvoorbeeld verschillen tussen voorzieningen over het aanspreken van het zakgeld ter vergoeding van schade die de jongere veroorzaakt heeft. Voor sommige jongeren is het zakgeld bovendien noodzakelijk om voeding en kledij aan te kopen.

2.3. Overige ondersteunende prestaties

Ten slotte komt in de empirische analyse ook de impact van residentiële jeugdhulp op de overige ondersteunende prestaties uit de juridische analyse op drie vlakken aan bod.

Ten eerste blijkt het problematisch dat de wetgeving voorziet in een regeling die bepaalde ondersteunende prestaties (bv. het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevendenden) schorst wanneer jongeren gebruikmaken van residentiële jeugdhulp terwijl de ouders of opvoedingsverantwoordelijken nog steeds bepaalde kosten moeten dragen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan ouders die hun kind in het weekend bij hen laten verblijven en aldus ook het nodige zorgmateriaal en medicatie in huis dienen te hebben.

Ten tweede wordt het potentieel van de mogelijke ondersteunende financiële middelen niet voldoende benut door onwetendheid en een gebrek aan coördinatie. Dat kan leiden tot een groter aantal gebruikers die de rekeningen niet kunnen betalen. Zo wordt noch in de digitale bevraging, noch in de focusgroepen gewag gemaakt van de bijstand van het OCMW voor geplaatste kinderen.

Ten derde verschilt het beleid van de voorzieningen op het vlak van de doorrekening van medische kosten aan de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Zo kiezen de voorzieningen die gesubsidieerd zijn door het Agentschap Opgroeien er vaker voor om deze kosten op zich te nemen en zelf te betalen dan VAPH-voorzieningen. De voorzieningen geven over die medische kosten aan dat de terugbetaling daarvan niet steeds aan hen gebeurt wanneer zij deze kosten betalen. Ze ervaren ook problemen bij de toepassing van de derdebetalersregeling. Die regeling zorgt ervoor dat de patiënt nog enkel het remgeld aan de zorgverlener moet betalen. Het biedt in geval van residentiële jeugdhulp het voordeel dat problemen tussen de voorziening enerzijds en ouders of opvoedingsverantwoordelijke anderzijds over wie wat moet betalen, beperkt blijven tot het remgeld. Het gebruikmaken van jeugdhulpverlening zelf wordt echter niet aangemerkt als uitzonderingsgeval op het facultatieve karakter van de derdebetalersregeling.

3. Samenhang met de subsidieregelingen

De regelingen inzake gebruikersbijdragen en kosten hangen samen met de sectorale subsidieregelingen. Die behoorden niet tot de eigenlijke scope van dit onderzoek, maar de relevantie ervan kwam duidelijk naar boven in het empirisch deel, in die mate zelfs dat het daar soms centraal kwam te staan. De boodschap vanuit de praktijk is duidelijk: de kwaliteit van de zorg komt onder druk te staan door de reeds jarenlange niet-indexatie van de werkingsmiddelen, terwijl de dagelijkse werkingskosten toegenomen zijn. Voorzieningen geven aan voortdurend financieel berekende keuzes te moeten maken, op zoek te gaan naar prijsafspraken met bijvoorbeeld winkels en vrijetijdsclubs en/of een beroep te moeten doen op een (vrijwillig aanvaarde) doorrekening aan de gebruiker(s), liefdadigheid, sponsoring of personeelsmiddelen voor bijvoorbeeld vrijetijdsactiviteiten en de inrichting van de voorziening. Verder is nog vermeldenswaardig dat er verschillende soorten subsidiëring bestaan. Zo is in de bijzondere jeugdzorg voor enkele types voorzieningen voorzien in een specifieke subsidie voor bepaalde bijzondere kosten. De VAPH-regelgeving kent daarentegen geen

dergelijke bepaling. Dat is deels wel te verklaren door de impact van residentieel verblijf op de uitkering van de gezinsbijslagen, die verschilt naargelang de sector: in de bijzondere jeugdzorg gaat 2/3de van de gezinsbijslagen naar het Fonds Jongerenwelzijn (en die inkomsten worden gebruikt voor de werkingssubsidies), terwijl in de VAPH-sector het de voorzieningen zijn aan wie 2/3de van de gezinsbijslagen worden uitgekeerd.

Aanbevelingen

Dit onderzoek geeft enkele pijnpunten weer waarmee de huidige regelingen inzake de gebruikersbijdragen, bijkomende kosten en prestaties in geval van jeugdhulp kampen. Door het ontbreken van een duidelijk wetgevend kader inzake de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten, de grote verschillen in de wetgeving en praktijk daaromtrent tussen de sectoren en voorzieningen en de nood aan het in kaart brengen van de verschillende subsidieregelingen, is het op basis van de resultaten van dit onderzoek niet mogelijk om aan te geven of en zo ja, hoe de wetgeving gewijzigd moet worden. Er is immers in eerste instantie een fundamenteel debat vereist. Daarbij is het aan beleidsmakers om zich te buigen over de wenselijkheid van verschillende systemen en de verschillende toepassing daarvan, en om daarna een duidelijke weg in te slaan bij het eventuele wegwerken daarvan.

Twee belangrijke knopen over de visie voor de integrale jeugdhulp moeten daarbij worden ontward:

- (1) Moeten de sectorale verschillen blijven bestaan of wordt er gekozen voor een eenvormige regeling inzake jeugdhulpverlening? Indien verschillen in regelgeving en aanpak wenselijk zijn, dienen deze verduidelijkt en gerechtvaardigd te worden.
- (2) Moeten de kosten verbonden aan de opvoeding van de jongere in de jeugdhulp volledig door één partij gedragen worden of is het een gedeelde verantwoordelijkheid? Daarbij staan volgende vragen centraal: Wat is de verantwoordelijkheid van de overheid? Wat is de verantwoordelijkheid van de voorzieningen zelf? Wat is de verantwoordelijkheid van de jongere en zijn ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken? Wie moet welke kosten dragen? Bij het beantwoorden van die vragen moet aandacht gaan naar de rol die men hierin wil toekennen aan betaalbaarheid, sociaal ondernemerschap en het armoedeperspectief.

Nog een belangrijk aandachtspunt betreft de **samenhang** tussen de regelingen inzake de ‘eigen bijdrage’, de bijkomende kosten, de gevolgen voor prestaties (i.h.b. de gezinsbijslagen) van residentieel verblijf én de subsidieregelingen. Beleidswijzigingen moeten daarom in dit totaalperspectief worden bekeken. Als bijvoorbeeld de momenteel verschillende regelingen inzake de bestemming van het 2/3de van de gezinsbijslagen in geval van residentieel verblijf zouden worden gelijkgeschakeld – wat op zich logisch lijkt – moet tegelijk worden bekeken wat daardoor moet worden aangepast inzake de al dan niet aanrekening van een eigen bijdrage of de hoogte van de werkingssubsidies.

Bij de keuze en operationalisering van de gekozen visie dient rekening gehouden te worden met de relevante **juridische en maatschappelijke principes** die binnen het welzijnslandschap in het algemeen, en in de integrale jeugdhulp specifiek, voorop staan. Zonder exhaustief te zijn, sommen we er hier enkele op: het recht op een gelijke behandeling en non-discriminatie;⁴¹⁷ het recht van een kind op maatregelen en diensten die zijn ontwikkeling bevorderen en dat zijn belang de eerste overweging vormt bij elke beslissing die hem aangaat;⁴¹⁸ het recht van personen met een handicap op volledige inclusie in de samenleving;⁴¹⁹ het recht op een menswaardig leven en op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;⁴²⁰ het *standstill*-

⁴¹⁷ Art. 10-11 Grondwet.

⁴¹⁸ Art. 22*bis* Grondwet; art. 5 Decreet Rechtspositie Minderjarige.

⁴¹⁹ Art. 22*ter* Grondwet.

⁴²⁰ Art. 23 Grondwet.

beginsel;⁴²¹ het recht op jeugdhulp;⁴²² de begrijpbaarheid en betaalbaarheid van de jeugdhulp;⁴²³ het principe dat de jeugdhulp bij haar werking op gepaste wijze rekening houdt met de socio-economische kenmerken en de handicap van de minderjarige, zijn ouders en, in voorkomend geval, zijn opvoedingsverantwoordelijken;⁴²⁴ participatie en het maximaal inzetten op eigen krachten in de jeugdhulp;⁴²⁵ vermaatschappelijking, flexibiliteit en continuïteit van de jeugdhulp;⁴²⁶ de non-non-take-up van rechten;⁴²⁷ de ouderlijke verplichting tot het verstrekken van levensonderhoud;⁴²⁸ en het legaliteitsbeginsel⁴²⁹. Verder onderzoek naar de invulling van deze principes is daarbij aangewezen.

Daarnaast kunnen volgende aanbevelingen bij de operationalisering van de gekozen visie alvast een concrete houvast bieden:

1. Zorg voor een consistente, duidelijke, transparante en op elkaar afgestemde regeling inzake het toepassingsgebied, de tarieven en de berekeningswijze van de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten die aangerekend (kunnen) worden in geval van jeugdhulp, alsook de handhaving van de niet-betaling daarvan.

Daartoe moet minstens duidelijker geregeld worden wie bijdrageplichtig is; wanneer een bepaalde gebruikersbijdrage aangerekend kan worden; wat met de gebruikersbijdrage betaald wordt; welke bijkomende kosten aangerekend kunnen worden, onder welke voorwaarden en tegen welke maximumtarieven; welke regeling van toepassing is in het kader van voortgezette jeugdhulpverlening, een overgang en combinatie tussen verschillende hulpverleningsvormen en flexibel verblijf; en hoe de handhaving in geval van niet-betaling dient te gebeuren. De samenhang met andere prestaties en de subsidieregeling mag daarbij echter niet uit het oog verloren worden. Hetzelfde geldt voor het onderscheid tussen vrijwilligheid, crisissituatie en gedwongenheid; het financiële plaatje mag geen incentive vormen voor de ouders om het tot een gedwongen interventie te laten komen of te wachten te de situatie escaleert in een crisis.

2. Verduidelijk de gezinsbijslagenregeling in geval van residentiële jeugdhulp.

Concreet moet de wetgeving de verhouding tussen de regeling inzake de verdeling van de gezinsbijslagen ingeval van plaatsing in een instelling door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid in artikel 68, § 1 en 2 van het Groeipakketdecreet en de nieuwe regeling inzake materiële ondersteuning in § 2/1 van diezelfde bepaling verduidelijken. Een schrapping van artikel 68, § 1 en 2 van het Groeipakketdecreet en een duidelijke uitwerking van de verdelingsregels voor de gezinsbijslagen in geval van materiële ondersteuning, lijken daarvoor aangewezen. Bovendien worden de termen “door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid”, “ten laste van het Agentschap Opgroeien” en “bevoegde rechtbank” best duidelijk(er) gedefinieerd. Er moet ook voorzien worden in een wettelijke regeling in geval van een overgang en combinatie tussen verschillende hulpverleningsvormen en flexibel verblijf. Ten slotte moet ook nagedacht

⁴²¹ Art. 23 Grondwet.

⁴²² Art. 6, eerste lid Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁴²³ Art. 11, tweede lid Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁴²⁴ Art. 6, laatste lid Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁴²⁵ Art. 6, laatste lid Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁴²⁶ Art. 8-9 Decreet Integrale Jeugdhulp.

⁴²⁷ Zie o.a. STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE, BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE UITKERING, *Armoede en ineffectiviteit van rechten/Pauvreté et ineffectivité des droits* in *Recht in beweging*, Brugge, die Keure, 2017, 165 p.

⁴²⁸ Art. 203 Burgerlijk Wetboek.

⁴²⁹ Zie o.a. S. DE SOMER en I. OPDEBEEK, *Algemeen bestuursrecht*, Mortsel, Intersentia, 2019, 347-356.

worden over de uitbetalingsregels van de gezinsbijslagen, waaronder de jaarlijkse schoolbonus, en selectieve participatietoelagen en het effect daarvan op het ten laste nemen van schoolkosten.

3. Verduidelijk de impact van het gebruikmaken van residentiële jeugdhulpverlening door een minderjarige op de socialezekerheidsuitkering en fiscale voordelen van zijn ouder.

De geanalyseerde regelgeving hanteert vaak ruime en onduidelijke bewoordingen en gaat onvoldoende in op de specifieke situatie van residentiële jeugdhulp. Het is aangeraden om de impact van residentiële jeugdhulp op het ten laste zijn van het kind bij zijn ouder voor de toekenning en/of berekening van socialezekerheidsuitkeringen en fiscale voordelen te verduidelijken. Dat kan hetzij in de wetgeving zelf hetzij in 'afspraken' tussen de bevoegde (federale en de diverse gemeenschaps-)administraties. De gehanteerde termen dienen daarbij voldoende duidelijk en genuanceerd te zijn.

4. Voorzie in een eenvormige en aan de huidige financiële en maatschappelijke omstandigheden van jongeren aangepaste zakgeldregeling voor alle jongeren die in een residentiële jeugdhulpvoorzieningen verblijven en verduidelijk daarbij de bestedingsmogelijkheden.

Daarbij moet zeker geremedieerd worden aan de ontbrekende wettelijke regelingen – los van huishoudelijke reglementen – voor jongeren in een MFC die er vrijwillig residentiële jeugdhulp krijgen via een beslissing van de toegangspoort wanneer deze beslissing niet genomen werd na een tussenkomst door een gemandateerde voorziening wegens een maatschappelijke noodzaak; voor jongeren in CIG's en GI's; en voor sommige meerderjarige jongeren. Ook dient verduidelijkt te worden welke regeling van toepassing is op jongeren die verblijven in de IPO's en het internaat 'Kastor'. Ten slotte moet duidelijkheid geschept worden over het al dan niet vrij besteedbaar karakter en de bestedingsmogelijkheden van het zakgeld.

5. Schrap of actualiseer de verouderde verwijzingen en terminologie in de wetgeving.

De verouderde terminologie en verwijzingen worden aangegeven in de tussenbesluiten in de juridische analyse.

6. Maak de juiste terminologische onderscheiden tussen jeugdrechter en jeugdrechtbank.

De wetgeving waarin dit momenteel niet correct gebeurt, wordt aangegeven in de tussenbesluiten in de juridische analyse.

7. Breng de verschillende relevante subsidieregelingen grondig in kaart, onderwerp deze aan vereenvoudiging en pas deze aan aan de huidige financiële en maatschappelijke omstandigheden, in het bijzonder door de werkingsmiddelen te indexeren.

Daarbij is dus minstens de indexering van de werkingsmiddelen van de sociale voorzieningen wenselijk. De jarenlange niet-indexering daarvan zorgt er immers voor dat jeugdhulpvoorzieningen momenteel met de financiële middelen die ze ter beschikking hebben, vaak niet rond kunnen komen. Financiële gezondheid van een voorziening is een belangrijke voorwaarde voor duurzaam en kwaliteitsvol werken. Dat moet voorzieningen in staat stellen de gepaste, kwaliteitsvolle hulpverlening aan de jongeren te bieden, waarmee ze alle kansen krijgen op de best mogelijke ontwikkeling. De keuze om de verantwoordelijkheid om een oplossing te vinden op het tekort aan financiële middelen bij de voorziening te leggen mag bovendien niet stilzwijgend, noodgedwongen doorgeschoven worden naar de gebruikers, personeel en goede doelen.

8. Voer in bepaalde gevallen van jeugdhulpverlening de verplichte toepassing van de derdebetalersregeling in en/of betaal de kosten van geneeskundige verzorging terug aan degene die die kosten effectief voorgesloten heeft.

De toepassing van de derdebetalersregeling door zorgverleners is in beginsel facultatief. Slechts in bepaalde gevallen zijn ze hiertoe verplicht. Het gebruikmaken van jeugdhulpverlening zelf wordt niet aangemerkt als uitzonderingsgeval op het facultatieve karakter van de derdebetalersregeling. De derdebetalersregeling biedt echter het voordeel dat problemen tussen de voorziening of opvanggezin enerzijds en ouders of opvoedingsverantwoordelijken anderzijds over wie wat moet betalen, beperkt blijven tot het remgeld. Uit dit onderzoek blijkt dat voorzieningen op het vlak van de terugbetaling van gezondheidszorgkosten kampen met problemen.

9. Reflecteer vooraf over de mogelijke (onbedoelde) negatieve effecten van een bepaalde wetgevende keuze en tracht deze effecten actief te vermijden.

Bij elke wetgevende beslissing dient minstens rekening gehouden te worden met de impact daarvan op de jongeren en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Het gebruikmaken van integrale jeugdhulp mag in geen enkel geval een achteruitgang betekenen in hun financiële positie en/of ontwikkelingskansen. Aandacht voor de financiële situatie en context is dan ook van belang. Ook mag de politieke visie niet louter blijven hangen in het financiële kostenplaatje, maar moet er bij het maken van rechtsregels eveneens oog zijn voor het pedagogische project dat met die rechtsregels nagestreefd wordt.

Ten slotte vloeit uit dit onderzoek nog volgende aanbeveling voor de voorzieningen zelf voort: **informeer en betrek jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken in de mate van het mogelijke in alles wat hen aanbelangt.**

De betalingsplichtigen dienen in een duidelijke taal en op een transparante wijze geïnformeerd te worden over wat ze moeten betalen en waarom, en over de ondersteunende prestaties waarop ze aanspraak kunnen maken en hoe ze dat moeten doen. Ook dienen ze – waar mogelijk – betrokken te worden in keuzes die een impact hebben op de bijdragen of kosten die ze moeten betalen. Hetzelfde geldt voor de budgetposten die aan de jongeren zelf worden toegekend tijdens hun verblijf. Een meer geïndividualiseerde aanpak op basis van hun noden (bv. meisjes hebben nood aan andere zaken dan jongens, niet ieder kind krijgt materiële steun vanuit de context) blijkt immers wenselijk. Daarbij dient gelijkwaardigheid – het genieten van dezelfde kansen – vooropgesteld te worden. Een nauwe samenwerking tussen de voorzieningen en de jongeren en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken waarbij financiële aspecten verbonden aan jeugdhulp bespreekbaar worden gemaakt, is bovendien een belangrijke vorm van pedagogisch werken. Dit kan potentieel het verminderen van betaalbaarheidsproblemen ten goede kan komen. Ook kan het de jongeren en hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken – waar nodig – handvatten verlenen om na het verblijf zelf beter in staat te zijn om de rekeningen te betalen.

Bijlagen

Bijlage 1. Omschrijving van de jeugdhulpaanbieders

Jeugdhulpaanbieder	Omschrijving	Verblijf
Bijzondere jeugdzorg		
Centrum voor ernstige gedrags- en emotionele stoornissen (GES+-voorziening)	Een GES+-voorziening biedt verblijf en begeleiding aan kinderen en jongeren met een normale begaafdheid tot lichte verstandelijke handicap en GES+ of met een matige of ernstige verstandelijke handicap en GES+, in volgende typemodules: verblijf in een GES+-voorziening, contextbegeleiding kortdurend intensief en ondersteunende begeleiding.	
Centrum voor integrale gezinszorg (CIG)	Een CIG organiseert veranderings- en krachtgerichte hulpverlening en het verblijf van ouders, al dan niet alleenstaand, en hun kinderen, en van aanstaande ouders van wie de gezinscohesie, de zorg voor de komende generatie en de maatschappelijke integratie in het gedrang komt of al verstoord is. De hulpverlening wordt aangeboden in de typemodules verblijf van een gezin en gezinsbegeleiding.	
Centrum voor ontwikkelingsstoornissen (COS)	Een COS voert multidisciplinair onderzoek uit voor de detectie van kinderen met ontwikkelingsstoornissen; de diagnose van de ontwikkelingsstoornis en de oriëntering van het kind. Daarnaast doet het COS aan toegepast wetenschappelijk onderzoek naar specifieke ontwikkelingsproblemen bij kinderen en de detectie van leemtes in de hulpverlening.	
Diensten voor herstelgerichte- en constructieve afhandeling (hca-diensten)	Hca-diensten organiseren bemiddeling, herstelgericht groepsoverleg, gemeenschapsdienst en leerprojecten voor minderjarige delictplegers en minderjarige verdachten en ondersteunt hen bij het tot stand komen en de uitvoering van een positief project. De hca-diensten vallen slechts binnen het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp voor jeugdhulpactiviteiten, zoals jeugdhulpbemiddeling of leerprojecten met een ruimere doelgroep.	
Dienst voor crisishulp aan huis (CAH)	Een CAH organiseert kortdurende, intensieve, ambulante en mobiele crisishulp voor gezinnen die in een acute crisissituatie verkeren, waardoor een uithuisplaatsing van één of meerdere kinderen dreigt. Centraal staat de gedachte dat een gezin in staat is om zijn eigen problemen op te lossen als het wordt versterkt. De CAH wordt erkend op basis van de typemodule contextbegeleiding in functie van crisis.	
Gemeenschapsinstelling (GI)	GI's zijn publieke jeugdinstituten met open en gesloten afdelingen waarin de jeugdrechter in de onderzoeksfase of jeugdrechtbank in de berechtingsfase, zowel kinderen en jongeren in een verontrustende situatie, als minderjarige verdachten en delictplegers kan plaatsen. Bij de volledige inwerkingtreding van het deel 'gesloten opvang' van het Jeugddelinquentiedecreet, en ten laatste op 28 februari 2023, zullen de GI's exclusief gesloten worden en niet langer toegankelijk zijn voor jongeren in een verontrustende situatie. De enige uitzondering hierop is de plaatsing van een jongere in een verontrustende situatie in een GI in het kader van de herstelgerichte time-out van veertien dagen, om zo een moeizaam lopend hulpverleningsproces te deblokkeren. De GI's vallen slechts onder de integrale jeugdhulp wat betreft hun	

	jeugdhulpaanbod, en dus na inwerkingtreding van het deel 'gesloten opvang' enkel nog wat betreft de module 'herstelgerichte time-out'.	
Observatie- en behandelcentrum (OBC)	Een OBC biedt hulp aan kinderen, jongeren en hun context wanneer hun ontwikkeling vastloopt door een complex samenspel van individuele en sociale factoren, en wordt erkend op basis van de typemodules handelingsgerichte diagnostiek, behandeling met geïntegreerde diagnostiek, verblijf vijf dagen per week en verblijf zeven dagen per week. Een interprofessioneel team brengt samen met de kinderen, jongeren en hun context in kaart wat er aan de hand is, en gaat samen met hen op zoek hoe er terug groei en ontwikkeling op gang kan worden gebracht.	
Onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum (OOOC)	Het OOOC onderzoekt welke hulp het best past voor jongeren uit gezinnen waar de opvoeding moeilijk loopt (handelingsgerichte diagnostiek), al dan niet gecombineerd met verblijf (verblijf in het kader van diagnostiek). Op het einde van het onderzoek formuleert het OOOC een advies over verdere hulpverlening. Daarnaast biedt het ook crisishulpverlening aan.	
Organisatie voor bijzondere jeugdzorg (OVBJ)	Een OVBJ organiseert veranderings- en krachtgerichte hulpverlening voor al dan niet gemotiveerde minderjarigen en hun gezinnen met duidelijk gemanifesteerde problemen en noden. Deze organisatie biedt één of meerdere van volgende typemodules aan: contextbegeleiding (laagintensief, breedsporig, kortdurend intensief, kortdurend krachtgericht of delictgericht), contextbegeleiding in functie van autonoom wonen (basisintensiteit of middenintensiteit), dagbegeleiding in groep, (beveiligend) verblijf, begeleiding in een kleinschalige wooneenheid en ondersteunende begeleiding.	
Organisatie voor naadloze flexibele trajecten onderwijs – welzijn (NAFT)	Een NAFT organiseert trajecten die preventief of curatief ingezet worden voor leerlingen bij wie schooluitval of ongekwalificeerde uitstroom dreigt vanwege pedagogische, juridische, sociale of persoonlijke redenen en versterkt secundaire onderwijsinstellingen in hun omgang met deze leerlingen. Een traject is qua duur, methodiek en invulling afgestemd op de behoeften en leeftijd van de individuele leerling of leerlingengroep. Deze organisatie wordt erkend op basis van de typemodule begeleiding in functie van onderwijs-welzijnstrajecten.	
Gezinszorg		
Centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG)	Een CKG biedt tijdelijke hulp aan gezinnen met kinderen van 0 tot en met 12 jaar of in het basisonderwijs, met opvoedingsproblemen, zolang de situatie van dien aard is dat ze nog gekeerd kan worden zodat ouders de opvoeding verder op eigen kracht kunnen aanpakken. Het hulpaanbod bestaat uit mobiele begeleiding, ambulante opvang, ambulante pedagogische training, crisisopvang, korte residentiële opvang en lange residentiële opvang.	
Inloopteam	Inloopteam staat voor Integraal Laagdrempelig OpvoedingsOndersteuningsPunt. Het richt zich tot aanstaande gezinnen en gezinnen met kinderen die zich in een maatschappelijk kwetsbare positie bevinden, in de voorschoolse en, als daar argumenten voor zijn, in de vroegschoolse periode. Het biedt een laagdrempelig, ambulant aanbod preventieve gezinsondersteuning aan. Dat bestaat uit de uitvoering van minstens één van de volgende opdrachten: gezinnen op een duurzame wijze bereiken; gezinnen laagdrempelige, integrale en ambulante ondersteuning bieden; gezinnen ondersteuning bieden in het gebruikmaken van andere ondersteuningsbronnen; actoren sensibiliseren inzake drempels die maatschappelijke kwetsbaarheid in stand	

	houden of verhogen; structurele knelpunten of tekorten signaleren waardoor gezinnen beknot worden in hun ontplooiingsmogelijkheden en -kansen; en expertise uitwisselen met andere actoren in een Huis van het Kind.	
Lokale teams van het Agentschap Opgroeien regie	Het personeel (lokale teams) van het Agentschap Opgroeien regie verstrekt preventieve gezinsondersteuning. Deze is gericht op het bevorderen van het welbevinden van alle gezinnen met kinderen en jongeren, en aanstaande ouders door het informeren en adviseren van gezinnen en toekomstige ouders over gezondheid, ontwikkeling, opvoeding, voeding en veiligheid van kinderen; het opvolgen, detecteren en signaleren van risico's inzake gezondheid, ontwikkeling en opvoeding van kinderen, waaronder de detectie van kindermishandeling en het screenen van gehoor en zicht; en de ondersteuning van gezinnen en toekomstige ouders met specifieke behoeften inzake gezondheid, ontwikkeling en opvoeding, waaronder huilen, slapen, eten en de interactie tussen ouders en kinderen.	
Vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK)	Een VK is een multidisciplinaire centrum met volgende missie: het sensibiliseren, detecteren, stoppen, voorkomen van herhaling en opbouwen en verspreiden van kennis en deskundigheid van kindermishandeling, het installeren van veiligheid en het nastreven van individueel en relationeel herstel voor de betrokken minderjarigen. Om deze missie te realiseren, nemen de VK's een tweeledige rol op zich: het organiseren van de meldpunten 'Geweld, Misbruik en Kindermishandeling' en het vervullen van taken als gemandateerde voorziening, bestaande uit opdrachten met een maatschappelijke noodzaak (consult, onderzoek, feedback en doorverwijzing), opdrachten voor kindermishandeling (het onderzoeken van meldingen en vermoedens van kindermishandeling en het verstrekken van gepaste jeugdhulpverlening aan minderjarige slachtoffers van kindermishandeling en hun gezin) en ondersteuning en begeleiding van professionals.	
Algemeen welzijnswerk		
Centrum algemeen welzijnswerk (CAW)	Een CAW organiseert dienst- en hulpverlening die gericht is op het detecteren, voorkomen, verminderen, signaleren en oplossen van alle factoren die de welzijnskansen van personen, gezinnen of bevolkingsgroepen bedreigen of verminderen. De drie kerntaken van een CAW betreffen algemene preventie, onthaal en psychosociale begeleiding. Ook crisishulpverlening behoort tot het takenpakket.	
Dienst maatschappelijk werk van het ziekenfonds	Een dienst maatschappelijk werk van het ziekenfonds is een woonzorgvoorziening die objectieve en transparante informatie en hulp- en dienstverlening aanbiedt op het vlak van welzijn en gezondheid, met als doelstelling het realiseren van de maximale toegang tot rechten en voorzieningen, het zelfzorgvermogen, de maatschappelijke participatie en de voor de gebruiker optimale organisatie en afstemming van de thuiszorg. De hulp- en dienstverlening is gericht naar alle burgers met prioritaire aandacht voor gebruikers met een verminderd zelfzorgvermogen ten gevolge van ziekte, handicap, ouderdom of sociale kwetsbaarheid, en hun mantelzorgers. Deze dienst heeft onder andere volgende opdrachten die hij door individuele en outreachende en desgevallend collectieve werkmethoden uitvoert: voorzien in een toegankelijke en laagdrempelige onthaalfunctie en begeleiding aanbieden.	

Geestelijke gezondheidszorg		
Centrum voor geestelijke gezondheidszorg (CGG)	Een CGG is een erkende verzorgingsvoorziening die op multidisciplinaire wijze ambulante medisch-psychiatrische en psychotherapeutische gezondheidszorg verleent in een extramuraal kader aan personen wiens geestelijke gezondheid verstoord is. Elke CGG heeft een aparte werking voor kinderen en jongeren, volwassenen en ouderen.	
Zorg voor personen met een handicap		
Dienst ondersteuningsplan	Een dienst ondersteuningsplan helpt de ondersteuningsvraag van personen met een (vermoeden van) handicap in kaart te brengen en helpt zoeken naar de meest geschikte ondersteuning. Als resultaat wordt een ondersteuningsplan opgesteld dat al de mogelijkheden van de zorgvrager en zijn omgeving op een rijtje zet.	
Multifunctioneel centrum (MFC)	Een MFC richt zich tot personen met een (vermoeden van) handicap tot en met 21 jaar (uitzonderlijk verlengbaar tot en met 25 jaar) die nood hebben aan specifieke ondersteuning en biedt onder andere begeleiding, dagopvang en verblijf.	
Onderwijssector		
Centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB)	Elke erkende school in Vlaanderen werkt samen met een CLB. Een CLB werkt op vraag van leerlingen, ouders en de school en kan helpen bij de aanpak van verschillende problemen die zich situeren op het domein van het leren en studeren, de onderwijsloopbaan en het psychische en sociaal functioneren. Ook op het domein van de preventieve gezondheidszorg neemt een CLB een aantal opdrachten op zich. Voor het realiseren van zijn opdracht kan het centrum de volgende kernactiviteiten inzetten: signaalfunctie, consultatieve leerlingenbegeleiding, onthaal, vraagverheldering, handelingsgerichte diagnostiek, handelingsgericht advies, begeleiding en draaischijffunctie.	
Internaten van het gemeenschapsonderwijs	De acht internaten met permanente openstelling (IPO) bieden verblijf, dag- en vrijetijdsbesteding en begeleiding op schoolvrije dagen aan kinderen en jongeren die daar nood aan hebben én schoolgaand zijn in een kleuter-, lagere of secundaire school of een voor de vervulling van de deeltijds leerplicht erkende vorming. Dit verblijf wordt altijd gecombineerd met verblijf op schooldagen binnen het aan het IPO verbonden internaat. De school voldoet in onderwijsbehoeften en zorgbehoeften tijdens de schooluren, het internaat in de behoeften van verblijf, begeleiding en zorg op schooldagen en het IPO in behoeften inzake verblijf, (context)begeleiding en zorg op schoolvrije dagen. Ook een internaat en tehuis, 'Kastor' te Kuurne, biedt jeugdhulp in de vorm van verblijf aan kinderen en jongeren. Deze internaten worden (samen met Koninklijk Werk IBIS en 11 medisch-pedagogische instituten) in een transitiefase (2021-2024) overgeheveld van Onderwijs naar Welzijn, waardoor ze meer budget zullen krijgen. Ze zullen worden ingebed in een regionaal afgestemd aanbod binnen de jeugdhulp, de toegang tot de internaten zal via de jeugdhulp worden geregeld en ze zullen ondersteuning krijgen vanuit het VAPH en het Agentschap Opgroeien.⁴³⁰ In het kader van de voorbereiding van deze	

⁴³⁰ Zie o.a. Beleids- en begrotingstoelichting Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding. Begroting 2022, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 13-P/1, 88 en 121; *Vr. en Antw.* VI.Parl. 2020-21, *Vr.* nr. 759, 14 juli 2021 (K. DANIELS, antw. B. WEYTS), www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/plenaire-vergaderingen/1544464/verslag/1546517; *Vr. en Antw.* VI.Parl. 2020-21, *Vr.* nr. 1733, 17 februari 2022 (L. VANDROMME, antw. B. WEYTS),

	transitie van de IPO's werden reeds enkele begeleidende maatregelen genomen, die vorm kregen in de Codificatie van sommige bepalingen inzake onderwijs van 28 oktober 2016 en in beheersovereenkomsten. Concreet gaat het over bijkomende werkingsmiddelen, kwaliteitstoezicht door Zorginspectie en een benoemingsstop. Vervolgens werd in juni een decreet tot wijziging van de Codificatie van sommige bepalingen inzake onderwijs aangenomen dat voorziet in een aantal gelijkaardige begeleidende maatregelen voor het internaat en tehuis 'Kastor', het Koninklijk Werk IBIS en de medisch-pedagogische instituten. ⁴³¹ Ten slotte werden door de Vlaamse Regering een ontwerp van decreet inzake onderwijsinternaten ⁴³² en een ontwerp van decreet over de transitie van personeelsleden van sommige instellingen van Onderwijs naar Welzijn ⁴³³ principieel goedgekeurd en doorgestuurd voor advies en onderhandelingen.	
Pleegzorg		
Diensten voor pleegzorg	De diensten voor pleegzorg organiseren tijdelijk verblijf van pleegkinderen in pleeggezinnen in de vorm van ondersteunende pleegzorg, met inbegrip van crisisleegzorg, perspectiefzoekende pleegzorg, perspectiefbiedende pleegzorg en behandelingspleegzorg. Ondersteunende pleegzorg, met inbegrip van crisisleegzorg, en behandelingspleegzorg zijn rechtstreeks toegankelijk, terwijl perspectiefzoekende pleegzorg en perspectiefbiedende pleegzorg niet rechtstreeks toegankelijk zijn.	

www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1603329/verslag/1609611; Conceptnota Onderwijs-Welzijn, VR 2021 0907 MED.0250/1, 4-7, <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/60E7222D364ED900080009AA>; B. WEYTS, *1.000-tal leerlingen van buitengewone internaten krijgt betere omkadering*, 14 juli 2021, www.benweyts.be/1.000-tal-leerlingen-van-buitengewone-internaten-krijgt-betere-omkadering.

⁴³¹ Decreet 24 juni 2022 tot wijziging van de Codificatie sommige bepalingen voor het onderwijs van 28 oktober 2016, wat betreft de voorbereiding van de transitie van sommige voorzieningen van Onderwijs naar Welzijn, *BS* 12 juli 2022, 55.580; MvT bij het ontwerp van decreet tot wijziging van de Codificatie sommige bepalingen voor het onderwijs van 28 oktober 2016, wat betreft de voorbereiding van de transitie van sommige voorzieningen van Onderwijs naar Welzijn, *Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1252/1, 3-6.

⁴³² Voorontwerp van decreet over de onderwijsinternaten, VR 2022 1507 DOC.884/2BIS, <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/62CFC5EC8E6C4430A8898A6D>.

⁴³³ Ontwerp van decreet over de transitie van personeelsleden van sommige instellingen van Onderwijs naar Welzijn, VR 2022 0209 DOC.0939/2TER, <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/6310C8989531BD6B9732BFE1>.

Bijlage 2. Vragenlijst van de digitale bevraging

Onlinevragenlijst - onderzoek naar de 'de gebruikersbijdragen' en 'bijkomende kosten' die gelden in de jeugdhulpsector (Opgroeien en VAPH)

U kan de vragenlijst openen en invullen via volgende website:

https://kuleuven.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_8cqSSqPY5YmHx3w

1. Inleiding

Beste respondent,

Wij danken u van harte om deel te nemen aan dit onderzoek naar de gebruikersbijdragen, andere, bijkomende kosten en de impact op tegemoetkomingen, uitkeringen en voordelen in de jeugdhulp.

Via deze vragenlijst gaan we na hoe jeugdhulpaanbieders de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten aanrekenen aan de opvoedingsverantwoordelijken en de kinderen en jongeren zelf.

Het doel van het onderzoek is om op basis van deze bevindingen en de voorafgaande juridische analyse aanbevelingen te formuleren voor het beleid en de praktijk.

In deze vragenlijst leest u eerst de relevante informatie zodat u op een geïnformeerde wijze kan beslissen om al dan niet deel te nemen. Hierna start de vragenlijst.

Duur van de vragenlijst: 20 - 25 minuten.

Wat moet u weten voor u deelneemt aan dit onderzoek?

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Voor de verdere verwerking van de verzamelde gegevens geldt het algemeen belang als rechtsgrond volgens de AVG/GDPR. Stopzetting van deelname aan de studie houdt dus in dat de eerder verzamelde gegevens nog verder rechtsgeldig kunnen worden betrokken in de studie en niet moeten worden verwijderd door KU Leuven.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan, ...) weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij: Prof. Dr. Koen Hermans – koen.hermans@kuleuven.be en/ of bij Laura Polfliet – laura.polfliet@kuleuven.be.
- Meer informatie met betrekking tot privacy in onderzoek kan ik terugvinden op www.kuleuven.be/privacy. Verdere vragen over privacyaspecten kan ik richten tot de data protection officer: dpo@kuleuven.be
- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

1. Geeft u uw toestemming om deel te nemen aan dit onderzoek?

- ☐ Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en stem toe om deel te nemen.
↳ Doorverwijzen naar vragenlijst.
- ☐ Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen, maar ik wens niet deel te nemen.
↳ De survey stopt hier.

2. Definities van centrale begrippen in de studie

Deze definities zijn tot stand gekomen in samenspraak met de stuurgroep van het onderzoek en bouwen voort op de inzichten uit de juridische analyse uit de eerste fase van dit onderzoek.

In het verloop van deze vragenlijst wordt gekozen om de term ‘organisatie’ te hanteren om op deze manier alle soorten jeugdhulpaanbieders (Opgroeien, VAPH) onder deze term te kunnen vatten.

De **gebruikersbijdragen** worden in dit onderzoek gedefinieerd als de prestatie-, dag-, week- of maandprijs die de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijken moeten betalen voor de hulpverlening, ongeacht de wijze waarop de zorgaanbieder wordt vergoed (forfait, dagprijs, modulevergoeding ...).

Naast gebruikersbijdragen, kunnen aan gebruikers en/of hun opvoedingsverantwoordelijken ook andere, bijkomende kosten aangerekend worden wanneer ze gebruikmaken van de jeugdhulp. Het betreffen ‘kosten buiten factuur’, namelijk de kosten die niet afgedekt worden door de subsidies en eigen bijdrage.

Er bestaan twee soorten ‘bijkomende kosten’. Ten eerste zijn er de **extra kosten aan de organisatie voor hulpverlening** die gelden naast of bovenop de gebruikersbijdrage. Dit kan bijvoorbeeld knutselmateriaal zijn dat wordt gebruikt tijdens de hulpverlening, collectief vervoer, inschrijvingsgeld voor een daguitstap met de leefgroep, vergoedingen voor aangebrachte schade aan de organisatie,

Ten tweede zijn dit de kosten die worden **aangerekend door een externe** (zoals school, verenigingen, (para)medici, ...) maar die verbonden zijn aan het individu (het kind/ de jongere) en die ook niet betaald worden met de gebruikersbijdrage. Voorbeelden zijn: inschrijvingsgeld voor hobby's, de aankoop van materiaal voor een hobby, een schooluitstap, schoolmateriaal, medische kosten, In deze studie noemen we deze kosten de ‘bijkomende kosten’. Deze tweede kost wordt niet bevraagd bij ambulante en mobiele zorg.

Afhankelijk van het aanbod van de organisatie, wordt gevraagd om per type hulp dat de organisatie aanbiedt deze vragenlijst in te vullen. We onderscheiden drie types van aanbod:

- *Residentieel aanbod*: dit is hulpverlening waarbij de jongere in de organisatie verblijft en overnacht. In dit onderdeel van de vragenlijst stellen we ook enkele specifieke vragen over de impact van *flexibel verblijf* op de gebruikersbijdrage en de bijkomende kosten. Flexibel verblijf wordt hier gedefinieerd als: het verblijf is georganiseerd in functie van waar een kind nood aan heeft, dit maakt het mogelijk dat er flexibel kan omgesprongen worden met verblijfsmogelijkheden.

- *Ambulant aanbod*: dit is hulpverlening waarbij de jongere zich voor behandeling of begeleiding verplaatst naar de jeugdhulpaanbieder. De gebruiker krijgt begeleiding of behandeling zonder verblijf of overnachting. We maken binnen het ambulante aanbod een onderscheid tussen ‘consultatie’ en ‘dagbegeleiding of dagopvang’.
 - *Dagbegeleiding of dagopvang*: het kind of de jongere wordt gedurende een halve of volledige dag begeleid of opgevangen. Dit kan schoolaanvullend of schoolvervangend zijn.
 - Consultatie: een raadpleging bij de jeugdaanbieder.
- *Mobiel aanbod*: dit is hulpverlening waarbij de gebruiker zich niet moet verplaatsen. De jeugdhulpaanbieder komt bij de jongere thuis langs om ondersteuning en begeleiding te bieden.

3. Aard van de jeugdhulpaanbieder

2. Duid aan wat van toepassing is. De organisatie is een:

- ☐ Centrum voor geestelijke gezondheidszorg (CGG)
- ☐ Centrum voor integrale gezinszorg (CIG)
- ☐ Centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG)
- ☐ Centrum voor minderjarigen met ernstige gedrags- en emotionele stoornissen (GES+)
- ☐ Centrum voor ontwikkelingsstoornissen (COS)
- ☐ Gemeenschapsinstelling (GI)
- ☐ Internaat van het gemeenschapsonderwijs (internaat met permanente openstelling of internaat en tehuis)
- ☐ Multifunctioneel centrum voor personen met een handicap (MFC)
- ☐ Observatie- en behandelcentrum (OBC)
- ☐ Onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum (OOOC)
- ☐ Organisatie voor bijzondere jeugdzorg (OVBJ)
- ☐ Rechtstreeks toegankelijke hulp voor minderjarigen aangeboden door een vergunde zorgaanbieder (VAPH)
- ☐ Vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK)

4. Ambulant hulpverlening

De **gebruikersbijdragen** worden in dit onderzoek gedefinieerd als de prestatie-, dag-, week- of maandprijs die de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijken moeten betalen voor de hulpverlening, ongeacht de wijze waarop de zorgaanbieder wordt vergoed (forfait, dagprijs, modulevergoeding ...).

Naast gebruikersbijdragen, kunnen aan gebruikers en/of hun opvoedingsverantwoordelijken ook andere, bijkomende kosten aangerekend worden wanneer ze gebruikmaken van de jeugdhulp. Het betreffen ‘kosten buiten factuur’, namelijk de kosten die niet afgedekt worden door de subsidies en eigen bijdrage. Voor de gebruikers van ambulante hulpverlening bevragen we de **extra kosten aan de organisatie voor hulpverlening** die gelden naast of bovenop de gebruikersbijdrage. Dit kan bijvoorbeeld knutselmateriaal zijn dat wordt gebruikt tijdens de hulpverlening, collectief vervoer, inschrijvingsgeld voor een daguitstap met de leefgroep, vergoedingen voor aangebrachte schade aan de organisatie,

I. Consultaties

Een consultatie is een raadpleging bij de zorgverstrekkende jeugdaanbieder.

3. Biedt de organisatie ambulante consultaties aan?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vragen.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar deelhoofdstuk II 'de dagbegeleiding/ dagopvang'*

Gebruikersbijdrage

4. Met de gebruikersbijdrage wordt de 'consultatie' oftewel de prestatie betaald. We willen hier graag weten wat u onder een prestatie verstaat en hoe hoog de bijdrage van een opvoedingsverantwoordelijke is per prestatie.

--

Bijkomende kosten

5. Rekent de organisatie in geval van ambulante consultaties **bijkomende kosten voor de hulpverlening die niet betaald worden met de gebruikersbijdragen** aan de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijken aan?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vragen.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar deelhoofdstuk II 'de dagbegeleiding/ dagopvang'*

6. Omschrijf de belangrijkste en/of meest voorkomende kosten aan de organisatie voor hulpverlening die niet betaald worden met de gebruikersbijdragen en geef hierbij de gemiddelde hoogte van deze kosten aan.

De kost	De hoogte van deze kost

7. Kan de hoogte van de prijs van de hierboven omschreven kosten variëren?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vragen.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar deelhoofdstuk II 'de dagbegeleiding/ dagopvang'*

8. Duid aan en/ of vul aan in onderstaande lijst welke factoren een invloed hebben op de prijs van de bijkomende kost(en) die wordt/worden aangerekend voor de ambulante consultaties:

- ☐ Financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling).
- ☐ Financiële draagkracht van de jongere (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling).
- ☐ Geen van bovenstaande factoren heeft een invloed op de prijs.
- ☐ Andere:

--

II. De dagbegeleiding/ dagopvang

Dagbegeleiding of dagopvang: het kind of de jongere wordt gedurende een halve of volledige dag begeleid of opgevangen. Dit kan schoolaanvullend of schoolvervangend zijn.

9. Biedt de organisatie ambulante dagbegeleiding aan?

- ☐ Ja
- ☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vragen.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 5 'mobiele hulpverlening'*

Gebruikersbijdrage

10. Met de gebruikersbijdrage wordt de prestatie 'dagbegeleiding' betaald. We willen hier graag weten wat u onder een prestatie verstaat en hoe hoog de bijdrage van een opvoedingsverantwoordelijke is per prestatie.

--

Bijkomende kosten

11. Rekent de organisatie in geval van ambulante consultaties **bijkomende kosten voor de dagbegeleiding of -opvang die niet betaald worden met de gebruikersbijdragen zoals hierboven omschreven** aan de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijken aan?

- ☐ Ja
- ☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vragen.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 5 'mobiele hulpverlening'*

12. Omschrijf de belangrijkste en/of meest voorkomende kosten aan de organisatie voor hulpverlening die niet betaald worden met de gebruikersbijdragen en geef hierbij de gemiddelde hoogte van deze kosten aan.

De kost	De gemiddelde hoogte van deze kost

13. Kan de hoogte van de prijs van de hierboven omschreven kosten variëren?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vragen.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 5 'mobiele hulpverlening'*

14. Duid aan en/ of vul aan in onderstaande lijst welke factoren een invloed hebben op de prijs van de bijkomende kost(en) die wordt/worden aangerekend voor de ambulante dagbegeleiding:

☐ Financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling).

☐ Financiële draagkracht van de jongere (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling).

☐ Geen van bovenstaande factoren heeft een invloed op de prijs.

☐ Andere:

--

5. Mobiele hulpverlening

Mobiele hulpverlening is hulpverlening waarbij de gebruiker zich niet moet verplaatsen. De zorgverstrekker komt bij de jongere thuis langs. De gebruiker krijgt begeleidende zorg zonder verblijf of overnachting.

De **gebruikersbijdragen** worden in dit onderzoek gedefinieerd als de prestatie-, dag-, week- of maandprijs die de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijken moeten betalen voor de hulpverlening, ongeacht de wijze waarop de zorgaanbieder wordt vergoed (forfait, dagprijs, modulevergoeding ...).

Naast gebruikersbijdragen, kunnen aan gebruikers en/of hun opvoedingsverantwoordelijken ook andere, bijkomende kosten aangerekend worden wanneer ze gebruikmaken van de jeugdhulp. Het betreffen 'kosten buiten factuur', namelijk de kosten die niet afgedekt worden door de subsidies en eigen bijdrage. Voor de gebruikers van mobiele hulpverlening bevragen we de **extra kosten aan de organisatie voor hulpverlening** die gelden naast of bovenop de gebruikersbijdrage. Dit kan bijvoorbeeld knutselmateriaal zijn dat wordt gebruikt tijdens de hulpverlening, collectief vervoer, inschrijvingsgeld voor een daguitstap met de leefgroep, vergoedingen voor aangebrachte schade aan de organisatie,

15. Biedt de organisatie mobiele hulpverlening aan?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vragen.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 6 'residentiële hulpverlening'*

Gebruikersbijdrage

16. Met de gebruikersbijdrage wordt een prestatie van de mobiele ondersteuning betaald. Omschrijf hoe de organisatie een prestatie definieert en welke gebruikersbijdrage een opvoedingsverantwoordelijke hiervoor betaald.

--

Bijkomende kosten

17. Rekent de organisatie in geval van ambulante consultaties **bijkomende kosten voor de hulpverlening die niet betaald worden met de gebruikersbijdragen** aan de gebruiker en/of zijn opvoedingsverantwoordelijken aan?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vragen.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 6 'residentiële hulpverlening'*

18. Omschrijf de belangrijkste en/of meest voorkomende kosten aan de organisatie voor hulpverlening die niet betaald worden met de gebruikersbijdragen en geef hierbij de gemiddelde hoogte van deze kosten aan.

De kost	De gemiddelde hoogte van deze kost

19. Kan de hoogte van de prijs van de hierboven omschreven kosten variëren?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vraag.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 6 'residentiële hulpverlening'*

20. Duid aan en/ of vul aan in onderstaande lijst welke factoren een invloed hebben op de prijs van de bijkomende kost(en) die wordt/worden aangerekend voor de mobiele hulpverlening:

- ☐ Financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling).
- ☐ Financiële draagkracht van de jongere (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling).
- ☐ Geen van bovenstaande factoren heeft een invloed op de prijs.
- ☐ Andere:

--

6. Residentiële hulpverlening

Residentiële hulpverlening is hulpverlening waarbij de jongere in de organisatie verblijft en overnacht. Een aparte vraag over de impact van flexibel verblijf komt hier bovendien aan bod.

21. Biedt de organisatie residentiële jeugdhulpverlening aan?

☐ Ja

☐ Neen

↳ *Indien ja: doorverwijzen naar volgende vraag.*

↳ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 7 'achterstallige betalingen'*

22. Duid aan wat van toepassing is. De organisatie is een:

☐ MFC of een vergunde zorgaanbieder met RTH-aanbod (VAPH)

☐ Een organisatie Opgroeien

☐ Een IPO

↳ *Indien een van deze antwoordmogelijkheden is aangeduid, doorverwijzen naar het desbetreffende deelhoofdstuk (a, b of c) om de gebruikersbijdragen te bevragen.*

I. Gebruikersbijdragen

a. MFC en/of RTH voor minderjarigen (in een vergunde zorgaanbieder) (VAPH)

2/3de van het groeppakket gaat bij verblijf in een MFC naar het MFC.

23. Opvoedingsverantwoordelijken betalen per prestatie een persoonlijke bijdrage voor de ondersteuning. Het VAPH legt hier maximumbedragen voor vast (zie: <https://www.vaph.be/organisaties/mfc/bijdragen>). Hanteert uw organisatie dezelfde maximumbedragen zoals vastgelegd door het VAPH?

☐ Ja

☐ Neen

↳ *Indien neen:*

24. Welke maximumbedragen hanteert de organisatie?

Bij de facturering van de persoonlijke bijdragen aan de opvoedingsverantwoordelijken, trekt de organisatie de gebruikersbijdrage (2/3de van het groeppakket) hiervan af. Zo kunnen twee situaties ontstaan:

- 1) de opvoedingsverantwoordelijken moeten nog een restbedrag betalen omdat de persoonlijke bijdragen hoger zijn dan de gebruikersbijdrage of
- 2) de opvoedingsverantwoordelijken hebben meer gebruikersbijdragen betaald dan dat er persoonlijke bijdragen schuldig zijn waardoor de organisatie dat verschil terugbetaalt aan de opvoedingsverantwoordelijke.

25. Hanteert uw organisatie dezelfde regeling zoals hierboven omschreven? Of wijkt de organisatie hiervan af?

☐ De organisatie hanteert dezelfde regeling.

☐ De organisatie wijkt hiervan af.

↳ Indien 'De organisatie wijkt hiervan af' wordt de volgende vraag gesteld:

26. Omschrijf hoe uw organisatie hiervan afwijkt:

↳ Vervolg vragenlijst ga naar deelhoofdstuk 'IV. Vragen m.b.t. gebruikersbijdragen voor zowel MFC/RTH (VAPH), IPO en Organisaties Opgroeien'.

b. IPO

Bij het aanmelden bij de intersectorale toegangspoort van een minderjarige gaat 2/3de van het groepspakket van de opvoedingsverantwoordelijke naar het Fonds Jongerenwelzijn/ Opgroeien. Deze bijdrage van de opvoedingsverantwoordelijken noemen we de 'gebruikersbijdrage'. In het vervolg van de vragenlijst wordt bevraagd welke kosten van de organisatie betaald worden met de gebruikersbijdrage (de 2/3 het groepspakket).

↳ Vervolg vragenlijst ga naar deelhoofdstuk 'IV. Vragen m.b.t. gebruikersbijdragen voor zowel MFC/RTH (VAPH), IPO en Organisaties Opgroeien'

c. Organisatie Opgroeien

Bij het aanmelden bij de intersectorale toegangspoort van een minderjarige gaat 2/3de van het groepspakket van de opvoedingsverantwoordelijke naar het Fonds Jongerenwelzijn/ Opgroeien. Deze bijdrage van de opvoedingsverantwoordelijken noemen we de 'gebruikersbijdrage'. In het vervolg van de vragenlijst wordt bevraagd welke kosten van de organisatie betaald worden met de gebruikersbijdrage (de 2/3 van het groepspakket).

↳ Vervolg vragenlijst ga naar deelhoofdstuk 'IV. Vragen m.b.t. gebruikersbijdragen voor zowel MFC/RTH (VAPH), IPO en Organisaties Opgroeien'

II. Vragen m.b.t. gebruikersbijdragen voor zowel MFC/RTH (VAPH), IPO en Organisaties Opgroeien

27. Betaalt de organisatie een deel van de gebruikersbijdragen (de ± 2/3de van het groepspakket) terug aan de opvoedingsverantwoordelijke indien de gebruiker (uitzonderlijk) een weekend bij de opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt?

☐ Ja

☐ Neen

↳ Indien ja: doorverwijzen naar vraag 28.

↳ Indien neen: doorverwijzen naar vraag 29.

28. Omschrijf hoe en wanneer de organisatie financieel tussenkomt:

29. Biedt de organisatie niet-financiële materiële hulp (bv. met een voedselpakket) aan indien de gebruiker (uitzonderlijk) een weekend bij de opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar vraag 30.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar vraag 31.*

30. Omschrijf hoe en wanneer de organisatie tussenkomt met hulpmiddelen:

31. Betaalt de organisatie een deel van de gebruikersbijdragen (de $\pm 2/3^{\text{de}}$ van het groeipakket) terug aan de opvoedingsverantwoordelijke indien de gebruiker (uitzonderlijk) een (school)vakantie bij de opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar vraag 32.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar vraag 33.*

32. Omschrijf hoe en wanneer de organisatie financieel tussenkomt:

33. Biedt de organisatie niet-financiële materiële hulp (bv. met een voedselpakket) aan indien de gebruiker (uitzonderlijk) een (school)vakantie bij de opvoedingsverantwoordelijke doorbrengt?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar vraag 34.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar deelhoofdstuk V 'Bijkomende kosten: extra kosten aan de organisatie'.*

34. Omschrijf hoe en wanneer de organisatie tussenkomt met hulpmiddelen:

III. Bijkomende kosten: extra kosten aan de organisatie

Deze bijkomende kosten zijn de **kosten aan de organisatie voor hulpverlening** die naast of bovenop de gebruikersbijdrage betaald worden. Dit kan bijvoorbeeld knutselmateriaal zijn dat wordt gebruikt tijdens de hulpverlening, collectief vervoer, inschrijvingsgeld voor een daguitstap met de leefgroep, vergoedingen voor aangebrachte schade aan de organisatie,

35. Duid het meest passende antwoord aan per kost. U kan onderaan in de kolom nog soorten kosten toevoegen.

De kost	De kost zit vervat in de hulpverlening die wordt betaald met de gebruikersbijdrage van de opvoedingsverantwoordelijke (dit is het 2/3 ^{de} van het groeipakket).	Deze kost zit niet vervat in de gebruikersbijdrage (2/3 ^{de} van het groeipakket) en is een 'bijkomende kost' voor de opvoedingsverantwoordelijken.	Deze kost zit niet vervat in de gebruikersbijdrage (2/3 ^{de} van het groeipakket) en is een 'bijkomende kost' die wordt betaald met het zakgeld van de gebruiker.	Deze kost is normaliter een bijkomende kost voor opvoedingsverantwoordelijken maar de organisatie betaalt de kost indien de opvoedingsverantwoordelijken hiervoor de middelen niet hebben.	Niet van toepassing.
Drank					
Voeding					
Nutsvoorzieningen					
Verzorgingsproducten					
Onderhoud en schoonmaak van de organisatie					
Materiaal voor de werking van de leefgroep					
Ontspanningsactiviteiten georganiseerd door de organisatie					
(Dag)uitstappen georganiseerd door de organisatie					
Vakanties georganiseerd door de organisatie (bv. 3-dagen naar de zee met de organisatie)					
Vervoerskosten voor collectief vervoer van de organisatie (verzekering, brandstof, aankoop van een wagen ...)					

Materiaal voor speciale projecten in de organisatie (bv. de aankoop van een duofiets, aankoop van muziekinstrument ervoor muziektherapie ...)					
Abonnementen die kunnen gelden voor de groep van gebruikers (krant, internet, streamingsdiensten voor tv, ...)					
Schade gemaakt door het individu aan de organisatie					
Andere:					
Andere:					
Andere:					
Andere:					
Andere:					
Andere:					

36. Indien u in de vorige vraag 'Deze kost zit niet vervat in de gebruikersbijdrage (2/3de van het groepspakket) en is een 'bijkomende kost' voor de opvoedingsverantwoordelijken of wordt betaald met het zakgeld van de gebruiker.' heeft aangeduid, hoe hoog is de kost die u aanrekent aan de opvoedingsverantwoordelijke of gebruiker?

De kost	Hoogte van de kost. Maak duidelijk of dit een bedrag per eenheid, per dag, per week of per maand is.	Niet van toepassing.
Drank		
Voeding		
Nutsvoorzieningen		
Verzorgingsproducten		
Onderhoud en schoonmaak van de organisatie		
Materiaal voor de werking van de leefgroep		
Ontspanningsactiviteiten georganiseerd door de organisatie		
(Dag)uitstapgeorganiseerd door de organisatie		
Vakanties georganiseerd door de organisatie (bv. 3-dagen naar de zee met de organisatie)		
Vervoerskosten voor collectief vervoer van de organisatie (verzekering, brandstof, aankoop van een wagen ...)		
Materiaal voor speciale projecten in de organisatie (bv. de aankoop van een duofiets, aankoop van muziekinstrumenten voor muziektherapie ...)		
Abonnementen die kunnen gelden voor de groep van gebruikers (krant, internet, streamingsdiensten voor tv, ...)		
Schade gemaakt door het individu in de organisatie		
Andere:		
Andere:		
Andere:		
Andere:		
Andere:		
Andere:		

37. Kan de basisprijs van de aangerekende bijkomende kosten aan de opvoedingsverantwoordelijken zoals hierboven omschreven variëren?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar vraag 38.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk VI 'Bijkomende kosten: extra kosten extern aan de organisatie'*

38. Duid aan en/ of vul aan in onderstaande lijst welke factoren een invloed kunnen hebben op de prijs van de bijkomende kost(en) die wordt/worden aangerekend voor de mobiele hulpverlening:

☐ Aard van de module

☐ Flexibel verblijf

☐ Financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijken (personen met een verhoogd tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling)

☐ Financiële draagkracht van de jongere (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling)

☐ Geen van bovenstaande factoren heeft een invloed op de prijs

☐ Andere:

↪ *Indien 'de aard van module': doorverwijzen naar volgende vraag.*

39. Omschrijf welke invloed de verschillende modules (kunnen) hebben op de prijs van de gebruikersbijdragen.

↪ *Indien 'flexibel verblijf': doorverwijzen naar volgende vraag.*

40. Op welke manier heeft een **flexibel verblijf** een impact op de gebruikersbijdrage/n die de organisatie aanrekent in geval van residentiële hulpverlening?

IV. Bijkomende kosten: extra kosten extern aan de organisatie

Kosten die **aangerekend worden door een externe** (zoals school, verenigingen, (para)medici, ...) maar die verbonden zijn aan het individu (het kind/ de jongere) en die ook niet betaald worden met de gebruikersbijdrage. Voorbeelden zijn: inschrijvingsgeld voor hobby's, de aankoop materiaal voor een hobby, een schooluitstap, schoolmateriaal, medische kosten,

41. Duid het meest passende antwoord aan per kost. U kan onderaan in de kolom nog soorten kosten toevoegen.

De kost	De kost zit vervat in de hulpverlening die wordt betaald met de gebruikersbijdrage van de opvoedings-verantwoordelijken (dit is het 2/3 ^{de} van het groeipakket).	Deze kost wordt in de mate van het mogelijke betaald met de subsidie voor bijzondere kosten zoals vermeld in artikel 44 van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de erkenningsvoorwaarden en subsidienormen (05/04/2019).	Deze kost zit niet vervat in de gebruikersbijdrage (2/3 van het groeipakket) en is een 'bijkomende kost' voor de opvoedings-verantwoordelijken.	Deze kost zit niet vervat in de gebruikersbijdrage (2/3 van het groeipakket) en is een 'bijkomende kost' die wordt betaald met het zakgeld van de gebruiker.	Deze kost is normaliter een bijkomende kost voor opvoedings-verantwoordelijken maar de organisatie betaalt de kost indien de opvoedings-verantwoordelijken hiervoor de middelen niet hebben.	Niet van toepassing.
Kleding						
Medicatie						
Huisarts						
Tandarts						
Arts-specialist						
Psychiater						
Psycholoog						
Medische hulpmiddelen (bv. bril, beenspalk, beugel, ...)						
Schade veroorzaakt door het individu maar buiten de organisatie						
Inschrijvingsgeld hobby's						
Materiaal voor hobby's						
Rijbewijs						
Uitgaan/ op stap gaan						
Gameconsoles en spelletjes						

Persoonlijke abonnementen (bv. gsm, persoonlijk streamingsabonnement, voetbalabonnement, ...)						
Materiaal voor school						
Schooluitstappen						
Andere:						
Andere:						
Andere:						
Andere:						

42. Kan de basisprijs van aan de aangerekende kosten aan de opvoedingsverantwoordelijken zoals hierboven omschreven variëren?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar vraag 43.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 7: 'achterstallige betalingen'*

43. Duid aan en/ of vul aan in onderstaande lijst welke factoren een invloed kunnen hebben op de prijs van de bijkomende kost(en) die wordt/worden aangerekend voor de mobiele hulpverlening:

☐ Aard van de module

☐ Flexibel verblijf

☐ Financiële draagkracht van de opvoedingsverantwoordelijke (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling)

☐ Financiële draagkracht van de jongere (personen met een verhoogde tegemoetkoming of budgetbegeleiding, budgetbeheer of schuldbemiddeling)

☐ Geen van bovenstaande factoren heeft een invloed op de prijs.

☐ Andere:

↪ *Indien 'de aard van module': doorverwijzen naar volgende vraag.*

44. Omschrijf welke invloed de verschillende modules (kunnen) hebben op de prijs van de gebruikersbijdragen.

↪ *Indien 'flexibel verblijf': doorverwijzen naar volgende vraag.*

45. Op welke manier heeft een **flexibel verblijf** een impact op de gebruikersbijdrage/n die de organisatie aanrekent in geval van residentiële hulpverlening?

7. Achterstallige betalingen

46. Omschrijf het beleid van de organisatie bij eventuele achterstallige betalingen van de gebruiker en/ of zijn opvoedingsverantwoordelijke:

47. Omschrijf het beleid van de organisatie om achterstallige betalingen van de gebruiker en/ of zijn opvoedingsverantwoordelijke te vermijden:

8. Middelen uit giften, sponsoring of filantropie

48. Maakte de organisatie in 2021 gebruik van giften, sponsoring of filantropie?

☐ Ja

☐ Neen

↪ *Indien ja: doorverwijzen naar vraag 49.*

↪ *Indien neen: doorverwijzen naar hoofdstuk 9 'knelpunten en verbeterpunten'*

49. Welke kosten betaalde de organisatie in 2021 (gedeeltelijk) met deze extra middelen? Hieronder staan alvast een aantal voorbeelden. De antwoordmogelijkheden worden ruim omschreven, u mag deze dan ook ruim interpreteren. Meerdere antwoorden aanduiden is mogelijk, alsook zelf één of meerdere antwoorden typen in de onderstaande balk.

☐ Drank

☐ Voeding

☐ Kleding

☐ (Para)medische kosten

☐ Verzorgingsproducten

☐ Onderhoud en schoonmaak van de organisatie

☐ Inrichting van de organisatie

☐ Schade veroorzaakt door de gebruiker

☐ Schoolmateriaal

☐ Speelgoed

☐ Knutselmateriaal

☐ Inschrijvingsgeld hobby's en bijhorend materiaal

☐ (Dag)uitstappen

☐ Vakanties (bv. 3-dagen naar de zee met de organisatie)

☐ Vervoerskosten (verzekering, brandstof)

☐ Aankoop van een nieuwe wagen voor de organisatie

☐ Materiaal voor speciale projecten in de organisatie (bv. de aankoop van een duofiets, aankoop van muziekinstrumenten voor muziektherapie ...)

☐ Personeelskosten

☐ De bouw/ aankoop van een nieuwe vestiging.

☐ Andere:

☐ Geen van bovenstaande

9. Knelpunten en verbeterpunten

50. Omschrijf de knelpunten die de organisatie ervaart inzake de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten die aan jeugdhulpverlening verbonden zijn?

51. Geef suggesties voor verbeterpunten voor het beleid/ de wetgeving inzake de gebruikersbijdragen en bijkomende kosten die aan jeugdhulpverlening verbonden zijn:

10. Algemene opmerkingen

52. Zijn er nog algemene opmerking die u over het onderwerp van deze vragenlijst aan de onderzoekers wil meegeven? U kan deze hier omschrijven.

--

11. Bedanking

Bedankt voor uw deelname aan deze digitale bevraging. Uw antwoorden zijn van grote waarde voor dit onderzoek.

Op 3 juni 2022 worden over dit thema twee onlinefocusgroepen georganiseerd. We zoeken hiervoor nog deelnemers. Om 9u30 gaat de focusgroep door voor directeurs (of een andere collega) van jeugdhulporganisaties verbonden aan Opgroeien en om 13u30 met directeurs (of een andere collega) van MFC's. De focusgroep duurt plusminus 1u30min. Wenst u of een collega hieraan deel te nemen? Dat kan! Gelieve u via volgende GoogleForm in te schrijven: <https://forms.gle/cpeBf3ApBTHHNeFw7> of de onderzoekster Laura Polfliet te contacteren via onderstaande contactgegevens. Inschrijven kan tot en met 18 mei.

Indien u op de hoogte wilt gesteld worden van de **onderzoeksresultaten**, kan u hiervoor contact op nemen met het onderzoeksteam via: laura.polfliet@kuleuven.be.